

T.C.

**HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**

**II. MEŞRUTİYET DÖNEMİNDE
TANİN GAZETESİ (1908 – 1909)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

10096586

ŞANLIURFA – 2015

T.C.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

II. MEŞRUTİYET DÖNEMİNDE
TANİN GAZETESİ (1908 – 1909)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

10096586

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. İbrahim İSLAM

ŞANLIURFA – 2015

T. C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitünüz Tarih Anabilim Dalı 125224013 numaralı Emin DALMIŞ'ın hazırladığı " II. Meşrutiyet Döneminde Tanin Gazetesi (1908 – 1909)" konulu yüksek lisans tezi ile ilgili tez savunması, 09/11/ 2015 tarihinde, saat 10:00'da yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABUL (başarılı) olduğuna oybirliği/oy çokluğu ile karar verilmiştir.

09/11/ 2015

(Danışman)
Yrd. Doç. Dr. İbrahim İSLAM

Üye
Prof. Dr. Mustafa Nuri TÜRKMEN

Üye
Doç. Dr. Celil ABUZER

Bu tezin Tarih..... Anabilim Dalında Yapıldığını ve Enstitümüz Kurallarına Göre Düzenlendiğini Onaylarım.

31.12.2015

Prof. Dr. Recep ÇİĞDEM
Müdür V.

Not: a) Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan alıntılar, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

b) Tez, HÜBAK'tan Bilimsel Araştırma Projesi mali destek Almıştır Almamıştır.

T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitünüz Tarih Anabilim Dalına bağlı 125224013 no'lu Yüksek Lisans öğrencisiyim. Hazırlamış olduğum "II. Meşrutiyet Döneminde Tanin Gazetesi (1908 – 1909)" konulu tezdeki bütün bilgilerin, akademik kurallara uygun olarak toplanıp sunulduğunu, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı, blok şeklinde alıntılar yapmadığımı ve tüm alıntıların bilimsel atıf kuralları çerçevesinde kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

Yükseköğretim kurulu bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesi ile Harran Üniversitesi bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesinin 8. maddesinde yer alan etik ihlallerden her hangi birisinin bu tezde yer almadığını, etik ihlal tespiti halinde, Enstitü yönetim kurulunca, bu tezin ve diplomamın iptal edilmesini kabul ediyorum.

(04.01.2016.)
04.01.2016
Emin DALMIŞ

İLETİŞİM ADRESİ :

Emin Paşa Mahallesi Eski Fidanlık Yolu Menekşe Sokak No: 12

Tlf. Kod. (0. 545) 5377615

e-mail :emindalmis65@hotmail.com

ÖNSÖZ

Tarihsel süreç içerisinde toplumların aydınlanmasında basın önemli bir rolü vardır. Basın, özellikle modern çağa geçişte bir köprü görevi görmüştür. Süreli yayınlar, Yakınçağ tarih araştırmaları için önemli başvuru kaynaklarıdır. Gazeteler, yayımlandığı dönemin aynası niteliğinde olup siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel konuları anlatır.

Osmanlı Devletinde II. Meşrutiyet'in ilanı ile basının önemi artmıştır. Basın, toplum içerisinde halkı düşünmeye ve sorgulamaya yöneltmiştir. Aynı zamanda Anadolu ve diğer bölgelerde meydana gelen hadiselerin kısa zamanda duyurulması görevini üstlenmiştir.

Bu araştırmanın konusu olan Tanin gazetesi ile ilgili olarak bugüne kadar sınırlı sayıda çalışma yapılmıştır. Bunlar arasında 1908-1914 Yılları Arasında Tanin Gazetesinde Çıkan Edebî Yazıların Toplanması, Latin Harflerine Çevrilmesi ve İncelenmesi adıyla Nurhan Koyuncu tarafından Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yapılan çalışma Tanin gazetesi ile ilgili yapılan ilk edebî araştırmadır. Daha sonra İlhan Karoğlu (1-300 arası sayılar), Esin Gez Uyar (500-700 arası sayılar) Mustafa Yılmaz (701- 899 arası sayılar) ve Serdal Aybek (900-1050 arası sayılar) ile ilgili yaptıkları Tanin gazetesi ile ilgili Gazi Osman Paşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yüksek lisans tezi olarak ortaya koymuşlardır. Gazetenin yazarı Hüseyin Cahit'i konu alan Fatih Mehmet Sancaktar, II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Türk aydınında milli egemenlik düşüncesinin gelişimi (1908-1924): Hüseyin Cahit (Yalçın) örneği, yayımlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zeynep F. Kiraz, Hüseyin Cahit Yalçın'ın Makaleleri, yayımlanmamış yüksek lisans tezi Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hilmi Bengi, Gazeteci, Siyasetçi ve Fikir Adamı olarak Hüseyin Cahit Yalçın şu kitap ve tezler sayılabilir. Fakat bu çalışmalarda dil ve edebiyat, üslup, içerik ağırlıklı araştırma ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Bizim çalışmamız ise Tanin Gazetesinin tarihsel ve toplumsal olaylara bakışının değerlendirilmesi amacıyla olması nedeniyle yukarıdaki örneklerden farklı bir çalışma niteliğindedir. Kanun-i Esasi'nin ilanı toplumda özgür düşünce ortamını ne kadar etkilemiştir? II. Meşrutiyet'in Osmanlı Devleti'nde ekonomi, askeri ve eğitim

gibi konularda etki ve katkıları gazeteye nasıl yansımıştır? Ayrıca gazetenn parlamento ve anayasa, seçimler gibi toplumu yakından ilgilendiren konulara bakışı nasıl olmuştur? Yukarıda belirtilen sorulara gazetede çıkan haber ve olaylar dahilinde cevaplar aranmıştır.

Demokratikleşme tarihimizin bir “dönüm noktası” olarak kabul edilen II. Meşrutiyet döneminin 1908 – 1909 yılları arasındaki “*Tanin Gazetesi*” nin 1 – 249 sayıları arasındaki haber ve olayları ele alınmıştır. Bu gazete haberleri; siyasi, askeri, dış politika, ekonomik ve sosyal başlıklar altında tarama tekniğiyle özetlenmiştir. Dönemin olaylarına tanıklık eden *Tanin*’in basın ve siyasi anlayışa getirdiği yeni bir bakış açısı gazete sayfalarına yansıyan yönleri değerlendirilmiştir. Araştırma bu yönüyle, II. Meşrutiyet döneminde basının etkisini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

II. Meşrutiyet döneminde gazetecilik anlayışında değişik bakış açıları ortaya çıkmıştır. *Tanin Gazetesi*’ni dönemin diğer gazetelerinden ayıran en önemli yönlerinden birisi de Osmanlı toplumunu yenileme ve devleti kötü gidişattan kurtarma çabasıdır. Bu yüzden İttihad ve Terakki Cemiyeti’nin modern yapıya geçişinin basındaki sesi olmuştur. *Tanin*, hürriyet ve ifade özgürlüğünün yerleşmesinde etkin rol oynamıştır. Özellikle İTC aracılığıyla meşruti yönetimin yerleşmesinde büyük katkı sağlamıştır.

Bu çalışmada, *Tanin Gazetesi* neşriyatının bir bölümü ele alınmıştır. Gazetenin yayın hayatı, yazı heyeti, düşünce yapısı, iç ve dış gelişmeler hakkındaki görüşleri değerlendirilmiştir. Gazete, günlük olarak yayımlanmaktadır. Araştırma konumuzu oluşturan 1 – 249 sayıları arasındaki dönemde, dini bayramlar dışında her gün yayımlanmıştır.

II. Meşrutiyet döneminin etkili bir yayın organı olan *Tanin Gazetesi*’nin 19 Temmuz 1324 / 1 Ağustos 1908’den 31 Mart 1325 / 13 Nisan 1909, 31 Mart Vakası’na kadar 1 – 249 gazete sayılarını esas alan bu çalışma; giriş, sonuç ve ekler dışında dört bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında; Basınla İlgili Genel Değerlendirme, Osmanlı Basını ve II. Meşrutiyet Dönemi Basın, Birinci Bölümde; *Tanin Gazetesi*’nin Yayın Hayatı, Kadrosu ve Fikir Yapısı, İkinci Bölümde; Siyasi ve Askeri Haberler, Üçüncü Bölümde; Ekonomik ve Sosyal Haberler ve Dördüncü Bölümde ise Avrupa, Balkanlar ve Ortadoğu ile ilgili haber ve yazıları kronolojik olarak özetlenmiştir. Gazete haber

ve yazılarında Rumi takvimin yanında Miladi takvim de verilerek araştırma yapacak kişilere kolaylık sağlanmıştır.

Gazete koleksiyonuna İstanbul Beyazıt Devlet Kütüphanesi “Hakkı Tarık Us Koleksiyonu Süreli Yayınlar” kataloğundan ve Ankara Üniversitesi ‘Gazeteler Veri Tabanı’ndan ulaşılmıştır. Basın ve yazarlarla ilgili bilgiler araştırma eserlerinden alınmıştır. Çalışmanın diğer araştırma kısmında Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Şanlıurfa Halk Kütüphanesi ve Van Halk Kütüphanesinden istifade edilmiştir. Gazetede ki metinler transkripsiyon yöntemi ile aktarılmıştır. Önemli olduğu düşünülen haberler toplanmıştır.

Metinlerin transkripsiyonu yapılırken sözcüklerin yazımında Ferit DEVELLİOĞLU’nun “Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügati esas alınmıştır. Ancak günümüz Türkçesinde yaygın olarak kullanılan sözcükler bugünkü imlâ kurallarına uygun olarak yazılmıştır. Gazete sayfaları tahribata uğradığından okunmakta güçlük çekilmiştir. Okunuşunda tereddüt edilen bazı yer ve şahıs isimlerinin yanına “?” işareti konulmuştur.

Çalışmamda bana her konuda destek olan Yrd. Doç. Dr. İbrahim İSLAM’a tez yazım aşamasında desteklerini esirgemeyen başta ailem ve arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Eylül 2015

Emin DALMIŞ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
İÇİNDEKİLER	IV
KISALTMALAR	VII
ÖZET.....	VIII
II. MEŞRUTİYET DÖNEMİNDE TANİN GAZETESİ (1908 – 1909)	VIII
ABSTRACT	IX
GİRİŞ	1
1. OSMANLI İMPARATORLUĞU'NDA BASIN'IN GENEL DURUMU.....	1
2. II. MEŞRUTİYET'İN İLANI VE BASINDAKİ YANSIMALARI	3
1. BÖLÜM.....	7
TANİN GAZETESİ'NİN YAYIN HAYATI, KADROSU VE FİKİR YAPISI....	7
1.1. Yayın Hayatı Ve İçeriği	7
1.1.1. Tanin Gazetesi.....	7
1.1.2. Yönetim ve Yayın Kadrosu.....	12
1.1.3. Hüseyin Cahit (Yalçın) (1875 – 1957).....	13
1.1.4. Hüseyin Kazım (Kadri) (1870 – 1934)	14
1.1.5. Tevfik Fikret (1867 – 1915).....	15
1.1.6. Halide Edip (Adıvar) (1884 – 1964)	16
1.1.7. Babanzade İsmail Hakkı (1876 – 1913).....	17
1.2. Fikir Yapısı	17
1.2.1. Amacı ve Yayın İlkeleri	17
1.2.2. İttihad ve Terakki Cemiyeti	19
2. BÖLÜM.....	24
SİYASİ VE ASKERİ HABERLER	24
2.1. Siyasi Haberler	24
2.2.1. İttihad ve Terakki Haberleri	57
2.2.2. Saltanat ve Hilafet Haberleri	67

2.2.3.	Hükümet Haberleri.....	74
2.2.4.	Hükümet Atamaları.....	84
2.2.5.	Kanun-i Esasi Haberleri.....	91
2.2.6.	Haklar Özgürlükler İle İlgili Haberler.....	104
2.2.7.	Küşûf Efendi Meselesi.....	106
2.2.8.	Milli Aşiret Reisi İbrahim Paşa'nın İsyanı.....	107
2.2.9.	Boğazlar Meselesi.....	108
2.2.10.	Siyasi Haberlerle İlgili Bazı Yazılar.....	110
2.2.	Askeri Haberler.....	114
2.2.1.	Osmanlı Ordu Yapısı Ve İşleyişi.....	114
2.2.2.	Askeri Hareketler, Sevkiyat Ve Manevralar.....	118
2.2.3.	Askerlikle İlgili Diğer Haber Ve Yazılar.....	122
3.	BÖLÜM.....	126
	EKONOMİ Ve SOSYAL HABERLER.....	126
3. 1.	Ekonomi Haberleri.....	126
3. 1. 1.	Orman ve Madenle İlgili Haberler.....	136
3. 1. 2.	Ticaret ve Şirket İle İlgili Haberler.....	139
3. 1. 3.	Vergi İle İlgili Haberler.....	141
3. 2.	Mali Haberler.....	142
3. 2. 1.	Banka Haberleri.....	142
3. 2. 2.	Bütçe Haberleri.....	143
3. 2. 3.	Düyun-u Umumiye Haberleri.....	145
3. 2. 4.	Ekonomi İle İlgili Diğer Yazı Ve Haberler.....	147
3. 2. 4. 1.	Avusturya Mallarının Boykotu.....	147
3. 2. 4. 2.	Ekonomi İle İlgili Bazı Makaleler.....	148
3. 3.	Sosyal Ve Kültürel Haberler.....	149
3.3. 1.	Sosyal Haberler.....	149
3. 3. 2.	Kültürel Haberler.....	154
3. 3. 3.	Sağlık Haberleri.....	157
3. 3. 4.	Eğitim Haberleri.....	159
3. 3. 5.	Gayrimüslim Haberleri.....	174

3. 3. 6. Dernekler ve Cemiyetler	186
3. 3. 7. Bazı Sosyal Haberler Ve Makaleler.....	190
4. BÖLÜM.....	193
AVRUPA, BALKANLAR ve ORTADOĞU HABERLERİ.....	193
4. 1. Avrupa Haberleri	193
4. 2. Balkan Haberleri	209
4. 2. 1. Bosna – Hersek İle İlgili Haberler	209
4. 2. 2. Bulgaristan Haberleri.....	212
4. 2. 3. Girit Haberleri.....	222
4. 2. 4. Karadağ Meselesi.....	227
4. 2. 5. Makedonya Meselesi	229
4. 2. 6. Sırp Meselesi.....	230
4. 3. Ortadoğu Ve Vilayetlerle İlgili Haberler	231
SONUÇ.....	237
BİBLİYOGRAFYA	239
EKLER.....	243

KISALTMALAR

a.g.e.	:Adı geçen eser
a.g.m.	:Adı geçen makale
bkz.	:Bakınız
C.	:Cilt
İTC	:İttihad ve Terakki Cemiyeti
M.M.	:Meclis-i Mebusan
mad.	:Madde
Nu	:Numara
s.	:Sayfa
S.	:Sayı
Ünv.	:Üniversitesi

ÖZET

II. MEŞRUTİYET DÖNEMİNDE TANİN GAZETESİ (1908 – 1909)

Bu çalışmada, II. Meşrutiyet Döneminde 1908 yılında yayıma başlayan Tanin Gazetesinin 1908 – 1909 yılları arasında yayımlanan 1 – 249 sayıları incelenmiştir. Tanin Gazetesi'nin inceleme konusu olan dönemde tarihsel ve toplumsal olaylara bakışının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Çalışma, Tanin Gazetesi'nin 1908 - 1909 yılları arasında basın ve sosyal hayat algısına yeni bir boyut kazandırdığını ortaya çıkarmıştır. Gazetede, hürriyet, adalet ve eşitlik fikirlerinin düşünce özgürlüğü bağlamında etkin şekilde yer aldığı tespit edilmiştir. Bu dönemde gazetenin, önemli bir propaganda ve kamuoyu oluşturma aracı olarak kullanıldığı belirlenmiştir. Bu gazete, her ne kadar İttihad ve Terakki Cemiyetini destekler nitelikte bir yayın yapmış olsa da başyazar Hüseyin Cahit öncülüğünde zaman zaman Cemiyeti eleştirdiğine de rastlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Basın, Tanin Gazetesi, Hüseyin Cahit, II. Meşrutiyet, İttihad ve Terakki Cemiyeti

ABSTRACT

TANIN NEWSPAPER DURING II. CONSTITUTIONALISM (1908-1909)

This study examines the issues 1 – 249 of Tanin newspaper which started to be published in 1908 during II. Constitutionalism. It aims to find out the approach of Tanin newspaper to the historical and social events during the period under study.

The study has revealed that the Tanin newspaper provided a new dimension to the perceptions of press and social life between 1908 and 1909. It has further indicated that in terms of freedom of thought, the concept of freedom, justice and equality were frequently used in the newspaper. It has been found out that the newspaper was used as an important tool in propaganda and forming public opinion during this period. Although, the newspaper was in favor of the Committee of Union and Progress (İttihad ve Terakki Cemiyeti), its editor Hüseyin Cahit sometimes criticized the Committee.

Keywords: Press, Tanin Newspaper, Hüseyin Cahit, II. Constitutionalism, Committee of Union and Progress

GİRİŞ

1. OSMANLI İMPARATORLUĞU'NDA BASIN'IN GENEL DURUMU

Basın, modern çağda Avrupa'dan dünyaya yayılmıştır. Eski çağlarda yazının ve kâğıdın bulunması, matbaanın icadı ile teknik olanaklar açısından kolaylıklar sağlanan basının gerçek anlamda ortaya çıkışı XVII. yüzyılda Avrupa'dadır.

Basım sanatının 1729 yılında Osmanlı ülkesine girmiş olmasına ve İbrahim Müteferrika tarafından kitapların basılıp satılmasına rağmen, ilk gazetelerin yayımlanması için bir süre daha beklenmesi gerekli olmuştur. XIX. yy'da propaganda, devletlerin dış politika hedeflerine ulaşmasında, çıkar ve beklentilerinin gerçekleşmesinde en önemli araç niteliği kazanmıştır. Propagandanın en büyük unsuru ise gazetelerdir. Dolayısıyla gazeteler, bu dönemin en etkili kamuoyu oluşturma aracı haline gelmiştir.¹ Başlangıçta sadece okuyucuyu bilgilendirmeye yönelik yayın yapan gazeteler, bir süre sonra, belli konularda düşünce ve kamuoyu oluşturma amacına yönelmiştir.²

Osmanlı Devleti'nde gayrimüslimlerin öncülük ettiği basın-yayın hayatı, 1831'de Türkçe basının başlangıcı sayılan Takvim-i Vekâyi ile devam etmiştir. Türk basın hayatı, 1860'da Tercüman-ı Ahvâl ve 1862'de Tasvir-i Efkâr gazetelerinin yayınlanması ile aşama kaydetmiştir.³

II. Abdulhamid'in tahta geçişinden sonra 1876 Aralık ayında ilan edilen Kanun-i Esasi'nin 12. Maddesinde, "Basının yasalar çerçevesinde serbest olduğu" kaydedilmiştir.⁴ O dönemin siyasi durumu açısından olumlu bir gelişme olmuştur. Ancak bu madde ucu açık bir maddeydi, dolayısıyla padişah bir yandan 'Özgür Basına' izin verirken, öbür yandan kanun çerçevesinde Themis'in kılıcını saklamış bir görünüm veriyordu. Ancak bunlara rağmen Basın, artık durmadan Osmanlı toplumu arasında gelişti.

Dönemin yadsınamayacak bir diğer olumlu yanı ise, basın rejimini sıkıştırma çabalarına karşılık basının ülkenin dört bir yanına yayılmasıdır. 1873'te vilayet

¹ İzzet Öztoprak, *Kurtuluş Savaşı'nda Türk Basını*, Ankara, Türkiye İş Bankası Yayınları 1981, s.38.

² M. Nuri İnuğur, *Basın ve Yayın Tarihi*, İstanbul, Der Yayınları, 1993, s.33.

³ İbrahim İslam, "Milli Mücadeleye Muhalif Bir Gazete: "Ferdâ" , *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, sayı:12 (2009), 158-174.s.159.

⁴ Orhan Koloğlu, "Basının İçeriği ve Rejimi", *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, c.1, s. 86.

gazetelerinin sayısı yirmiye bulmuştur. Bunlar genellikle yarısı Türkçe diğer yarısı o ilin çoğunlukla konuşulan diliyle hazırlanıyordu.⁵

Basın yaşamının ilk 31 yılında Osmanlı Devleti'nde sadece dört Türkçe gazete ve dergi çıkmıştır. 1860-1878 arasında İstanbul'da toplam 17 yayın görülür ki her yıl 2,5 yayın demektir. 1867-1878 arasında ise 113 yeni yayın görülür. Yani ortalama her yıla on yayın düşer. Medya gücü toplumda kutuplaşmalara ve tartışmalara da yol açmıştır. Basın, entelijensiya ile kurulu düzen arasındaki bu çatışmada önemli bir rol oynamış ve sanki bir gecede bilgi vermekte ve kamuoyunu oluşturmakta ve neredeyse vazgeçilmez bir aracı olmuştur.⁶ Ancak durum böyle sürmedi, Abdulhamid kendisi hakkında çıkan haberler ve eleştirilerden rahatsız oldu. Önce uyarı ve tenkitlerde bulunan bildiriler yayımladı. Uyarılar etkili olmayınca sansür dönemini başlatmış oldu.

Nihayetinde mecliste basınla ilgili yasa görüşme sırası gelmeden Şubat 1878'de Meclis dağıtıldı. Böylece 1908'e kadar süren bir suskunluk dönemine girilmiş oldu.⁷ 1787 den sonra, kitle eğitiminin ve aydınlanmanın yanı sıra, modernleşmeyi ve sade Türkçenin (halk dilinin) kullanılmasını savunan çok sayıda kitap yayımlandı.⁸

Osmanlı dönüşümünün, deneysel analizi, millet devletlerin ekonomik faktörlerin (kapitalizm, ticaret ve servetin yaygınlaşması), entelektüel güçlerin (aydınlanma, modern eğitim), yoğun iletişimin (basın, ulaşım hızı), vs. Toplamının bir sonucu olarak doğduklarını gösterir.⁹ Neredeyse gazete çıkmayan bir kentin kalmadığı Osmanlı coğrafyasında başta Türkçe olmak üzere birçok dilde yayın, basın yaşamına dâhil olmuştur.

Toplumsal hayata aniden giren basın çılgınlığının istenmeyen sonuçları da oldu. Bu her şeyden önce gazeteciliğe yatkın ya da değil herkesin gazete yayınlama arzusundan ileri geliyordu.¹⁰ Dönemin aydınları ve yayıncıları meşrutiyeti şöyle ifade etmekteydiler; Toplumsal farklılıklara özgürlükler tanınması, yolsuzlukların

⁵ Koloğlu, s.84,85.

⁶ Kemal H.Karpat, *İslamın Siyasallaşması*, (Çev. Şiar Yalçın), İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009, s. 241.

⁷ Koloğlu, s.86.

⁸ Karpat, s.241.

⁹ Karpat, s.775.

¹⁰ Hakan Aydın (Editör), *İkinci Meşrutiyet Devrinde Basın Ve Siyaset*, Konya, Palet Yayınları, 2010, s.53.

önlenmesi, ticaret, tarım ve sanayi de büyük bir kalkınmanın gerçekleşmesi olarak özetlemektedirler.

Meşrutiyet dünyada Osmanlı Devleti'nin itibarını arttıracaktı. Gazeteler böylelikle yeni siyasal sisteme toplumsal meşrutiyet kazandırma yarışına girdiler. Bu gazeteler Meşrutiyet'le din arasında bağ kurmaya çalışmış, mevcut durumun şeriata aykırı olmadığı düşüncesini dolaşıma sokmuşlardı.¹¹ Basın ve modern edebiyat genel olarak ilerleme, bilim ve özgürlüğün erdemlerini övdüler ve böylece adım adım fakat kararlı bir şekilde mutlakiyetçiliğin temellerini yıktılar. Basın ve bilginin yayılması resmi okulların etkisini büyük ölçüde arttırdı. Bu okullar hükümetin kontrolünde olmakla beraber, okuma yazma oranını da yükselttiler. Kendi siyasi, kültür ve fikir aşılama yöntemlerini aşılama yöntemlerini yarattılar ve özgürlüğü öğrencilerin temel amacı haline getirdiler. Basın ve eğitim sistemi modernliğin kendisi olmasa da sembolü haline geldi.¹²

Sürelî yayımlar çok çeşitli konularla ilgilenmişti. Söz konusu dönemde onlarca ilim, sanat, eğlence, öğrenci, gençlik, mizah, iktisat, kadın, aile, din, müzik, askerlik dergisi yayımlanmıştı.¹³ Bu dönemde oluşturulan entelektüel ortam aydınlar öncülüğünde olmuştu. Edebi konularda aydınlar “Toplum için Sanat” anlayışını gütmüşlerdir. Böylece toplumun aydınlatılması adına her türlü konu işlenmiştir. Aydınlar Meşrutiyet sürecinde eğitim düzeyi düşük olan Osmanlı ülkesinde halka çağın bilgisini ve sorunlarını anlatmakta adeta trenin makinisti konumunda oldular.

2. II. MEŞRUTİYET'İN İLANI VE BASINDAKİ YANSIMALARI

Osmanlı tarihinde ilk defa II. Meşrutiyet döneminde yoğun bir siyasal muhalefet başladı. Daha önceki dönemde devleti kötü gidişattan kurtarmaya çalışan Tanzimat aydınlarının yerini bu dönemde II. Meşrutiyet aydınları aldı. Bunun sonucu olarak Osmanlı siyaseti, hem ideolojik hem felsefi hem de bilimsel bir içerik kazanmıştır. Diğer yandan halk ilk kez siyasi mücadeleye ortak edilmişti.¹⁴ Bu yüzden halkı yönetimle ilgili bilgilendirmek üzere basına önemli görevler düşmekteydi.

¹¹ Aydın, s.63.

¹² Karpat, s.426.

¹³ Bülent Varlık, “Tanzimat ve Meşrutiyet Dergileri”, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, C. 1, s.116.

¹⁴ Mehmet Ali Kılıçbay, “Osmanlı Batılılaşması”, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt 1, s. 152

Dolayısıyla entelijensiya arasında basın ve yayın haberleri yakından takip edildi. Herkese yayın yapma hakkı tanınmış olduğundan çok kozmopolit bir durum ortaya çıkmıştır.

Abdulhamid baskısının uzun gecesi sona ermiş, Hürriyetin şafağı sökmüştü. Meşrutiyet ilan edilmiş, seçimlerin yapılması talimatı verilmişti. Türkler ve Ermeniler sokaklarda kucaklaşmaktaydılar, Hürriyet ve kardeşlik devri gelmişti. O dönemin yazıları kuşkucu Avrupa basınında bile yankılanan neredeyse çılgınca bir sevinci yansıtmaktaydı.¹⁵ II. Meşrutiyet İttihad ve Terakki'nin baskıları sonucu ilan edildi. Bir gece içinde, basın her istediğini sansür tehdidi olmadan yazıp basacak hale geldi.¹⁶ II. Meşrutiyet'in ilanından özellikle 31 Mart Vakası'na kadar geçen, genel olarak liberalizmin egemen olduğu dönemde yüzlerce süreli yayın, basın hayatına katılmıştı. 1908 yılının ortasından Mütareke'ye (30 Ekim 1918) kadar geçen dönemde yayınlanan süreli yayınların sayısı binin üzerindedir.¹⁷ Abdulhamid'in üzerindeki baskı hem içerden hem de dışarıdan vardı. Abdulhamid yönetiminde oluşan yoğun istibdat halkta bir bunalım oluşturmuştu. II Meşrutiyet'in ilan edilmesinde aynı zamanda uluslararası etki de rol oynamıştır.¹⁸

Meşrutiyet'in ilk yıllarında II. Abdulhamid yönetimi yıkılınca, Batı devletleri yeni rejimi iyi karşıladılar. Batı sermayesinin Osmanlı devletinin mali kalkınmasına yardım edeceği inancı vardı. Ancak sanıldığı gibi olmadı, İtalya'nın Libya kıyılarını işgaliyle başlayan savaş sıralarında 1911'de Tanin, Tasvir-i Efkâr ve Fransızca Jeune Turc gazetelerinde Pervus imzasıyla çıkan yazılar bu görüşün tam tersini ileri sürüyordu.¹⁹ 25 Temmuz 1908 'de İkdam gazetesi altmış bin nüsha, Sabah'da kırk bin nüsha basılmış Akşam baskıları ise piyasa fiyatının kırk misli üstünde satılarak elden ele dolaşmıştı. Yepyeni bir dizi edebi, siyasi ve farklı türde süreli yayın ortaya çıktı. Bazı temel Jön Türk yayın organları merkezlerini sürgünden İstanbul'a naklettiler.²⁰

¹⁵ Bernard Lewis, *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, (Çev. Boğaç Babür Turna), İstanbul, Arkadaş Yayınları, 2010, s.286.

¹⁶ Feroz Ahmad, *Bir Kimlik Peşinde Türkiye*, (Çev. Sedat Cem Karadereli), İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006, s. 74.

¹⁷ Bülent Varlık, "Tanzimat ve Meşrutiyet Dergileri", *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, C. 1, s.116.

¹⁸ Bülent Tanör, *Osmanlı- Türk Anayasal Gelişmeleri*, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2009, s.167.

¹⁹ Niyazi Berkes, *Türkiye'de Çağdaşlaşma*, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2012, s.466.

²⁰ Lewis, s. 312.

25 Temmuz 1908 günü gazetelerini sansürün ön kontrolüne sunmadan piyasaya süren İstanbul basını, bu eylemi ile basın rejimini değiştirmiş oluyordu. Yeni dönemin özelliğini, her aklıdan geçenin, her canı çekenin sokak başına çıkıp nara çekmesi gazete ya da dergi çıkarmasına ortam oluşturmuş oluyordu. Basına bir basın patlaması demekten çok basın çılgınlığı demek daha uygun düşecektir.²¹

Meşrutiyet'in ilanından sonra bir süre tüm basın organları Cemiyet'e methiyeler düzmüşler, onu göklere çıkarmışlardır. Çünkü çeyrek yüzyıldan fazla süren bir baskı ve sansür dönemi yaşanmıştı. Halk bunu bir bayram niteliğinde kutladı. Osmanlı başkenti bir bayram alayına dönmüştü. Eski dönemin önde gelen yayın organları İkdam ve Sabah ile İslamcı cephelerin görüşlerini dile getiren Sırat-el Müstakim de bunlar arasındadır.²² Bu alanda Dergunizade Hasan Rıza, Kolcalı Abdülaziz, Mehmet İzzet, Mehmet Zeynelabidin ve Ömer Ziyaeddin Efendinin pek çok risalenin yanı sıra Beyan'ül-Hak, Sırat-el Müstakim ve Volkan başta olmak üzere çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlanan, dergi ve gazete de Meşruti idarenin Şeriata uygunluğu savunulmuştur.²³ Ayrıca İslamcı bir yayın olan Sırat-el Müstakim dergisinin ikinci sayısının "Hürriyet-Müsavat" (Özgürlük- Eşitlik) başlıklı yazısında, sonradan Şeyhülislam olan Musa Kâzım, eskilerden daha ılımlı bir dille anayasanın, Kur'an'daki dünya işlerine ilişkin temel kuralların bir kısmını kapsadığını bildirir.²⁴

Bu tür fetvaların verilmesi ve toplumun önde gelen din görevlilerinin de destek vermesi, Meşrutiyet'in halk tarafından daha çok sahiplenmesinde büyük rol oynamıştır.

Osmanlı ülkesinin her yanında özgürlükçü ve sansürsüz basın ile yönetime karşı toplum, muhalefet oluşturdu. Sarayı mebuslara yaklaşma ya da bir kısım basın organlarına el altından para dağıtma girişimleri de 'Sarayı Hümayun'u millet ile barıştırmaya, padişahın yalnızlığını gidermeye yetmeyecekti.²⁵ Padişahın gazete yazarlarını, basım masraflarını karşılama vaatleri daha önceki dönem gibi etkili olmadı.

²¹ Koloğlu, s. 89.

²² Tarık Zafer Tunaya, *Türkiye'de Siyasi Partiler*, İstanbul, İletişim Yayınları, 1998, Cilt 2, s.392.

²³ M. Şükrü Hanoğlu, "Meşrutiyet", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 29, s. 392.

²⁴ Berkes, s. 432.

²⁵ Tanör, s. 184.

İstanbul başta olmak üzere yurdun birçok bölgesinde basın yabancıların tekelinde idi. İzmir’de ticaret gelişmiş olduğundan Avrupa ile iletişimin yoğun olduğu bir şehir olması ve buradaki zengin yabancı şirketler İzmir’de önemli bir basın gücü oluşturmuşlardı. Türkçe dışındaki hatta Osmanlı İmparatorluğunda konuşulmayan dillerdeki basın, Avrupa ticaretinin yarattığı dolaylı etki sonucu İzmir’de ortaya çıkmaktadır.²⁶

Sonsuz bir özgürlük içinde, değil otuz yılda, son üç yüz yılda söylenmemiş her şeyi söylemek hırsına kapılan basın, ilk büyük şokunu 31 Mart (13 Nisan 1909) olayında yaşadı. Tutucu çevreler ve basınca kışkırtılan cahil askerlerin eylemi, özgürlükler üzerinde düşünmek gereğini ortaya koydu.²⁷ Özgürlüğün ve ifade serbestiyetinin sağlanmış olduğu bu süreçte halkta meydana gelen bu uyanış yıllardır baskı altında kalmış olmasının bir isyanıdır. II. Meşrutiyet ile birlikte baraja doğru giden nehrin suyu gibi birikim ve tecrübe sağlıyordu. Nitekim bu dönemde yayımlanan gazete ve dergiler toplumu eğitmek ve düşünsel yön göstermek adına okul mahiyetinde oldular.

25 Temmuz 1908’den 30 Ekim 1918’e kadar süren döneme II. Meşrutiyet ya da İttihad ve Terakki dönemi diye değerlendiren Tarık Zafer TUNAYA, ilginç çarpıcı ve aynı zamanda dikkat çekici saptamalarda bulundu. “Türk tarihinin siyasi laboratuvarı görünümünde olan II. Meşrutiyet on senelik fiili ömrüne karşılık bir kaç devletin tarihini dolduracak kadar siyasi ve sosyal hadiseler sahne olmuştur. Onun asıl önemi, kendisini takip eden hareketlerin insanların yetiştirmesi İmparatorlukla Cumhuriyet rejimi arasında bir geçiş rejimi mahiyetinde olmasıdır. Bu cihetten bakıldıkça, II. Meşrutiyet, hem bir son hem de bir başlangıçtır. Uzun asırlık bir istibdat idaresinin sonu, fakat Türk inkılâbının hazırlayıcısı olmak itibariyle başlangıcıdır.²⁸

²⁶ İlber Ortaylı, “İzmir’de İlk Bulgar Gazetesi”, *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkler Ansiklopedisi*, Cilt. 1, s. 108.

²⁷ Koloğlu, s. 90.

²⁸ Selami Kılıç, *II. Meşrutiyet’ten Cumhuriyet’e Türk Devrimi ve Fikri Akımları*, İstanbul, Kaynak Yayınları, 2005, s. 18.

1. BÖLÜM

TANİN GAZETESİ'NİN YAYIN HAYATI, KADROSU VE FİKİR YAPISI

1.1. Yayın Hayatı Ve İçeriği

1.1.1. Tanin Gazetesi

Tanin Gazetesi İstanbul'da yayımlanmış günlük bir gazetedir. Tanin kelime anlamı; tınlama, çınlama, vızıldama gibi anlamlara gelmektedir. Tanin, II. Meşrutiyet'in ilanından sonra 1 Ağustos 1908 tarihinde yayım hayatına başlamış olup yayım sürecinde çeşitli aksamalar olsa da gazete 1947 yılına kadar çıkmıştır. Tanin, Türk siyasi tarihinin önemli dönemleri olan II. Abdulhamid, II. Meşrutiyet, I. Dünya Savaşı, Mütareke, Milli Mücadele ve Cumhuriyet devirlerinde yayımlanmış ve bu devirlerdeki sosyal, siyasi, kültürel, demokratik hayatın gelişmesine tanıklık etmiştir.

Bu dönemde birçok gazetenin yayımlanmasına rağmen Tanin çok popüler olmuştur. Bunun nedeni de şüphesiz ki yönetime olan yakınlığı ve kadrosundaki yazarların etkisidir.

Tanin, her ne kadar İttihad ve Terakki Cemiyeti'nin bir basın aracı olarak bilinse de yaklaşık yarım asır kadar yayın yaparak memleketin aydınlanmasına ve farklı bakış açıları oluşmasına katkıda bulunmuş birçok yazara da okul görevi görmüştür.

Tanin gazetesi, 19 Temmuz 1324 (1908)'te kurucuları (müessisleri) Hüseyin Kazım, Tefik Fikret ve Hüseyin Cahit öncülüğünde basın hayatına başlamıştır. Gazetenin finans kaynağını ve kurulmasını Hüseyin Kazım üstlenmiş, yazı ve teknik işleri ile Tefik Fikret, daha sonra bunlara katılan Hüseyin Cahit gazetenin sermuharrirliğini yapmıştır. Gazetenin müdürlüğünü (sahip ve müdürü) Hüseyin Kazım, başmuharrirliğini (sermuharrir/ müdür-i mesul) Hüseyin Cahit, yazı işleri müdürlüğünü ise Tefik Fikret üstlenmiştir. Gazeteyi çıkarmak fikrini Hüseyin Kazım önermiş, gazeteye “*Tanin*” adını Tefik Fikret koymuştur.²⁹

²⁹ Asım Us, “*Gördüklerim, Duyduklarım, Duygularım*”, İstanbul, Vakıf Matbaası, 1964, s. 9.

Tanin, yayımlandığı tarihten itibaren 31 Vakası'na kadar, dini bayramlar dışında hergün düzenli olarak yayımlanmıştır. Tanin gazetesinin, Hüseyin Cahit önderliğinde İTC faaliyetlerine destek vermesi, toplumda zıtlaşmanın oluşmasına neden olmuştur. Cemiyetin politikalarına karşı olan basın faaliyetleri toplumdaki kutuplaşmayı derinleştirdi. 31 Vakası'nda yönetime karşı bir ayaklanma çıktı. İsyancılar Harbiye Nezareti'nden, İttihad ve Terakki'nin yayın organı olan Hüseyin Cahit Bey'in yayımladığı *Tanin* gazetesine giderek, orasını da yağma ettiler. Önlerine çıkan birkaç subayı da öldürdüler. Bu arada, Meclis'e gelen Adliye Nazırı Nazım Paşa ile Hüseyin Cahit Bey'e benzeyen ve o sanılarak Suriye milletvekillerinden Arslan Bey de asiler tarafından öldürüldü.³⁰ Tanin, gazete yöneticilerinin İstanbul dışına çıkmaları nedeniyle bir süre (otuz dört gün) sekteye uğramıştır. Hüseyin Cahit, ortam yatışınca İstanbul'a geri dönmüş ve gazeteyi yeniden çıkarmıştır.³¹

Hüseyin Cahit tarafından üç devrede on yedi yıl çıkarılmıştır. İlk döneminde siyasi bakımdan çok etkili olmuştur.³² 1 Ağustos 1908'den 30 Ekim 1918'e kadar çıkmaya devam eden gazete, bu ilk yayın döneminde 3549 nüsha yayımlanmıştır.³³ Tevfik Fikret ve Hüseyin Kazım'ın ayrılmasıyla Hüseyin Cahit'in yönetiminde İttihad ve Terakki'nin sözcüsü durumuna gelen, "*Tanin*" İttihadçıların iktidarda bulunmadığı dönemde sık sık kapatıldı. Bu yüzden zaman zaman "*Tanin*" baskılar yaşamıştır.³⁴

İttihadçıların iktidardan düşmeleri sonrasında onların hareket alanlarını kısıtlamak için bir kararname ile askeri meselelerden söz açmaları ve siyasal bir parti çıkarına propaganda yapmaları halinde ağır cezalara çarptırılacakları duyuruldu. İstanbul basınında Hüseyin Cahit'in meşrutiyet ve halifeliğin savunucusu olarak Ankara hükümetine karşı takındığı muhalif tavırdan dolayı Tanin gazetesi üzerine baskılar artmıştır. Ankara hükümeti *Tanin* ve *Hak* gibi İttihatçı gazeteleri susturmayı amaçlıyordu. Bu gazeteler yayımlarını durdurdular.

Daha sonra Tanin Gazetesini tekrar yayımlamaya başlamış olan Hüseyin Cahit, hükümeti eleştirdiği için Harp Divanı'na verilerek bir ay hapis cezasına çarptırılıp

³⁰ Fahir Armaoğlu, *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1997, s. 610.

³¹ Tanin, 4 Mayıs 1325 / 17 Mayıs 1909, nu. 253, s. 1.

³² Ömer Faruk Huyugüzel, "Tanin", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. 39, s. 565-567.

³³ Hilmi Bengi, *Gazeteci, Siyasetçi ve Fikir Adamı Olarak Hüseyin Cahit Yalçın*, Ankara, Atatürk Araştırma Merkezi, 2000, s. 54.

³⁴ Koloğlu, s. 126.

hapse atıldı. İstiklal mahkemelerinin faaliyetlerine yönelik İstanbul matbuatı muhalif bir tavır sergilemiştir. *Tanin* gazetesi başyazarı Hüseyin Cahit ile diğer muhalif gazeteler Ankara hükümetini eleştirdi.

Halifeliğin kaldırılmaması için Büyük Millet Meclisi'ne Hint Müslümanlarını temsil ettiği iddiasında bulunan Ağa Han ve Emir Ali devrin Başbakan'ı İsmet Paşa'ya bir mektup göndermişlerdi. İstiklal mahkemelerinin harp sona erdikten sonra yeniden kurulmasına görünürdeki sebebi bu mektup olmuştur. Bu mektubun *Tanin ve İkdam* 'da yayımlanmasının üzerinden üç gün geçmeden konuyu Meclis'e getiren İsmet Paşa, 31 Temmuz 1922'de çıkarılmış olan "İstiklal Muhakeme Kanunu" mucibince bir istiklal mahkemesi teşkil edilerek üyeler belirlendi. Mahkeme 9 Aralık'ta Ankara'dan hareketle ertesi gün İstanbul'a vardı. İlk iş olarak İstanbul Barosu Başkanı Lütfi Fikri, *İkdam Gazetesi* sahibi Ahmet Cevdet, *Tanin Gazetesi* sahibi ve mesul müdürü Hüseyin Cahit ve *Tevhid-i Efkâr Gazetesi* sahibi Velid Bey'lerle aynı gazetenin mesul müdürü Muhiddin Bey gözaltına alındı. Bu duruşma, siyasi tarihimize "*Gazeteciler Davası* " olarak geçti. 25 Aralık'ta iddianamesi okunan sanıkların Hıyanet-i Vatanîye Kanunu'nun ilk maddesi gereğince cezalandırılmaları istenildi.³⁵

Tutuklamaların ertesi günü, *Tanin* gazetesi, halkın büyük üzüntüsüne yol açtığını ileri sürdüğü olayı ayrıntılarıyla yazdı. Hüseyin Cahit ve Ahmet Cevdet Beylerin evlerinde, Velit Bey'in ise gazete binasında tutuklanmış olduklarını belirterek; gazetenin muhabirlerinin kendileriyle yaptığı görüşmeyi yayınladı. Hüseyin Cahit Bey, bu olayın mevcut yönetim şekli ve savundukları prensiplerle asla bağdaşmadığını, Meclis'e başvurduğunu, usulsüz tutuklandığını, yapılan tutuklanmayı şiddetle protesto ettiğini söyledi.³⁶ Hüseyin Cahit diğer tutuklular ile birlikte Haziran 1919 tarihinde Malta'ya sürgün edildi. 1922'de Malta'dan döndükten sonra Hüseyin Cahit, *Tanin* gazetesini tekrar yayımlamıştır. 2 Ocak 1924 tarihinde açıklanan karara göre, yargılanan bütün gazeteciler beraat ettiler.

Gazete, devam ettiği muhalif yayından dolayı 1925'te İstiklal Mahkemesi tarafından tekrar kapatıldı.³⁷

³⁵ Ahmet Turan Alkan, *İstiklal Mahkemeleri*, İstanbul, Ağaç Yayıncılık, 1993, s. 58.

³⁶ Ergün Aybars, *İstiklal Mahkemeleri*, İzmir, Zeus Kitabevi, 2006, s. 146.

³⁷ İnüç, s. 309, 310.

Hüseyin Cahit, kapatılan *Tanin* yerine *Renin*, onun da kapatılması üzerine *Cenin* Gazetelerini çıkarınca, hapisanede yazı yazmaması için gerekli tedbirler alındı.³⁸ Hüseyin Cahit, *Tanin*'i 1943'te tekrar çıkarmış, 1947'de ise daha zengin bir içerikle çıkarılacağı vaadiyle 14 Kasım 1947'de 1542. sayısı ile yayın hayatına son verdi. Ancak gazeteyi tekrar çıkarmamıştır. *Tanin*, 1961 yılında Kasım GÜLEK tarafından tekrar yayımlanmışsa da bir süre sonra kapanmıştır.³⁹

Tanin, İstanbul dışındaki başta Anadolu ve diğer vilayetlerin tetkikatını yapmak adına muharrirlerinden Ahmet Şerif Bey'i görevlendirmiştir. *Anadolu'da Tanin*, muharririn gezdiği yerleri, gözlemlerini İstanbul'a *Tanin* matbuat'ına gönderdiği mektuplardan oluşan kitaptır. Gazetede bu fikre neden başvurulduğuna dair şöyle yer verilmektedir: *Tanin: İstanbul'da hepimiz bir politika illetine uğradık. İşimiz gücümüz, bahsimiz, makalemiz, hep siyasete dair. Halbuki biz bir takım mesail-i iktisadiye, maliye, ziraiye, içtimaiye karşısında bulunuyoruz. Taşralar ne haldedir? Köylüler ne yapıyor, ne istiyor? Memleket neye muhtaçtır? İşte bir takım sualler ki bunlara cevap verebilmek için taşralara ta köylere varıncaya kadar gidip her şeyi gözle görmek, köyliüyü dinlemek, tetkikat yapmak lazım.*

Bu tetkikatı icra etmek üzere Anadolu'ya muharrirlerimizden birini gönderdik. Tekmil-i Anadolu'yu, Kürdistan'ı, Irak'ı ve Suriye'yi dolaşacak. Netice-i müşahedetini bize mektuplarla bildirecektir. Anadolu'da Tanin işte bu tetkikatın neticesidir. Bidayet-i hürriyette Türkiye'nin ne halde bulunduğunu gösterecek bir vesika-i mühimmedir. Bundan dolayıdır ki gazete sütunları arasında gaib olmasına kail olmadık. Kitap suretinde bastırıyoruz. Bu zamanın en kıymetdar bir şahidi halinde şu kitap ilelebet elde gezecektir.⁴⁰

Tanin gazetesi, 45×60 boyutlarında çıkarılmıştır. Ele alınan gazete nüshaları zamanla yıpranmış durumdadır. Sayfalar çok ince olması hasebiyle fazla yıpranmıştır. *Tanin* Gazetesinin 19 Temmuz 1324 (1908) den 31 Mart Vakası'na kadar ele alınan gazete sayıları genel itibari ile aşağıda belirtilmiştir.

³⁸ Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi İkinci Meşrutiyet ve Birinci Dünya Savaşı (1908 - 1918)*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1999, s. 184.

³⁹E.Semih Yalçın, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi-I Kaynaklar*, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2004. s. 166.

⁴⁰ Ahmet Şerif, *Anadolu'da Tanin*, (Haz. Mehmet Çetin Börekçi), Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1999, s. 22.

Bu tarih aralığında yayımlanan gazetede “*Tanin*” logosunun, ilk nüshanın üst orta kısmında yer alır. Gazetenin ilk sayfasının üst kısmında logosunun hemen altında Rumi takvimle *Tarih-i Tesisi: 1324 – 1326* olarak belirtilmektedir.

Gazete logosunun sağ üst kısmında gazetenin numarası, onun altında mesulleri Hüseyin Kazım, Hüseyin Cahit, Tevfik Fikret’in isimleri yer alır. Sol üst tarafta ise müdür Hüseyin Kazım, sermuharrir mesul Hüseyin Cahit, sol üst tarafta Mahal-i İdare başlığı ile idare merkezi, bu ifadenin altında ise gazetenin abone bedeline ilişkin bilgi verilmektedir.

Gazetenin sağ üst tarafında Taşra’da oturan aboneleri için “*Taşra için bir senelik abone bedeli posta ücretiyle beraber: 180 kuruş*” denilmektedir. Sol üst tarafında tarih yazılan kısmın altında da “*Taşra için altı aylık abone bedeli posta ücretiyle beraber: 95 kuruş*” olarak belirtilmektedir. Gazete fiyatı ise sağda ve solda olmak üzere gazetenin ilk sayfasının üst tarafında “*nüshası 10 para*” dır. Gazetenin en üst kısmında haftanın günleri yer almaktadır.

Gazete logosunun solunda, üst kısmında Hicri ve Rumi takvimlere göre günün tarihleri verilmiştir. Tanin gazetesi, 17 Teşrinievvel 1324 / 30 Ekim 1908 tarihinden sonra miladi takvimi de gazetenin sol üst köşesinde kullanmaya başlamıştır. Sayfa numarası sağ üst kısımda verilmekte ve onun altında müdürü ve sermuharririn isimleri yer almaktadır. Hemen altında “*Mahalli idare: Bab-ı Ali Caddesinde – Daire-i Mahsusa*” adresi verilmektedir. Hemen altında “*İhtâr-ı Mahsusa*” başlığı ile “*Neşredilmeyen âsâr ve evrâk iade olunmaz*” ifadesine yer verilmektedir.

90. sayıdan sonra fiyatı ve tarihi logonun altında yer almıştır. Gazete her gün ve düzenli biçimde 4 sayfa olarak çıkmıştır. Tanin, 47. sayıdan 90’a kadarki sayılarını 8 sayfa olarak yayımlanmıştır. Ancak bu sayıdan itibaren tekrar 4 sayfaya dönmüştür.

Gazetenin ilk sayfasının dışındaki diğer sayfalarda üstte tarih, sayfa numarası ve gazete ismi verilmiştir. Gazetenin her sayfası 4 sütuna ayrılmıştır. Ancak sadece Maksim Gorki’nin “Ana” adlı eseri gazetede tefrika edilirken sayfa ortasında yatay ikiye olarak bölünmüştür. Bu yöntem zaman zaman bundan sonrada kullanılmıştır. Sütunlarda yer alan yazılar; başlık ve kısa çizgilerle birbirinden ayrılmıştır. Sütunlar ise birbirinden uzun çizgiler ve sütun başlığı ile ayrılmıştır. Gazetenin ayrıca son

sayfalarında kısa başlıklarla “Küçük havadisler” başlığı altında İstanbul dışındaki diğer yerlerin haberleri verilmiştir.

Gazetede görsel kullanımı genellikle son sayfada yer almıştır. Bunlar, ağırlıklı reklamlar olmak üzere karikatürler de kullanılmıştır. Gazetede genelde Fransız ve Avusturya mallarının reklamları yapıldığı görülmüştür.

Gazetenin son sayfasında bulunan reklamlar bölümünde yazılarda süslemelere ve farklı yazı stillerine başvurulmuştur. Bazı reklamlarda ise bilhassa yabancı kökenli reklamlarda Latin harflerinin kullanıldığı görülmektedir. Reklam verenin isteğine göre baskının tersi yönde basılan ilanlar da göze çarpmaktadır. Reklamlarda kullanılan resimli objeler okurun ve tüketicinin ilgisini çekmeye yönelik olduğu görülmektedir. Gazetede kadınlara yönelik reklamlarda manken kadın fotoğrafı ile ürün tanıtımına yer verilmiştir.

1.1.2. Yönetim ve Yayın Kadrosu

Tanin gazetesi yayına başladığı zaman temsil ettiği düşünce itibari ile yeni bir akımın öncülerini kadrosunda bulundurma şansını bulmuştur. Çünkü özellikle başyazarı olan Hüseyin Cahit’in gazetenin “*siyasiye*” başlığında kaleme aldığı konular ve bakış açısı Tanin’e olan ilgiyi arttırmıştır. Bu sayede başka “Yeni Dönem” heyecanını içinde taşıyan yazarlara da düşüncelerini ifade etmeye imkân sağlanmıştır. Nitekim Hüseyin Cahit ve yazar arkadaşlarının gazetede incelediğimiz yazılarında bir sadeleşme ve dilde yeni bir tecrübenin olması gerektiğine çaba gösterenleri görmekteyiz.

Tanin, geniş bir yazar kadrosuna sahip olmasına karşın yazarlarının devamlılık arz etmedikleri görülmektedir. Ele alınan sayılarda Hüseyin Cahit her gün ilk sayfada yazmıştır. Gazetede yazıları devamlılık arz eden yazarlara bakıldığında Bâbânzâde İsmail Hakkı, İsmail Müştak Mayakon daha çok siyasi ve güncel hususlarda yazdıklarını görmekteyiz. Halide Edip (Adıvar), Salih Zeki Aktay, İzzet Melih Devrim, Cenab Şahabettin, Halit Ziya Uşaklıgil ise daha ziyade edebi başlıklarda yazmışlardır. Muhammed Cavit (Selanik Mebusu), Hüseyin Kazım Kadri, Salih Keramet, Sefir Bey, Mustafa Sâti Husri ve İzzet Fuat (Keçecizade) gibi yazarların da hem siyasi hem de toplumsal konularda yazılar kaleme almış olduklarını tespit ettik.

1.1.3. Hüseyin Cahit (Yalçın) (1875 – 1957)

Hüseyin Cahit (Yalçın) gazeteci, hikâye ve roman yazarı, edebiyat eleştirmenliği yapan çok renkli ve inişli çıkışlı bir yaşam sürmüştür. 1875 yılında Balıkesir’de doğdu. Babası Maliye memuru Ali Rıza Efendi, annesi Fatma Neyyire Hanım’dır. İlk ve orta öğrenimini Serez’de ve İstanbul’da yaptı. Bir yazısı yüzünden *Servet-i Fûnun* dergisi kapatılınca (1901) meşrutiyete kadar yazı hayatından uzak durdu. II. Meşrutiyet’in ilânıyla birlikte İttihatçıların safında hareketli bir siyasî hayata atıldı; 1 Ağustos 1908’de Hüseyin Kâzım Kadri ve Tevfik Fikret’le birlikte *Tanin* gazetesini çıkarmaya başladı.

Bu sırada yapılan seçimlerde İTC’den İstanbul mebusu olarak meclise girdi. Aynı dönemde birçok gazeteciyle girdiği polemikleri ile geniş yankı uyandırdı ve basında büyük şöhret kazandı. Cemiyete yakınlığı nedeniyle partinin gazetecisi olarak nitelendirilmiştir. Hüseyin Cahit bu konuda, “Tanin, okurların gözünde, cemiyetin organıydı. Aslında tek başıma ve bağımsızdım, ama cemiyeti iç yükümlülüğümle savunduğum için böyle sanılıyordu.” demektedir.

Hüseyin Cahit anılarında gazeteyi satmasına değinmekte, dört-beş yıllık çok fazla ve heyecanlı bir yaşayışın yorgunluğuyla ve düş kırıklıklarıyla bezgin bir durumda Tanin’i bıraktığım zaman, benim için uzun bir durgunluk dönemi başladı ve bu dönem-Malta’ya kadar sürdü,⁴¹ demektedir.

Balkan Savaşı sürecinde kendi partisi İttihad ve Terakki’yi dahi eleştirmekten çekinmeyen Hüseyin Cahit, sahibi olduğu Tanin gazetesini 17 Ocak 1913’te İttihad ve Terakki Partisine devretmiştir. Parti genel sekreteri olan Mithat Şükrü gazeteyi satın almıştır. Hüseyin Cahit’in gazeteyle ilgisi kesilince gazete, tamamen İttihatçıların yayın organı olmuştur.⁴²

İTC’nin takip ettiği politikaları desteklemekten ziyade kötüye giden gidişattan dolayı sürekli eleştirmiştir. I. Dünya Savaşı’nın sonunda İstanbul’un işgali üzerine 1919 Haziranında Malta’ya sürüldü.⁴³

II. Meşrutiyet’ten hayatının son günlerine kadar *Tanin*, *Ulus*, *İstanbul* ve *Halkçı* dergi/gazetelerinde yayımladığı siyasi makaleler büyük yankılara ve tepkilere yol

⁴¹ Hüseyin Cahit Yalçın, *Siyasal Anılar*, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınlar, 2000, s.282, 284.

⁴² Orhan Koloğlu, *Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Basın*, İstanbul, İletişim Yayınları, 1994, s.56.

⁴³ Ömer Faruk Huyugüzel, “YALÇIN, Hüseyin Cahit”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, c. 43, s. 300, 301.

açmış, İttihatçı – İtilafçı veya Cumhuriyet Halk Partisi – Demokrat Parti kamplaşmasında önemli rol oynamıştır. Bu yazılarda milli hâkimiyet, hürriyetçi parlamentarizm, liberalizm, evrimcilik ve ferdiyetçilik yolundaki fikirler de sık sık vurgulanır.

Jön Türkler, kozmopolit bir Osmanlı – Müslüman cemaatine hizmet etmektense, devleti milletin hizmetine koşmaya ve etnik Türk’ü milletin temeli yapmaya karar verdiler. Adını yeni duyuran bir gazeteci ve İTC’ nin silahşörü olan Hüseyin Cahit (Yalçın) partinin yayın organı Tanin’de devletin meşgalesinin Türkler olduğu olduğunu yazdı.⁴⁴ Hüseyin Cahit Tanin’de bilhassa Osmanlılık fikrinin de artık pek etkisinin kalmaması üzerine gelişen *Yeni Türkçülük* ideolojisinin basındaki ilk temsilcilerinden biri olmuştur. 1922 yılında yeniden çıkarmaya başladığı Tanin gazetesinde Cumhuriyet hükümetini eleştirince gazetesi kapatılarak Çorum’da bir buçuk yıl sürgün kaldı. (1925 – 1927)⁴⁵ Hüseyin Cahit Bey’in en dikkat çeken yönü fikirlerini çok açık beyan etmesi ve neticede bundan hoşnut olmayanların yöneticiler tarafından baskılara maruz kalmıştır.

1.1.4. Hüseyin Kazım (Kadri) (1870 – 1934)

Devlet adamı ve yazar bir kimliğe sahiptir. Hüseyin Kazım önemli eğitim merkezlerine gitmiş kendisini çok iyi yetiştirmiş bir aydındır. İstanbul Beylerbeyi’nde doğdu. Babası Trabzon valilerinden Kadri Bey’ dir. II. Meşrutiyetten sonra yine Tefik Fikret ve Hüseyin Cahit’le *Tanin* gazetesini çıkardı. Hüseyin Kazım gazetenin sahibi ve müdürü olarak 194. sayıya kadar gazetede yazmıştır. Meşrutiyet’in ilanından önce girdiği İttihad ve Terakki Cemiyeti’nin iktidara gelmesiyle kendisine birçok görev teklif edildi. Canik (Samsun) mutasarrıflığı ve Beyrut defterdarlığına tayin teklifini kabul etmedi. Ardından Siroz (Serez / Selanik) mutasarrıflığı (1909), Halep valiliği (1910) yapmıştır. İstanbul şehreminliği (1911) ve İstanbul vali vekilliği gibi görevlere getirildi. 1912’de Selanik valisi oldu. Aynı yılın nisan ayında yapılan seçimlerde

⁴⁴ Karpat, s. 747.

⁴⁵ İhsan Işık, *Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi*; Genişletilmiş 2. Basım, Ankara, Elvan Yayınları, 2002, s. 984. Daha Geniş Bilgi için bkz; Hüseyin Cahit Yalçın, “31 Mart Provası ve Kendisi” Yakın Tarihimiz, C. 15, Mart 1962. Hüseyin Cahit Yalçın, “Elli Yıl Önceki Parti Didişmeleri”, Yakın Tarihimiz, C. 1, s. 18, 19, 1962. Hüseyin Cahit Yalçın, *Meşrutiyet Hatıraları, Fikir Hareketleri*, s. 71 – 224, 1935- 1938.

Saruhan (Manisa) sancağı mebusu seçildi. Kısa bir süre sonra tekrar Selanik valiliğine tayin edildiyse de 1912 yılının Ağustosunda bu görevden ayrıldı.⁴⁶

Bu sırada Balkan savaşıyla Rumeli'nin kaybedilmesi üzerine İttihatçılara kızarak tepki göstermiş görevinden istifa ederek Beyrut'a yerleşti.⁴⁷ Hüseyin Kâzım'ın asıl değeri ilmi ve fikri çalışmalarında görülür.⁴⁸

Eserlerinde genellikle Şeyh Muhsin-i Fani müstear adını kullanan Hüseyin Kazım Kadri'nin en belirgin özelliği ilmi ve fikri yönünün kuvvetli olmasıdır. *Trabzon Vilayet Gazetesi, Resimli Kitap, Saadet, Tan, Yeni Asır, Tasvir-i Efkâr, Vakit, Ma'lumat, Tanin, İkdâm, İçtihad, Servet-i Fünun, Sebülürreşad* gibi gazete ve dergilerde dil, din, felsefe, iktisat, ziraat ve siyasetle ilgili birçok makale yazdı, kitap yayımladı

1.1.5. Tevfik Fikret (1867 – 1915)

Tevfik Fikret siyasi kimliğinden çok edebi kimliği ile bilinmektedir. 24 Aralık 1867'de İstanbul Aksaray'da doğdu. Asıl adı Mehmed Tevfik'tir. Babası Hâriciye Kalemî'nde memurluk ve çeşitli vilâyetlerde mutasarrıflık yapan Çankırlılı Hüseyin Efendi, annesi Sakız adası Rumlarından mühtedî Hüsrev Bey'in kızı Hatice Refia Hanım'dır.

Hacca giden annesi bir kolera salgınında Hicaz'da öldüğünden (1879) Tevfik'in gençlik yılları büyükannesinin yanında geçti. Öğrencilik yıllarında disiplini, çalışkanlığı ve kişiliğiyle hocalarının dikkatini çekerken bir yandan da mektep arkadaşlarının sevgisini kazandı. Galatasaray'da devrin tanınmış hocalarından Muallim Feyzi, Recâizâde Mahmud Ekrem ve Muallim Naci'den ders gördü.⁴⁹ Sadaret Mektubu Kalemî memurluğuna başladı. Ek iş olarak da Gedik Paşa Ticaret Mektebinde yazı ve Fransızca dersleri verdi. 1901 yılında inzivaya çekildi bu döneminde Abdulhamid yönetimini eleştiren şiirlerini yazdı. (Müellifin meşhur “Sis” şiirini buna örnek verebiliriz.)

⁴⁶ Nurettin Albayrak, “Hüseyin Kâzım (KADRİ)”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 18, s. 554-555.

⁴⁷ Işık, s. 485. Daha geniş bilgi için bakınız; Atilla Özkırımlı, *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*, Birinci baskı, İstanbul, Cem yay. Cilt 3, 1982, s 658. “Hüseyin Kazım (KADRİ)”, *Yeni Türk Ansiklopedisi*, İstanbul, Ötüken Yay. Cilt 4, 1985, s. 1343. *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, “Hüseyin Kazım (Kadri)”, Cilt 4, Dergâh Yay. İstanbul s. 300, 301.

⁴⁹ Abdullah Uçman, “Tevfik Fikret”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 41, s. 9,13.

Edebiyata ve özellikle şiire karşı yeteneği bu yıllarda ortaya çıktı. Hocalarının teşvikiyle yazdığı eski tarzdaki ilk şiirleri Muallim Feyzi vasıtasıyla Tercüman-ı Hakikat'ta yayımlandı (1884-1885).

24 Temmuz 1908'de II. Meşrutiyet'in ilânı üzerine büyük bir sevinçle inzivadan çıkan Fikret "Millet Şarkısı" adlı manzumeyi kaleme aldı. Daha önce dargın olduğu bir kısım arkadaşlarıyla barıştı ve yeni bir fikir hamlesine girişti. Eski arkadaşları Hüseyin Cahit ve Hüseyin Kâzım'la birlikte adını kendisinin koyduğu Tanin gazetesini yayımlamaya başladı. Kısa zamanda devlet yönetimini ele geçiren İTC, Tefik Fikret'i maarif nazırı yapmak istediysede o bunu kabul etmedi. Tefik Fikret, İTC'nin politikalarını desteklemeyerek kısa bir süre sonra gazeteden de ayrıldı. Robert Kolejindeki görevi ölümüne kadar sürdürdü. Önce Eyüp mezarlığına gömülmüştü, sonra Âşiyân'a nakledildi. (1961) Âşiyân, ölümünden sonra müze haline getirilmiştir.⁵⁰

1.1.6. Halide Edip (Adıvar) (1884 – 1964)

Halide Edip hem siyasi hem de edebi hayatı olan bir kişiliğe sahiptir. II. Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemi Türk kadın yazarı ve dönemin siyasi sosyal olaylarına eserlerinde tanıklık etti. Yazarın özellikle kadın olması hasebiyle yaptığı faaliyetler Meşrutiyet ve Milli Mücadele döneminde önemli bir yer kapladı. Halide Edip İstanbul'da doğdu. Amerikan kız kolejinde mezun oldu. Rıza Tefik Bölükbaşı ve Salih Zeki Ökten'den özel dersler aldı. 1917 yılında Adnan ADIVAR ile birlikte Mondros sonrası Anadolu'ya geçerek Milli Mücadele'yi destekledi. Fatih, Kadıköy, Sultan Ahmet mitinglerinde yaptığı konuşmalar etkili oldu.⁵¹

II. Meşrutiyet'in ilân edildiği ve genel bir özgürlük havasının estiği 1908 yılı Halide Edip'in yazarlık serüveninin de başlangıcını oluşturur. İlk olarak yönetimini Tefik Fikret'in yaptığı *Tanin* gazetesinde Halide Salih imzasıyla yazıları çıkar. Sosyal ve edebî konularda yazılar yazmasına rağmen, bazı eski yönetim taraftarlarınca yazılı tehditler alır. 31 Mart Vakası sırasında yurt dışına kaçmak zorunda kalan Halide

⁵⁰ Işık, s. 913.

⁵¹ Işık, s. 25. Daha geniş bilgi için bkz; Atilla Özkırımlı, Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, İstanbul, Cem Yay. 1. Baskı, Cilt 1, 1982, s. 35, 36. Daha geniş bilgi için bakınız; İnci Enginün, "ADIVAR, Halide Edip", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 1, 1988, s. 376-377.

Edip, önce Mısır'a sonra da ömür boyu dost kalacağı İngiliz eğitimcilerinden İsaabel Fry'ın davetiyle Londra'ya gider. 1909'da yurda döner.⁵²

1.1.7. Babanzade İsmail Hakkı (1876 – 1913)

İttihadçuların akıl hocası olarak tarif edilen Babanzade İsmail Hakkı dış politika makaleleri ile gazetede önemli roller üstlenmiştir. 1876 yılında Bağdat'ta doğan Babanzade İsmail Hakkı, Süleymaniyeli Babanzade Mustafa Zihni Paşa'nın üç oğlundan biridir.⁵³ 1806 Babanzadeler İsyanını çıkaran Kürt asıllı bey hanedanı Babanzade ailesine mensuptur. Babanzade İsmail Hakkı yıkılmaya yüz tutmuş bir devletin takip etmiş olduğu politikalara hem iç hem de dış siyasi gözlemler yaparak yerinde tespitlerde bulunmuştur. Bu manada İTC kendisine stratejik yerlerde milletvekillik görevlerini tevdi etmiştir. Gazeteci ve politikacı kimliğinin yanında Mülkiye Mektebi'nde Anayasa Hukuku dersleri de vermiştir. Politika ile gazeteciliği bir arada sürdüren Babanzade İsmail Hakkı, daha sonra makalelerini *Tanin* gazetesinde yazmaya başlayacaktır.⁵⁴

1.2. Fikir Yapısı

1.2.1. Amacı ve Yayın İlkeleri

“Siyasi, İlmi, Türk Gazetesi” sloganıyla neşredilen *Tanin*, yayın süreci boyunca özellikle İTC yönetiminde iken devrinin en önemli gazetesi olmuştur. Yurtdışı ve yurt içinde muhabirleri olan gazete yurt ve dünya haberlerini devamlı olarak gazete sütunlarında çeşitli başlıklar altında yayınlamıştır. Osmanlının yabancı devletlerle olan ilişkileri, imar ve bayındırlık, bulaşıcı ve salgın hastalıklar, hükümet ve sarayla ilgili haberler yayınladığı gibi, okuyucu mektupları da yayınlamıştır. Gazetede görülen haberler, İTC yönetiminde iken cemiyeti destekleyen bir yayın politikası izlerken genel manada Türkiye toplumu için faydalı yazılar ve öğretici nitelikte olmuştur. Hüseyin Cahit, Kamil Paşa hükümetinin bazı iç ve dış politikalarını eleştirmekten de geri

⁵² Gönül Ağbaba, *Halide Edip Adivar Hayatı-Sanatı-Eserleri*, İstanbul, Boğaziçi Yayınları, (1997) s.13. Daha geniş bilgi için bkz; Şefika Kurnaz, *II. Meşrutiyet Döneminde Türk Kadını*, İstanbul, Millî Eğitim Basımevi, 1996. Nazan Bekiroğlu, *Halide Edip Adivar*, İstanbul, Şûle Yayınları, 1999.

⁵³ *Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi*, “Babanzade İsmail Hakkı”, İstanbul, Milliyet Gazetesi Yayını, C. 3, s.1162.

⁵⁴ İsmail Hakkı Babanzade, *Beyrut'tan Kuveyt'e Irak Mektupları*, (Yay.Hzl. Murat Çulcu), İstanbul, Büke Yayınları, 2002, s.11. Daha geniş bilgi için bkz; İbrahim Alaettin GÖVSA, *Türk Meşhurları Ansiklopedisi*, İstanbul, Yedigün Neşriyat, 1946, s.57, Feroz AHMAD, *İttihat ve Terakki (1908-1914)*, İstanbul, Kaynak Yayınları, 2004, s.120 ve 207, Hüseyin Cahit YALÇIN, *Tanıdıklarım*, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2002, s.119-121.

kalmamıştır. Gazetede yerli ve yabancı basından alıntılar yapılarak “müktesebat” başlığı altında yayınlanmıştır.

Gazete içeriğine bakıldığında Tanin’de *Siyasiyat, Mesail-i Mühimme-i Dâhiliye, Mesail-i Mühimme-i Hâriciyye, Açık Sütunlar, Öğrenmeliyiz Öğretmeliyiz, Telgraflar, Bugün-Dün, Neler Bilmeliyiz, Şikâyetlerimiz, Şunlar, Gazeteler, Küçük Havadisler ve Reklam ve Diğer İlanlar* sütunlarının yer aldığını görmekteyiz.

İlan kısmı genelde gazetelerin son sayfalarında olur. Burada kitap, şirket, teknoloji, eğitim, süs eşyası, makyaj, gıda maddeleri, içki ve sigara kâğıdı, mağaza, emlak gibi ilanları verilmiştir. İlanların genel yoğunluğuna baktığımızda kitap ve kültürel ilanların yanı sıra kadın ve çocuklara da hitap eden ürünlerin reklam ilanı verilmektedir.

Avusturya’nın Bosna – Hersek’i topraklarına katması İstanbul’da büyük tepki uyandırmıştır. Avusturya’ya karşı, Hüseyin Cahit’in teklifi üzerine, bu ülkenin mallarına karşı boykot yapıldı, liman işçileri de Avusturya mallarını ve Avusturya gemilerini boşaltmayı reddettiler. Boykotu perde arkasından İTC yönetiyordu, hatta bir kaynağa göre bu konuda görevli olan Dr. Rıza Tefvik idi. Boykot, Avusturya ticaret ve sanayisine önemli zararlar verdi.⁵⁵ *Tanin*, Avusturya Mallarının boykot edilmesi üzerine gazetede çok fazla yer vermiştir. Avusturya mallarının gümrüklerden içeri girmemesi gerektiğini ve halkı bu yönde bilgilendirme faaliyeti görmüştür. “*Avusturya malları almayınız, Avusturya’dan ne gelirse kumaş, elbise, mendil, fanila, çorap hiçbirine bir Osmanlı parası vermeyiniz, Avusturya şekerini yemeyelim, zira acıdır.*”⁵⁶

Gazetenin Bulgaristan’ın bağımsızlığına bakışı;

Bulgaristan’ın Küşuf meselesinden doğan sorunun olması ve demiryolları işçilerinin grev yaparak iş bıraktı. Bunun üzerine kendi topraklarında olan bölgeyi Bulgaristan kendi menfaatine kullanmaya çalıştı. Bu durum üzerine Bulgaristan’a içerden ve dışarıdan gelen eleştiriler neticesinde bu tutumundan vazgeçti. Ancak Bulgaristan hükümeti gizlice asker ve silah toplamıştı. Eylül’ün ikinci yarısında Bulgar Hükümeti’nin gerçek niyetleri hakkında kamuoyuna bilgiler sızmaya başladı. *Tanin* Gazetesi de bu konuda şöyle bir haber yapmıştır. “*Bulgaristan’ın bağımsızlığını*

⁵⁵ Sina Akşin, *100 Soruda Jön Türkler ve İttihat ve Terakki*, İstanbul, Gerçek Yayınevi, 1980 s. 81.

⁵⁶ *Tanin*, 25 Eylül 1324 / 8 E k im 1908, nu. 69, s. 2.

ilan edeceği üzerinde ortada dolaşan söylentilere doğru nazar ile bakmak istemiyoruz. Böyle bir hareket fahiş hata olur. Berlin Antlaşması'na saldırganlık olur."⁵⁷ denilmektedir. Bulgaristan'ın bağımsızlığı başta Kamil Paşa hükümeti ve Osmanlı toplumun diğer unsurları tarafından büyük bir hayal kırıklığına sebep olmuştur. İngiltere öncülüğünde yapılan görüşmeler neticesinde Osmanlı'nın şartlarından Düyun-u Umumiye'ye olan borçlarının Bulgaristan'a kalan payını ödemesi kararıyla Osmanlı Devleti Bulgaristan'ın bağımsızlığını tanımış oldu. Böylece Osmanlı Bulgaristan üzerindeki egemenliğini kaybetmiştir.

1.2.2. İttihad ve Terakki Cemiyeti

Yeni Osmanlılar ve sonra Genç (Jön) Türkler, (İttihad ve Terakki) olan aslında toplumun ve kültürün bir yandan sözcüsü olmak isteyen diğer yandan devletin hem toplumun hem dünyanın yeni şartlara uyum sağlaması gerektiğini savunan Müslüman yeni bir orta sınıfın temsilcileri olarak ortaya çıkmışlardı.⁵⁸

Jön Türklerin gizli örgütü 1889'da İstanbul'da Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'de bir Arnavut olan İbrahim Temo ve bir Kürt olan Abdullah Cevdet'in liderliği altında dört-beş öğrenci tarafından kuruldu. Abdulhamid'e karşı muhalefetin çekirdeğini ve katalizörünü oluşturmuşlardı. Çok geçmeden Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'de kurulan benzer bir örgütle birleşti. 1895 yılında da Abdulhamid istibdadına karşı sistematik siyasi faaliyetlere girişmiş, gazete ve dergiler çıkarmışlardı.⁵⁹ Cemiyetin kurulduğu dönemden itibaren faaliyetlerini gizli yürütmüş ve zamanla bu hareketi halka indirgeyerek toplumsal taban kazanmıştı. Halk istibdat yönetimine karşı aydınlatılmaya çalışıldı. İhtilal ortamının oluşmasıyla, ihtilalin ön safhaları uygulanmaya başlamıştı.

Abdulhamid 1909'da İttihad ve Terakki Cemiyeti'ne karşı düzenlenen gerici isyanı kışkırtmakla suçlanıp tahttan indirildi. Oysa Abdulhamid'in ayaklanmayı kışkırttığına dair bir delil yoktur. Derviş Vahdeti ve Volkan gazetesi gibi kökten dincilerin liderliğinde patlak veren 31 Mart Vakası diye bilinen irtica hareketlerinin asıl sebebi ekonomik ve sosyal hoşnutsuzluk, askerlerin siyasete karışmasından şikâyet ve meşrutiyetçi ideallere sözde 'İhanet' edilmiş olmasıydı. Abdulhamid'in

⁵⁷ Tanin 7 Eylül 1324 / 20 Eylül 1908, nu. 51, s.1.

⁵⁸ Karpat, s. XIX.

⁵⁹ Karpat, s. 656.

öteden beri korktuğu şey başına geldi. İttihatçıları'nın seçtiği yeni bir Şeyhülislam tarafından imzalanan bir fetva ile halledildi.⁶⁰

Cemiyet'in 1897'de Mısır'da bastırılan 39 maddelik Nizamnamesinin 18. 21. maddeleri basın politikaları ile ilgilidir. İşte bu nizamnameye konulan basınla ilgili maddeler partinin başlangıçtan itibaren basın politikasını ortaya koyacaktır. Buna göre özellikle partinin bir gazetesi bulunacak ve duyurular: “Cemiyet'in gazetesi vasıtasıyla ilan-ı keyfiyet edilecektir. Basın hürriyetini sağlamak üzere çalışmaya yurt dışı ve içinde yayımlar çıkarmaya kendini yükümlü addeden İttihad ve Terakki üyeleri, üyelerini üç ana göreve davet etmektedir. Buna göre cemiyet üyeleri, para, kalem veya bizzat hizmet etmeye mecburdur. Bunların dışında da kalmak tehlikelidir.⁶¹

Cemiyet örgütlenmesini bu sayede katılımcılar üzerine vazifeler yükleyerek sürekli aktif olmalarını ve aynı zamanda Cemiyet'in misyonu da devam ettiriyordu. İttihad ve Terakki dönemin etkili kitle iletişim aracı olan basın-yayın organını siyasal örgütlenmede kullanmıştır. Özellikle İttihatçıların en aktif oldukları yurt dışında bunu görmekteyiz. Bu sırada yayımlanan gazete ve dergiler gizli bir şekilde yurt içinde dağıtımı ve okunmasını sağlamak ön görülmektedir.⁶² Cemiyet fertlerinin, gazetelerden faydalanmasını kolaylaştırmanın bir yolu da abone yönteminin yaygınlaştırılmasıdır. Böylece üyeler, hem düzenli gazeteleri okuyacaklar hem de Cemiyet'in işlerini takip etmiş olacaklardı.

Abdulhamid yönetimden hal edildikten sonra iktidarı İttihad ve Terakki hükümeti tamamen ele geçirmiş oldu. Cemiyet birçok bölgede örgütlenmişti, bunlardan biri Anadolu'da basın yaşamının geliştiği İzmir'dir. İttihad ve Terakki Fırkası'nın basın yoluyla İzmir'de örgütlenmesinin en önemli kanıtı İttihad gazetesinin yayımlanmaya başlamasıdır. Bu gazetenin ilk sayısı 25 Eylül 1324 (8 Ekim 1908)'te çıkmıştır. Gazetenin sayısında “Mesleğimiz” başlığı altında yayımlanan yazıda “İttihad, Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti'nin İzmir'de Vasita-i Naşir-i Efkârı olmak üzere teessüs ediyor. Cemiyet ne ise neyi takip ediyorsa İttihad da onu takip

⁶⁰ Karpas, s. 300.

⁶¹ Aydın, s. 75.

⁶² Aydın, s. 75.

eder, ona hitap edecektir” denilerek gazetenin İttihad ve Terakki’nin sözcülüğünü yapmak üzere yayına girdiği belirtiliyordu.⁶³

Gelişen dönemler üzerine ihtilal sonrasında Cemiyet’in destekçisi olan basın şimdi Cemiyet ile zıt kutuplar oldu. Nihayetinde yönetimde olan İttihad Cemiyeti de basını susturmaya yönelik sert müdahalelere başladı.

Temmuz 1909’da çıkarılan Matbuat Kanunu’nun birçok maddesi, siyasal çalkantı ve savaş dönemlerinde ağır koşullar ihtiva eden değişikliklere uğramıştır. Ülkedeki tüm muhalefeti susturmak isteyen İttihad ve Terakki’ye yeterince olanak sunan olaylardan biri de Mahmut Şevket Paşa suikastidir. (Haziran 1913) Nitekim öyle de yapmış muhalefetleri (gazetecileri, yazarlar, devlet ve din adamları vs.) susturmak için sürgüne yollamakla işe başlamıştır.⁶⁴ İttihad ve Terakki’nin yaptığı bu sürgünler adeta Nuh’un gemisi niteliğinde olup, tüm muhalif sesleri sürgünle bastırmaya çalışmıştı. Kendi içinden ve dışından doğan muhalefetin büyümesi karşısında İttihad ve Terakki ile onun etkisinde Meclis ve hükümet, tepki göstermekle gecikmediler. Hedeflerden biri de özellikle Hürriyet ve İtilaf Fırkası’nı destekleyen basın oldu. İdare-i Örfiye (sıkıyönetim) Kararnamesi’nin “Tahdis-i ezahanı mucip” (zihinleri karıştırıcı) yayımları yasaklayan 6. maddesine dayanan Divan-ı Harbi Örfi, birbiri ardı sıra gazete ve dergi kapatma kararı veriyordu. Ancak kapatılanların başka bir isimle yeniden çıkmaları da önlenemiyordu. Bu durum karşısında, gazetelerin baştan çıkışını incelemek için Matbuat Kanunu’nda yapılan değişiklikle (16 Mart 1912), gazete imtiyazı alabilmek için teminat akçesi yatırılma şartı kondu.⁶⁵ Böylelikle İttihad ve Terakki yönetimi aleyhte yayın yapma hakkını yasalarla kısıtladığı gibi ekonomik yükümlülüklerde getirerek muhalefetin işini zorlaştırmaya çalışmıştı. İlerleyen dönemlerde Cemiyet daha sert önlemler almaktan geri durmadı.

İttihadçılar muhaliflerini sokaklarda vurdurup öldürtmeye başladılar. İsmail Mahir, iki genç gazeteci olan Ahmed Samim ve Hasan Fehmi Beyler bu suretle İstanbul caddelerinde tabancayla öldürüldü. Katiller zabıta taharriyatına rağmen bulunamadı.⁶⁶

⁶³ Zeki Arıkan, “Tanzimat ve Meşrutiyet Dönemlerinde İzmir Basını”, *Tanzimat’tan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt 1, s. 100.

⁶⁴ Aydın, s.55.

⁶⁵ Tanör, s.199.

⁶⁶ Yılmaz Öztuna, *Osmanlı Devleti Tarihi*, İstanbul, FAISAL Finans kurumu Yay, 1986 Cilt 1, s. 616.

İttihad ve Terakki'nin basın özgürlüğü, sekiz buçuk ay sürmüş 31 Mart Vakası'ndan sonra gazete kapatma uygulamalarına tekrar başlanmıştır. Kapatılan gazetelerin benzer isimlere sahip ve aynı sorumlu tarafından çıkarılması da yasaklanmıştır. Çünkü gazeteler benzer bir isimle yeniden yayımlanmaktaydı.⁶⁷ Abdulhamid döneminde basın sansürü, kapatılan gazetelerin yerine farklı isimlerle yeniden yayımlanabilirdi. Ancak İttihadçılarının döneminde buna dahi müsaade edilmedi. Sorun belki de gazeteler değil düşün temelli hareketlerin önüne geçmekti. Beklenenden kısa süren özgürlük, kardeşlik havası İttihad yönetiminden sonra yerini yasaklar ve baskılara bıraktı. Meşrutiyeti savunma vaadi ile başa gelen yönetim halka öncekilerini aratır hale getirdi. Bu da meşrutiyeti savunan İttihad ve Terakki'nin rejimi yeterince hazmedememiş olduğunu, komitacı anlayışının terk edilmemesi gibi sebeplerle açıklanabilir.

Özgürlük adına iktidara gelen Cemiyet, iktidarını pekiştirmek için örgütlenmelere izin verirken aynı zamanda fikir çatışmalarının da önünü açmıştı. Gazetelerin iktidar üzerindeki baskıları ve yayın politikalarını iktidarın arzusu dışında geliştirmeleri gazetecilerin öldürülmesine kadar varan bir süreci başlatmıştır. Hasan Fehmi ile Zeki Bey cinayete kurban gittiler. Bu cinayetler, meslek yaşamında derin çalkantılar meydana getirmelerinin yanı sıra bir sansür yönetiminin de habercisi idiler. İttihad ve Terakki sansür olgusunu terörle birleştirdiğini göstermekteydi.⁶⁸

İttihad ve Terakki basının gücünü anlamıştı. Bu gücü hem yönetimde iken hem de yönetimden indirildikten sonra bile kullanmaya çalıştı. Ancak basın gücü, İttihad ve Terakki'nin politikaları sonrası Cemiyet'e karşı saf tutmuş ve aralarında bir çatışma ortamı oluşmuştu. Yönetimde olan Cemiyet, basının sesini bastırmak için baskılar, sürgünler ve hatta faili meçhul cinayetlerin de işlenmesi ile toplumsal bir baskı oluşturulmaya adeta basın üzerinde terör estirmişti.

1. Dünya savaşı ile birlikte basın üzerine zorunlu bir kontrol getirildi. Sıkıyönetim ve kâğıt sıkıntısının da etkisiyle pek çok gazete kapatıldı. Sadece iktidardaki İttihad ve Terakki yanlıları ayakta kaldı Tanin, Sabah, Tasvir-i Efkâr, Osmanlı basının da Türkçülüğün gerçek anlamda ağırlık kazanması bundan sonra olmuştur. Savaş boyunca iktidarın açıklamaları dışında bir şey yazmak olanaksızdı.

⁶⁷ Aydın, s. 54.

⁶⁸ Aydın, s.55.

İttihatçı yönetimin düşmesi ve Mondros Mütareke'sinin imzalanması basında da yepyeni bir dönemin başlangıcı oldu. İntikam için bilenen sürgünler İstanbul'a döndüler. Yeni bir basın patlaması ile İttihatçılıktan arınma akımı belirdi⁶⁹. Basın yasası bazı değişikliklere uğramıştır. Yıllar içinde, bunlar arasında yazı işleri müdürlerinden diploma arama, siyasal gazeteler için depozito yatırma, yayınların toplattırılması (Mart 1912); ahlaka aykırı yayınların toplatılması (Şubat 1913); devletin iç ve dış güvenliğini bozabilecek yayın yapanların hükümet kararıyla kapatılabilmesi (Kasım 1913) gibi önemli değişiklikler vardı. 1. Dünya Savaşı sırasında geçici yasa ile ilgili haber yazılması yasaklandı. Böylece mütareke dönemine kadar sürececek suskunluk dönemi başladı.

⁶⁹ Koloğlu, s. 92.

2. BÖLÜM

SİYASİ VE ASKERİ HABERLER

2.1. Siyasi Haberler

1, 19 Temmuz 1324 / 1 Ağustos 1908

Bab-1 Ali'nin asırlardan beri devam eden bir mesele-i siyasiyesi vardır ki Avrupalılarca mesele hükmüne girmiştir. Bab-1 Âliyi en mühim meseleleri bile günlerce, hatta aylarca savsaklamaya muvaffak olur, bu husustaki muvaffakiyeti cümleyi hayran bırakır idi.

Şimdiye kadar hükümetin hiçbir icraatında hulasa-i teyit eseri göremeyen halkın Kanun-i Esasi ilanı kadar mühim bir hadiseyi de şüphe ile takip etmesi tabi idi. (Hüseyin Cahit)

2, 20 Temmuz 1324 / 2 Ağustos 1908

Almanya felsefe memleketidir. Hürriyet memleketidir. Alman azam mütefekkirini âlem-i medeniyeti ittihaz ile tenvir ederek saha-i fikir ve ilimde pek çok akvama beşer olmuşlardır. Osmanlılar hiçbir zaman böyle bir kavmin dostluğundan kendilerini dûr tutmak istemedikleri beyan edilmektedir. (Hüseyin Cahit)

3, 21 Temmuz 1324 / 3 Ağustos 1908

Hükümet idare yalnız Meclise kalem odalarına kapanarak Kanun Layihası, İlan-ı Reisiye Tebligat-ı siyasiye hazırlamaktan ibaret değildir. Usul-ü Meşrutiyet de efkâr-ı amaye de kulak vermelidir diyerek burada hükümete eleştiri mahiyetinde uyarı yapılmaktadır. (Hüseyin Cahit)

8, 26 Temmuz 1324 / 8 Ağustos 1908

Kanun Layihaları bir kalem odasında alelacele yazılıyormuş maddelerden ibaret olacak olursa memleket için hiç faydası olmaz. Kanun memleketin ihtiyacatı göz önüne alarak, halkın ahvali ruhiyesi, kabiliyeti düşünülerek tertip edilir ve ancak bu suretle nafi' semereler verir. Saadet-i umumiye'yi temine hadim olur. (Hüseyin Cahit)

9, 27 Temmuz 1324 / 9 Ağustos 1908

İntiyatın sureti icrası hakkında tahkikat memleketimizde bunca mezalimden, felaketten sonra tesis eden meşrutiyet-i idarenin sahibi vesilesi bir yol takip etmesi ilk Meclis-i Mebusan'a yolladığımız vekillerin şerait-i lâzıme-i basiret ve hükümeti haiz olmalarıyla kabul olacağından şüphe yoktur. Bu babda gözümüzün önünde iki katlı numune var. Biri Rusya'nın birinci doması, diğeri İran'ın zavallı parlamentosu. (Hüseyin Cahit)

11, 29 Temmuz 1324 / 11 Ağustos 1908

Dün her mevki iktidarda olan vekile dua ve niyaz, bugün her gazete muharreri karşısına bir nazır, bir paşa çıkmış. Bak Paşa Efendi, bak Nazır Bey! Diye idare-i meşrutiyet şartlarını belki zavallı nazırın muharrerden iyi bileceği vazifesini telkin ediyor.

Dün İttihad ve Terakki Cemiyeti diktiğini, bugün gazeteciler biçiyor. Dün İttihad ve Terakki Cemiyeti bizi hafiyelerin elinde kurtardı, bugün gazetecilerin diline düşürdü. (Halide Salih)

12, 30 Temmuz 1324 / 12 Ağustos 1908

İran Mesele'i Hududiyesi

Hükümet-i Seniye ile İran hükümeti beyninde hadise edip henüz bir neticeye iktiran edemediği cihetle Hariciye Nezareti'ndeki kapatılmayan İran Mesele'i Hududiyesi tarafının iktizayı meseleden biri ittihaz ettiği hattı hareketin, bu mesele etrafında dolaşan efkâr ve amalin mahiyeti itibariyle daima bir meşkukiyet içinde kalmıştır. Hatta denilebilir ki bugün bu işte en ziyade alakadar olan hariciye

nezaretinden, buradaki İran sefirinden bir fezleke isteyecek olsanız sizi memnun edemeyeceğine kani' olmaktan mütevellid bir endişe ile sıkılacak ve herhalde size pek az şey söyleyecektir. (Müştak)

14, 1 Ağustos / 14 Ağustos 1908

Islahata Nereden Başlamalı?

İdare-i Meşrutiyet'e muvaffak surette heyet-i vükela teşkil ettikten sonra memleketimiz için ıslahat ve tecdidat devresi başladı. Her gün gazeteler muhtelif nezaretlerdeki icraaten, tasvirattan bahsediyorlar. Yapılan, yapılması istenen şeyler az çok kabil-i muahhez olmakla beraber hep şiyar-ı memnuniyettir. (Hüseyin Cahit)

15, 2 Ağustos 1324 / 15 Ağustos 1908

Hürriyetin tahkim ve takviyesi için en evvel yapılacak şey memlekette nüfuz-u hükümet tesis etmekten ibarettir. Bir taraftan efrad-ı millet kanuna riayet hissini besleyerek terbiye-i medeniyeden ne kadar nasip aldığını göstermek icap ettiği gibi diğer taraftan bu lüzumu anlayarak menfaat ve selamet-i umumiye muhalif harekette bulunmaya kıyam edecek olanları derhal kanuna imkân bastırarak kuvvetli bir el lazımdır. (Hüseyin Cahit)

16, 3 Ağustos 1324 / 16 Ağustos 1908

Bulgaristan, Rumeli ve Islahat

Memalik-i Osmaniye'de Kanun-i Esasi ilan edildikten sonra gazetelerde Bulgaristan'dan sıkça bahsedilmeye başlandı. Meşrutiyet idarenin hariçte hâsıl edeceği tesiri düşünen ecnebi ve Osmanlı gazeteleri en ziyade Bulgaristan'ı merak ettiler. Niçin Sırbistan'ı, Yunanistan yahut Romanya'yı o kadar düşünmediler? Sorarak dikkatleri celb etmektedir.(Hüseyin Cahit)

19, 6 Ağustos 1324 /19 Ağustos 1908

Anadolu'nun Őu hali cidden nazar-ı dikkate tutulmaya Őayandır. Artık ayan, eŐraf mŪntefi' kalmadığını her vesile ile her suretle halkın zihnine sokmaya çalıŐmak en birinci vazifedir. TaŐradaki kendi mŪstakim memurlar bundan evvel idare-i umurdan ziyade mŪntefi'den olan Őerirlerin tezviratıyla uŐraŐtırıldı. Bazı Őehirlerde bazı adamlar memurlar aleyhine mahsur, mazbata tanzimini kendilerine iŐ gŪ edinmiŐlerdi. Bir memurla adaveti olanlar bunlara mŪracaat ederlerdi, ūŐŐūrlendi. Sahib-i ittihaz olan Őerir torbasında hazır bulunan mŪhūrleri çıkarır, bir bir basar, İstanbul'a būyūk bir mihver yollarđı. TaŐraya gūndereceėimiz memurlar iŐte kendilerini būyle fena kuvvetler karŐısında uŐraŐmaėa mecbur gūreceklerdir. (Hūseyin Cahit)

20, 7 Ağustos 1324 / 20 Ağustos 1908

Vilayet Teşkilatı

Devlet-i Őliye memaliki vilayet namıyla mutād daireye ayrılmıŐtır. Vilayetler livalara, Livalar Kazalara, Kazalar Nahiyeye, Nahiyeler Kariyelere ayrılmıŐtır. Őu takdirde idareyi umurda usul-ū esas nahiyelerdir. İdare-i nahiyeye hakkında 92 senesi martında bir nizamname tertip edilmiŐtır. Bu nizamnamenin birinci maddesine gūre kariye çiftlikler vesaire mūteferrik haneler kurup ve civar ve mŪnasebetlerine gūre bir nahiyeye teŐkil edeceklerdir. (Hūseyin Cahit)

24, 11 Ağustos 1324 / 24 Ağustos 1908

Vilayet ve Nahiyeye Kanunnamesi

Vilayet ve Nahiyeye kanunnamesine ne zaman mevki tatbik konacaėını anlamak istedik. Dāhiliye Nezareti vekāletle idare edildiėi cihetle nazır ifa-yı vazifeye baŐlayınca kadar bu mūhim mesele hakkında bir karar ittihaz olunmayacaėı cevabını aldık. Muahiren haber aldığımızı gūre Dāhiliye Nazır vekili Hakkı Beyefendi o eski Nizamnameler sakıt olduėu cihetle Őimdi ihtiyaç zamana gūre tadil edildikten sonra Meclis-i Mebusuna verileceėini kabul olunursa tatbik edileceėini sūylemiŐtir.

25, 12 Ağustos 1324 / 25 Ağustos 1908

Müdahale-i hariciyeyi icap eden sebeplerin en mühimi Makedonya meselesi idi. Makedonya'nın elden gitmesiyle neticelenecek icraatın mukaddimesi başlamak üzere iken vukua gelen şu hayırlı inkılâp şimdiki halde bu tasvirlerin mevki tatbiki konulmasından Avrupa devletlerini vazgeçirdi. Alakadar devletler hüsn-ü niyetlerinden zahiren hiç hak vermeyecek bir müsaraat hayır hevâhane ile netice-i ıslahata muntazır olmağa karar verildi, her türlü müdahaleden vazgeçirildiler. (Hüseyin Cahit)

26, 13 Ağustos 1324 / 26 Ağustos 1908

Geçende matbaayı ziyaret eden bir Rus muharririyle ahval-i hazireye dair görüştüğümüz sırada bu cihet mevzu bahis oldu. Rusların ıslahat dâhiliyesi gayet müşkülleştiren bir tasarruf arazi meselesidir. Musevilerin nail müsavat olmaları gibi mesele-i içtimaiyeleri olduğu halde bizim böyle içinde çıkılması pek zor bir hiçbir düşüncemiz olmadığı emin oldum. Rusya'da köylüler bizde olduğu gibi ayrı ayrı araziye, hakka sahip olmayıp çiftliğin sahibinin elinde adeta esir gibi bulunurlar. (Hüseyin Cahit)

27, 14 Ağustos 1324 / 27 Ağustos 1908

Sadr-ı Sabık Said Paşa'nın Ebu z-ziya Tevfik Beye cevap yazdığı mektup üzerine harbiye ve mücrime nazırlarının doğru taraf-ı sultaniden intihap ve tayin edilip edilmemesi meselesi hakkında pazartesi günkü nüshamızda bazı mutalaat da bulmuştuk.

“Tanin” de yazılan mütalaa Said Paşa'nın sahip oldukları gibi kendilerine cevap vermek ve tehir etmek maksadına mebni değildir. Mütalaamızda istimal edilen lisan itidal ve ihtiram emelimizin tariz olmadığına şahadet edeceği gibi kendi mektuplarının hiçbir cihetini mevzu bahis etmeyip yalnız nazırların tayini meselesini tetkik edişimizde menfaat-ı vatana muzır gördüğümüz bir fikre karşı sükût edemedik mecburiyet vicdaniyesinden ileri gelmiş olduğunu ispat eder.(Hüseyin Cahit)

28, 15 Ağustos 1324 / 28 Ağustos 1908

Meclis-i Mebusan'a elli bin erkek Osmanlıya bir mebus isabet edecek nispet de aza gönderilecektir. Bu elli bin kişinin emlak sahibi olması, yirmi beş otuz yaşını ikmal etmesi gibi bir kayıt yoktur. Erkek çocuklar da bu elli bin adedi içinde dâhildir. Onun için farza memalik Osmaniye'de çocuk, genç ihtiyar on milyon erkek varsa elli binde bir nispetine göre meclis-i mebusanımız da iki yüz azadan terkip edecektir.

Mebus olabilmek için intihab mebusan kanununun 17. Maddesi şu şartları tayin ediyor:

1. Teba-yı Osmaniye'den bulunmalı.
2. Hizmet-i Ecnebiye imtiyazına haiz olmalı.
3. Türkçe bilmeli.
4. Otuz yaşını ikmal etmiş olmalı.
5. İntihab zamanında bir kimsenin hizmetkârlığında bulunmalı.
6. İflas ile mahkûm olupta iade-i itibar etmemiş olmalı.
7. Su-i ahval ile müştehir bulunmamalı.
8. Mahcur olmamalı.
9. Hukuk-u medeniye malik bulunmalı.
10. Tabiiyet-i Ecnebiye iddiasında bulunmamalı.

İşte bu şartları haiz olan kimseler Meclis-i Mebusana aza olabilirler. (Hüseyin Cahit)

33, 20 Ağustos 1324 / 2 Eylül 1908

Memleketimiz bugün serbest-i matbuata maliktir. Dünyanın en hür memleketlerinde matbuat için bundan fazla bir hürriyet tasavvur edemeyiz. Böyle olduğu halde çok kere kullanacağı bir tabirin şümül ve delaletini düşünerek tereddüt eden, icab-ı zaman ve hali derk ederek bazı bahisleri kapayan kalemler nadir değildir.

Matbuat şekl-i hazırıyla dehşetli bir silahtır. Bir tüfek, bir top mahdut yerlerde tasirat-ı vahime icra edebilir. Matbuat ise umum memlekette ibraz zarar edebilecek ehemmiyeti haiz bir silahtır. (Hüseyin Cahit)

34, 21 Ağustos 1324 / 3 Eylül 1908

Rumların Programı

İttihad ve Terakki Cemiyetinin Selanik merkez umumiyesine Rumlar tarafından verilen programın esaslı noktaları matbuat ile neşredilir. Meşrutiyet idareye malik olan memleketlerin kafesinde memleket muhtelif firkalara ayrılmıştır. Hepsinin bir mesleği emeli vardır. Kanunun müsait ettiği şekil ve surette bu emeli istihsale çalışırlar. Binaenaleyh Rumların kendilerine bir program tayin ederek bu programı ilan etmelerinde esas itibariyle söylenecek hiçbir şey yoktur. (Hüseyin Cahit)

35, 22 Ağustos 1324 / 4 Eylül 1908

Âdem-i Merkeziyet

Osmanlı afakî zulüm ve istibdadın karanlıkları arasında boğulup kalmış iken bu karışıklığın içine bir nur-u hak ve adalet neşretmeğe çalışan mutâd Osmanlı Hürriyet firkalarından evvelki gün şehrimize muvasalat eden Sabahattin Bey'in riyaset ettiği heyet rehber hareket olarak "Teşebbüs-ü Şahsiye" meşrutiyet, Âdem-i Merkeziyet esaslarını kabul etmişti. (Hüseyin Cahit)

36, 23 Ağustos 1324 / 5 Eylül 1908

Meclis-i Mebusan ve Meclis-i Belediye İntihabatı

Meclis-i Belediye İntihabatı ilerledikçe ve Meclis-i Mebusan İntihabatı içinde teati efkârda devam olundukça o kadar garip garip gafletlere tesadüf ediliyor ki hayrete düşmemek kabil olmuyor. Meclis-i Mebusan için intihap kanunumuz esasen pek muğlâk, anlaşılmaz bir şey değildir. Az çok bir sabır ve dikkat ile muhteviyatına pek kolayca akıl erdirilebilir. Böyle olduğu halde ihtiyar zahmet edipte kanunu okumuş zatlara pek az tesadüf ediyoruz. İşin en içinde olmaları lazım gelenlerde bile bir tereddüt var, hele belediye intihabatıyla mebusan intihabatını karıştıranlar pek çok kişi olduğu söylenilmektedir. (Hüseyin Cahit)

37, 24 Ağustos 1324 / 6 Eylül 1908

Islahat İcrası

Bu devlet ıslahata muhtaçtır. Ne tarafa atıf nazar edipte biraz tetkik etsek hep bu hükmü veriyoruz: İslahat etmeli! Farza bir devletin harice karşı temin bekası için kuvve-i askeriye lazım değil mi? Kuvve-i askeriyemiz ihtiyaç memleketle münasip mi? Şüphesiz ki muhibbe kazanmıştır. Gururdur, cesurdur, müvekkildir, vatanperverdir, mütehammildir, fakat bunlar kifayet edemez. O askere teknik, kurşun, top ve gülle lazım olduğu gibi nakliyat-ı askeriye için arabalara, bargirlere yollarda ihtiyaç vardır. Bir buçuk milyon lira fedakârlık edip seri ateşli toplar getirildiği halde iki üç yüz bin lira verilip de bargir alınmazsa toplardan istifade edilemez.

Sonra sıra hastaneler, telefonlar, telsiz telgraf cihazları, telefonlar, telsiz telgraf cihazları, balonlar, otomobiller gibi birçok tefriat ve levazım var ki yirminci asır devletlerinin orduları bunlara behemehâl malik olmalıdırlar. (Hüseyin Cahit)

38, 25 Ağustos 1324 / 7 Eylül 1908

Bugün matbuat büyük bir isnat altında bulunuyor. Bu noktaya tekmil gazetecilerin nazar-ı dikkati celp ederim. Memleket de ne kadar yolsuzluk oluyorsa vükeladan birçoğunun fikrince bunun sebebi müstakil gazetecilerdir. Ahaliyi temayişlere sevk eden, ahaliyi memurun hükümeti tanımak üzere ayaklandıran, hükümete karşı ahalide mevcut his-i ahzab ve intikâdi yıkan, hâsılı ortalığı karma karışık eden vükelayı iş görmekten men ve yanlış icraate sevk eyleyen hep gazetecilerdir. (Hüseyin Cahit)

39, 26 Ağustos 1324 / 8 Eylül 1908

İslahatın Suret-i İcrası

“Tanin” in iki gün evvelki nüshasında memleketimizde icra edilecek ıslahatın başlıca noktalarına dair neşredilen bent üzerine “Rüsumlu Ahmet Cevat” imzasıyla dün bir mütalaaname aldık. Bunda “Tanin”in mütalaatı şayan mübahase görüldüğü söylendikten sonra neşriyatımız üç noktada hulasa ediliyor:

- 1- İslahat meselesi sırf para meselesidir.
- 2- İslahata her taraftan ve birden başlamalıdır.

3- Islahat için muhtaç olduğumuz sermaye bir istikraz harici ile temin olmalıdır. (Hüseyin Cahit)

40, 27 Ağustos 1324 / 9 Eylül 1908

Büyük bir istikraz akdi ile muhtaç olduğumuz ıslahatı hep birden icraya imkân bulmak en iyi hattıharekettir. Fakat böyle olsa bile yine askerliğe en mümtaz mevki ehemmiyeti ayırmamalıyız. (Hüseyin Cahit)

42, 29 Ağustos 1324 / 11 Eylül 1908

Türkler ile Fransızlar o kadar müşterek mesailerin hatıraların birbirine takrip ettiği bu iki millet arasında mühim müşâbetlerden devreder temayüllerden daha koyu, daha iyi bir şey vardır. Bu da tevafuk amale teşâbüh ahlak gibi husustandır ki her iki mühlette aynı yollardan aynı gayeye doğru sevk edilir.

İstanbul refikimizin şu mütalaası hakikat hale cidden pek muvafıktır. Bazı taraflardan itiraza uğrayacağımdan korkmasam “Türkler Şarkın Fransızlarıdır” demeğe kadar varacağım. Bugün Fransızcanın şarkta bu kadar tamamı bazı Fransız kanunlarının memlekete bu kadar uyuşu bir takım tesirat-ı siyasiye atıf edilmek mümkündür. Herhalde bu zahireyi esbab illetinde iki meftun hürriyet-i milletin amal necibaneleri kabiliyet-i ruhiyeleri arasında bir tevafuk fitri mevcudiyeti gibi esaslı bir sebepte mevcut olduğunu unutmamalıdır. (Hüseyin Cahit)

43, 30 Ağustos 1324 / 12 Eylül 1908

Cemiyet-i Matbuat-ı Osmaniye

Dâhiliye nazırı Hakkı Bey inkılâba-ı hazırın ilk zamanlarında Tanin Gazetesi muhabiri ile mülakat ettiği sırada:

Biz hürriyet üzerine müesses bir idare isteriz ve bilhassa hürriyet-i matbuat isteriz. Bunun bilcümle fenalıklarına katlanıriz. Çünkü bu zaruri bir fenalıktır. Hükümet ekseriya matbuatın beyanatı irşad ve tenvir eder. Demişti. İşte cemiyet-i

matbuat-ı Osmaniye serbesti matbuat usulünde zaruri olarak görülecek bazı mahzurları mümkün olduğu derecede tehdit etmek emeliyle teşkil olunmuştur. (Hüseyin Cahit)

44, 31 Ağustos 1324 / 13 Eylül 1908

İdare-i Meşrutiyet demek milletin hakkı hâkimiyete malik olması demektir. Meşrutiyet usulüyle idare olunan memleketlerde millet kendisinin terakkisini saadeti kendi yaptığı kanunlardan bekler. Bir şahs-ı vahide yahut bir zümre-i mümtazeye mahkûm ve esir olmaktan korkular. Bu halde idare-i meşrutiyet ruhu milletin kanun yapabilmesi demektir. (Hüseyin Cahit)

49, 5 Eylül 1324 / 18 Eylül 1908

Şark Meselesinin Tekâmül-ü Ahiri

Tahran yekdiğerine mübayin bulunan hadisat bu hakayık ile anlaşılır. Bunlar öyle bir anahtardır ki Avrupa'nın Şarktaki eser gâh-ı siyasetine o olmayınca girmek mümkün değildir.

İngiltere'ye gelince bunlarda Rusya'nın İstanbul'da, Acemistan'da, Afganistan'da birleşmesi Hindistan yolları için bir tehlike olacağı fikrindedirler. Bugün İngilizler dağlar aşarak Hindistan'ı fetih ve istilaya gelecek Rus Kazaklarını hayallerinden geçirdikçe hep bu tehlikeyi düşünüyorlar. Son zamanlara gelinceye kadar Rusya'nın ilerlemesi ile İngiltere'nin tevsii gayr-ı kabil-i telif iki politika idi.

50, 6 Eylül 1324 / 19 Eylül 1908

Âdem-i Merkeziyet

Sabahaddin Beyefendi'nin geçen gün "Varyete" tiyatrosunda meslek-i siyasi ve içtimailerine dair verdikleri konferans cidden şayan-ı dikkat idi. Çünkü "Âdem-i Merkeziyet" tabirinden maksatları ne olduğu, kendi lisanlarından işiterek meseleyi hakkıyla anlamış olacaktır.

Sabahaddin bey "Âdem-i Merkeziyet" in "Nefsi Mezuniyet" den başka bir şey olmadığını söylüyor. Nefsi Mezuniyet de Kanun-i Esasi'mizde münderiştir.

Yüz sekizinci madde “Vilayetin usul-ü idaresi Nefsi Mezuniyet ve tefrik vezaif kaidesi üzerine müesses” olacağı beyan ediliyor. Bu halde Sabahaddin beyin program ettiği “Adem-i Merkeziyet” tabiri Kanun-i Esasiye de mevcut bir tabir şekli diğeri demek oluyor. (Hüseyin Cahit)

53, 9 Eylül 1324 / 22 Eylül 1908

Memleket de hürriyet-i matbuat lisanın tesisi şu kabiliyete pek güzel bir zemin hazırladı. Eskiden gazetelere hiçbir şey yazamazdı bunun için asıl havadis gazetelerin satırları altından çıkarılan manalar ad olunurdu. Akıl ve hayale gelmeyecek suret de istihraç mana ederler. Ağızdan işittikleri küçük bir haberi bin velvele ile büyüterek behemehâl endişe değişik bir şekle sokarlardı. Fakat hafiye korkusu kalplerin üzerine pek ağır bastığı ağızlar kolay kolay açılmadığı için mahalli avamda canlan bu efsaneler oldukları yere münhasır kalırdı.

Şimdi bu korku kalkınca kendi kendiliğinden canlanan efsaneler gibi kolayca büyümeğe intişar etmeğe başladı. (Hüseyin Cahit)

57, 13 Eylül 1324 / 26 Eylül 1908

Biz şekli idaremize bir esas vermek istersek bu kaideyi kabul etmeğe mecburuz. Vakıa Kanun-i Esasi Sadrazam’ın behemehâl Meclis-i Mebusan azasından olacağına dair bir sarahat olmadığı için evvel emirde Kanun-i Esasi’nin bu yolda tashih edilmesi lüzumu meydandadır. Mamafih meselenin selamet-i memleket nokta-i nazarından haiz olduğu ehemmiyet aşikâr olduğu cihetle meclisçe de müzakeratın tehire uğraması ihtimal haricindedir.

Sadrazam Kamil Paşa hazretlerinin Meclis-i Mebusanda aza olmasını temenni ediyorum. (Hüseyin Cahit)

60, 16 Eylül 1324 / 29 Eylül 1908

Belediye intihabatından çıkan netice Mebusan intihabatında tatbik edersek bizim zan ve tahminimize göre Rum vatandaşlarımız ayrı ayrı her daire-i belediyede müntehib-i sani intihabında muhafaza-i hukuka son derece de riayetkârdır. Gayet

müttehid ve ittihad için teşkil ettikleri hususu komitenin ve Patrikhanenin telkinatına matbu davranarak ekseriyeti kazanmağa çalışacaklar ve muvaffak olacaklardır. Hatta Ermeni vatandaşlarımız kendileriyle uyuşmak için müracaat ettikleri halde kuvvetlerine ve muvaffakiyetlerine emin olduklarından şimdiden bir taahhüt altına girmemek fikriyle müracaat vakıaya hemen kabul etmemişler.

Müntehib-i sani intihabatının arefesi alınmasına taalluk ve müzakere etmişlerdir. Bu suretle hareket etmekte menfaatleri nokta-i nazarından hakları vardır. Müntehib-i saniler tayin edince Rum vatandaşlarımız intihabatın neticesi ne olacağını hemen hemen kati bir surette takdir edebileceklerdir. Eğer neticenin kendi istedikleri gibi zuhur edeceğine emniyet hâsıl ederlerse bit-tabii Ermeni vatandaşlarının teklifini reddedeceklerdir. Emniyet hâsıl edemezlerse o zaman Ermenilerle tevhid ederek muhafaza-i hukuka çalışacaklardır. (Hüseyin Cahit)

62, 18 Eylül 1324 / 1 Ekim 1908

Âlem-i İslam ve Genç Türkler

Muallim Fisher 1907 senesinde de “Bahr-ı Sefid-i Akvamı ve Ehemmiyeti Siyasileri” namıyla neşrettiği bir makalede Bahr-ı Sefid Sahilindeki akvamın günden güne terk etmişlerdir. Avrupalıların bu hale ehemmiyet veremediklerini ileride şayan-ı hayret ve Avrupa münafi için dahi münazarat ve vukuat tehdit edeceğini söylemişti. Bu sözlerinin sıhhatine delil olmak üzere şimdi memleketimizde vukua gelen inkılâbı gösteriyor. Kral Edward hazretleriyle Fransa başvekili Mösyö Klemanso arasında vukua gelen mülakatlarda Almanya hükümeti zayıf bırakmak üzere tedabir-i ittihaz etmekten ziyade âlem-i İslamın intibah ve Türkiye’inde İngiltere ve Fransa hükümetlerinin görecekları zararın müzakere edileceğine kanaati olduğunu beyan ediyor. Muallim Fisher takip ettiği fikri anlamak için makalesini dikkatle mütalaa etmeli:

“Genç Türkler” diyor, Akvam-ı İslami’ye arasına “Hürriyet ve İstiklal” gibi füsunkâr bir kelime anmışlardır. Şimdiye kadar Akvam-ı İslami’ye kendi devletlerinin bir zulmü yahut Hıristiyanların istilasını altında feryat etmekte idiler. Âlem-i İslamın her tarafında senelerden beri fiiliyat mevcuttur. Telgraf ve telefon telleriyle kaplanmamış, gazetelerle dolmamış memleketlerde tebdilat ictimaiye ve

siyasiye yavaş yavaş vukua gelir. Fakat herhalde İslam memleketleri arasında mevcut olan rabıtaya fevkalade ehemmiyet vermek lazımdır. Bugün Osmanlı ilgasında vuku olan inkılâp yarın Tahran, İsfahan, Semerkant, Kashor Lahor, Delhi ile birbirinden Fas'a ve Sahra-yı Kebire varıncaya kadar bütün İslam memleketlerinin pazarlığında, kahvehanelerde pek mübalağa karana, pek mutemed ve mesai bir suret de hikâye olunacaktır.

Ne kadar kuvvetli bulunduğu Hicaz şimendiferinde pek aşikâr görünür. Hali susuz araziden, çöllerden geçen bu demir yolunun nasıl hayretli bir suretle ikmal edilmiş olduğunu akıldan çıkarılmamalıdır. Bu inşaat için lazım olan milyonlar yalnız Türk hükümeti tarafından tedarik edilmedi. Cava'ya kadar bütün âlem İslam iane-i iştirak etti. (Hüseyin Cahit)

63,19 Eylül 1324 / 2 Ekim 1908

Yunanlılar ve Osmanlılar

Yunanistan mutebiran siyasiye ve ticariyesinden mürekkep büyük bir heyetin eski nazırlarından ve meclis-i mebusan azasından Musevi Yaya Mihail Polonun taht riyasetinde aldığı halde şehrimize gelerek istiksab-ı hürriyet eder. Osmanlılara umum Yunanlı komşularımızın hissiyat-ı müddeti ve tebrikatı beyan etmeleri siyasetimiz nokta-i nazarından şayan-ı ehemmiyet bir vakıa ad edilmeğe sezadır.

Hür memleketlerde hükümet icraatında efkâr ve hissiyat-ı umumiye daima nazar-ı ehemmiyet önünde dönmeğe mecburdur. Vakıa avam ekseriya siyasiyeyi takdir edemeyeceği için hükümlerinde hata edebilirse de hükümet-i efkâr ve hissiyat-ı umumiyenin bütün bütün aksine icraate sebat ve devam edemez. Devletlerarasındaki dostluğu ittifakı iptida milletler arasındaki teşrik hissiyat rumuzeti hazırlar. (Hüseyin Cahit)

76, 2 Teşrinievvel 1324 / 15 Ekim 1908

Almanya'nın Şark Politikası

Baron Marshall hazretleri ile bir mülakat: Memalik-i Osmaniye de meşrutiyetin tesisi büyük devletlerin şark politikası üzerine ne dereceye kadar basir hâsıl edecektir?

Uzun senelerden beri devlet-i Osmaniye'ye karşı Avrupa devletlerinin başta İngiltere'nin takip ettiği politikalar ve Almanya'nın buna karşılık politikaları bahsedilmektedir. (Hüseyin Cahit)

Londra Mülakatları

Hala tereddütten kurtulamadık. Bu dakikada siyaset-i hariciyemizin miftahı Londra da bulunuyor. Nazar-ı dikkat cihan Rusya Hariciye Nazırı Mösyö İzvolski ile İngiltere Hariciye Nazırı Sör Edward Gorey arasında tevali eden müzakerelerin muhaverelerin neticesine atfetmekte olduğunu belirtmektedir. (İsmail Hakkı)

77, 3 Teşrinievvel 1324 / 16 Ekim 1908

Beşiktaş Vakıa İlmiyesi

“Evvelki akşam Beşiktaş'da vukua gelen hadise-i ilmiye efkâr-ı umumiye üzerinde fena bir tesir husule getirmiştir. Emin olmalıdır ki yeni Türkiye için asıl tehlike tehlike-i hayatiye bir tecavüz hariciyede değil dâhiliyededir.”beyan ediliyor. (Hüseyin Cahit)

Prens Ferdinand'ın Tan gazetesi muhabirine de âti beyanatında bulunmuştur.

78, 4 Teşrinievvel 1324 / 17 Ekim 1908

Balkan ahval-i siyasiyesinde zuhur eden mecranın hal ve izalesi maksadıyla bir konferans akdi için müzakerat cereyan ettiği malumdur. Osmanlı Balkan vilayetlerinin durumu neticesi ve Bulgaristan başta olmak üzere diğer vilayetlerin durumu hakkında konferans toplanmıştır.

Hariciye Nazırı Tevfik Paşa Hazretlerinin Beyanâtı

Konstantinopol vilayetinin telgraf şirketleri tarafından konferansın programı hakkında on maddeden mürekkep olmak üzere neşr ve tebliğ edilen telgrafname üzerine Hariciye Nazırı Paşa hazretlerinden bunun sıhhati hakkında malumat istediğinden bahsedilmektedir.

Akdeniz, Karadeniz

Şark meselesinin Edward tekâmülü arasında Avrupa ahenk düveliyesinin aldığı tarz ve şekle göre tebdil ve tahvil eden bir mesele vardır ki devletlerin fihrist-i siyasetine dâhil olduğudur. Daha doğrusu Akdeniz havzasında bazı amal ve efkâra göre bir muvazene tesisi lüzumu his olunduğu günden itibaren az çok şiddet ve ehemmiyetle devletleri meşgul ede gelmiş olduğunu makalesinde beyan etmektedir. (Müştak)

İngiltere, Rusya Müzakeratı

İngiltere ve Rusya arasındaki müzakerat sureti hüsniyette cereyan ediyor. Mösyö İzvolski Sir Edward Gorey Rusya'nın nokta-i nazarını bir muhtıra ile tebliğ etmiştir. Boğazlar meselesi Rusya ile İngiltere'nin fikirleri şimdilik her ne kadar tevafuk etmiyorsa da bil-ahire bu iki fikrin uyuşacağına ümit bir kemaldir.

İtalya politikası

“Tan” gazetesi muhabir mahsusu tarafından İtalya hükümetinin hal-i hazır politikası hakkında men aidatından istihsal edilen malumattan bahsedilmektedir.

79, 5 Teşrinievvel 1324 / 18 Ekim 1908

Memleketin Ahval-i Umumiyesi

Siyaset-i hariciyeden vakit buldukça nazar-ı dikkatimizi dâhili işlerimize çevirmek lazımdır. Son dönemlerde devlet-i Osmaniye'nin vilayetlerde meydana gelen olaylar neticesinde dikkatlerin dâhili konulara çekilmesi gerektiğinden bahsedilmektedir. (Hüseyin Cahit)

Konferans Yahut Müzakerat

“Tan” gazetesi bu sırsname ile yazdığı makalede konferans münasebetiyle icra kılınan müzakerattan bahsetmektedir.

80, 6 Teşrinievvel 1324 / 19 Ekim 1908

Fransa, Almanya, Romanya, Avusturya, sefiri ile Karadağ maslahatgüzarı dün Bab-ı Aliye gelerek Sadrazam Paşa Hazretlerini ziyaret etmişlerdir. Almanya ve

Avusturya sefirleri muahiren daire-i hariciyeye giderek Hariciye Nazırı Tevfik Paşa ile mülakat etmişlerdir.

Şark Şimendiferleri Meselesi

Bulgaristan muhabir-i mahsusamız 3 Teşrinievvel tarihiyle yazıyor: Dün Avusturya ve Almanya maslahatgüzarlarının Maliye Nazırı ile görüştükleri bildirilmiştir.

81, 7 Teşrinievvel 1324 / 20 Ekim 1908

Bulduğumuz şu müşkül, şu buhranlı zamanda bizim için yegâne çare-i necat Kanun-i Esasi'den ibarettir. Kanun-i Esasi'nin ruhu riayetle hürriyet, adalet kaidelerinden ayrılamazda bu kaideleri tatbik için bunun mevcudiyetiyle çalışırsak ne kadar vahim buhranlara tutulursak tutulalım behemehâl kendimizi kurtarırız, beyan edilmektedir. (Hüseyin Cahit)

82, 8 Teşrinievvel 1324 / 21 Ekim 1908

İngiltere'nin Programı

Geçen gün telgraf acenteleri konferans müzakeratına zemin olmak üzere Londra'da Rusya ve İngiltere Hariciye Nazırları tarafından görüşülmüş ve konferans programı başlıca iki telgraf acentesi tarafından haber verildiğinden bahsedilmektedir. (Hüseyin Cahit)

Mesele-i Mühimme-i Dâhiliye: Şark Mecranı

“Tan” gazetesi Londra'da tahrir eden konferans programından dolayı alakadır olan devletlerin mütalaalarını anlamak üzere Ne'm Paşa ile Sırbistan ve Yunanistan sefirlerinin ve Bulgaristan memuru Mösyö Stançif'in muharrirlerinden birini göndererek istizahat-ı âtiyede bulunmuştur.

83, 9 Teşrinievvel 1324 / 22 Ekim 1908

Türkiye ve Rusya

Konferans meselesi Türkiye ile Rusya arasında münasebatın şekli ve tarz cereyanı hakkında yine nazar-ı dikkati umumiyeyi celbe başlamıştır. Memleketimiz son iki asır zarfında en ziyade Rusya ile çarpışmış ve bu müddet neticesinde devletler nezdinde olan gelişmeler anlatılmaktadır. (İsmail Hakkı)

Konferans'da Türkiye'nin Hukuku

“Lokal Ançayen”(?) gazetesinden: Her ne kadar ceziresi ahvali henüz pek muğlâk halde ise de muhalif-i siyasiyede mevcut olan müşkülâtların sulhen hal ve faslı olunacağı ümidi beyan edilmektedir.

84, 10 Teşrinievvel 1324 / 23 Ekim 1908

Konferansın programı hakkında rical-i siyasiden temin edilen siyaset-i âtiyede bulunmuştur:

1. Bulgaristan istiklali ve Devlet-i Âliye ye karşı olan taahüdat-ı maliyesi.
2. Bosna ve Hersek.
3. Yeni Pazar.
4. Berlin muahedenamesinin yirmi üçüncü maddesi.
5. Berlin muahedenamesinin altmış birinci maddesi.
6. Karadağ emaretinin hukuk hâkimiyetini tehdit eden yirmi dokuzuncu maddesi.
7. Karadağ ve Sırbistan'a ita olunacak menafi.
8. Tuna nehrinde sahildar olan hükümetin temin hukuku.
9. Uhuvvet-i kademesi ve ecnebi postaları.
10. Girit meselesi.

Bulgaristan tedarikatı

Sofya'dan istiare olduğuna nazaran Cuma günü ihtiyat-ı askerinin taht-ı silaha alınması hakkında emir verilmişse de bilahare geri alınmış olduğunu beyan edilmektedir.

85, 11 Teşrinievvel 1324 / 24 Ekim 1908

İlk günlerin keşmekeş dâhiline son zamanlarda Bulgaristan, Bosna ve Hersek, Girit Hadisesi, ara sıra ağızlarda müteredidane dolaşan boğazlar meselesi, konferans

şayiaları, Anadolu içlerinden gelen bir telgraf şeklinde kâh meşhuda suretinde gelen heyecan haberler beyan edilmektedir. (İsmail Müştak)

86, 12 Teşrinievvel 1324 / 25 Ekim 1908

Bulgaristan'ın ilanı istiklal etmesi ve Avusturya'nın Bosna ile Hersek'i kendi topraklarına ilhak etmesi üzerine balkanlarda sulh ve müsalemet tehlikeye düştü. Bunun Avrupa harp ihmaline karşı ürktüğü bir sırada uğradığı tecavüz üzerine hukukunu muhafaza için ileriye atılarak bu harbi açabilecek olan Türkiye büyük bir zabıt nefis ve ihtiyat eseri göstererek Berlin muahedenamesine iştirak etmiş olan devletlere müracaat etti. Meselenin bir konferans ile hal ve fasıl edilmesini tercih ettiği beyan edilmektedir. (Hüseyin Cahit)

88, 14 Teşrinievvel 1324 / 27 Ekim 1908

Sırbistan'ın Yeni Pazar Sancağı üzerindeki siyasiyatı ve emelleri ile Avrupa'ya seyahate çıkan Sırp hariciye nazırı yaptığı mülakatlardan bahsedilmektedir.

89, 17 Teşrinievvel 1324 / 30 Ekim 1908

Asılsız heyecanlar: Bir müddetten beri ortada bir takım hücum şayiaları devran edip durduğunu ve toplumda başka havadislerden bahsedilmektedir. (Hüseyin Cahit)

91, 19 Teşrinievvel 1324 / 1 Kasım 1908

Bulgaristan'dan Tanzimat

Sadrızam Paşa ile Bulgaristan arasında cereyan eden müzakerat-ı hususiye sonucunda Bulgaristan'dan üç milyon lira alındığı beyan edilmektedir.

- Konferans'ın Programı: Londra'dan 31 Teşrinievvel tarihinde çekilen telgraf: Times gazetesine göre programın içeriğinden bahsedilmektedir.

93, 21 Teşrinievvel 1324 / 3 Kasım 1908

Şark Meselesi ve Duma

“Tanin” gazetesinden: Dehlizlerde hep şark mesailinden bahis olunuyor. Atideki vakayı için isticvaba icrasına karar verilmiştir.

- Londra’da Milovanoviç Heyeti: Londra gazetelerine tebliğ edilen bir notada beyan edilmektedir.

- Şark Mecrasında Fransa’nın Vazifesi

“Figaro” gazetesinden: son günlerde bilançosu o kadar fena değildir. Düvel-i muazzama tarafından Bulgaristan nezdinde yapılan bir teşebbüs Mösyö Pişon’un kemal-i muvaffakiyetle başlamış olduğu sulh ve müsalemet işini tamam ediyor. Son günlerde bilançosu o kadar fena değildir. Düvel-i muazzama tarafından Bulgaristan nezdinde yapılan bir teşebbüs Mösyö Pişon’un kemal-i muvaffakiyetle başlamış olduğu sulh ve müsalemet işini tamam ediyor.

95, 23 Teşrinievvel 1324 / 5 Kasım 1908

“Nahiye Teşkilatı” Takvim-i Vakayi’den nakledilen fıkranın nazar-ı dikkatle okutmaya şayan olduğu beyan edilmektedir. (Hüseyin Cahit)

- Bir Vesika-i Tarihiye: Avusturya ile Sırbistan arasında bir itilaf projesi olduğu beyan edilmektedir.

- Kürt Kulübünün Teşebbüsâtı

Ermeniler tarafından millet meclisinin kararı üzerine Bab-ı Aliye vaki olan müracaat ile bu müracaat netayicini yazdık Ermeni cemaati tarafından bu yoldaki teşebbüsten iki hafta mukaddem Kürt Terakki ve Teavün Kulübü de böyle bir teşebbüs mühim icra etmiş olduğunu beyan edilmektedir.

96, 24 Teşrinievvel 1324 / 6 Kasım 1908

Tanin’in Müstehberat-ı Hususiye-i Mühimmesi

İzovliski'nin Beyanatı: Paris, 5 Teşrini Sani-i Rusya Hariciye Nazırı Mösyö İzovliski Devlet-i Aliye'nin Avusturya doğrudan doğruya itilaf etmesinde bir fayda görmediği beyan edilmektedir.

97, 25 Teşrinievvel 1324 / 7 Kasım 1908

Millet-i Hâkime

Devlet-i Osmaniye de var olan toplumların hukuku özellikle gayri Müslim halkların hâkim millet olan Türkler olduğunu ve bunun değişmeyeceğini de belirtmektedir. (Hüseyin Cahit)

- Bulgar Murahhaslarıyla cereyan eden müzakerat hakkında en sahih malumat: hükümet-i Osmaniye ile Bulgaristan arasında tevlit eden ihtilaf hakkında müzakeratta bulunmak üzere İstanbul'a gelen Bulgar murahhaslarıyla Osmanlı murahhasları arasındaki müzakerata dair gerek refiklerimiz de gerek ajans telgrafnamelerinde yanlış bir takım malumat verilmekte olduğunu beyan edilmektedir.

98, 26 Teşrinievvel 1324 / 8 Kasım 1908

Ada Kalesinin İşgali Meselesi: Ada kalesinin işgali meselesi şayi olur olmaz hükümet-i Osmaniye'nin Viyana maslahatgüzarlığında bulunan Reşat Hikmet Bey'in izahat talep etmiştir.

Mesele-i Mühimme-i Hariciye: Amerika Reisi Hükümet-i Cedidi Mösyö Sakit'in bir anarşist tarafından itlaf edilmesini ve ardından Roosevelt'in yönetimi ile ekonomi ve siyasi durumdan bahsetmektedir. (İsmail Hakkı)

- Rusya Politikası: Tan gazetesinden beyan edilmektedir.

99, 27 Teşrinievvel 1324 / 9 Kasım 1908

İstanbul'da İntihabat Başladı

İstanbul'da İntihabat Başladı! Bu haber bugün bizim için dünyanın en mühim havadisinden en derin meselesinden ziyade haiz ehemmiyettedir. Bugün ittihaz edeceğimiz meslek bizim istikbalimizi tayin edecektir. Terk mi edeceğiz? Mahıv ve

perişan mı olacağız? Bu mühim mesele-i hayriyeye Osmanlıların Mebus intihab ederken gösterecekleri eser hamiyet ve derci hal edeceğiz. (Hüseyin Cahit)

101, 29 Teşrinievvel 1324 /11 Kasım 1908

Bayrağa Hakaret Meselesi, Avusturya Sefiri ile mülakat: Galata'da bir yerde Osmanlı bayrağının birkaç nefer tarafından duçar edilmesi ile akabinde olan durumdan bahsedilmektedir. (Ali Zeki)

102, 30 Teşrinievvel 1324 / 12 Kasım 1908

Mühim Bir Nutuk

Balkan mecranı münasebetiyle devletlerarasında cereyan eden muhaberat-ı siyasiye ne merkezde? Mecranın iptidasından biri ne gibi emeller meydan aldı. Meselenin haline doğru seri adımlar atılmadıkça arada sırada böyle sualler irade edilmek zaruridir, denilmektedir. (Hüseyin Cahit)

- La Turki Gazetesinden: Konferans

Mösyö Konstantin'in beyanatı; Düşünmeden neşir ve işar olunan asılsız havadis konferans hakkında bazı münakaşatı celp ediyor. Benim reyime göre konferans muhakkak itikat edecek olduğunu belirtmektedir.

103, 31 Teşrinievvel 1324 / 13 Kasım 1908

Tanın Müstehberat mühime-i hususiyesi

Paris muhabir mahsusumuzdan telgraf: -12 Teşrinisani 1908-

Sırbistan Rusya tarafından tahrik edildiğine Paris muhalif siyasetince kanaat hâsıl olmuştur. Fransa hükümeti Balkanlarda asayiş ihlalden intisap etmesini eski halin mesuliyeti tamamıyla kendisine ait olduğunu Belgrat kabinesine bildirecektir.

104, 1 Teşrinisani 1324 / 14 Kasım 1908

Sadr-ı Sabık Sait Paşa'nın Hatıratı Bosna Hersek'e Dair:

Şark meselesinden neşet ederek bugün devletlerarasında mevzu bahis olan mevad Bosna ve Hersek, Bulgaristan, Şark Rumeli, Girit Hadiseleri, Berlin Ahitnamesinin Makedonya ile Ermenistan ıslahatı hakkındaki maddeleri, Boğazlar ve Rumeli şimendiferleri meseleleridir. Sadr-ı Sabık Sait Paşa hazretlerinin Osmanlı karilerince en ziyade ehemmiyet ve merak ile telakki edilen bu mesailiden bazılarına temas eden kısımlarını neşrediliyor.

105, 2 Teşrinisani 1324 / 15 Kasım 1908

Anasır-ı Osmaniye'nin Birleşmesi

Rum gazeteleri Genç Türklerin bütün anasır-ı Osmaniye'yi birleştirerek hepsini Türk yapmak gibi bir fikir beslediklerine hüküm ettiğinden sonra kendilerinin hiçbir zaman milletlerini unutmayacaklarını temin ve ilan edildiği belirtilmektedir. (Hüseyin Cahit)

- Türkiye ve Sırbistan: La Turki gazetesi Mösyö Nevakoviç'in memuriyet-i mahsusesinden bahisle birbirleri arasındaki ilişkiden bahsedilmektedir.
- Memalik-i Osmaniye'de Yunan Emelleri

Yunan gazeteleri evvelce Türklerin Türkiyat medeniyeye kabiliyetleri olmadığından, hürriyet, müsavat, uhuvvet ve adalet gibi kelimelerin mazmunundan bihaber bulduklarından bahsederlerdi. Hiç ümit etmedikleri inkılab-ı idare vukua gelince mevzuu tebdil ederek memalik-i Osmaniye'deki Rum unsurunun zaman istibdattaki hal ve mevkiini devr-i haziredeki hal ve mevki ile mukayese girişerek irade-i meşruta eleştirilmektedir.

106, 3 Teşrinisani 1234 / 16 Kasım 1908

Türkiye ve Bulgaristan

İlan-ı istiklalden beri Türkiye ile Bulgaristan arasındaki münasebat da caleb-i dikkat olacak birkaç nokta ahiren kendisini gösterdi. Bunların en ehemmiyetlisi olmak üzere Bulgar Meclis-i Mebusanı'nda Prens Ferdinand'ın nutku verilecek cevap müzakere olunduğu sırada reis Nazır Malyof Efendi tarafından kıraat edilip kısmı

mahsusamız da hülasası münderiç bulunan nutkun sonlarına olan kısmı anlatılmaktadır. (Hüseyin Cahit)

- İzmir Meselesi

İzmir’de intihabat muamelesinde güya Rumlara karşı haksızlık vukua geldiğini iddia eden Rumlar dükkânlarını kapayarak mesele oldukları halde nümayişlere başlamışlar ve kilisenin yerine toplanmışlardı.

107, 4 Teşrinisani 1324 / 17 Kasım 1908

İhtilaf Yahut İtilaf Meselesi

Bir önceki gün La Turquie gazetesinin dediği gibi Roma Patrikhanesi ile Genç Türkler arasındaki münasebat hakkında beyan-ı mütalaa etmeye çalışmış olduğuna dikkat çekmektedir. (Hüseyin Cahit)

108, 5 Teşrinisani 1324 / 18 Kasım 1908

Hükümet’te Mantık

İstibdat dönemi yerine gelen hükümet bir şekil alamadı. Bu yeni hükümetin bir şekli muini olmaması bugün anlaşılmaz bir muamma halinde devam edip gidiyor. Şimdiki hükümetimiz ne eski idare-i müstebideye benziyor, ne o istibdadı kırıp atan, milleti telhis eden ihrarın hükümetine benzediği beyan edilmektedir. (Hüseyin Cahit)

109, 6 Teşrinisani 1324 / 19 Kasım 1908

Mesele-i Mühimme-i Dâhiliye: Avusturya’dan Talep Edilmesi İcab Eden Tavizler hakkında bahisler beyan edilmektedir.

- Ahmet Hamdi’nin Muhakemesi: Mahkemede yeni delillerin bulunması üzerinde beyan verilmektedir.

111, 8 Teşrinisani 1324 / 21 Kasım 1908

Balkan Heyet-i Müttehassısı; Hayal midir, Hakikat midir?

Balkan rical-i siyasiyesi gazete muharrirlerine verdikleri mülakatlarda Türkiye'den bazı arzu ve isteklerini yerine getirmeleri takdirde kendileri ile dost değil hatta müttefik dahi olabilecekleri beyan edilmektedir. (İsmail Hakkı)

112, 9 Teşrinisani 1324 / 22 Kasım 1908

Milletin Menabi-i Kudreti

Siyasi Cemiyetler, Umumi İctimalar, Tarikat gibi cemiyetler milletin kuvvetlerinden biri ve heyet-i ictimaiyenin ve efradın mahsulü olduğuna dikkat çekilmektedir. (Ahmet Selahattin)

115, 12 Teşrinisani 1324 / 25 Kasım 1908

Ancak adalet ile toplum payidar ve mesut olur. Adaletin esası da müsavattır. Bugün genç Osmanlıların yegâne emeli vatanda adalet, müsavat, uhuvvet, esaslarını temin edebilmektir. Rum vatandaşlarımız bila kayd ve şart buna emin olabilirler. (Hüseyin Cahit)

117, 14 Teşrinisani 1324 / 27 Kasım 1908

Boykotaj Meselesi ve Avusturya'nın Vaziyet Tehditkaranesi: Avusturya Bosna ve Hersek'i ilhak ettiği zaman Devlet-i Osmaniye dâhil olduğu halde bütün devletleri bütün kuvvetleri uzun uzadıya tartmış ondan sonra talebini bildirmiştir. (İsmail Hakkı)

- Avusturya ve Balkan Hükümeti: Tan Gazetesine Viyana'daki muhabir mahsusu yazdığı haber vermektedir.

119, 16 Teşrinisani 1324 / 29 Kasım 1908

Mösyö Konstan ve Genç Türkiye

Journal De Salonique(?) gazetesinden naklen İstanbul refikinden alınan haber derç edilmiştir.

124, 21 Teşrinisani 1324 / 4 Aralık 1908

Hürriyet İstanbul'da inkılab fevkalade husule getirdiği gibi taşrada dahi bir herc-ü merc-i azime sebep olmuş olduğuna dikkat çekilmektedir.

- Ayan Azaları

Heyet-i ayan azalığına tayin edilecek zevatın esamisini mübin liste Sadrazam Paşa tarafından arz edilmiştir. Listede Gazi Muhtar Paşa, Harbiye Nazırı Rıza Paşa, Müşir Edhem Paşa, Nazır Arif Paşa, Abdulkerim Paşa, Recâizâde Ekrem Bey, Aydın Vali-i Sabıkı Faik Bey, Şura-ı Devlet Reisi Sabık Tevfik Paşa vesaire zevatın isimleri muharrerdir. Miktarları otuzu mütecavizdir.

128, 25 Teşrinisani 1324 / 8 Aralık 1908

İstanbul İntihabatı Başlıyor

Dünkü en mühim haber bu idi: Cuma günü İstanbul intihabatı başlıyor. Yaptığımız nihayet müntehib-i sanilerini tefrik edebildi. Şimdi bu müntehib-i sanilerde İstanbul mebuslarını intihap edeceklerinden bahis olunur. (Hüseyin Cahit)

131, 28 Teşrinisani 1324 / 11 Aralık 1908

Türkiye ve Yunanistan

Genç Türkiye komşuları hakkında hiçbir suiniyet beslemediği, umum devletlerle hoş ve dost geçinerek dâhili yaralarını sarmak niyetinde bulunduğu cihetle umuma karşı politika izlediği beyan edilmektedir. (Hüseyin Cahit)

132, 29 Teşrinisani 1324 / 12 Aralık 1908

İstanbul intihabatının icrasıyla artık mebusan tefriki meselesi nihayet bulmuş addolunabilir. Milletın şimdiye kadar kâh muhafaza-i sabır ve itidal ederek, kâh sabırsızlanarak beklediği gayeye doğru son adımı atmış olduğu beyan edilmektedir. (Hüseyin Cahit)

133, 30 Teşrinisani 1324 / 13 Aralık 1908

Mebusan intihabında namzetleri için verilmiş olan reyler ancak dün tafsilatıyla malum olduğu ve bütün reylerin yekûnu nihayetinde sayıldığına dikkat çekilmektedir. (Hüseyin Cahit)

135, 1 Kânunuevvel 1324 / 14 Aralık 1908

Fırkalar, Meseleler

Avrupa ceraidi muhabereyn siyasiyesinden bazıları Meclis-i Mebusanımızda ne gibi fırkalar teşkil edeceğini merak ederek şimdiden bunu anlamak istedikleri görülüyor. (Hüseyin Cahit)

138, 5 Kânunuevvel 1324 / 18 Aralık 1908

Tarihi Bir Gün

Devlet-i Osmaniye de yıllarca süre gelen istibdat dönemindeki sıkıntılı günlerin geride kaldığı ve hürriyetin artık millete geldiğini beyan etmektedir. (İsmail Hakkı)

- Nutku Hümayun: Ayan Mebusan beyannamesi derç edilmiştir.

141, 8 Kânunuevvel 1324 / 21 Aralık 1908

Yine ayan meselesi başlığında ayanlarla ilgili istişare ile icra edilmeyen icraatlara dikkat çekilmiştir. (İsmail Hakkı)

142, 9 Kânunuevvel 1324 / 22 Aralık 1908

Meclis-i Ayanda

Fiilen memuriyetle buldukları halde ayan azalığına dahi tayin olunan zevat dün yine ayan heyetinde ispat vücut etmişlerdir.

146, 13 Kânunuevvel 1324 / 26 Aralık 1908

Heyet-i Ayan Reisi Said Paşanın Hatıratı: Sureti istifanamesi derç edilmiştir.

149, 16 Kânunuevvel 1324 / 29 Aralık 1908

Günden güne meclise karşı gösterilen ehemmiyet ve güven artıyor. (Hüseyin Cahit)

- Ayan Riyaseti

Meclis-i Ayan riyasetine iki yüz elli lira maaş tansib olunmuştur.

155, 22 Kânunuevvel 1324 / 4 Ocak 1909

Yıldız Ziyafeti ve Tesirâtı: Mebusların Yıldız Sarayına davet edilmeleri ve akabinde husule gelen neticelerden bahsedilmektedir. (Hüseyin Cahit)

162, 31 Kânunuevvel 1324 / 13 Ocak 1909

İki Temayül

Tan gazetesinin evvelki gün gelen nüshalarında Fırka-i Ahrar ile İttihad ve Terakki fırkasını mukayese ederek yazılmış bir makalesi üzerine yapılan değerlendirmeden bahsedilmektedir. (Hüseyin Cahit)

164, 2 Kânunusani 1324 / 15 Ocak 1909

Sadrazam Beyanatı ve Gazeteler

Sadrazam Paşanın M.M.'da Dâhili ve Harici politika hakkında vuku bulan beyanatı gazeteler üzerinde tamamıyla muntazır olan neticeyi husule getirdi. (Hüseyin Cahit)

178, 16 Kânunusani 1324 / 29 Ocak 1909

Beynelmilel Hüküm Usulü

M.M.'da Beynelmilel Hüküm Usulünün lehinde olarak serdedilen mütalaat bilhassa Avrupa ceridelerinin nazar-ı dikkatini pek celb edeceğini belirtilmektedir. (Hüseyin Cahit)

179, 17 Kânunusani 1324 / 30 Ocak 1909

Düvel-i Muazzama ne iş görüyorlar? Osmanlı ordusunun, Bulgar ordusu ile içinde bulunduğu girdap ve bu sebepten dolayı Düvel-i Muazzama'nın etkisi anlatılmaktadır. (İsmail Hakkı)

188, 26 Kânunusani 1324 / 8 Şubat 1909

“Hükümet, kuva-i icraiye iptida kendi vesaitini tanzim etmeli, temsili bir heyet vücuda getirmelidir. Yoksa bu hal ile emin olmalı ki anarşiye doğru yürüyoruz.” (Hüseyin Cahit)

192, 30 Kânunusani 1324/ 12 Şubat 1909

Kayseri'de Galeyan

“Levant Herald” gazetesi Kayseri muhabirinden bir veçhe ati bir telgraf ahız ve neşr ediyor:

Kayseri, Şubat 10 – Beş bin kişi kadar halk hükümet dairesini istila etmiştir. Şehir dâhilinde dükkânlar mesdûttur. Dünden beri Kayseri'de büyük bir heyecan hüküm fermadır. İstanbul'dan derhal muavenet talep olundu.

Bu telgrafta bahsedilen heyecandan dolayı evvelki gece Dâhiliye Nezareti tarafından şehrin etkili eşrafına hitaben keşide olunan bu meselenin sükûnu asayişin iadesine gayret olunması tavsiye edilmiştir.

193, 31 Kânunusani 1324, 13 Şubat 1909

Sadrazam ve Meşrutiyet

Sadrazam Paşa'nın usul idare-i Meşrutiyete örmek istediği zorba-i istibdat, zannolunurdu ki umum matbuat tarafından aynı şiddet ve nefret ile ret edilecektir. Bir gazetenin sadrazama derece-i irtibatına olursa olsun bir tehlike-i vataniye muvacehesinde artık bu gibi münafî hususa düşünülmeylek sırf selamet vatan arzusuyla görmek kalplere cidden his emniyet ve inşirah verecek hareketlerden madud olurdu. Umumiyetle Rum gazetelerinin Sadrazam Paşa'nın yaptığından memnun olduğuna dikkat çekilmektedir. (Hüseyin Cahit)

196, 3 Şubat 1324 / 16 Şubat Efrenci 1909

Kabine'nin Sükûtu ve Avrupa

Kamil Paşa kabinesinin sükûtuyla yerine Hilmi Paşa'nın riyaseti altında yeni bir heyet- vükela gelmesinin Dâhili ve Harici ne gibi tesirâtı olacağını düşünmek tabidir. Bu tesirat arasında da en ziyade nazar-ı merakı davet eden heyet harici olanlardır. Çünkü Kamil Paşa'nın yegâne meziyeti olarak gösterilen suret-i ricalini umur-u siyasiye-i hariciyeye tasvirdeki mahareti idi. Kabinenin kanun çıkarmadaki eksikliği ve Avrupa'nın yaklaşımına dikkat çekilmektedir. (Hüseyin Cahit)

197, 4 Şubat 1324/ 17 Şubat Efrenci 1909

İki mesele-i Mühimme

12 Şubat Efrenci tarihiyle Mısır muhabir-i mahsusamız yazıyor:

Bugünlerde Mısırca iki mühim meselenin vücudundan dolayı beynel-ahali vukua gelen tesir sebebiyle Devlet-i Osmaniye pek manevi ve maddi zararlara duçar olmaktadır. Gazi muhtar Paşa ile Sadrazam Kamil Paşa arasında zuhura gelen ihtilaf sebebiyle komiserlik evrakının buradan talebi maneviyat Devlet-i Mısır'da mahıv eyledi demektir.

Diğer mühim mesele: Devlet-i Aliye-i Osmaniye Mısır'ı Muhammed Ali'ye ve evladına terk eylediği zaman yalnız umur-u idare-i dâhiliyesi vermiş ve muhakeme şeriyeyi bizzat Devlet-i Ali de ibka eylemiştir.

199, 6 Şubat 1324 / 19 Şubat Efrenci 1909

Sadrazam Hilmi Paşa ile Noya Fraye Muhabirinin mülakatı;

Dersaadet 15 Şubat – Bugün makamı sadarete tayini tebrik için Hüseyin Hilmi Paşa'yı ziyaret etmesi ve yeni kabine üzerindeki değerlendirmeler yapılmıştır.

201, 8 Şubat 1324 / 20 Şubat Efrenci 1909

Hükümet-i Osmaniye'nin son dönemlerde izlediği siyaset neticesinde kendisine dost görünen düvel-i muazzama devletlerinin gerçekten dost ilişkiler içinde olanların dahi Osmanlının en adi iç meselelerine dahi müdahale etmelerinden dolayı bundan duyulan rahatsızlık dile getirilmiştir. (Hüseyin Cahit)

204, 11 Şubat 1324 / 24 Şubat Efrenci 1909

Türkiye ve Rusya

Dün Yeni Gazete ile Sabah gazetesini okuyanlar birbirine tamamıyla zıt olan iki fikrin çarpıştığını görmüşlerdir. Osmanlı Devletinde son dönemlerde basının yaşadığı baskı ve vesayetin etkisi daha fazla hissedilmiştir. Gazeteler hem dâhili hem de harici haberler yaparak pek çok kariye kadar uzanır. Bu yüzden gazetelerin hariciye yazıları eğer dikkatli yazılmasa başka bir devletle savaş nedeni olabilir. Yazar buna dikkat çekmektedir. Osmanlı devletinin Rusya olan ilişkileri için iyi olduğu söylenmiştir. İki dost devlet olduğu ve bu dostluktan da bir zarar gelmeyeceğini belirtmektedir. (Hüseyin Cahit)

205, 12 Şubat 1324 / 25 Şubat Efrenci 1909

Levant Herald gazetesi serlevhasındaki “Şimdiye Kadar Ne Yaptık?” suali irad ettikten sonra bidayeti meşrutiyetten beri hiçbir şey yapılmadığını gösterecek surette mütalaat serdediyor. Birdenbire kimin aleyhinde kimi mesul tutmak istediği anlaşılamiyor. Bir aralık hükümete, bir aralık Meclis-i Mebusan'a kabahat bulur gibi

olursa da tekmil-i hücumların İttihad ve Terakki Cemiyetine tevciye edilmek istendiği görülüyor. (Hüseyin Cahit)

209, 16 Şubat 1324 / 29 Şubat Efrenci 1909

Mithat Paşa Merhumun Muhakemesi

Mithat Paşa merhumun aleyhinde sadır olan hüküm ğadrane hakkında beyan-ı mütalaaya davet olunan zevatın ifadesi Sait Paşa hatıratı arasında neşredilmiştir.

210, 17 Şubat 1324 / 2 Mart Efrenci 1909

Şeriat İsteriz

Hiçbir zaman niyet-i halise sahibi bir Müslüman'ın kalbinden geçmez. İşin içinde mutlaka bir fesat vardır. Mutlaka bir düşman parmağı karışmıştır. Zamanımızın nezaketini, vatanımızın nasıl müşkülata maruz bulunduğunu, düşmanlarımızın nasıl çalıştıklarını düşünelim diye sorulur? Meclis-i Mebusan'da memleketimizin her tarafından gelmiş bu kadar hocalar, müftüler varken sokaktaki berberin, bakkalın, hallacın kalemdeki kitabın yahut medresedeki talebenin böyle bir işe karışması huşk bir durumdan başka bir şey olmaz. Herkes vazifesini bilmeli, yoksa sonu pişmanlık olacağına dikkat çekilmektedir. (Hüseyin Cahit)

215, 22 Şubat 1324 / 7 Mart Efrenci 1909

İstikbale Doğru

Evvelden, istikbal karanlık bir duman içinde insanı korkuturken, vatanın mahıv olacağı endişesiyle kalpler titrerken, Avrupa'da herkes Osmanlı vatanın payidar olamayacağını söylerken vatanperver Osmanlıların kalbinde bir heyecan ümidi titrerdi: Bir kere Meclis-i Mebusan açılmalı denirdi. Yegâne çare-i necat meşrutiyetin tesisi idi. (Hüseyin Cahit)

217, 24 Şubat 1324 /9 Mart Efrenci 1909

Teşebbüs-ü Şahsi ve Âdem-i Merkeziyet Hakkında

Bugün unutulmuş gibi görünen şu bahsin tazelenmesine Sabahattin Bey tarafından bu mesele hakkında Satvet Lütfi Bey tarafından gündeme gelmesi ikinci bir izahatın neşredilmesine sebep olmuştur. Sabahattin Beyin fırka sahibi olmadıklarına dair doğru olmayan haberler tekzip edilmiştir. Ortada yanlış havadisler çıkaranlar varsa onlarda Rum gazeteleridir. Bi eleştiri yapılmak suretiyle hatalarının tekzip edilmeyen bu rivayetlere inanmaktan ibaret kalır. (Hüseyin Cahit)

218, 25 Şubat 1324 /10 Mart Efrenci 1909

Tehlike

Bahsedilen tehlike bir harb-i harici ihtimali değildir. Bugün Osmanlı toplumu için asıl tehlike varsa o da dâhiliye yani kendilerinde olan ihtilaflarından olma neticesidir. Toplumdaki herkesi aynı düşünmeye sevk etmek herkesi aynı bir kalıba sokulamayacağını belirtmektedir. Bundan dolayı halk içinde oluşan endişe ve tedirginliği aslında bir tehdit olduğu ve buna gereken hassasiyetin gösterilmesi gerektiğini vurgular. (Hüseyin Cahit)

226, 5 Mart 1325 / 18 Mart Efrenci 1909

Avusturya – Sırbistan

Petersburg, 16 Mart – Duma Meclis azasından Mösyö Faklakef tarafından bir mektup tanzim edilmiştir ki bu mektup Duma Meclis Mebusanı namına dünyanın bütün Meclis-i Mebusan'ına irsal edilecektir. Mektupta bütün dünyayı sarsacak ve kaplayacak bir cihan harbinin önünün alınması gerektiği uyarısında bulunulmuştur. Zira muhtemel bir harp durumunda tüm cihan devletlerinin bundan etkileneceğini belirtmiştir.

229, 8 Mart 1325 / 21 Mart Efrenci 1909

Levant Herald İtiraf Ediyor

İzzete bir şey yazmadığını söyleyerek hakikati inkâr eden Levant Herald artık itirafa mecbur kaldığını beyan edilmektedir. Dün Levant Herald'ın kendi kaleminden yazılan mektubu üzerine ortalığı karıştırmak için faaliyetler içinde olduğuna ve bunun içinde birini para karşılığında tuttuğu haberi yapılmaktadır. Yazışmada kullanılan mektuplarda gazetede aktarılmıştır.

232, 11 Mart 1325 / 24 Mart Efrenci 1909

Sadrazamlığın Zorluğu

Şu sırada en arzu edilmeyecek bir hizmet varsa oda sadaret olduğu söylenmektedir. Çünkü halk içinde bulunduğu sıkıntılara çare bulunmasını ve daha iyi bir hayat yaşamak istemektedirler. Bu isteklerine de karşılık olarak verecek ya da talep edecekleri kurumun başı olarak da pek tabii Sadrazam geldiğine dikkat çekilmektedir. (Hüseyin Cahit)

243, 22 Mart 1325 / 4 Nisan Efrenci 1909

Kamil Paşa'nın İzahnamesi

Kamil Paşa'ya Meclis-i Mebusan'da âdem-i itimad rey verilip de mevki-i iktidardan çekildiği zaman taraftarları sadrı sabıkın görevinden ayrılmasını makul göstermeye çalışmışlar ancak galeyana gelenleri engelleyememişlerdir. Ancak Kâmil Paşa'nın görevinden ayrılmasına müellifin sevindiği ve ayrıca izahatnamesinde öne çıkan üç başlığa dikkat çekmiştir. Bunlar; Tevilat, İsnadat ve Tehtidat olmak üzere başlıklar halinde açıklanmışlardır. (Hüseyin Cahit)

247, 26 Mart 1325 / 8 Nisan Efrenci 1909

Mağdureyn Siyasiye'nin Mütalaası

Siyaseti zorla terk-i firara mecbur olan mağdureyn siyasiye istedikleri şeylerin hulasasını havi olarak bir layiha tanzimiyle Meclis-i Mebusan'a vermişlerdir. Şimdiye kadar mazlumeyn siyasi mağdurların yaşadığı sıkıntılar ve kendilerinin içinde olduğu sefaleti daha önce de mevzu bahis yapıldığı söylenmektedir. Ancak firar ile Avrupa'ya

avdet eden mağdureyn siyasiyelerin orada birkaç gün gazete çıkarmak sonra bir meclis azalığında bulunmak bir sanat olarak telakki edilmeye başlanmıştır. (Hüseyin Cahit)

248, 27 Mart 1325 / 9 Nisan Efrenci 1909

Fırsattan İstifade

Bir cinayet, ne he maksatla yapılmışsa yapılsın, daima mucib-i nefret müstahaklığındadır. Gazeteci Hasan Fehmi Bey'in köprü üzerinde öldürülme hadisesinde duyulan endişe ve üzüntü dile getirilmiştir. Ancak Hasan Fehmi Bey'in öldürülme olayını bazı kişi ve gazeteler sırf suçlamak niyetiyle daha gerçeklerin tam ortaya çıkmadığı bir zamanda hemen bu cinayeti İttihad ve Terakki Cemiyeti'ne isnat edilmiş olmasının yanlış bir hakaret olduğu belirtilmektedir. (Hüseyin Cahit)

2.2.1. İttihad ve Terakki Haberleri

10, 28 Temmuz 1324 / 10 Ağustos 1908

Zeki Paşa'nın gazetemizden bir muharrir isteyerek İaneyi Milliye'ye beş bin lira vereceğini söylediği yazılmıştı. Muamele-i lâzimeye icra etmek üzere evvelki gün kendisine gönderdiğimiz zattan Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyetinin bu İaneyi kabul ettiğini ve bundan memnun olduğuna dair bir kâğıt istemiştir. Muharrerimiz terbiyesi hasebiyle Zeki Paşa'nın yüzüne tükürmekten men-i nefis ederek hiçbir şey söylemeden dışarı çıkmıştır. Fakat bugün rızasıyla vermediği paraları yarın mahkeme kararı ile iade edeceğini galiba unutuyor.

15, 2 Ağustos 1324 / 15 Ağustos 1908

Paris'teki Osmanlı İttihad-ı Terakki Cemiyeti tarafından takriben bir ay evvel neşr olunan reddiyeye karşı gazeteleri iktibas ettikleri sırada bunun Paris'de münteşir (Şura-ı Ümmet) gazetesinden alındığını belirtmeyi unutmamışlardır. Makalenin zeyrinde Osmanlı İTC' nin imzası bulunması bu varakanın doğrudan doğruya cemiyetin buradaki idaresi tarafından verildiği zannı hâsıl etmiş ve tercümedeki adım isabetin tevellüt ettiği bir manayı muhabbette buna munzam olmuş olduğundan tashih

zihafa lüzum görülmüştür. İTC en mücranlı zamanlarda Avrupa tebaasının hukukunu muhafazaya sa’i etmiş olduğunu muhtaç izah değildir. Cemiyetin buradaki şubesiyle Paris Cemiyeti arasında umur-u idare-i dâhiliyeye müteallik muarede bir münasebet bulunmadığını da beyan olunur.

19, 6 Ağustos 1324 / 19 Ağustos 1908

Eski idarenin Avrupa korkusuyla gösterdiği icraat hissine bile sui tefsir edilirdi. Zaten hüsn-ü niyetle emniyet edilmeyen bir idare ne yapsa itimat-i umumiye celb edemez. Bu zalimlerin inzar-ı umumiyede uğradığı cezadır. Bu ihtişam içinde Rumeli’yi de bais teşkil zevat olan adalet esasına bit-tabı riayet edilemezdi. Onun için Rumeli anarşi içinde idi. İşte bu kargaşalık da İTC yorulmak bilmez bir sebat hamiyet perene ile çalıştı. Adalet, hürriyet, müsavat, uhuvvet esasları etrafında bir ittifak efkâr-ı husule getirmeye çalıştı. Muvaffak oldu, Muvaffakiyetle âlemi hayran bıraktı. (Hüseyin Cahit)

22, 9 Ağustos 1324 / 22 Ağustos 1908

Bazı kimselerin kendilerine İTC azası süsü vererek ötekine berikine müracaatla emare topladıkları haber alındı. Dolandırıcılar alel ekser adamlar oldular. Bu tahakkümlerin şu sırada İTC’ nin ihraz ettiği ehemmiyet ve hürmetten istifade etmek isteyecekleri tabiidir. Şu kadar ki halkımızın bunlara elde etmelerine hayret ederiz. Dolandırıcıların şehzadegandan bazıları da efkâr etmiş oldukları esfle işitilmiştir.

24, 11 Ağustos 1324 / 24 Ağustos 1908

İttihad ve Terakki Cemiyeti

Şimdiye kadar Paris de “Adem-i merkezîyeti ve tesis şahsı ve meşrutîyeti” namı altında sırf mesai eden cemiyetle “Osmanlı İttihad ve Terakki” cemiyeti arasında itilaf ve ittihad tam hâsıl olduğundan fi mayide her iki cemiyetin “Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti” namı ve programı altında çalışacakları ilan olunur.

34, 21 Ağustos 1324 / 3 Eylül 1908

İttihad ve Terakki Cemiyeti tarafından cülus-u hümayun münasebetiyle dün akşam matbuat-ı Osmaniye müntesibini şerifine bir ziyafet verilmiş ve bu vesile ile ahval-i hazıra-i memleketinden bahsi natıklar irad alınmıştır.

35, 22 Ağustos 1324 / 4 Eylül 1908

Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti ile “Teşebbüs-i Şahsi” meşrutiyet, Adem-i Merkeziyet, cemiyeti bu dakika-i içtimaiyeye pek güzel takdir ettikleri için aralarında cereyan eden müzakerattan sonra bir zemin ihtilaf buldular, birleştiler. Geçenlerde gazetelerin havadis kısmında bu haber memnuniyet-i Osmanlı karilerine tebliğ edilmiştir. (Hüseyin Cahit)

37, 24 Ağustos 1324 / 6 Eylül 1908

İstanbul Merkezinden

Vatanın selamet-i kamilesini, milletin saadet namesini istihsali gaye-i âmal edinen “Osmanlı İttihad ve Terakki” cemiyetinin ihtiyacat-ı memleketi tetkik ve idare-i meşrutanın kavaid ve menafini halka tefhim için bütün vilayete heyetler izamı gönderdi. Cemiyet gazetelerinin ittihadı, cemiyet kalıplarının tesisi, maarif-i umumiye ve menafî milliye namına her türlü teşebbüs icrası gibi mesai ve harekâtın istilzam edeceği masarifi nazar-ı dikkate alan bazı himmetten millet, cemiyet merkez umumisince toplanmakta olan ianeye Dersaadetçe iştirak arzusunu izhar ediyorlar.

39, 26 Ağustos 1324 / 8 Eylül 1908

Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti tarafından intihab mebusan hakkında tenevvür-ü efkâra hadim nesayih icra etmek üzere gönderilen heyet-i kuvvetiyeye vasıl olmuş gayet parlak surette istikbal edilmiştir. Heyet azasından Tahir Bey ertesi gün hürriyet meydanında bir nokta ayırt etmiş ve vali bey tarafından da mukabele gösterilmiştir.

40, 27 Ağustos 1324 / 9 Eylül 1908

Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti İstanbul merkezinden: Milletın Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyetine ettiği iane:

	<u>Kuruş</u>
Bank-1 Osmaniye'den	108000
Mısırlı Saadetli Şerifi Paşa tarafından	3240
İstanbul ticaretinden Mösyö İsak Fersandiz Tarafından	2770
İstanbul ticaretinden Mösyö Avram Maryofa Tarafından	1620
İstanbul ticaretinden Mösyö Kohen tarafından	324
İstanbul ticaretinden Mösyö Rafasel Kahmi ve Mahdumları tarafından	10800
İstanbul ticaretinden Mösyö İsak Hefya Prizente Tarafından	4320
Bonkör Mösyö Tolado ve şürekâsından	3240
Bonkör Mösyö Fohenka Amar tarafından	3240
Ali Bey tarafından	648
Jandarma başı kâtip Asimi Bey tarafından	540
Hanyalı Etada Karamanyan Efendi tarafından	1080
Mihayel Gikot ve Yonis Efendi tarafından	1080
Maden tüccarı Pavlaki Efendi tarafından	1080
Yekûn	141372

41, 28 Ağustos 1324 / 10 Eylül 1908

Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti İstanbul merkezinden: Milletin Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyetine ettiği iane:

	<u>Kuruş</u>
Tekfur dağı Redif Daburi ümera ve zabitanı	
Tarafından	1305
Asya hududundan Hasan Paşazade Aziz Bey	
Tarafından	5400
Sadr-ı Sabık Kadir Paşa Hazretlerinden	21600
Müteahid İlyas Bey tarafından	4320
Emin Recep Ticarethanesinden	540
	33065
Evvelce ilan olunan	141372
	<hr/>
	174437

53, 9 Eylül 1324 / 22 Eylül 1908

Osmanlı Terakki ve İttihad Cemiyetinden

Vatan ve millete ait mesail-i mühimmeyi kendi ibraz şahsiyetlerine alt ittihaz etmek isteyen ve ne oldukları meçhul olan bazı eşhas tarafından ibaret müstehcineyi havi tehdit yaftalar yapıştırılmış olduğu haber alındı.

Her vakitten ziyade istikrar asayişe muhtaç olduğumuz böyle bir sırada bu kabil teşebbüsat-ı hainiye de bulunanları cemiyet şiddetle tenkit eder.

55, 11 Eylül 1324 / 24 Eylül 1908

Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyetinin Siyasi Programı

Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti memleketin siyasetin dâhiliye ve hariciyesinde takip edeceği hattihareketi mübin olmak üzere yirmi bir maddeden mürekkep bir program neşr ediyor.

Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti şimdiye kadar idare-i müstebideye tahrip ile uğraşmıştır. Bundaki muvaffakiyeti dünyayı hayran bıraktı, dostu düşmanı takdir ve tahsine mecbur etti. Fakat bu tahrib-i memleket de atiyen hak ve adalet üzerine müesses bir idare-i muntazama medeniye tesis etmek emeliyle vukua geliyordu. İşte Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti bugünde bize bu mebnayı istikbali nasıl hazırlayacağını gösteriyor. Programa heyet-i umumiye itibarıyla bakılacak olursa cemiyetin takip ettiği maksat pek aşikâr olarak görülür ki buda açıktan açığa kati sarih bir meşrutiyet-i idareye doğru yürümektedir. (Hüseyin Cahit)

56, 12 Eylül 1324 / 25 Eylül 1908

Osmanlı Terakki ve İttihad Cemiyeti'nin Siyasi Programı

Osmanlı Terakki ve İttihad Cemiyeti'nin takip edeceği siyasi program gerek memleketimizde gerek hariçte kemal-i dikkatle nazar-ı tenkit ve mütalaadan geçeceği şüphesizdir. Çünkü memleketimizde henüz muhtelif siyasi fırkalar yoktur. Bugün bunun Türkler Osmanlılar bir tek fırka teşkil ederler o da Hürriyet Perveran fırkasıdır.

Osmanlı Terakki ve İttihad Cemiyeti'nin programı demek vatandaşlarımızdan bir kısmının ve canibin nazarında sırf Türk anasının programı demek olacaktır. Çünkü umum Türkler bugün Terakki ve İttihad Cemiyeti etrafında birleşmişler merkez istinat olmak üzere bu cemiyeti vücuda getirmişler günden güne tahkime çalışmakta bulunmuşlardır. “Kuvvet, İttihaddan hâsıl olur” hükmü pek çoktan beri malumdur. (Hüseyin Cahit)

Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyetinden Tebliğ olunur:

Meclis-i Mebusan intihabat meselesinde cemaat-i muhtelifinin müntehidin hareketini temine esbab ve vesaiki müzakere için Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti tarafından mezuniyet resmi ile Rum ve Ermeni patrikhanelerine bir heyet-i mebusa azam edilmesi beyan edilmektedir.

103, 31 Teşrinievvel 1324 / 13 Kasım 1908

Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti Kongresi

Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyetinin nizamname-i esasisi mucibince her sene içtima-ı icab eden kongre teşrinievvelin beşinci gününden yirmi beşinci gününe kadar itikat etmiş ve yirminci içtimaı olan Pazar akşamı müzakerat hitama ermiştir. İşbu kongrede cemiyetin merkez umumi azalarından ve Rumeli ve Anadolu vilayet ve liva müstakilsinden gönderilen merhaslar hazır bulunmuş olduğu beyan edilmektedir.

- Tekzip; İttihad ve Terakkiden:

Viyana gazeteleri, her ne maksatla olursa olsun, yalan yanlış havadis neşrediliyorlar. Bu cümleden olmak üzere mertebe-i efrad-ı ihtiyatiyenin verilen emri isnaden münasebetle azimet eylemediklerini yazdılar. (Dokuzuncu Fırka Kumandanı Mirelva Hasan)

107, 4 Teşrinisani 1324 / 17 Kasım 1908

Memuriyet-i mahsusa ile şehrimizde bulunan ve Doktor İstanoviceviç, Branizlav, Nusyiç efendilerden mürekkep olan Sırp heyeti “İttihad ve Terakki” cemiyeti merkezisiyle tamamıyla itilaf hâsıl ettiğinden sonra buradaki Genç Türk komitesi erkânıyla da görüşmüş ve bu mülakatların neticesinden bahsedilmektedir. (La Turki)

110, 7 Teşrinisani 1324 / 20 Kasım 1908

İttihad ve Terakki Cemiyeti ve Mösyö Lutzati

İttihad ve Terakki Cemiyeti ahiren İtalya müşahir rical-i siyasiyesinden Mösyö Lutzati'ye suret-i zeyrde münderiç mektubu göndermiştir.

111, 8 Teşrinisani 1324 / 21 Kasım 1908

İstanbul müntehib-i sanileri selamet-i vatana çalışan İttihad ve Terakki Cemiyetinin tavsiyesine riayetle tahkikatına itimatla bütün reylerini toplatılmak yolundan zerre kadar inhiraf edecek olurlarsa intihabat da katiyen mağlup olacaklardır.

Bütün İstanbul mebusanları Rum unsuruna mensup bulunacaktır. İşte İkdam bu maksada çalışmakta olduğunu beyan etmektedir. (Hüseyin Cahit)

116, 13 Teşrinisani 1324 / 26 Kasım 1908

İttihad ve Terakki Cemiyetinin dağıldığına dair dün Rumca gazetelerinin bir ilave neşrettiği haber verildi. Sabahleyin de La Turki gazetesinde bir fıkra mahzur olunmuş olduğu derc edilmektedir.

149, 16 Kânunuevvel 1324 / 29 Aralık 1908

Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyetinin Merkez Umumiyesine

Hürriyet-i Mahsubey-i milleti istirdadı hususunda Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti muhteremesinin hidayet ve muvaffakiyet hidayetinde olduğu beyan edilmektedir.

199, 6 Şubat 1324 / 19 Şubat Efrenci 1909

Genç Türkler ve Avusturya – Macaristan

Noya Fraye Presse'den:

İhtiyar Kamil Paşa sükût etti. Makama bir başkası geçti. Genç Türkler Komitesi, Efkâr-ı umumiyenin kuvveti, usul-ü meşrutiyetin tamamı icrasına şevk olmaya azmetmiş olan ordu ve donanmanın hiddeti galip geldi ve meşrutiyete zıt bir hükümet icrasının âdem-i imkânı ispat olundu.

223, 2 Mart 1325 / 15 Mart Efrenci 1909

Pera Palas'da İTC azasından bazı zevat ile heyet-i askeriye şerifine verilen ziyafet de irad edilmiş olan nutuklar matbuatta muhtelif taksirlere uğradı. Bunu pek tabii olarak görüldüğüne dikkat çekilmiştir. Çünkü cemiyetin nutku vatan pervarane bir hizmeti taşımaktadır. Cemiyetin hayatı milletteki ihtiyaç adalet ve müsavattan aldığı göstermek demek olduğu belirtilmiştir. (Hüseyin Cahit)

225, 4 Mart 1325 / 17 Mart Efrenci 1909

Geçende Sinop mebusu Rıza Nuri Bey “Görüyorum ki İş Fena Gidiyor” ser levhası altında İkdam gazetesinin en gözde sütunlarında İttihad ve Terakki Cemiyeti hakkında bazı mütalaat da bulunmuştur. Yazar makalesinde mezkûr cemiyete bazı sorular sormak suretiyle nasıl bir hal aldığı anlatmaya çalışıyor. Buna mukabil Hüseyin Cahit ise Rıza Nuri Bey’in yazmış olduğu bu makaleye karşılık sorulan sorulara cemiyet adına cevap verme görevini üstlenmiştir. (Hüseyin Cahit)

227, 6 Mart 1325 / 19 Mart Efrenci 1909

Fırkaların İttihadı

Dünkü Rumca gazetelerin birinde garip bir fikra görüldü. Geçen gece meclis-i vükela dağıldıktan sonra Hüseyin Cahit, Sadrazam Paşa ile uzun uzadıya mülakat ettiğini yazmıştır. Ardından bu mülakat da İttihad ve Terakki Cemiyetinin fırka-i Ahrar’a karşı istikbalde tutacağı meslek hakkında konuşulduğu ve Sadrazam Paşa tarafından fırka-i Ahrar ile münakaşattan vazgeçilmesi tavsiye edildi. Böyle bir durumun aslı olmadığı ve bu konuda tekzip dahi yapılmasına gerek duyulmadığı beyan edilmektedir. (Hüseyin Cahit)

228, 7 Mart 1325, 20 Mart Efrenci 1909

Kıssadan Hisse

İttihad ve Terakki Cemiyeti aleyhinde bu memlekette vasi nispette teşebbüsat mefsidane var denildiği zaman sözlerinin işte bu gibi vesaiklere müstenit olduğu söylenmektedir. İttihad ve Terakki Cemiyetinin ortadan kalkmasına çalışanların olduğuna ve bu fırsatlardan kimlerin istifade ettiğini karilerinin de bunu düşünmesini istenilmektedir.

229, 8 Mart 1325 / 21 Mart Efrenci 1909

Pek Erken İnkişaf Etmiş Dehalar

Bazı gazeteler bir zamandan beri gerek İttihad Cemiyeti gerek Sadr-ı Cedit aleyhinde şiddetle idare-i kalam ediyorlar. Necip ve kahraman Osmanlı askeri ile Kamil Paşayı ıskat ettiklerinden dolayı Meclis-i Mebusan'da bu tecevüzattan kurtarılmaya muvaffak olması gerektiği beyan edilmektedir.

231, 10 Mart 1325 / 23 Mart Efrenci 1909

Hükümet ve Cemiyet

İttihad ve Terakki Cemiyeti aleyhinde birçok şeyler söylendiği görülüp duyuluyor. Bu söylenen ve gazetelerde yazılanların ne maksatla yazılmış olduğunu artık herkesin bildiğini belirtmektedir. Yazar burada cemiyeti savunmakla beraber onun olduğu yerlerde (yani şubelerinin olduğu yerlerde) adalet, eşitlik, mazlumun hakkının savunulduğu yer cihetiyle bakıldığı beyan edilmektedir. (Hüseyin Cahit)

232, 11 Mart 1325 / 24 Mart Efrenci 1909

Cemiyet ve Times Gazetesi

Times gazetesinin dün gelen nüshası memlekette cereyan eden vakıa hakkında daha derin daha ciddi ve sahih bir surette istihsal malumat etmeye başladığını gösteriyor. Gazete yönetimi olarak böyle mühim bir gazetenin nazarı dikkatini çekmiş olması pek tabii önem arz ettiği belirtilmektedir. Özellikle gazetede iki başyazarın cemiyet hakkında makale yazmış olmasının bunda etkisi vardır.

236, 15 Mart 1325 / 28 Mart Efrenci 1909

İttihad Terakki Cemiyeti ve Ahrar Fırkası

İttihad ve Terakki fırkası ile Ahrar Fırkası arasında temin-i itilaf için bir taraftan müzakere haberleri devran ederken bir vakıa bu iki fırkanın birbirlerine karşı ahz etmiş oldukları mevki tayine hizmet etti. Memleketin böyle mühim bir hadisesi karşısında yazar konuya duyarsız kalınamayacağını belirtmiştir. İki fırkanın müzakeresinin neticesinde Osmanlılık kimliğinin fırka kimliğinin önünde olması

gerektiğini aksi durumda her şeyin beyhude olacağını beyan etmektedir. (Hüseyin Cahit)

242, 21 Mart 1325, 3 Nisan Efrenci 1909

Dersaadet Mebusluğu

İttihad ve Terakki Fırkası Dersaadet mebusluğu için namzetleri arasında Hariciye Nazırı Rıfat Paşayı tercih ederek intihabatta Rıfat Paşa'nın temin-i muvaffakiyetini tavsiyeye karar verdiğini beyan etmektedir.

İttihad ve Terakki Cemiyetine mensup olmadığı halde İttihad ve Terakki Fırkası her şeyden evvel selamet-i vatan ve milleti göz önünde tuttuğu cihetle Rıfat Paşa'nın muvaffakiyetini arzu etmektedir.

248, 27 Mart 1325 / 9 Nisan Efrenci 1909

Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti Merkez Umumiyesinden: Tanin Gazetesi Müdüriyetine

Öteden beri İttihad ve Terakki Cemiyeti'ne muhalefete istihare eden bazı gazetelerin dün intişar eden Hasan Fehmi Bey'in katli hususunun cemiyete imamen isnada teşebbüs olunduğu maalesef görüldü. İttihad ve Terakki Cemiyeti bir maksadı siyasiye hizmet azmiyle tasni edilen bu gibi müfteriyat-ı arz-ı ret ve tekzibini bi-lüzum görmekle beraber efkâr-ı umumiye-yi tagallübü muhafazaten işbu beyannamenin neşrine karar vermiştir. (27 Mart, sene 325)

2.2.2. Saltanat ve Hilafet Haberleri

4, 22 Temmuz 1324 / 4 Ağustos 1908

Hükümet-i meşrutalarda hususuyla İngiltere'de idare-i meşrutada hükümdarını vahdet malının vucud bulmuş bir temsili diye kabul ederlerdi İngiltere Kanun-i Esasiye'nin ezeli bir esası olan şu şurut bizim Kanun-i Esasi'mizde dâhil değildir.

Bizim padişahımız yalnız mukaddes olmakla kalmaz, hem mukaddes hem gayri mesuldür.

7, 25 Temmuz 1324 / 7 Ağustos 1908

Yeni Heyet-i Vükelanın keyfiyet-i teşkilinde şayan-ı dikkat bir cihet var. Zat-ı şahane Kanun-i Esasinin yirmi yedinci maddesinde müsrif olduğu üzere nam bir idare-i meşruta Hükümdar Hakkı Şinasi sıfatıyla hareket buyurarak yalnız Sadrazamı ve Şeyhülislamı tayin buyurmakla iktifa ederek heyet-i vükelanın teşkilini Sadrazam paşaya havale buyurmuşlardır.

28, 15 Ağustos 1324 / 28 Ağustos 1908

Tekzip

Zat-ı Hazret-i Padişahînin haşmetli Almanya imparatoru hazretlerinin ziyaret etmek üzere Berlin'e seyahat edeceğini bazı gazeteler yazmışlardı. Suret-i resmiyede vuku bulan tahkikatımızda bu rivayetin aslı olmadığını anlaşılmıştır.

31, 18 Ağustos 1324 / 31 Ağustos 1908

Devr-i hürriyet ve adalet mahkemelerimizi yeni bir mesele-i kanuniye karşısında bulunduruyor.

Halifelik cürüm müdür, değil midir?

Otuz senedir halifelik belasıyla felaketten felakete uğrayan zavallı millet bir ağızdan halifeliğe, babaya oğlu, kardeşe kardeşi düşman eden bu cinayete karşı lanet okurken birden bire bu halifelik cürüm müdür, değil midir? Sualî garîp görünür. Çünkü umum millet bu noktada hükümeti vermiş, halifeliği en büyük cinayet ad etmiştir. (Hüseyin Cahit)

32, 19 Ağustos 1324 / 1 Eylül 1908

Bugün saltanat-ı Abdulhamid Han-ı Sani Hazretlerinin taht-ı Osmaniye cüluslarının otuz ikinci senesi hitam bulur. Şu otuz üç senelik devr-i saltanat içinde en

mühim olan vaka 11 Temmuz tarihinde ikinci defa olarak Kanun-i Esasi'nin mevki-i tatbiki vazi edilmesidir. (Hüseyin Cahit)

39, 26 Ağustos 1324 / 8 Eylül 1908

Emlak-ı Şahane

Zat-ı Hazret-i Padişahînin ahdelerinde bulunan emlakten bir kısmını hazine-i maliyeye terk buyuracaklarını suret-i mevsukede haber aldık. Senevî dört yüz bin lira raddesinde irad getiren bu emlakın karşılık gösterilerek hazine-i maliye için dört milyon ve hazine-i hassa için bir milyon liralık bir istikraz akd edilmesi irade buyrulmuş, terk olunan emlakın defteri hazine-i hassaca derdest tertip ve irsal bulunmuştur.

42,29 Ağustos 1324 / 11 Eylül 1908

Sadrazam fehmetli devletli Kamil Paşa hazretlerine Fransız gazetelerinden Poti Parziyen gazetesinin muhabirine beyan-ı fikir etmeden dolayı taraf-ı Samilerinden azam olan Mektuyimci Beyin muahede yollu takibi beyana tenzih bildirmesi hangi bendine salahiyete ve mukaddes Kanun-i Esasimizin hangi bendine müstenit bulunduğu anlayamadım.

Hareket vakıalarına Kanun-i Esasi'nin dokuzuncu ve otuzuncu maddeleriyle kabil telif olup olmadığı ve kanunumuzun hangi bendine Tevfik ettiklerini sual ederim.

Kanunumuzun karşısında kendimi efrad milletten hiçbir vecihle müstesna bilemediğimden ve Kanun-i Esasinin altıncı maddesinde hukuk-u hürriyetimizin tekalif umumi tahtında bulunduğu müsrih olduğundan eğer bizim için nimet hürriyetten mahrumiyete ve sizin için vaki olan tarzda müdahaleye vesile olacak mevad hal mevcut ise umumen anlayacağı suret de alenen izah buyurmanızı rica ederim. Eğer zat-ı Samileri Kanun-i Esasinin temin ettiği hak hürriyeti müdafaa yerine böyle müsamaha ederlerse bilmelidirler ki hukuk-u hürriyetin istinatgâhım olan bütün millet-i Osmaniye tarafından müdafaa olunacağına emin ve bununla müftehirim.

Abdülmeccid Bin Abdülaziz Han

43, 30 Ağustos 1324 / 12 Eylül 1908

Bugün zat-ı hazreti padişahînin altmış sekizinci sene-i devriye-i veladetlerine müsadif olmak münasebetiyle yıldız sarayı hümayununda bir mutad ifayı resmi tebligat olunacak, gece resmiye ve hususiye tenvir olunarak şehir-i ayin icra konacaktır.

62,18 Eylül 1324 / 1 Ekim 1908

Dersaadet Keldani cemaati meclis idaresi bazı mukerarat vakiasını tebliğ ve efram etmek üzere umum-u ifrat cemaati önümüzdeki Pazar günü taksimdeki belediye bahçesinde alaturka saati altıda içtimaa davet eder.

63,19 Eylül 1324 / 2 Ekim 1908

Kanun-i Esasi'nin hatıra-i fahrisini teyit için taraf-ı hazret-i Padişahiden tesis ve ihdas buyrulan madalyadan hükümdarın izam hazretinde altından birer kıtası ahide buyrulacağından haşmetli Almanya İmparatoru hazretlerinin ilk defa Dersaadetçe seyahatlerinin hatırası olarak mukaddema yapılan madalya cesametinde olmak ve altından imal ettirilmek üzere evvel emirde bakır yahut nikelden seri bir numune yaptırılması emredilmiştir.

64, 20 Eylül 1324 / 3 Ekim 1908

Dün selamlık resm-i Aliyesi Hamidiye Camii şerifinde icra buyrulmuştur. Zat-ı hazret-i Padişahî muvahece-i hümayunlarında sadrazam Kamil Paşa bulunduğu halde azimet ve salât-ı cumayı ba'de-l eda saray-ı hümayuna avdet buyurmuşlardır. Avdet-i şahanede muvahace-i hümayunda devletlû Burhaneddin Efendi hazretleriyle sadrazam paşa bulunuyordu. Zat-ı şahane esna-yı azimet ve avdet de hazır bulunan ahali tarafından pek ziyade alkışlanmıştır.

73, 29 Eylül 1234 / 12 Eylül 1908

Osmanlıların padişahı aynı zamanda bütün Müslümanların da halifesidir. İşte sultan Abdulhamid han sani hazretleri dün halife-i Selim'in olmak sıfatıyla Topkapı sarayında mahfuz bulunan emanet-i mübarezeyi ziyaret-i vazife-i mukaddessini ifa

buyurdular. Umum Osmanlılar bu vesile ile de makam-ı saltanat ve hilafete karşı öteden beri perverde ettikleri hissiyat-ı hürmet ve tazimi arz ile iktibas memnuniyet etmişlerdir.

Bu ziyaret her sene ifa edilirdi, fakat hal ile mazi arasında pek büyük bir fark vardır. Geçen senelerde efrad-ı millet bir düşman gibi telakki edilerek hilafetpenahiye fereceyab vasıl olmalarına memalik olunur. İstanbul sokaklarında tabiiyete-i ceşş kaidelerinin en muğlâk mesaili edilir gibi tertibat yapılır. Bu sene takyitlere lüzum görülmedi. Çünkü zat-ı hazret-i padişahî artık hür bir milletin meşrutiyet idareye malik bir devletin hükümdarı ve muhterimidir. Şahsı hümayunları her türlü tarizden mesuldür. Kanun-i Esasi dairesinde adil ve hakkaniyet esasları üzerine icra-ı saltanat eden bir hükümdarın, şer-i şerifin ve sayesine tevfikan idare-i umurda meşruta kaidesine tabiiyet eyleyen bir halifenin tehkibatı, muhafızı umum-u millettir. (Hüseyin Cahit)

74, 30 Eylül 1324 / 25 Ekim 1908

İdare-i Padişahî

Bazı vatan hainlerinin memlekette idare-i istibdadı iade fikrinde olduklarına dair bir takım şayialar devran etmekte olduğundan tetkikat ve bitarafene icrasıyla hakikatin meydana çıkarılması ve Müşviklerin her kim olursa olsun ceza edilmesi taraf-ı hazret-i padişahîden sadrazam paşaya emir ve ferman buyrulduğu müştehirdir.

83, 9 Teşrinievvel 1324 / 22 Ekim 1908

Devlet-i Aliye ve Bulgaristan

Bulgaristan Hariciye müsteşarı mösyö Dimitrof ve posta telgraf müdür umumiyesi İstoyavuç evvelki gün şark-ı seraat kadarıyla sadrazam paşa ile hariciye nazırını ziyaret etmişlerdir.

85, 11 Teşrinievvel 1324 / 24 Ekim 1908

Dün Rum patrik efendi beraberlerinde İzmit varidin metropolleri olduğu halde Bab-ı Aliye gelerek sadrazam paşa hazretlerini ziyaret eylemişlerdir.

86, 12 Teşrinievvel 1324 / 25 Ekim 1908

Bab-1 Ali ve Rum patriği İstanbul ziyaretinde sadrazam ile olan gergin münasebatından bahsedilmektedir.

93, 21 Teşrinievvel 1324 / 3 Kasım 1908

Yeni Kapı Mollahanesi

Topkapı haricinde bulunan Yeni Kapı Mollayihanesi Çelebi Efendi tarafından küşad edileceğinden önümüzdeki Perşembe günü veliaht saltanat Reşat Efendi Hazretlerinin dahi ayin esnasında hazır bulunacağı istihbar edilmiştir.

103, 31 Teşrinievvel 1324 / 13 Kasım 1908

Bab-1 Âlide

Geçen gün Bab-1 Ali ilamında teşrifat memurları buyruldu sami okutulur. Memurlar saat altıdan evvel gelerek on birde gidecekler, on birden sonrada reise gidinceye kadar münavebeden birkaç efendi bulunacak imiş.

109, 6 Teşrinisani 1324 / 19 Kasım 1908

Sadrazam Paşa Hazretlerine

Geçen gün topçu mektebinde itikat eden meclis-i umumi askeride İstanbul'un üç muhtelif noktasında birer askeri kulübü tesisi karargir olduğunu, bu kulüplerin nizamnamesi okunarak bazı müzakerat icrasından sonra kabul edildiği beyan edilmektedir.

138, 5 Kânunuevvel 1324 / 18 Aralık 1908

Meclis-i Mebusan'ın küşadı münasebetiyle zat-ı hazret-i padişahî namına kıraat edilecek nutku iktisadiye son derecede merak ile intizar ediliyordu. (Hüseyin Cahit)

146, 13 Kânunuevvel 1324 / 26 Aralık 1908

Veliaht Reşat Efendi Hazretleri

Veliaht Reşat Efendi Hazretlerinin hakkında ajansların çıkardığı şayanın hiçbir aslı olmadığı beyan edilmektedir.

152, 19 Kânunuevvel 1324 / 1 Ocak 1909

Ziyafet-i Hazreti Padişahî

Mebusları Mebusan dairesinden alarak Saray-ı Hümayuna davet ederek Hazreti Padişah mebuslarla görüşmüştür.

203, 10 Şubat 1324 / 23 Şubat Efrenci 1909

Harbiye, Maliye, Defter-i Hakani Nazırlarıyla İngiliz, Fransız, İran sefirleri, Yunanistan baş tercümanı, Reji Direktörü dün Bab-ı Ali'ye gelerek Sadrazam Paşa'yı riyaset eylemişlerdir.

214, 21 Şubat 1324 / 6 Mart Efrenci 1909

Zat-ı Hazret-i Padişahînin Meclis-i Mebusan devre-i içtimaiyesini bu sene görülen lüzum üzerine temeddüt edeceklerini haberi verilmiştir.

2.2.3. Hükümet Haberleri

1, 19 Temmuz 1324 / 1 Ağustos 1908

Sadr-ı sabık Ferit Paşa'nın Meclis-i Mebusan azalığına nazmedildiği vaz edeceği rivayet olur.

3, 21 Temmuz 1324 / 3 Ağustos 1908

Bir devletin idaresi usul-ü istibdadın usul-ü meşrutine inkılâbı gibi siyasi, içtimai nokta-i nazardan gayetle mühim bir tahvile uğrayınca bu yeni idareye tesis ve kavanine tatbik için zihinlerin efkâr ve nazariyat ile perverde olmuş zevata teslim umur etmek icab eder.

4, 22 Temmuz 1324 / 4 Ağustos 1908

Bir hükümet-i mutlaka da meşrutada olduğu gibi hükümdarın vücudu yalnız mukaddes olmakla kalmaz, bütün millet, memleket bir heyet sıfatıyla bir kişinin amalini, mevki'ini, efkârını tecemmüm ettirir.

6, 24 Temmuz 1324 / 6 Ağustos 1908

Sadrazam Paşanın istifası Sadrazam Said Paşa istifa etmiştir.

10, 28 Temmuz 1324 / 10 Ağustos 1908

Belediye İntihabatı

Meclis-i Mebusan intihabatının ne suretle icra edileceğine dair Şehremini Rauf Paşa ve Dâhiliye Nazır Vekili Hakkı Beyefendiden dün vuku bulan istidadımıza evvel emirde Dersaadet'inde belediye intihabatı icra edilerek kanun dairesinde bir belediye idaresi vücuda getirildikten sonra Mebusan intihabatına başlanacağı yolunda cevap almıştık.

Bu halde Dersaadet için en mühim mesele belediye intihabatı, belediye teşkilatıdır. Belediyemiz legal olacak, vazifesi nedir, nasıl teşkil edecek?

Belediye Kanunu evvel emirde İstanbul'un hududunu tayin ediyor:

Rumeli kenarından Ayaz Ağa çiftliği, Kâğıthane Ali bey köyü, Rami Davut Paşa, Haznedar çiftlikleri, Ayastefanos arkalarından geçerek ve adalarda ihtiva ederek Bostancı başı köprüsü, Eren Köyü, Liyada, Göksu deresi, arkasından Akbaba ve Anadolu kenarına kadar resim edilecek hattın dâhilindeki yerler "Dersaadet" hududunu teşkil edecektir.

Bu hudud içindeki yerler yirmi daireye taksim edilmiştir:

- 1- Bayezid Dairesi
- 2- Sultan Ahmet Dairesi
- 3- Fatih Dairesi
- 4- Samatya Dairesi
- 5- Eyüp Dairesi
- 6- Beyoğlu Dairesi
- 7- Hasekiye Dairesi
- 8- Beşiktaş Dairesi
- 9- Arnavut Köy Dairesi
- 10- Yeni Köy Dairesi
- 11- Tarabya Dairesi
- 12- Büyük Dere Dairesi
- 13- Beykoz Dairesi
- 14- Anadolu Hisarı Dairesi
- 15- Beylerbeyi Dairesi
- 16- Yeni Mahalle Dairesi
- 17- Doğancılar Dairesi
- 18- Kadı Köy Dairesi

19- Adalar Dairesi

20- Mekru Köyü Dairesi (Hüseyin Cahit)

12, 30 Temmuz 1324 / 12 Ağustos 1908

Evkaf-ı Mahlûle Meselesi

Birkaç gündür gazetemiz bir liste derc ediyor. Bu liste idare-i sabıka zamanında Mahlûl Evkafından ya cüzi bir bedel ile yahut bila bedel ötekine berikine ihsan edilen emlakın müfredatını kıymet-i mühimenesini gösteriyor. Böyle hak bahş ve israf olunan hukuk-u evkaf bugün bir iki milyon lirayı tecavüz edeceği tahmin olunabilir. Bu hukuk niçin şunun bunun yed-i istifadesine geçsin? (Hüseyin Cahit)

13, 31 Temmuz 1324 / 13 Ağustos 1908

Bugün Osmanlılar hiç mamul edilemeyen bir inkılâb nagehanı vucuda getirdiler. Zulme, adaletsizliğe, nezleden ahlak-ı milliyeye karşı bütün varlıkları ile isyan ederek insaniyetlik muhterem olan kazasızlığa efkâr-ı umumiye gibi müthiş bir kanunla o derece örgüttüler ki bu memleket de hiç olmazsa yirmi sene halef bu fenalıklardan tevki edecek bir batın geçtikten sonra çocuklar bu miskinliğe bu ahlaksızlığa daha az bir istidat arısı ile doğacaklar. Ve bununla insanlığa doğru büyük bir adım atmış olacağız. (Halide Salih)

14, 1 Ağustos 1324 / 14 Ağustos 1908

Şura-yı Devlet

Şura-yı Devlet beş daireden mürekkep olacak her dairede altı aza ile bir reis bulunacaktır. Şu hesapça Şura-yı Devlet otuz beş zattan mürekkep olacaktır. Kimlerin memuriyetlerinde alikonulup kimlerin açığa çıkarılacağıнын tayini hususunun Meclis-i Has'ça mevki müzakereye konulması kararlaştırılmıştır. Mamafih vükelaca Şurayı Devlet azalarının kafesi hakkında ayrı ayrı malumat olması tabii bulunduğundan haksızlığa mahal bırakmamak üzere bu hususta başka bir tedbir ittihaz edilecektir.

15, 2 Ağustos 1324 / 15 Ağustos 1908

Memlekette kanunları efrad-ı milletin intihab ettiği mebuslar yapar. Mebusların başlıca vazifesi bu kanunları yapmakla beraber onların hüsn-ü tatbikini kontrol etmeğe inhisar eder. (Hüseyin Cahit)

16, 3 Ağustos 1324 / 16 Ağustos 1908

Meclis-i Mebusan'da azaların miktarı hukuk ulemasından bazıları Meclis-i Mebusan'da azalarının miktarı hiçbir zaman üç yüzü tecavüz etmemelidir diyorlar.

1791 tarihinde Fransa'da mebusanın miktarı (745), Lui Fhlip zamanında (283) idi, bugün (573) dür. Prusya'da, İtalya'da, İspanya'da elli bin nüfusta bir itibarıyla aza intihab edilir. Almanya'da yüz binde bir kişi mebus olur. Bu tespit Yunanistan'da on binde bire tenezzül ettiği halde Amerika'da yüz elli binde bire çıkar.

Müctemien Amerika Kanun-i Esasi'si bu nokta-i nazardan pek şayan-ı dikkattir. Orada vazi kanunun daimi surette takip ettiği maksat mebusan miktarını azaltmak olmuştur. Hatta memleketin nüfusu pek ziyade arttığı halde mebusların sayısı azalmıştır. Bu mukayeselerle meclise seçilecek mebusların diğer devletlerdeki sayılarına göre bir değerlendirme yapılmıştır.

17, 4 Ağustos 1324 / 17 Ağustos 1908

Hükümet Programı Hakkında Mütalaa

Usul-ü meşrutiyet dairesinde teşkil eden heyet-i vükelanın bir programı olmak tabiidir. İlk defa olarak gördüğümüz meşru heyet-i vükelanın programlanmış sonrada kemal-i tahlile inzar ediyordu. Heyet-i vükela dün programı gazetelere geç vakit tebliğ etti. Biz bu yazıdaki mütalaamızla birlikte neşretmek emeliyle bugüne tehir ettik. Heyet-i vükelanın bu programı namı, kati, bütün fenalıkları kökünden söküp atacak bir mahiyeti haiz değildir. (Hüseyin Cahit)

21, 8 Ağustos 1324 / 21 Ağustos 1908

Dâhiliye nezaretinin birinci ve en mühim vazifesi taşra memurlarının ittihazıdır. Şimdiye kadar bu intihabat iptidaen fena bir suret de icra edilmekte olduğu cihetle komisyon vazifesine sene ne kadar ita etse yine temin iltizam ve adalet edemezdi.

22, 9 Ağustos 1324 / 22 Ağustos 1908

Nazırların Maaşı

Geçende nazırlardan birine münasebeti olan bir zat ile görüştüğüm sırada bahis nazırların maaşı meselesine intikal etti. Muhatabım ayda yirmi bin kuruşun yirminci asırda bir nazıra kifayet edemeyeceğini söyledi. Bu beyanatı sırf kendi mütalaası suretinde telakki etmeyerek vükela maşatı hakkında kabine erkânı beyninde makbul görünen muhakematın bir aks sedası suretinde addettiğimden bahsi biraz tamik etmek istedim. (Hüseyin Cahit)

24, 11 Ağustos 1324 / 24 Ağustos 1908

Biz zaten Sait Paşa hazretlerinin istişare ettikleri şu fıkranın zamma müdararı umut olanlarca bilinmesinden başka bir şey istemiyorduk. Hukuk-u Meşrutiyet'in böyle olduğu bilinince artık harbiye ve mücriyye nazırlarını ittihab hakkı sadrazamlara ait değildir denemezdi. Bu hak riyaseti vükelada bulunacak zatlara aittir. Fakat reis-i vükelanın ittihab ettiği nazırları krallığı nasb etmek hakkı da zat-ı padişahîdedir. Padişah isterse kabul eder, istemezse kabul etmez. Şu kadar var ki adım kabul halinde sadrazam kabineyi teşkil edemez. Çünkü kendisinin emniyet ve itimat edipte intihab ettiği zatlar kabul olunmazsa kendisine karşıda izhar-ı emniyet edilmiyor demektir. Sadrazamların kendi intihapları rehin tasvip olmazsa kabineyi teşkilden feragat etmeleri hak nasbın suiistimal edilmesine karşı bir vasıta-i müdafaadır. Sadrazam olan zat bu vasıtaya müracaat etmezse hukuk memleketi muhafaza etmemiş vatana karşı hıyanet göstermiş olur.

Kanun-i Esasimizde vükelanın azli ve nasbi hukuk-u padişahî cümlesinden ad edilmek keyfiyetinin intihab-ı keyfiyetine hiç telakki olunmadığı işte görülüyor. (Hüseyin Cahit)

26, 13 Ağustos 1324 / 26 Ağustos 1908

Şura'yı devlette şimdiki halde doksan yedi aza ve reis ile altı aza mülazımı var başkâtip de hesaba ithal edilirse hepsine birden ayda beş yüz yirmi beş bin yetmiş üç kuruş maaş muavenetinde ifayı hizmetinden sonra yollarında yalnız birçoğu kısmı azalığa kadar irtika etmiştir.

32, 19 Ağustos 1324 / 1 Eylül 1908

Muazzamat umur-u meydanda durup dururken cüziyat ile uğraşmak, esaslar asiller var iken feriyat içinde bocalamak, hâsılı ciddi derin hizmetler ifası mümkün iken hayat-ı kavmiyemize nazaran birinci çekirdeği bile dolduramayacak derecede ve birçok sui tefhimi dahi işlerle iştigal etmek tabirimiz mazur görülsün biraz mecburiliğimizdir. Kabinemiz mazhar emin ve itimat olarak makam iktidara geçti. Vükelamız istedikleri kadar "hükümet içinde hükümet var" bir taraftan matbuat, bir taraftan cemiyet bizde selamet fikri ve itminan hareket bırakmıyor. (İsmail Hakkı)

36, 23 Ağustos 1324 / 5 Eylül 1908

Dâhiliye Nazırı evvelce maarif nezaretinde bulunduğu ve tensikat icrasına başlamış olduğu cihetle bu tensikat ikmal edilinceye kadar maarife başka bir nazır getirmek münasip olamayacağı düşünüldüğü söyleniyor. Hâlbuki meşrutiyet-i idarede devletin bir programı olur. O program dairesinde hareket edilir. Şahsın değil mesleğin ehemmiyeti vardır.

44, 31 Ağustos 1324 / 13 Eylül 1908

Hükümet içinde hükümet bulunması niçin uygun olmayacağı gibi kanun içinde kanunda muhazirden salim değildir. (İsmail Hakkı)

47, 3 Eylül 1324 / 16 Eylül 1908

Bir hükümetin kanun konusu iktisap etmesi için behemehâl bahisle mebusanda müzakere edilse sonra meclis ayandan geçerek irade-i seniyeeye iktiran eylemesi lazımdır. Meclis-i Mebusanımızdan geçmiş olan kanunlarımız pek azdır. Binaenaleyh devletin tekmil kanununu ilk açılacak mebusana tetkik edilmek üzere tevdi olmak zaruridir. (Hüseyin Cahit)

54, 10 Eylül 1324 / 23 Eylül 1908

Ferit Paşa Kabinesi

Sadr-ı sabık Ferit Paşa mabeyne uğradıktan sonra şimdi bir kabine teşkil etmek için devr-i ebvaya başladığından Zihni Paşa'yı da güya teşkil edeceği kabineye alacağına dair dün bir rivayet devran ediyordu. İdare-i sabıka dolaylarında hayli yorulmuş zatlardan terkip etmesi tabii olan bu kabine ancak bir istirahat kabinesi olabilir. Biz bu şayiaya inanmayız. Çünkü Ferit Paşa'nın zekâsından eminiz maziyi henüz pek hatırlarda olduğu için Ferit Paşa mevki iktidara gelemeyeceğini elit de takdir eder.

55, 11 Eylül 1324 / 24 Eylül 1908

Meclis-i Has

Dün meclis-i Has'da mebusan intihabatı hakkında müzakeratı cereyan eylemiş ve defter-i hakani tensikatı tetkik olunmuştur.

58, 14 Eylül 1324 / 27 Eylül 1908

Mebusanların Miktarı

Bursa merkez sancağı dâhilince yüz yetmiş beş bin altı yüz kırk üç nüfus dokuz mukayyet olduğu tahakkuk ettiğinden merkez livadan dört mebus intihab olunacaktır.

Karesi sancağı dâhilince iki yüz yirmi beş bin yedi yüz kırk dokuz nüfus zekur mevcut olduğu anlaşıldığından o daire-i intihabiye dâhilinde beş mebus intihab olunacağı tahkik eylemiştir.

Ertuğrul livasının nüfus zuhuru yüz yirmi iki bin iki yüz altmış üç kişiden ibaret olmasına binaen Ertuğrul daire-i intihabiyesi iki mebus intihab etmeğe salahiyyatdar olacaktır.

84, 10 Teşrinievvel 1324 / 23 Ekim 1908

Mebusan intihabatına nezaret için şehir-i emanetinde içtima eden heyet teftişeye dün gazetelere tebliğ ettiği beyannamede müntehib olur.

İntihab Tahakkuk Eden Mebuslar

Bolu Sancağından: mümtaz Kolağası Habib Efendi, Hacı Abdulvahab Efendi, Mustafa Efendi, Şerif Bey.

Sinop Sancağından: Müftü Hasan Fehim Efendi, Doktor Rıza Nur Bey.

Burdur Sancağından: Ömer Efendi

87, 13 Teşrinievvel 1324 / 26 Ekim 1908

Ticaret ve Nafia nazırı rahatsızlığına mebni dün meclis-i vükelada hazır bulunamamıştır.

89, 17 Teşrinievvel 1324 / 30 Ekim 1908

Harbiye Nazırı Rıza ve Zaptiye Nazırı Peyami Paşalar dün Bab-ı Aliye gelerek Sadrazam Paşa Hazretlerini ziyaret eylemişlerdir. Zaptiye Nazırı muahiren Dâhiliye Nazırı Hakkı Bey ile de mülakat etmiştir.

-Hariciye Nazırı Tevfik Paşa dün Sadrazam Paşa Hazretleriyle mülakat etmiştir.

92, 20 Teşrinievvel 1324 / 2 Kasım 1908

Vükela Arasında İhtilaf

Heyet-i Vükela arasında ihtilaf efkâr bulunduğu dair verilen haberlerin tekzip edilmesine rağmen yine de haberin verildiği beyan edilmektedir.

93, 21 Teşrinievvel 1324 / 3 Kasım 1908

Vükela Arasında İhtilaf

Celb-i Dikkat Olan Nokta: Bir taraftan iddialar, diğer cihetten de retler, tekzipler ile üç dört günden beri sayfa-i matbuatı işgal eden “Mecran-ı Vükela” meselesi şayan-ı dikkat bir sayfaya giriyor.

116, 13 Teşrinisani 1324 / 26 Kasım 1908

İcraatı hükümete seyir eden efkâr-ı umumiyenin tam izahat istemek zamanı geldiği vakit vükelanın çekilmesini arzu etmeyeceği tabiidir. Vükela ancak Meclis-i Mebusan’da icraatlarına, mesleklerine dair izahat verdikten sonra ittihaz edilecek karar üzerine çekilebilirler. Fakat o zamana kadar kısmen yahut kâmilen bir istifa ile hesap vermek lüzumunu ehemmiyetsiz bırakmaları münasip değildir. (Hüseyin Cahit)

121, 18 Teşrinisani 1324 / 1 Aralık 1908

Tebdil-i Vükela

Tebdil-i Vükela sözleri dün suret-i resmiye de neticelendiği ve değişen Nazırlar; Dâhiliye, Adliye, Maarif Nazırları olduğu belirtilmektedir. (Hüseyin Cahit)

128, 25 Teşrinisani 1324 / 8 Aralık 1908

Kamil Paşa Kabinesi

Meclis-i Mebusan Önünde: Senelerden beri gaye-i emel millet olan Meclis-i Mebusan birkaç güne kadar açılacak. Umum ahali namına hareket eden, milletin niyabetine haiz olan memleket, meclis milletinin en birinci vazifesi kuve-i icraiye hal ve mevki kanunu ve hukukiyesini tayin etmektir.

135, 1 Kânunuevvel 1324 / 14 Aralık 1908

Kamil Paşa Dersaadet'ten Tan gazetesine işar ediliyor.

151, 18 Kânunuevvel 1324 / 31 Aralık 1908

Kamil Paşa Politikası

Kamil Paşa Politikaları bugünlerde moda olduğu lehte ve aleyhte olmak üzere birçok söz söylendiği beyan edilmektedir. Kamil Paşa'ya karşı bir muhalif duruş sergilenmiştir. (Hüseyin Cahit)

160, 29 Kânunuevvel 1324 / 11 Ocak 1909

Kamil Paşa ve Meşrutiyet

Kamil Paşa siyaseti Dâhili ve Harici bir nokta-i nazardan tetkik olunduğu sırada en ziyade ehemmiyetle telakki edilmesi icab eden nokta-i dâhile ait olan icraat ve bu arada bilhassa meşrutiyete temas eden ahval vukuatıdır. (Hüseyin Cahit)

178, 16 Kânunusani 1324 / 29 Ocak 1909

Hürriyet Matbuatı

Hükümetin yeni bir matbuat Kanun layihası hazırlamakta olduğu haberi birkaç günden beri gazeteleri haklı şikâyetlere sevk etmektedir. (Hüseyin Cahit)

198, 5 şubat 1324 / 18 şubat Efrenci 1909

Yeni Heyet-i Vükela ve Programı

Kabinenin müşkülât-ı hazıra ve mülâhazaya rağmen bir muharebe tehlikesini bertaraf etmeğe, muvaffak olmak hususunda beyan-ı emniyet etmesine nazaran ihtilafatın henüz devre-i vahameti geçirmedini anlıyoruz. Herhalde Osmanlı ihtilafat mevcudenin halli için adli ve hakkaniyet dairesinde hüsn-i niyet ile çalışacaklarından bu vazifelerini ikmal ettikten sonra tahdis edebilecek her nevi vakaya karşı kemal-i metanet ile vazifelerini ifaden çekinmediklerini kabinenin karşılaştığı zorluklar ve siyasi durum hakkında bilgi verilmektedir. (Hüseyin Cahit)

203, 10 Şubat 1324 / 23 Şubat Efrenci 1909

Yeni Heyet-i Vükela ve Avrupa

Yeni heyet-i vükelanın Avrupa muhafili siyaset de memnuniyet ile telakki edilmekte olduğu peyderpey varit olan ihbarat-ı resmiyeden anlaşılmaktadır. Heyet-i Vükela Petersburg, Berlin ve son olarak Paris'te temaslarda bulunmuşlardır.

Hilmi Paşa Kabinesi

Independent Belj gazetesine Dersaadet'den irsal olunan 15 Şubat tarihli mektuptan bir bölüme yer verilmektedir. Kamil Paşa bir ay evvel beyan-ı itimat olunduktan sonra müşarün –ileyhin Prens Sabahattin Beyin riyaseti tehdit de bulunan fırka-i Ahrar da temayüller eylemesi üzerine ihtilaf çok şiddetlenmiş olduğu anlatılmaktadır.

210, 17 Şubat 1324 / 2 Mart Efrenci 1909

Hükümet-i Seniye ile Avusturya ve Macaristan hükümeti beyninde tanzim ve imza olunan protokol anlaşması ve maddeleri verilmiştir. Protokol dokuz maddeden oluşmaktadır. Protokole dair Bab-ı Ali'ce Meclis-i Mebusan'a tevdi edilmek üzere tanzim olunacak esbab-ı mucibe mazbatası ikmal edilmiştir.

2.2.4. Hükümet Atamaları

5, 23 Temmuz 1324 / 6 Ağustos 1908

Dâhiliye nezaretine tayin edilen Hacı Akif Paşa keyfiyet tayinin bil-a istimzaç vuku bulduğunu bu ise Kanun-i Esasi ahkâmına mugayir olduğunu söyleyerek istifasını vermiştir.

6, 24 Temmuz 1324 / 7 Ağustos 1908

Mabenyci Faik Beyin azledildiği işitilmiştir.

7, 25 Temmuz 1324 / 8 Ağustos 1908

Sadaret-i Azametın (mucibince icra olunması) Hatt-ı Hümayun’u ile takrir mer’i suretidir.

Harbiye Nezaretine Recep Paşa, Hariciye Nezaretine ibkaen Hasan Fehmi Paşa, Şurayı Devlet Riyasetine Orman ve Maden Vezirat-ı Nazır Sabık Tevfik Paşa, Dâhiliye Nezaretine Reşit Akif Paşa, Maliye Nezaretine Nazır Sabık Ziya Paşa, Mücriyye Nezaretine Zırhlı Donanmayı Hümayun Komodoru Arif Paşa tayin edilmiştir. Evkaf Hümayun Nezaretine Şurayı Devlet-i Azametinden Mahmut Ekrem Bey, Maarif Nezaretine İbkaen Hakkı Bey tayin edilmiştir. Ticaret ve Nafia Nezaretine Bab-ı Ali Hukuk Müşaviri Kapril Efendi, Orman ve Maden ve Ziraat Nezaretine Şurayı Devlet Azasından Mavrukunurdanu Efendi tayin edilmiştir.

10, 28 Temmuz 1324 / 10 Ağustos 1908

Dersaadet belediye teşkilatının reis idaresinde “Şehir Emini” bulunacaktır. Şehir Emini taraf-ı Padişah’dan nasb edilecektir. Şehir Emanetinde bir reis ile altı azadan mürekkep bir meclis, muhasebe ve mektubu kalemleri, bir Hendese hane, bir de su nezareti bulacak. Meclis azasının biri muhteris, biri tabip olacaktır.

Şimdi yeni Şehir Emaneti Meclisi diğer meclisler gibi imarethane hükümetinde olduğu için artık buna “Paydos!” çağırılacağı, azalar miktarının had kanuniyesine indirileceği aşikârdır reis vardır. Bu reis daire hâsılatındır maaş alacaktır. Reisin yanında bir belediye meclisi bulunacak, bu meclisin azaları ikişer sene müddetle ahali tarafından ittihab olunacaktır. Belediye reisleri bu azalar içinde tayin edilmek zaruridir. Ahalinin itimat etmediği bir kimseyi hükümet belediye reisi yapamayacaktır. Belediye dairelerindeki meclisler kendi muhasebecilerini başkâtiplerini Hendese hane memurlarını emlak, nüfus, kontrat kalemleri müstahdemciliğini, veznedarlarını, müfettiş ve çavuşlarını kendileri tayin edeceklerdir.

Daire-i Belediye meclisine aza olanlar maaş almayacaklardır. Bu meclislerin fevkinde bir de cemiyet-i umumiye Belediye vardır. Cemiyete Şehir Emini riyaset eder. Şehir

Emanetindeki meclisin reisi ile dairelerdeki belediye meclisleri reisleri ve belediye reisleri azalarının kendi içlerinden intihab edecekleri iki zat bu cemiyet umumiye-i belediyede aza sıfatını haiz bulundular. Binaenaleyh cemiyet-i umumiye belediye reisi de dâhil olduğu halde altmış iki zattan mürekkep olacaktır. (Hüseyin Cahit)

13, 31 Temmuz 1324 / 13 Ağustos 1908

Rütbe ve memuriyet de terk edildikçe ahlak bozukluğu artmış olduğunu – istisnalardan sarf-ı nazarla- unutmayacak olursak bugün idare-i memleket de adam kâhtı yüzünden çekilen sıkıntıyı bir dereceye kadar tahfif edebilmiş oluruz. Hiç vükelaya kim girsin? Filan valiliğe kim tayin edilsin? Diye düşünülürken hala rütbe-i memleket de bu kadar fenalığı dokunan şu uğursuz bidat tesirini gösteriyor. (Hüseyin Cahit)

14, 1 Ağustos 1324 / 14 Ağustos 1908

Dâhiliye Nezaretine tayin olunan Reşit Akif Paşa Hazretlerinin vücutça muhtaç tedavi ve istirahat olduğundan meclise memuriyet-i hazırasından ukve hakkında makam-ı sadarete keşide ettiği telgraf dün gazeteler tarafından neşr olunmuştu. Reşit Paşa bugün sadarete gönderdiği tezkerede hastalığına ve dermansızlığına bakmayarak milletin gösterdiği itimat ve emniyete binaen dâhiliye nezaretini kabul ettiğini beyan ve yalnız on gün kadar istirahat etmesine müsaade olunmasını rica etmiştir.

26, 13 Ağustos 1324 / 26 Ağustos

Adliye nezareti celilesi umur-u cezaiye müdüriyetine umur-u hukukiye müdürü saadetli Hafız Ali Rıza Efendi adliye nezareti celilesi sicil memureyn müdüriyetine mektup kalemi müdürü saadetli Hamid Bey, umur-u hukukiye müdüriyetine müdüriyet kalemi mümeyyizi Rıfatlı Rıfat Bey tayin buyrulmuştur.(Tevfik Fikret)

27, 14 Ağustos 1324 / 27 Ağustos 1908

Evkaf muhasebecisi Canip Bey'in maluliyetine binaen yerine teçhizat nezareti muavini Zühdü Bey'in tayini kararlaştırılmıştır.

28, 15 Ağustos 1324 / 28 Ağustos 1908

Harbiye Nezaretine ikinci ordu müşiri Rıza Paşa tayin edilmiştir.

Erzurum vilayeti valiliğine Bitlis valisi Tahir Paşa ve Bitlis vilayeti valiliğine Maraş Mutasarrıfı Reşit Paşa tayin buyrulmuştur.

35, 22 Ağustos 1324 / 4 Eylül 1908

Dâhiliye nezaretince açık olan bir hayli mutasarrıflıklarla kaymakamlıklara intihab edilen zevatın esamisi Bab-ı Ali'den dün arz edilmiştir.

47, 3 Eylül 1324 / 16 Eylül 1908

Heyet-i Vükela

Avusturya ile Sırbistan arasında akd olunan ticaret muahede namesine karşı itiraz edildiği cihetle ziraat nazırı istifasını vermişse de imparator kabul etmemiştir.

48, 4 Eylül 1324 / 17 Eylül 1908

Şehir Emaneti mektupluğuna şurayı devlet istinaf mahkemesi baş muavini Süleyman Faik Bey

Şehremaneti muhasebeciliğine birinci daire-i belediye muhasebecisi Saim Bey

Madrid sefirliğine Berlin sefareti müsteşarı İhsan Bey

Berlin sefareti müsteşarlığına Viyana sefareti müsteşarı Reşat Hikmet Bey ve onun yerine Petersburg sefareti müsteşarı Fahreddin Bey

Petersburg sefareti müsteşarlığına Madrid sefareti, sefareti başkâtibi İrşad Bey ve onun yerine Washington sefareti başkanlığı Reşit Bey tayin edilmiştir.

51, 7 Eylül 1324 / 20 Eylül 1908

Nezaretler

Maarif Nezaretine evkaf nazırı İkrâm Beyefendi'nin ve evkaf nezaretine evkaf müsteşarı Hüsnü Efendi'nin tayinleri tekrar ettiği haber alınmıştır.

52, 8 Eylül 1324 / 21 Eylül 1908

Vezalet

Londra sefiri Rıfat Bey'e rütbe-i vezaret tevciye edilmiştir.

56, 12 Eylül 1324 / 25 Eylül 1908

Resmi

Dâhiliye nezareti müsteşarlığına Amedi divan-ı hümayun atufetlu Adil Beyefendi Hazretleri Amedi divan-ı hümayun memuriyetine sadaret azami mektumcusu atufetlu Asaf Beyefendi Hazretleri

Sadaret-i Azamî mektumculuğuna dâhiliye nezaret-i aliyesi mektumciyesi Ali Fuat Beyefendi Hazretleri tayin buyrulmuştur.

Taşlıca mutasarrıfı ve kumandanlığına Selanik jandarma kumandanı erkân-ı harbiye miralî Cavit Bey tayin buyrulmuştur.

57, 13 Eylül 1324 / 26 Eylül 1908

Evkaf nazırı Kerim Beyefendi'nin Maarif ve Memureyn mülkiye komisyon reisi Şemseddin Beyefendi'nin Evkaf nezaretine tayinleri tekrar ederek tasdik-i âliye arz edilmiştir.

61, 17 Eylül 1324 / 30 Eylül 1908

Valiler

Ankara vilayeti valiliğine Sivas Valisi Hazım, Sivas valiliğine İşkodra Valisi Nuri, İşkodra valiliğine Malta mürettebatı ve tahsilât komisyon azasından Seyfeddin Bey'ler bil-intihab icrayı memuriyetleri arz ve istizan kılınmıştır.

62,18 Eylül 1324 / 1 Ekim 1908

Cemiyet-i Matbuat Osmaniye

Cemiyet-i Matbuat-ı Osmaniye'nin dün vukua gelen ictimaatında Maarif Nazırı Ekrem Beyefendi, Ahmet Rasim Bey, Mahmut Bey, Fuçuyan Misak Efendi ve Karatink Efendi azalğa intihab edilmişlerdir.

65, 21 Eylül 1324 / 4 Ekim 1908

Memurlar Nasıl Tayin Olunur

İşkodra vilayeti valiliğine Safeddin Bey'in tayin olunduğu haberi dünkü Takvim-i Vakayi'nin ilan-ı resmisi ile teyit etti. Şimdi de memurlar tayin olunurken eskiden cari olan usuller tatbik ediliyor yolunda vuku bulan ideallere hak vermemek kabil değildir. Safeddin Bey hakkında tevana derecesine varmış bu kadar rivayet müessife varken kendisini maliye memurluğundan alıp İşkodra gibi mühim ve nazik bir yere vali yapmak artık adalet ve istikamet isteyen, nihayet mazhar adalet olmak için her şeyi göze aldırarak şu hürriyeti elden efkâr-ı umumiyeğe hiçe saymak demektir.

85, 11 Teşrinievvel 1324 / 24 Kasım 1908

Hazine-i Hassa nezaretine Sivas Valisi Nuri Bey tayin edilmiştir.

Dâhiliye nezaretine Reşit Akif Paşa'nın tayin edildiği haberi yanlıştır.

Viyana Sefiri

Viyana sefaretine tayin edilmiş olan Roma Sefiri Reşit Paşa'nın elyevm halefi Ziya Paşa'nın vuruduna intizarın mahal memuriyet sabıkasından henüz ittifak

etmediği malumdur. Muşaru ileyhe Viyana'ya gitmeden evvel Dersaadet'e gelecek ve Viyana sefaret umuru bir müddet maslahatgüzarlık vasıtasıyla ruiyet ettirilecektir.

102, 30 Teşrinievvel 1324 / 12 Kasım 1908

Priştine sancağı mebusanlığına Liva müftüsü Hacı Mustafa Efendi ile Priştine'li Fevaid Paşa'nın Volçetrinli Hasan Bey'in ve Priştine'li Save İstoyanviç Efendi'nin intihabının intihab edilmiş oldukları Priştine mutasarrıflığından işar olunmuştur.

Konya merkez sancağından Şehzade Abidin ve Haremli Muhammed ve Ereğlili Salim ve Meclis idare-i velayet başkâtibi Muhammed Emin ve Akşehirli Kürtzâde Hacı Mustafa ve Isparta'dan Süleyman ve Eğirdir eşrafından Burhanzâde Eşref ve Burdur'dan Muhaddiszâde Ömer Efendi'ler mebus intihab olmuşlardır.

104, 1 Teşrinisani 1324 / 14 Kasım 1908

Dede ağaç mebusluğuna Feraceni Yüzbaşı Süleyman Bey intihab olunmuştur.

113, 10 Teşrinisani 1324 / 23 Kasım 1908

Kütahya sancağınca Mustafa Saffet Paşa ve kaymakam Kütahyalı Cemal Bey ve Eskişehirli Müftüzâde Abdullah Hocasâde Rasih Efendilerin mebus intihab oldukları işar-ı mahalliden anlaşılmıştır.

117, 14 Teşrinisani 1324 / 27 Kasım 1908

Maraş sancağına Meclis-i Mebusan azalığı için Maraşlı Kadızâde Hacı Hüseyin Fehmi Efendi ve Bazidzâde Şükrü Bey intihab edilmiştir.

135, 2 Kânunuevvel 1324 / 15 Aralık 1908

Hakkı Beyin Roma Sefareti

Roma sefaretine tayin edilmesi İtalya hükümetinden istinzaç edilen Maarif Nazırı Hakkı Beyin muvaffakiyetnamesi de gelmiş olduğu haber alınmıştır.

197, 4 Şubat 1324/ 17 Şubat Efrenci 1909

Yeni Nazırlar

Maliye Nazırı Ziya Paşa'nın istifasına mebni yerine maliye Nezareti muhasebecisi Rıfat Bey tayin olunmuştur.

Defter-i Hakani Nezaretine Maliye müsteşarı Mahmut Esat Efendi intihab edilmiştir.

Londra sefiri Rıfat Paşa Hariciye Nezaretini kabul etmediğini mübin-i makam sadarete bir telgraf keşide eylemiştir.

2.2.5. Kanun-i Esasi Haberleri

1, 19 Temmuz 1324 / 1 Ağustos 1908

Bab-1 Ali'nin asırlardan beri devam eden bir meslek-i siyasiyesi vardır ki Avrupalılarca mesele hükmüne girmiştir. Bab-1 Ali en mühim meseleleri bile günlerce, hatta aylarca savsaklamağa muvaffak olur. Bu husustaki muvaffakiyeti cümleyi hayran bırakır idi. Bu meslek-i siyasiye meşrutiyet idare zamanında devam edemez. Şimdiye kadar fikir hakkından azade, açık, serbest bir meslek lazımdır. (Hüseyin Cahit)

2, 20 Temmuz 1324 / 2 Ağustos 1908

Dün ahali de padişah da esir idi. Bugün ahali de padişah da hürdür. Padişah da ahalide bu hürriyetin muhafazasına yemin etmişlerdir.

3, 21 Temmuz 1324 / 3 Ağustos 1908

Zat-ı Hazret-i Padişahî Sadrazam tarafından intihab edilerek arz olunacak: Memuriyetleri irade-i seniyyeye iktiran edecek. Kanun-i Esasiye de böyle bir sarahat bulunması bile meşrutiyetin ne demek olduğu düşünülünce heyet-i vükelanın teşekkülü bu suretle cereyan etmek tabii olduğu teslim edilir. (Hüseyin Cahit)

4, 22 Temmuz 1324 / 4 Ağustos 1908

Dünkü refiklerimizin en mühim neşriyatı Kanun-i Esasi ile yeni Hatt-ı Hümayun'un telif ahkâmı kabil olunamayacağı cihetine matuf bulunmaktadır. Filhakika tevellüd edebileceği netayic itibariyle yeni Hatt-ı Hümayun'un vaz' ettiği esas son derecede mühim olduğundan refiklerimizin hisselerine isabet eden vazifeyi ifaya şetayan olmaları matbuaat-ı Osmaniye'nin hukuk ve vezaifini mücez-i müderreb olduğuna bir delil teşkil eder. (Hüseyin Cahit)

11, 29 Temmuz 1324 / 11 Ağustos 1908

Rical hükümet her hareketleriyle bu kanuna riayet lüzumuna bir mütevazı hayat teşkil etmelidirler. Bugün dünyanın nazar-ı dikkati bizim ne yapacağımıza matuftur. Şu inkılab azmi hiç kimseye his ettirmeden, sezdirmeden başa çıkarmamız âlemi hayret ve takdir etti. Fakat bizim ciddiyetimize derece-i gayretimize ahlakımıza bundan sonraki icraatımızla anlayacaklar. Şimdiye kadar Avrupalılar arasında gelir yalnız tahribi memlekete yarar. Muntazam bir hükümet teşkil edip de imar-ı memlekete hadim olmak ellerinden gelmez. İş ile tekzip edebilmek için ortaya muntazam, kanuna riayetkâr bir hükümet çıkarmalıyız. Bunun içinde ilk yapacak vazifemiz Kanun-i Esasi'den zerre kadar ayrılmamaktır. (Hüseyin Cahit)

12, 30 Temmuz 1324 / 12 Ağustos 1908

Sadaretin Usulü Meşrutiyete Riayeti

Memleketimizin istikbali için en mühim nokta bugün malik olduğumuz Kanun-i Esasi ahkâmına harfiyen riayet etmektedir. Bunu yüz bin defa tekrar etsek yine o sanmayız. Usulü meşrutiyete de muhalif göreceğimiz noktaları bila tereddüt tenkit ve

mülâhaza ederek kanuna riayet edinceye kadar sükût etmemek mesleğimizin iktizasındandır.

13, 31 Temmuz 1324 / 13 Ağustos 1908

Islahata Nereden Başlamalı?

İdare-i Meşrutiyete muvafık suret de heyet-i vükela teşkil ettikten sonra memleketimiz için ıslahat ve tecdidat devresi başladı. Her gün gazeteler muhtelif nezaretlerdeki icraatından tasvir eden bahsediliyor.

Şimdilik memleketiniz için yapılacak ıslahat da daimi surette rehber harekât olacak nokta tefsilat içinde boğulmak korkusu olmalıdır birkaç küçük memurun lüzumsuz ad edilerek ihtimal ki açığa çıkarılmasından evvel düşünülecek daha mühim şeyler vardır ve asıl bunlara bakılmalıdır. (Hüseyin Cahit)

14, 1 Ağustos 1324 / 14 Ağustos 1908

Bir kanun-i esasiye hürriyete nail olan millet sine-i reşide vasıl olmuş demektir. Milletimiz otuz senelik bir devr-i zulüm ve itikâf içinde yetişerek mütefavit kurbanlar vererek ve nihayet hakkını, hürriyetini istihsal ederek sine-i reşide geldiğimizi ispat etti. Bunun mükâfatı olmak üzere elimize kıymettar bir vedia teslim edildi: İdare-i hükümet. Artık bundan sonra kendi kendimizi idare edeceğiz. Şimdiye kadar vesayet altında yaşıyorduk. Hem öyle bir vesayet ki bizi bir gün vasıl olacağımız sene-i reşidi düşünerek, bir gün kendi başımıza kalacağımızı teamül ederek bugüne layık adamlar olamaya hazırlanamamıştı! Bilakis bizi daimi surette çocuk aklımız muhakemesiz bırakmaya ezmeye çalışmış bir idare-i müstebide idi. (Hüseyin Cahit)

24, 11 Ağustos 1324 / 24 Ağustos 1908

Kanun-i Esasinin yirmi yedinci maddesinde makam-ı sadaret ve meşihat taraf-ı padişahîden emniyet sorulan zatlara tevdi edildiği gibi diğer vükelanın da irade-i seniye ile tayin edileceği esasının müserrah olması hiçbir ihtilafa meydan açmayacak derecede vazi iken nasıl olup da tevellüd-i ihtilaf edebildiğine akıl ermiyor. (Hüseyin Cahit)

26, 13 Ağustos 1324 / 26 Ağustos 1908

Kanunlarımız yok değil; yalnız tatbik edilmemiş. Biz mevcut kanunları bile tatbik etsek idaremiz yine düzelir. Hâlbuki bir taraftan bu kanunları ıslah ile beraber diğer taraftan hakkıyla tatbiklerine itina edecek olursak şu mecranın içinden az vakit zarfında çıkılabiliriz.

30, 17 Ağustos 1324 / 30 Ağustos 1908

Anasır-ı Osmaniye

Osmanlı tabiiyetine haiz olan her fert hangi din ve mezhep mensup olursa olsun bila istisna Osmanlı namına haiz bulunacağı Kanun-i Esasi'nin bu maddesinde takip edilen maksat memalik-i Osmaniye'de sakin bulunan muhtelif unsurları mütesaviyen nail-i hukuk ederek tevhid eylemek itiraz ve şikâyet kapılarını kapamak olduğu meydandadır. Çünkü ancak bu sayede vatanın kuvveti tayin edilebilir. (Hüseyin Cahit)

32, 19 Ağustos 1324 / 1 Eylül 1908

Kanun-i Esasi'nin birinci defa olarak ilanı Berlin muahedenamesi ve buna saik olan esbab, bunu takip eden vakayı müessife, hiç biri 11 Temmuz tarihiyle dünün kesb ettiği şeklen haiz bulunduğu ehemmiyete takrib edemez.

İlk Kanun-i Esasi umum milletin amali suretinde kabul ve ilan edilmemişti. Memleketin temin selamet ve istikbalini düşünen erbab-ı hamiyet Kanun-i Esasiden başka bir çere-i necat bulunamayacağını anlayarak asırlardan beri bozuk bir idare altında dağılmağa mahya bulunan aceze-yi vatan ancak bu rabıta ile birleştirmek azmine düşmüşlerdi.

Kanun-i Esasi bunun mahiyet ve kıymetini takdir edemeyen halk nezdinde layık olduğu derecede hüsn-ü kabul görmedi. Daha doğrusu bunun ehemmiyeti ekseriyet millet takdir edemedi. İşte bunun içindir ki Kanun-i Esasi hükmünde kalarak otuz senelik karanlık bir devir içinde hukuk-u beşeriyeden mahrum bir halde yaşamak Kanun-i Esasinin hükmünden ıskatını filan filan kimselerin entrikalarına sui-

niyetlerine hamil etmek hakikat-i halde zahire kapılarak bina-ı hüküm etmek demek olur. (Hüseyin Cahit)

33, 20 Ağustos 1324 / 2 Eylül 1908

11 Temmuz tarihinde hürriyet-i matbuat geldi. Daha doğrusu gazeteciler Kanun-i Esasi ilan üzerine hürriyet-i matbuatı lüzum-ı meşrutiyetten bilerek sansür memurunun arzusuna rağmen yazılarını sansüre muayene ettirmediler. Hürriyet-i matbuat bu suretle tesis etti. Böyle olmasa idi Osmanlı kari'leri ihtimal ki neşriyat-ı hürriyet pervaraneye biraz daha geç mülaki olacaklardı. (Hüseyin Cahit)

36, 23 Ağustos 1324 / 5 Eylül 1908

Kanun-i Esasimiz şekli hazırla mükemmel ad olunamaz. Hele o yüz on üçüncü madde Demokles'in kılıcı gibi başımızda tehditkâra ne sallandıkça hiç kimse emniyet-i şahsiyeye tamamıyla mâlik olduğunu iddia edemez. İşte bunun için Kanun-i Esasi'ye arzı ve ihtiyac-ı millete muvafık bir suret de tadil etmek iktiza ettiği söyleniyor. Bundan başka intihab mebusan kanunu her taraftan itirazane duçar oldu. Kimi surette ve kimi şerait-i intihabı beğenmedi.

44, 31 Ağustos 1324 / 13 Eylül 1908

Kanun-i Esasimizin teklif kanunu hakkında Meclis-i Mebusana bahş ettiği hukuku gördük. Şimdi bu hakkın Avrupa düveli Meşrutasında ne suretle temin edilmiş olduğuna bakalım da onlardan bir fikir alalım.

İngiltere'de memleketin ahval-i umumiyesine müteallik olan kanunları behemehâl avam yahut Lordlar kamarası azasından biri teklif eder. Esasen her iki meclis azasının layiha-i kanuniye teklifine salahiyetleri vardır. Bu salahiyet mevcut olmakla beraber tetkikat da teklif heyet-i vükela tarafından vuku gelir.

Belçika'da da gerek Meclis-i Mebusana gerek Senato Meclisi azalarına yeniden kanun vazi yahut mevcut kanunlardan birinin tadil teklifine bir hak verilmiştir.

Hatta İngiltere usul idaresinde istiare edilmiş bir hak olmak üzere umur-u maliyeye ve askeriyeye ait kanunların evvela Bavel Meclisi Mebusanında müzakere edileceği şart kılınmıştır.

İtalya'da Meclis-i Mebusan azalarının kanun teklifine salahiyetleri gayet vasi bir surette kabul olunmuştur. Bizde olduğu gibi teklifin evvelce sadarete arzı filan gibi kayıt yoktur. Bir kanun teklif eden mebusan bu layihanın doğrudan doğruya Meclis-i Mebusan tarafından hemen müzakeresine iptida edilmesini istemeğe bile haiz salahiyettir. Böyle bir teklif vuku bulursa lehinde ve aleyhinde ifade-i kelim edebilmek için azadan birer kişinin hakkı vardır. (Hüseyin Cahit)

49, 5 Eylül 1324 / 18 Eylül 1908

Şerh-i Kanun-i Esasi

Dersaadet dava-ı vekillerinden Halil Dergunizâde Hasan Rıza Efendi tarafından Selamet-i Umumiye Kulübü müntefaatına “Şerh-i Siyasi, Şerh-i Kanun-i Esasi” namıyla istifade bir risale telif ve neşr olunmuştur.

55, 11 Eylül 1324 / 24 Eylül 1908

Vaktiyle 1293 tarihinde yapılan Kanun-i Esasi her neden ise vatanımıza emin ve muhakkak bir hürriyet bahş etmeğe kâfi değildir. İşte cemiyet-i hukuk mektebimize muhafaza ile beraber bize meşrutiyet-i idarenin icab ettiği yeni hukuk da temin etmeğe gayret edecektir. Faraza mesuliyet vükela meselesi, Vükelanın mesuliyet-i esası Kanun-i Esasi de kabul edilmiş, fakat muhterazata adeta bir kaçamak bırakmak ister gibi vükela mesul kime karşı? Meçhul. Hâlbuki meşrutiyet ile idare olunan memleketlerde meşrutiyet-i idareye numune olan yerlerde heyet-i vükela meclis-i mebusana karşı mesuldür. Bu ise pek tabiidir, çünkü hükümet millete karşı bir vazife deruhte etmiştir. Meşrutiyet-i idare demek milletin tevhide demektir. Hâkim olan millettir. Bu halde hükümet de millete karşı mesul tutulmak bittabidir.

Kanun-i Esasımız mucibince heyet-i ayan azaları kayd-ı hayat şartıyla ve taraf-ı padişahîden nasb olunur. Azasının miktarı mebusanın nihayet sülüs miktarını tecavüz etmez. (Hüseyin Cahit)

56, 12 Eylül 1324 / 25 Eylül 1908

Kanun-i Esasi'nin yetmiş ikinci maddesi "Müntehiler intihab edecekleri mebusları mensup oldukları daire-i vilayet ahalisinden intihab etmeğe mecburdur." Deniliyor. "Ahali" tabirinden maksat ne olduğunu bazı karilerimiz tarafından sorulur".

84, 10 Teşrinievvel 1324 / 23 Ekim 1908

Meclis-i Vükela ve İngiltere Sefiri:

Meclis-i vükela Çarşamba günü içtimasında gayet mühim hadise-i siyasiye vukua gelmiş olduğunu Levand Herald beyan etmektedir.

87, 13 Teşrinievvel 1324 / 26 Ekim 1908

Sadrazam paşa hazretleri iade-i afiyet etmekle dün bir mutad-ı intikal eden meclis-i vükelaya riyaset etmiştir.

92, 18 Teşrinievvel 1324 / 2 Kasım 1908

Memleketimizden istibdat kalktı, memleketimizde idare-i meşruta yerleşti diyoruz. Fakat bu bir dereceye kadar nazarı bir iddiadır, henüz meşrutiyet makinesi tamamiyle işlemiyor. Meşrutiyet idarenin timsali addedilen Meclis-i Mebusan henüz toplanamadı. Milletın bütün nazarı dikkati ümidi hep ona matuftur. Ortada birçok fenalıklar henüz duruyor, Meclis-i Mebusan açılıncaya kadar bekleriz ziyarı yok diyoruz. Hâsılı her şeyi Meclis-i Mebusandan istiyoruz. (Hüseyin Cahit)

95, 23 Teşrinievvel 1324 / 7 Kasım 1908

İntihab Mebusan heyet-i teftişiyesinden tebliğ olunmuştur.

97, 25 Teşrinievvel 1324 / 9 Kasım 1908

Meclis-i Mebusan Müzakeratı Nasıl Zapt Edilebilir?

Malum olduğu üzere kâfi-e memalik mütemadiyen Stenografi denilen bir usul-ü sayesinde her nevi muhakemat, müzakerat ve mübahesat eline zapt edilebiliyor. Bu usul maatesif lisanımıza henüz tatbik edilmemiş olduğundan küşadı mukarrer olan Meclis-i Mebusan müzakeratının suret-i zabtı cay-i temin ve mülahaza görülmektedir.

Meclis-i Mebusan Dairesi

Müzakerat salonu mebusları ve yüz kadar samiîn ancak istibat edebilir. Gazete muharrirlerine, zabıt kâtiplerine yer kalıp kalmayacağını herkes meşgul görünmesi ile Meclis-i Mebusan ile ilgili diğer bilgiler verilmektedir.

Mesele-i Mühimme-i Dâhiliye: Mösyö Loran ile Meclis-i Vükela Arasında İhtilaf

Umur-u maliyemizi ıslah etmesi için Paris'ten büyük fedakârlıklarla bir sabah vukuf-u ihtisas getirdik. Bedava para almağa değil ciddi iş görmeğe gelmiş olan Mösyö Loran gelir gelmez işe başladı. Vazifesinin gereği olduğu için maliyenin öteye beriye ne kadar borcu var? Bunu maliyedeki defterlerden bulup çıkarmak kabil değil. Çünkü bir tek senenin hesabı için tamamı doksan altı (!) defter karıştırmak lazım. Fakat meclis-i vükela tasvip etmedi. Bu layiha-i kanuniyenin evvela şura-ı devlette tetkikine lüzum gördü. Sonra bir ay içinde mürur zaman cereyan etmesine itiraz etti.

103, 31 Teşrinievvel 1324 / 13 Kasım 1908

Mebuslar

Selanik intihabatı kâmilen neticelenmiş olduğu ve adayların almış olduğu reyler belirtilmektedir.

111, 8 Teşrinisani 1324 / 21 Kasım 1908

Mebusan Kulübü

Şehrimizde peyderpey vasıl olmakta olan mebusanların meclis-i millet toplanmadan evvel yeniden yerini tanımaları, mevki bahis ve münakaşaya vazî edecekleri mevadın esaslarını şimdiden tertip etmeleri için İttihad ve Terakki Cemiyeti merkezindeki kulüpte içtima etmişlerdir.

118, 15 Teşrinisani 1324 / 28 Kasım 1908

Meclis-i Mebusan Ne Yapacak?

Meclis-i Mebusanın ne yapacağını sormaktan maksadımız maruz olacağı türlü türlü müşkülât karşısında ne suretle hareket edeceği düşünmek değildir. Meclis-i Mebusan'ın müzakeratı ne yolda cereyan edeceğini meclis açılır açılmaz ne yapacağını anlamak istenildiği belirtilmektedir. (Hüseyin Cahit)

128, 25 Teşrinisani 1324 / 8 Aralık 1908

Mebusan Dairesi

Meclis-i Mebusan dairesinin tefrişatında betâet görüldüğünden Cuma günü behemehâl ikmal edilmek üzere şehir emaneti tarafından lüzumu kadar memur ve amele ilave edilmiştir.

130, 27 Teşrinisani 1324 / 10 Aralık 1908

Meclis-i Mebusan'ın Küşadı

Meclis-i Mebusan'ın küşadı Dâhiliye Nazının teklifi üzerine önümüzdeki Perşembe gününe talik olunmağa yevmi-i mezkûrda icra olunacak merasim hakkında kaleme alınan müzakere dün Meclis-i Vükela da tetkik edilmiştir.

133, 30 Teşrinisani 1324 / 13 Aralık 1908

Mebusan İntihabatı

Evvelki gün akşamüzeri saat dokuz buçuk raddelerinde postaneden kaldırılan rey sandığı şehremini Ziver Beyefendi bir heyet ile şehremini dairesine götürülmüş olduğu ve hemen oranın cem ve tasnifi yapılmıştır.

137, 4 Kânunuevvel 1324 / 17 Aralık 1908

Bugün milleti Osmaniye'nin hayatında ila-ebed tesirini muhafaza edecek bir vakıa tarihiye cereyan ediyor. Bugün Osmanlı Meclis-i Mebusanı toplamıştır. (Hüseyin Cahit)

138, 5 Kânunuevvel 1324 / 18 Aralık 1908

Mebusan Kulübünde

Mebusanların dünkü merasimde programı takip edilen programda takip etmeleri kararları anlatılmaktadır.

142, 9 Kânunuevvel 1324 / 22 Aralık 1908

Meclis-i Mebusan azaları dün şubelerde yine toplanmışlardır. İntihab mazbatalarının tetkiki ile iştigal edilecektir.

148, 15 Kânunuevvel 1324 / 28 Aralık 1908

Dün Mebuslar şubelerde içtima ederek bir gün evvel kararlaştırıldığı üzere ariza-i teşekkürîyeye suret-i hususiye de müzakere eylemiştir. (Meclis-i Mebusan Reisi Said)

148, 15 Kânunuevvel 1324 / 28 Aralık 1908

Meclis-i Mebusan Riyaseti

Meclis-i Mebusan riyaseti makamına mahsus olmak üzere devletçe şayan-ı milletle mütenasip bir ikametgâh tahsisi zimmetinde sadrazam paşa nezdinde teşebbüsât da bulunmuştur.

152, 19 Kânunuevvel 1324 / 1 Ocak 1909

Nutku Hümayun ve Hükümet-i Milliye

Dün gece mebuslara verilen ziyafet münasebetiyle okuyan nutku hümayun ehemmiyet itibariyle Meclis-i Mebusan'ın yevmi küşadında irad edilen nokta gayet

mühimdir. Nutku hümayun ilanen meşrutiyetten beri gayet mühim ve meşum bir nokta-i kanuniye de bulunan ve gerek gazetelerde gerek arz-ı teşekkürîye de mevzu bahis olan hâkimiyet-i milliye meselesini bir suret-i katiye de hal ve fasıl eylemiştir. (Hüseyin Cahit)

157, 24 Kânunuevvel 1324 / 6 Ocak 1909

Kamil Paşa ve Taraftarları: Meclis-i Mebusanda istizah günü yaklaştıkça mecliste Kamil Paşanın politikaları neticesinde muhalifler ve taraftarları arasında hararetli münazaralar olduğundan bahsedilmektedir. (Hüseyin Cahit)

162, 31 Kânunuevvel 1324 / 13 Ocak 1909

Meclis-i Mebusan Müzakeratı

Meclis-i Mebusan dün büyük bir adım attı. Kanun-i Esasinin tadili lüzumunu (İttifak-ı âra) ile kabul etti. Osmanlıların hâkimiyet-i milliye ne kadar kuvvetli bir muhabbet, hürriyet ile yürüdüklerini ispat için bundan kuvvetli bir delil olamaz. Çünkü meclisin en büyük hadisesi budur. (Hüseyin Cahit)

164, 2 Kânunusani 1324 / 15 Ocak 1909

Meclis-i Mebusan müzakeratı gittikçe ehemmiyet peyda ediyor. Meclis inikat etmeden evvel şubelerde Kanun-i Esasi tadilatını tetkike memur encümen azasının intihabatıyla tetkike memur edilmektedir.

165, 3 Kânunusani 1324 / 16 Ocak 1909

Meclis-i Mebusanda Fırkalar

Meclis-i Mebusanımız hakkında bir fikir peyda etmek isteyen Avrupa gazeteleri muhabireyn siyasinin en ziyade merak ettikleri noktalardan biri Meclis-i Mebusanda fırkalar hakkında malumat almaktan ibarettir. (Hüseyin Cahit)

175, 13 Kânunusani 1324 / 26 Ocak 1909

Meclis-i Mebusan'ın önceki gün müzakerat edilen konulardan ve bunların çok hararetle şevkli geçmediği belirtilmiştir.

Milli Bayram

Osmanîlerin müstakil bir hükümet teşkil etmeleri bugüne müsadif olduğu hesap ediliyor. Meclis-i Mebusan yevm-i istiklal-i Osmanî'nin bir milli bayram ad edilip ad edilmesini müzakere ediyor. (Hüseyin Cahit)

187, 25 Kânunusani 1324 / 7 Şubat 1909

Cumartesi Meclis-i Mebusan müzakeratının en çok rağbet gördüğü günlerden biri olmuştur. Hüseyin Hilmi Paşa Drama metropoliteninin de hakkında bazı pek meraklı âti de bulunacağını ad etmişti.

194, 1 Şubat 1324 / 14 Şubat Efrenci 1909

Heyet-i Vükela'nın Sükûtu

Dün meclis-i Mebusan bir "Yevm-i Tarihi" günü geçirdi. Otuz senelik bir devre-i mesâibden sonra elde ettiği hâkimiyetin temsili olan şu genç meclis en ehemmiyetsiz harekât vakasıyla büyük bir mesuliyet altında bulunmakla beraber dün son derecede vahim müşkül bir mesaibi hal etmek mecburiyetinde idi. Osmanlı Meclis-i Mebusan'ı dün vatanın en büyük düşmanı ile diğer tarafta hürriyet ve necat Meclis bu iki yoldan hangisine sapacaktı? (Hüseyin Cahit)

197, 4 Şubat 1324/ 17 Şubat Efrenci 1909

Yeni Kabine

Yeni kabinenin bugün Meclis-i Mebusan'a gelerek programı tebliğ etmesi mukarrerdir. Kamil Paşa'nın mevki iktidardan düşerek yerine Hüseyin Hilmi Paşa'nın riyaseti altında bir heyet-i vükela gelmesinden devletin istikbalinde acaba ne gibi

tesirat görülecektir? Hükümet-i Osmaniye'nin hariciye ve dâhiliyesi bundan sonra ne olacağı üzerine fikir yürütülmektedir. (Hüseyin Cahit)

201, 8 Şubat 1324 / 20 Şubat Efrenci 1909

İstikraz layihası dün Meclis'in hayli vaktini işgal etti. Fakat iş nihayetinde neticelendi. Zannederim ki şimdiye kadar Meclis'in kararına iktiran eden ilk layiha-i kanuniye bu oldu.

219, 26 Şubat 1324 / 11 Mart Efrenci 1909

Meclis-i Mebusan'da dün iki mühim madde müzakere edildi. Birincisi; Talebe-i ulumun askerliğe alınmaları. İkincisi; Bir milyon liralık istikraz layihası olmak üzere bu konular üzerinde durulduğuna dikkat çekilmektedir.

226, 5 Mart 1325, 18 Mart Efrenci 1909

Meclis-i Mebusan'da dün sakin geçtiğini ve görüşülen konulardan biri sadareten maaş tasfiyesi için mezuniyet talebi havi olarak varit olan tezkire kabul edilmiştir.

229, 8 Mart 1325, 21 Mart Efrenci 1909

Meclis-i Mebusan'da dün Harbiye Nezaretinden ahz-ı askeri hakkında vaki olan istizahat ile Telgraf ve Posta Nezaretinden Trablusgarp telgrafları hakkında vaki olan görüşmeler yapılmıştır.

245, 24 Mart 1325, 6 Nisan Efrenci 1909

Meclis-i Mebusan ve Matbuat

Gazeteleri bir müddet beri biraz dahi olsa takip edilirse firka tartışmaları çerçevesinde geçtiğinin görüleceği söylenmektedir. Bu durumun memleketin zararına olacağı kanısında olduğunu belirtmektedir. Ayrıca meclis-i Mebusan'da müzakere

edilen bu husus hürriyet-i matbuatın bir silah olduğu eğer doğru kullanılırsa çok faydalı zararlı kullanılırsa da tam tersine büyük tahribatlara neden olacağı beyan edilmektedir. Söz konusu memleket çıkarları olduğunda hiç kimsenin böyle kendi menfi çıkarları doğrultusunda matbuatı kullanmaması gerektiğini de vurgulanmaktadır. (Hüseyin Cahit)

246, 25 Mart 1325, 7 Nisan Efrenci 1909

Milletin Nazar-ı İbretine

Evvelki gece Meclis-i Mebusan'da Bosna – Hersek'in Avusturya'ya ilhakı meselesi müzakere edildi. Meselenin münasebeti Hariciye'ye, Dâhiliye-i mülkiyeye ve askeriye etkilediği cihetle müzakeresi yapılmış olduğu belirtilmektedir. Ancak memleketin böyle büyük ölçüde etkili olan mevzu bahsi hakkında hiçbir gazete Tanin gibi yayım yapmadığından sitem edilmektedir. Gazeteleri yan yana koyulduğunda birbirlerinden pek farkının olmadığı da eleştirilmektedir. (Hüseyin Cahit)

2.2.6. Haklar Özgürlükler İle İlgili Haberler

19, 6 Ağustos 1324 / 19 Ağustos 1908

Maliye nezaretine Anadolu'dan gelen resmi telgrafnameler tahsilâtının kâmilen durmuş olduğunu gösteriyor. Köylerde “şimdi hürriyet var!” sözüyle vergi vermiyorlar. Zavallı köylüler, imare-i müstebidenin bütün bar-i maliyesini yüklenen şu menhus ve meşum vampirlere damarlarının en son cer'i faaliyetini bile emzirecek derecede zebun kalan bu mazlumlar şimdi işittikleri şu yabancı kelimeye bütün çektiklerini unutturacak bir nüsha mütelessim imanıyla sarılıyorlar. (Hüseyin Cahit)

23, 10 Ağustos 1324 / 23 Ağustos 1908

Öğretiyoruz, Öğreniyoruz

Hak İhtilali

Zulüm gören bir komün zulmete karşı kıyamı, silaha sarılması erbab-ı ilim nazarında gayet dehşetli fakat zaruri bir hak olmak üzere kabul edilmiştir. Bir millet efradı, reis idarede bulunan zatın keyfine havasına göre ezeceği bir koyun sürüsünden

ibaret olmak üzere telakki edilmezse eline bunların sui idare tabi, adaletsizlik bir dereceyi aşınca artık bu hak ede katılmamağa hakları olduğu teslim olunmak iktiza eder.

74, 30 Eylül 1324 / 13 Ekim 1908

Hürriyet-i Matbuat

Sansür usulü gazetelerden acaba kaldırıldı mı? Kaldırılmadı mı? İstanbul gazetecileri, gazetelerin kible-tabii sansür muayene ettirilmediğini görüyorduk. Hâlbuki vilayet gazeteleri bundan henüz istifade edememişler. Kastamonu gazetesinin “10 Eylül” tarihli nüshasında iptidaiye mektepleri unvanlı bir makale var ki gazetenin diğer mündericatı gibi sıkı bir sansüre uğramıştır. Meşrutiyet hükümete nail haber memleket de söylenmesi memnu olan fikirlerin neden ibaret olduğu ihtimal ki merak edilir.

84, 10 Teşrinievvel 1324 / 23 Ekim 1908

“Hürriyetimizden Nasıl Emin Olacağız?” başlıklı yazıda devr-i istibdat döneminde hürriyet-i şahsiyeye ne suretlerle tecavüz edildiğini göz önünde tuttuğu cihetle hükümet memurlarının, hükümetin bundan sonra bu yolda vakıa olabilecek harekâtına kati bir set çekmek gerektiğini beyan etmektedir. (Hüseyin Cahit)

Müdafa-i Hak, Şurayı Ümmet gazetesinde yazılan makalede Tanin gazetesi başyazarı Hüseyin Cahit’in yazısına karşı bir beyanı edilmektedir. (Tahir)

117, 14 Teşrinisani 1324 / 27 Kasım 1908

İstikbal-i Memleket – Hak Tasarruf

Hak tasarruf yevmi bir gazete sahifesinde bir iki sütun ile ancak tetkik etmek gayri kabildir. Hak tasarruf zaman ve mekâna göre değişmiş, istibdat dönemindeki hak ihlalleri üzerine bir değerlendirme yapılmıştır. (Hüseyin Cahit)

163, 1 Kânunusani 1324 / 14 Ocak 1909

Sadrazam Paşanın İzahatı

Osmanlı milleti ilk defa olarak hakk-ı hâkimiyetini istimal etti. Nasıl bir gayeye doğru yürümekte olduğunu, idare dizginlerini tevdi ettiği zatlardan sorduğunu beyan etmektedir. (Hüseyin Cahit)

181, 19 Kânunusani 1324 / 1 Şubat 1909

İtaat ve Hürriyet; Bu iki kelimenin birbirine tezat olduğu ve hürriyetin siyasi durumu üzerinden açıklanmıştır. (Hüseyin Cahit)

2.2.7. Küşûf Efendi Meselesi

51, 7 Eylül 1324 / 20 Eylül 1908

Mesail-i Meühimme-i Dâhiliye

Küşuf Efendi Hadisesi

Sofya, 18 Eylül, Bulgaristan emareti Küşûf Efendi hadisesinin bir sureti tavsiyeye iktiranı zimmetinde ilk teşebbüsün taraf-ı devlet-i Aliye’de icra olunacağı ümidiyle şimdiye kadar ittihaz ettiği mesleği muhafaza ediyor. Mamafih Sofya’dan Osmanlı komiserliği henüz bu yapıda bir güne talimat olmamıştır. Dersaadet’den varit olan haberler hükümet-i seniye’nin bu meseleye büyük bir ehemmiyet atfettiğini gösteriyor.

52, 8 Eylül 1324 / 21 Eylül 1908

Küşûf Efendinin sefire-i ecnebiye ile birlikte ziyafete çağırılmaktan dolayı münfail olarak Sofya’dan aldığı emre binaen Dersaadet’i terk ile memleketine gitmesi üzerine Bulgaristan matbuatının ref-i şikâyet edeceği aşikâr idi. Filhakika aldığımız Bulgar gazetelerinin kafesi meseleyi mevzu bahis ederek Bulgaristan’ın hakaret gördüğünden Türklerin bir mesele-i siyasiye çıkardıklarından bahis ve şikâyet ediyorlar. Osmanlı efkâr-ı umumiyesi sansür altında kalarak kendi mevcudiyetini hissettirmedeği hukukunu müdafaadan aciz bırakılmadığı zamanlarda her kabahati Türkiye’ye tahammül etmek pek kolay olurdu. (Hüseyin Cahit)

2.2.8. Milli Aşiret Reisi İbrahim Paşa'nın İsyanı

48, 4 Eylül 1324 / 17 Eylül 1908

Milli Aşireti Meselesi

Kanun-i Esasi'nin ilanından beri dâhiliye tehdit eden bir gaile varsa oda Milli aşireti reisi İbrahim Paşanın isyanı ve mühimce bir kuvve-i askeriyemizin işgalidir. Evvela bu meselenin mahiyeti neden ibarettir? Bu isyan ile Kürt kavminin hissiyat-ı umumiyesi arasında ne derece irtibat ve münasebat vardır? İbrahim Paşa havl-i can ile müdafa-i nefis kastiyle mi silah-ı mukavemete sarıldı. Yoksa memleketimizde ahval-i cedide-i siyasiye zuhurunu fırsat ittihaz ederek bir hareket-i umumiye-i kavmiye icrasına mı kalkıştı? Bu cihetle birde isyanın alabileceği işgal ve ahval hakkında burada birkaç söz söylemek icab ediyor.

58, 14 Eylül 1324 / 27 Eylül 1908

Milli Reisi İbrahim

Milli aşireti reisi iken firar ve hükümete karşı isyan ederek Viranşehir'de Tahsin Bey'den şaki İbrahim daha ziyade mukavemet edemeyeceğini anlamış hükümete dehalet ve istimhan eylemiştir.

63,19 Eylül 1324 / 2 Ekim 1908

Milli Reisi İbrahim'in Vefatı

Milli Reisi İbrahim'in Diyarbakır ile Zor arasında ecel mevduuyla vefat ettiği oğlu ve haremi tarafından Bab-ı Aliye çekilen telgrafnamede bildiriliyor. Kendilerinin asker tarafından muhafaza altına alınmaları da bu telgrafnamede rica edilmiştir. Şu haber derce-i sıhhatini bilmeyiz. Bir hayli olmak ihtimali de vardır. Burası vukuat-ı atıye ile meydana çıkacaktır.

69, 25 Eylül 1324 / 8 Ekim 1908

Milli Reisi İbrahim hakikaten ölmüştür. Sofya Esvet nam mahal medfun bulunan Milli Aşiretin Reisi İbrahim'in cesedi bulunduğu yerden çıkarılarak tanıyanlara irade-i ve teşhir ve fil-hakika İbrahim'in cesedi olduğu tahkik ettiğinden evvelce zabıt varakasının tanzim edildiği mahalinden makam aidine işar kılınmıştır.

96, 24 Teşrinievvel 1324 / 6 Kasım 1908

Heyet-i Tahkikiye

Milli Reisi şaki İbrahim'in derdestine memur edilen askerinin Viranşehir'e azametinde ahaliye karşı bazı gayr-ı layık muamelatda bulunduğunu, güya Viranşehir kaymakamıyla memureyn mahalliyeden bazılarının bunda müsamahaları görüldüğü makam-ı şikâyette serd edilmiş olduğu beyan edilmektedir.

123, 20 Teşrinisani 1324 / 3 Aralık 1908

Milli Reisi İbrahim Nezinde Bulunan Evrak

Milli Reisi Şakki İbrahim'in takibata memur olan heyet askeriye Viranşehir'ine girdiği zaman şakinin çadırında bir takım evrak bulmuşlardır. Bu evraktan bazılarını gazetemiz elde eylemiş olduğu cihetle idare-i sabıkada Başkatib Tahsin'in ve sairenin delaletiyle mabeyinde ne gibi dolaplar çevrilmekte olduğunun numunesi olmak üzere bir adamın İbrahim'e yazmış olduğu mektup derc edilmiştir.

2.2.9. Boğazlar Meselesi

71, 27 Eylül 1234 / 10 Ekim 1908

Rusya hükümetinin Karadeniz'de bulunan donanmasına boğazlardan serbestçe geçme hakkını istihsal etmek üzere bazı teşebbüsat da bulunmak tasvirinde olduğu birkaç günden beri lisan-ı matbuat de dolaşmakta karşı cüretinden bilhassa Nubaturfay Gazetesi bu yolda her gün birbirini teyiden haberler neşretmekte idi.

Bir mebni Moskov'dan istihbar olunduğuna nazaran Rusya hükümeti bu yapıdaki tasviri bir kisve-i resmiye dâhil olmuştur. Rusya hükümeti Karadeniz'de

bulundurmakta olduğu donanmanın serbesti-i hareketini temin edebilmek üzere eski Hünkâr İskelesi mukavelenamesinin iadesine çalışacaktır.

77, 3 Teşrinievvel 1324 / 16 Ekim 1908

Boğazlar Meselesi

Tan gazetesi son icmal-i siyasilerinden birini boğazlar meselesine hasrediyor ve bu babta birvechi âti bazı malumat tarihiye ita eğliyor.

68, 24 Eylül 1324 / 7 Ekim 1908

Konferans

Devlet-i Aliye Bulgaristan ile tahdis eden ihtilafın daire-i şumulünü tevsi ve Berlin muahede vazi imza eden devletleri beyan rey ve mütalaaya davet etmekle tahdis etmesi melhuz olan vakayı azimenin barkeran mesuliyetini üzerinden anmış oluyor. Düşünülmesi bizim için yapılacak ihvan ve İslam tariki bu idi. Bulgaristan'ın meydan okuma kabilinden olan harekât-ı ahire-i fırsatçı ve bahusus bu ilan istiklal keyfiyetine aynı suretle mukabele etse idik, hatta bunu kâfi bir sebep harb ad ile tecavüz bile kıyam etse idik şüphe yoktur ki bütün âlim medeniyetin muzaheret maneviyesini haiz olacak idik. Bununla beraber bu asr-ı medeniyet de kan dökmek, harb etmek pek acı teşebbüs, pek ağır bir iştir. Girdap harbe provasız anlamak, binlerce can, milyarlarla mal telif etmektir. Kim bilir beklide tamir kabul etmez bazı musahibe uğramak için son noktaya, son dereceye gelmek, selahiye sarılmaktan başka çare kalmamak iktiza eder. (İsmail Hakkı)

73, 29 Eylül 1234 / 12 Ekim 1908

Noya Fraye Presse'nin Bir Makalesi

Dersaadet de Selanik bankası müdürü Mösyö Henry Fox tarafından yazılmıştır:

Dersaadet'den gayb-ı nam esnasında Bulgaristan'ın istiklalini ilan ettiğini haber aldım. Bu haber asla mucip olmadı, zira bir hayli zamandan beri İstanbul'da böyle bir vakıanın zuhuriyetine intizar olunuyordu. Bu vakıanın netayic-i siyasiyesi

neden ibaret olacağını şimdiden kestirmek mümkün değildir. Şurası muhakkaktır ki Türkiye’de Bulgaristan’a karşı fevkalade bir bürudet mevcut olup bu bürudet Bulgarların şark şimendiferi meselesindeki hareketi ve bunu müteakip vukua gelen ilan istiklal neticesinde daha ziyade kesb-i şiddet etmiştir. Yakın zamanda muharebe zuhuriyetine ben ihtimal vermediğim gibi memalik-i Osmaniye’de birçok zevat da bu fikirdedir.

Türkiye muhabereye hazır değildir. Parası yoktur, efrad ve zabitan askeriyesi nakıstır. Edevat-ı harbiye top tüfek vesaire kâfi değildir. Bundan başka Türkiye’de büyük bir tebdilin vuku bulmakta olduğunu da unutulmamalıdır. Vaktiyle büyük memuriyetlerde bulunan mülki ve askeri memureye tard olunarak yerlerine yeni ve görgüsüz memurlar tayin olunmuştur. Ordularda en büyük memurlar kâmilten tebdil edilmişlerdir.

2.2.10. Siyasi Haberlerle İlgili Bazı Yazılar

83, 9 Teşrinievvel 1324 / 22 Ekim 1908

Ratıb Paşa Kaçmadı mı? Kaçamadı mı?

İstanbul’da iken birçoklarının bunu pek merak ettiklerini ve bu konu hakkında yaygın olan şayialardan bahsedilmektedir. (Kilisli Rıfat)

89, 15 Teşrinievvel 1324 / 28 Ekim 1908

İstibdat İz ve Tahammülleri (Kanuna Hürmet ve Kanunda Şiddet)

Efkâr ve ahlak-ı umumiyemizin en şayan-ı dikkat olan cihetlerinden biride; kanuna hürmet ve itaat hissini aramızda mefkud denilebilecek derecede mahdut olmasıdır. Aslında bu halin istibdat izlerinden geldiğine dikkat çekilmektedir. (Sati)

94, 22 Teşrinievvel 1324 / 4 Kasım 1908

Mesele- Mühimme-i Hariciye “Almanya’nın Mesleği”

Bugünlerde bilhassa Almanya’nın mesleği calib-i dikkat görülmektedir. Almanya Avrupa ‘da haiz olduğu mevki merkezi hasebiyle hakikaten müstesna bir

nüfuz ve kuvvete maliktir. Avusturya ve İtalya ile akdetmiş olduğu ittifak ise mevki coğrafyasından hâsıl olan fevaid-i mühimmeyi bir kat daha takviye ve tahkim eylemiş ve bu suretle yalnız Avrupa siyasetinde değil siyaseti cihanda etkili olan bir durum kazanmıştır. (İsmail Hakkı)

96, 24 Teşrinievvel 1324 / 6 Kasım 1908

Yine Meslek-i Hariciyemiz

Vaziyet-i hariciyemize dair mehaz-ı selamet vatan ve ikaz ümit için yazdığımız makale birçok kimselerin hoşuna gitmemiş olduğunu sağdan soldan sarih veya kinayeli hayli tarizata hedef alındığını belirtmektedir. (İsmail Hakkı)

97, 25 Teşrinievvel 1324 / 7 Kasım 1908

Mesele-i Mühimme-i Hariciye “ Fena Haberler” :

Evvvelki gün rical-i siyaside bir zatın yine bu sayfalarda neşrolunan beyanatı okuyanlar bir müddetten beri afak-i siyasiyemizde güneşli bir durum görmeye alışmış oldukları için o sözleri bittabi kayd-ı ihtiyat ile telakki etmeye lüzum görmüşlerdir. O zatın beyanatı hakiki ahvale tetabuk ediyor olduğunu yazar da itiraf ediyor. (İsmail Müştak)

98, 26 Teşrinievvel 1324 / 8 Kasım 1908

Sulh ve Silah:

Napolyon’un sükûtunu müteakip Avrupa düvel-i muazzaması tarafından Viyana’da akdedilen 1815 konferansına gelince bütün cihan, bilhassa şu küçük Avrupa kıtası, bir dakika bile rahat ve huzur görmüş olduğunu belirtmektedir. Konferans sonrasında dağılan katılımcıların takip ettiği siyaset ve Avrupa üzerindeki etkisine dikkat çekmektedir. (Muhittin)

101, 29 Teşrinievvel 1324 / 11 Kasım 1908

Türklerin Anlamayacağı Bir Mana

Dünkü İkdam gazetesi pek aşına olduğumuz bir ifade ile Osmanlı matbuatından bazısı “Almanya’nın hatta Avusturya’nın refakatini muhadenetini tavsiye, terviç, tahayyül ede ede bitiremedi. Hatta devletimiz için en muvaffak çare-i selameti o yolda bulabileceği denilmektedir. (Hüseyin Cahit)

102, 30 Teşrinievvel 1324 / 12 Kasım 1908

Mesele-i Mühimme-i Hariciye; Balkanlarda Serseri Bir Politika

Balkan hadisat-ı ahiresi yüzünden maddi ve fiili bir zarara değilse bile manevi bir hasara maruz kalan daha doğrusu an itibariyle mevcudiyet siyasiyesini temin etmek lüzumunu hissedilen devletlerin biride Sırbistan’dır. Balkanlar hakikaten bir karışıklık içindedir. Devletler mütereddit ve endişeli bulunuyorlar, akıbet-i ahval için hüsn-ü niyetle daire-i mülayime girebilirler. (İsmail Müştak)

113, 10 Teşrinisani 1324 / 20 Kasım 1908

Balkan Murahhaslarıyla Müzakerat

Bulgar murahhaslarıyla bir müddetten beri cereyan eden müzakeratın hitama ermekte olduğu sözleri ortada dolaşıyor. Hatta birkaç güne kadar protokolün tanzim edileceği de söylendiği belirtilmektedir. (İsmail Müştak)

146, 13 Kânunuevvel 1324 / 26 Aralık 1908

İki Mühim Vesika-i Diplomatiye

Evvelki günki ajanslar iki mühim vesika-i diplomatikiye neşr ettiler. Biri Bulgaristan hükümetinin tehdit notası, diğer Rusya’nın konferans için Avusturya ile cereyan eden son müzakeratı hulasa-i havi telgrafname-i umumiyesidir. (İsmail Hakkı)

200, 7 Şubat 1324 / 20 Şubat Efrenci 1909

Hal ve Mevki Hariciyemiz

Kamil Paşa'nın sükûtuyla hal ve mevki hariciyemizin zelzeleye uğrayacağını ve Avrupa'nın bizden adeta yüz çevireceğini iddia etmek gibi kehanetler ortaya atılmış olduğundan bahsetmektedir. Yerine gelen kişinin Kamil Paşa'nın takip ettiği İngiliz ve diğer devletlere olan ilişkiyi koruyamayacağından yana düşünenlerin aslında bir yanılığın içinde olduğuna dikkat çekilmektedir. (İsmail Hakkı)

207, 14 Şubat 1324 / 27 Şubat Efrenci 1909

Çıban Başı

Kopmak üzere bulunan bu çıbanbaşının Sırbistan'daki halkı galeyan hissiyatı olduğunu kariye kiram suhuletle takdir ederler. Bosna Hersek'in muamele-i ilhakı üzerine Balkanlarda en ziyade ayrılık bulutları ciheti orası idi. (Babanzade İsmail Hakkı)

227, 6 Mart 1325 / 19 Mart Efrenci 1909

Hâkimiyet-i Milliye

Bazı icazname kelimeler var ki bir ordunun yapamayacağı derecede iyilik veya fenalığa sebep olurlar. İşte müellifin de belirttiği "Hâkimiyet-i Milliye" lafzı asırlarca yönetimde salahiyeti sağlamak için âlem-i medeniyetin büyük kısmı hayatını bayağı alet etmiştir. Müellif millet üzerindeki istibdada dikkat çekerek halkı mahıv-ı perişan eden bu durumun birincisinden daha beter olması hasebiyle gidişatı çok kötüye götürmesinden endişe duymaktadır. (Babanzade İsmail Hakkı)

2.2. Askeri Haberler

2.2.1. Osmanlı Ordu Yapısı Ve İşleyişi

3, 21 Temmuz 1324 / 3 Ağustos 1908

Harbiye ve Bahriye nazırlarının tayin hakkını sadarete terk etmemekle makam-ı saltanat bir mesuliyettir ahde etmiş olur. Bu ise Kanun-i Esasinin ahkâmına meşrutiyetin ruhuna muvaffak olmadığı gibi hikmetten siyasetende münasip değildir.

10, 28 Temmuz 1324 / 10 Ağustos 1908

Resmi Selam

Selam bahusus küçükten büyüğe birkaç türlü verilmez. Vaziyet-i askeriye dairesinde ciddi olmalıdır. Bazıları Alafranga, bazıları da Alaturka bazısı da, nasılsınız? Keyfiniz iyimi? Yolunda bazıları çok, bazıları da az, hâsılı herkes bir türlü selam veriyor ki buda caiz değildir. (Keçezade İzzet Fuat)

12, 30 Temmuz 1324 / 12 Ağustos 1908

Yaverler

Öteden beri vükeladan bazı paşalara yaverler tahsis edilmektedir. Bu silah arkadaşlarımıza şimdiye kadar pek layıksız muameleler olunmakta idi. Bir kere Paşaların arabaları arkasından çavuşlarla beraber koştururlar. Sonra paşaların konaklarında yemek salonuna birlikte giremez hatta bazıları iva' ile beraber yemek yerlerdi... Bu suistimalata hemen bir set çekilmeli: Yaverlerde bizden, şeref ve haysiyetini muhafaza etmeği arzu eden heyet-i askeriyedendir. (İzzet Fuat)

23, 10 Ağustos 1324 / 23 Ağustos 1908

Askerliğe ehemmiyet vermemize gelince, Avrupa'nın sulh politikasına taraftar olanlar Osmanlı kuva-i askeriyesinin nazarından bir zevat-ı manzumeye layık bir hale gelmesinden müteessif ve endişeden değil memnun olmalıdırlar. Çünkü Türkiye'nin

sulh ve selameti âlem için pek çoktan beri bir tehlike teşkil etmesi mehaza kuvvetsizliğinden ileri geliyordu. (Hüseyin Cahit)

42, 29 Ağustos 1324 / 11 Eylül 1908

İzmir'e giden harb gemilerinin ahvali hakkında tahkikatta bulunmak üzere ümera-yı mücriyeden miralay Hafız Muhammed Beyin riyaseti altında bir heyet gönderilmiştir.

56, 12 Eylül 1324 / 25 Eylül 1908

Nazar-ı Dikkat

Manastır avcı taburu yüzbaşlarından "Tayar" imzasıyla bir mektup aldık. Manastır ve Selanik İstanbul'dan giden heyet arasında askeri paşalardan birinin malazım-ı sani rütbesini haiz bir zatı maiyetinde hedemat-ı umuru zaviyede kullandığı lisan-ı esefle haber veriliyor. Biz de esef ettik, harbiye nezaretinin nazar-ı dikkatine celb etmeği vecibeden adderiz.

57, 13 Eylül 1324 / 26 Eylül 1908

Donanmamızın ıslah-ı esbabına tevsil olunduğu sırada en evvel hatıra gelecek şey bu donanmayı idare edecek zabitan-ı mücriyemizin mevcut olup olmadığı maddesidir. Hükümet-i Osmaniye ihtiyacıyla mütenasip bir donanma vücuda getirecek olursa Osmanlı bayrağı taşıyacak olan bu gemileri kullanacaktır.

87, 13 Teşrinievvel 1324 / 26 Ekim 1908

Dersaadet'de mukayyet bulunan piyade üçüncü ve dördüncü alaylar ile taş kışlada bulunan ikinci fırkaya mensup sekizinci alayın ikinci taburunun müceddiden teşkili harbiye nezaretince taht-ı tezkire alınmıştır.

Tabiye-i askeriye mektebinin zaman küşadı hulul ettiği halde henüz heyet ve mektebin ahval dâhiliyesince ıslahat icra eylemiştir.

94, 22 Teşrinievvel 1324 / 4 Kasım 1908

Kışlarımızda Tedrisat

Mükellefiyet bedeniye-i askeriye tabiin gayrimüslimeye teşmil ediliyor. Vatandaş olunca askerlik hizmetinde müsavat ve iştirak lazım gelir. Hükümet meşrutai Osmaniye'nin kararı musibdir. Kışlarımız artık bil umum ehli vatana küşada bir dar-ı hamiyet olacak. Avrupa da kışların sadece karargâh askeri değil, birer mektep ve mabet haline getirildiği malum olduğu beyan edilmektedir.

98, 26 Teşrinievvel 1324 / 8 Kasım 1908

Osmanlı Kuva-i Askeriyesi

Kulinişe Capetoniğ (?) gazetesine İstanbul'dan yazılan bir mektuba nazaran Avrupa'yı Osmaniye'deki kuvve-i askeriyenin miktarı iki yüz üç tabur piyade ile yüz altı süvari bölüğüne ve yüz yetmiş dört batarya balığ olduğu beyan edilmektedir.

104, 1 Teşrinisani 1324 / 14 Kasım 1908

Taninin Müstehberat-ı Mühimme-i Hususiyesi

Paris muhabir mahsusamızdan telgraf: Hükümet-i Osmaniye'nin üç yüz milyon fişek sipariş etmiş Bulgarların nazar-ı dikkatini celb etmektedir. İkinci ve üçüncü ordu topçu ve süvari alayları için Rusya ve Macaristan'dan koşum hayvanatı mübayası Sofya'da sui tesiri mucip olmakta imiş.

- Mühendishane-i Berri Hümayun Nezareti

Mühendishane-i berri hümayun nezareti evvelce tayin olunan miralî Mustafa Natık Paşa ahiren topçu müfettiş umumiye muavinliğine nakli memuriyet ettiğinden mezkûr nezarete topçu Ferik Ahmet Muhtar Paşa tayin edilmiştir.

Sisam'da Osmanlı Askeri

Patris gazetesi 3 Teşrinisani tarihli nüshasında Sisam'da asakir-i Osmaniye aleyhinde bazı neşriyatta bulunmuştu. Bab-ı Âliden vuku bulan istizaha Sisam beyliğinden atideki telgrafname ile cevap vermiş olduğu anlatılmaktadır.

126, 23 Teşrinisani 1324 / 6 Aralık 1908

Tehşidat-ı Askeriye

Balkan vakıalarından sonra ordu düzeni ve ihtiyaçlarına dikkat çekilmektedir.

128, 25 Teşrinisani 1324 / 8 Aralık 1908

Üçüncü ordu

Üçüncü ordunun ikiye tefrik edilerek birinin merkezi Selanik'te diğerinin Manastır'da olacağı haber alınmıştır.

232, 11 Mart 1325 / 24 Mart Efrenci 1909

Üçüncü Orduya Tedarikat

Hududumuzun uzak olmayan mahallede takip eden vaka üzerine apansız yakalanmış olmak üzere hükümet-i seniye Yeni Pazar'daki askerinin miktarını tespit eylemeye başlamıştır. Bu günlerde o civarda iki tabur asker ile on bin tüfek ve üç milyon kadar fişek irsal olunmuştur. Türkiye'nin o havaliye yakın yerde diğer taburlardan da gelecek desteklerle on tabur askere ulaşacaktır. (La Türkî)

238, 17 Mart 1325 / 30 Mart Efrenci 1909

Osmanlı Ordusu

Dünyanın en büyük muzafferiyetleri takdir edilsin, en şerefli galibiyetler göz önüne getirilsin, Osmanlı ordusunun 10 Temmuz inkılâbıyla ihraz ettiği şan ve şeref bunların biç birinden aşağı olmayacağı söylenmektedir. Osmanlı ordusunu öven ve destekleyen bir tutum içinde olan müellif sona gelince İttihad ve Terakki Cemiyeti'ni seven bir ordunun olduğunu söylemektedir. Bu durum karşısında cemiyeti kötölemek

isteyenlerin orduya karşı cemiyetin aleyhinde faaliyetlerde bulduklarından bahsetmektedir. (Hüseyin Cahit)

2.2.2. Askeri Hareketler, Sevkiyat Ve Manevralar

11, 29 Temmuz 1324 / 11 Ağustos 1908

Teçhizat-ı Askeriye Nezareti

Kanun-i Esasi ile vazife ve mesuliyeti tayin eden maliye nezareti ordumuzun ihtiyacatını takdir ve temyiz için kimsenin irşad vahitlerine muhtaç olmayan harbiye nezareti hak ve sulh heyetlerine tecavüz olduğuna kail olunamazlar. (Müştak)

25, 12 Ağustos 1324 / 25 Ağustos 1908

Harbiye nezareti levazımat dairesi riyaseti heyetine sefiri Miralay Fevzi Paşa'nın Ferikliğe terfi rütbesiyle tayini kararlaştırılmıştır.

26, 13 Ağustos 1324 / 26 Ağustos 1908

Harbiye nezareti vekâletinden verilen emir üzerine dün iki batarya top talimleri icra etmek için Kâğıthane'ye gitmiştir. İki tabur piyade askeride bunlarla beraber bulunacaktır.

28, 15 Ağustos 1324 / 28 Ağustos 1908

Kahraman-ı hürriyet Niyazi ve Onur Beyler namına izah edilecek olan kruvazörler için ikdamca tarafımızdan verilen iki yüz lira vapur mezkureler ianesine mahsus olduğundan Herika zadedgân için komisyon mahsusuna emsali meselle ayrıca takdim edileceği maruzdur.

13 Ağustos sene 324

Daire-i Askeriye Müştehidleri

Mustafa İsmail

32, 19 Ağustos 1324 / 1 Eylül 1908

Teçhizat-ı askeriye nezareti lağv olunmuştur. Vezai fi nezaret-i mezkure müstahdeminden ayrılan lüzumu kadir zevattan mürekkep ve maliye nezaretine merbut bir kalem marifetiyle idare olunacaktır.

34, 21 Ağustos 1324 / 3 Eylül 1908

Beşinci orduyu hümayun kumandanlığına tayin olunup arz-ı vucudiyesinden dolayı itizar eden Ferik Nazım Paşa ikinci orduyu hümayun kumandanlığına tayin olunmuştur.

38, 25 Ağustos 1324 / 7 Eylül 1908

Mekteb-i Harbiye nezaretine Erkan-ı Harbiye-i Umumiye dairesine memur Ferik İsmail Paşa tayin olunmuştur.

41, 28 Ağustos 1324 / 10 Eylül 1908

Tophanene-i Amireye mensup olup Dersaadet'de bulunan ve üç yüz on dokuz senesiyle ondan evvelki senelerde nasb olunan zabitanın terfi ve rütbelerine irade-i seniye ser fesader olmuştur.

58, 14 Eylül 1324 / 27 Eylül 1908

Baş çavuştan yüzbaşıya kadar olan hadime ve musikiye-i hümayun efendileri dünkü gün Bab-ı Ali'ye gelerek rütbelerinin bir derece terfiini istirham eylemişlerdir. Kendilerine bugün cevap verileceği sadaret müsteşarı beyefendi vasıtasıyla tefhim edilerek dağılmışlardır.

60, 16 Eylül 1324 / 29 Eylül 1908

Askerin Elbisesi

Sınıf selaseti teşkil eden askerin elbisesinin renk ve şekli kullanılan çuhanın cinsi matluba muvaffak olmadığından ihtiyaç vakıa göre kisve-i askeriyye tensik etmek üzere Erkan-ı Harbiye-i Umumiye piyade, süvari, topçu, levazım reisleri başlarından mürekkep bir komisyon teşkil etmiştir. Komisyon sık sık liyakat ile icrayı müzakerat etmektedir.

60, 16 Eylül 1324 / 29 Eylül 1908

İkinci ordu kumandanı Ferik Nazım Paşa cuma günü Edirne'ye muvasalatla umur memuresine mübaşeret eylemiştir. Kumandan paşa öğleden sonra hastane ile kışlaları ziyaret ve piyade kışlasında bilcümle ümera ve zabıtayı kabul etmiştir.

64, 20 Eylül 1324 / 3 Ekim 1908

Taşlıca mutasarrıf ve kumandanlığına tayin olunan erkân-ı harbiye miralayından Cavit beyin mazeret suretiyle bu hizmeti kabul etmediği, Selanik jandarma kumandanlığından da istifa ettiğini Yeni Asır refikimiz yazıyor.

80, 6 Teşrinievvel 1324 / 19 Ekim 1908

Üçüncü ordu Erkan-ı Harb reisi Ferik Perto Paşa dün Bab-ı Ali'ye gelerek sadrazam paşa ile mülakat etmiştir.

96, 24 Teşrinievvel 1324 / 6 Kasım 1908

Süvari ve Topçu Hayvanı

İkinci ve üçüncü ordularda süvari ve topçu alaylarının hayvanca noksanları olduğunu, bu noksanların ikmaliyle mezkûr alayların istihsal esbab-ı mülkiyetine çalıştığını yazmış olduğu beyan edilmektedir.

114, 11 Teşrinisani 1324 / 24 Kasım 1908

Rum Matbuatı: Osmanlı Askerine Karşı Alçak Bir İftira

Dümkü Rum gazetelerinin kafesi bir gün evvelki nümayişi büyük bir muvaffakiyet ve kahramanlık gibi telakki ederek alkışlıyorlar. Bu suretle bir takım safdilleri felaket-i muhakkakiye sevk ettiklerini fark etmiyorlar.

-Harbiye Nezaretinin Nazar-ı Dikkatine

Altıncı ordu zabıtanın nümayişlerini müsavat dairesinde alamayıp bazıları tercih edildiğine dair bir varaka tevdi edildi.

133, 30 Teşrinisani 1324 / 13 Aralık 1908

Askeri Otomobilleri

Dün Bab-ı Ali caddesinden Divan yoluna kadar mesafede askeri otomobil tecrübeleri icra olunmuştur.

141, 8 Kânunuevvel 1324 / 21 Aralık 1908

Mekteb-i Harbiye Şakirdini

Mekteb-i Harbiye Şakirdini'nin geceleri geç vakte kadar sokaklarda gazinolarda kaldıklarını mateessüf yazarak Harbiye Nezaretinin nazar-ı dikkatini celb edilmiştir.

168, 6 Kanunusani 1324 / 19 Ocak 1909

İstanbul'dan Asker Alınıyor

Önümüzdeki üç yüz yirmi beş senesi martından itibaren İstanbul'dan da asker alınmaya başlanacaktır.

2.2.3. Askerlikle İlgili Diğer Haber Ve Yazılar

36, 23 Ağustos 1324 / 5 Eylül 1908

“Asker” Mecmuası

Bu nam ile Osman Şinasi Bey tarafından “Ordu Donanmanın Türkiyat’ına Hadim” olarak ayda iki defa neşr edilmek üzere bir mecmua-i muntazama tesis edilmiştir. (Tevfik Fikret)

187, 25 Kanunusani 1324 / 7 Şubat 1909

Efrad-ı Askeriye de Hastalık

Silahtar menafiden mevsuken aldığımız haberlere göre bu aralık İstanbul’da efrad-ı askeriye arasında hastalık oldukça fazla bir nispet de icrayı hüküm ediyor.

200, 7 Şubat 1324 / 19 Şubat Efrenci 1909

Devlet-i Osmaniye tensikat-ı askeriyesi hakkında kaleme alınan bir layihada Hamidiye Alaylarından da bahsedilmiştir.

Bu alayların, ahidlerinde mevdu vezaifi icra edildikleri defaatle tecrübe edilmiş olduğundan, ilgası teklif edilmiştir.

207, 14 Şubat 1324 / 28 Şubat Efrenci 1909

Rıfat Paşa

Paris’ten 25 Şubat tarihiyle keşide kılınan bir telgrafnamede Hariciye Nezaretine tayin olunan Londra sefiri Sabık Rıfat Paşa Paris’te Mösyö Piton(?) ve Mösyö Klemanos ile mülakatta bulunduktan sonra tarihi mezkûrda Viyana’ya müteveccihen hareket eylemiştir.

219, 26 Şubat 1324 / 11 Mart Efrenci 1909

Beşinci ordu kumandanlığına Hicaz valisi Müşir Kazım Paşa'nın tayini mesturdur.

225, 4 Mart 1325 / 17 Mart Efrenci 1909

Askerin Terhisi

İkinci ve üçüncü ordu dâhilinde silâhına almış olan efrat ihtiyatının Mart bidayetinde terhis edileceği hakkında havadis kayd-ı ihtiyat ile telakki olunmalıdır. Terhisata Mart on beşinde iptida olunacaktır.

228, 7 Mart 1325, 20 Mart Efrenci 1909

Yanya'da İki Tabur'un İsyanı

Yanya'da ihtiyat askeriyeden iki tabur mütemadiyen yedi sekiz sene silâhında bulduklarından hayli zamandan beri ziraattan mahrum ve ailelerinin memleketlerinde aç ve bi-ilaç kaldığından bahisle terhislerini şiddetle bir suretle talep etmişlerdir. Askerler ne kendilerine yapılan telkinleri ne de kumandanlarını dinlemişlerdir. Bunun üzerine gelen emir üzerine itaatsizlik edenlerin isyana dönüşmesi üzerine silah ile düzene sokulmasına karar verilmiştir. Neticede biri maktul dokuzu mecruh düşerek bu isyana son verilmiştir.

248, 27 Mart 1325 / 9 Nisan Efrenci 1909

Askere İftira Edilmesin

Hasan Fehmi Bey'in katli üzerine efkâr-ı umumiyenin müteessir olmaması kabul değildi. Bu cinayet bittabi bütün Osmanlıları müteessir eder. Bu sebeple gazeteler ve bilhassa merhumun efkâr olduğu cerideler idare-i kelim ederek hissiyat-ı kalbiyelerini gösterdiler. Bu kendilerinin hakkıdır. Fakat bu katlin müsebbibi olarak kendini vatana ve vatanın savunmasına feda eden şerefli Türk ordusuna atfedilmesi çok üzücü bir durum olduğu beyan edilmektedir.

2. 2. 4. Bazı Askeri Haberlerle İlgili Makaleler

70, 26 Eylül 1324 / 9 Ekim 1908

Donanmamız ne gün için duruyor?

İşte Bulgaristan, sonra Bosna Hersek şimdi de Girit... Bosna - Hersek hemen kuvve-i askeriye sevk edemiyorsak Girit'e birkaç harb-ı sefinesi gönderemiyor muyuz? Giritlilerin de Osmanlı sancağını ayaklar altına alarak Yunan kucağına atılmasına susacak mıyız? Girit Yunanistan'a ancak Yunan harb gemilerinin kuvveti olursa ilhak edebilir. Bu kadar senedir bu kadar para vererek yaptırdığımız Mesudiyeler, Abdulhamidler, Abdulmecidler, atarlar tüfekler, torpido, torpido mahrubları bir süs müdür?

Millet onları böyle bir günde namus-ı vatani temizlemek için yaptırmıştır. Eğer bu gemiler işe yaramaz çürüktür denilecekse bir timsal-i cehalet ve ihanet gibi gözümüzün önündeki bizim alçaklığımızı bize ihtar edeceklerine biz onları kendi elimizle batıralım ve yerlerine namusumuzu kurtaracak gemiler alalım.

113, 10 Teşrinisani 1324 / 23 Kasım 1908

Yaşasın Asker

Osmanlıların namuslu, hür, meşrutiyete hadim kahraman ordusu yaşasın. Çünkü bu millet o ordunun hamiyetli kalbi ve yaşayan dimağı yaşadıkça yaşayacak namus millet o ordunun muradına hareketle muhafaza edecek ve asayişi sağlayacak gerekli bir unsur olduğu belirtilmektedir. (Hüseyin Cahit)

156, 23 Kânunuevvel 1324

Kürdistan Mektupları: Dersim Hatıratı

Anadolu Dar'ül- harekâtının, dördüncü ordu Osmaniye'nin hemen merkezinde bulunan, şimdiye kadar orduya, mücavir-i vilayet ve kasaba halkına zararlar veren Dersim hakkında şimdiye kadar esaslı ve doğru bir malumata tesadüf edilmediği beyan edilmektedir. (Piyade Mülazımı Sami)

209, 16 Şubat 1324 / 29 Şubat Efrenci 1909

Ordu ve Siyaset

“Hiç şüphe yoktur ki bugün Osmanlılığın bekası ordumuzun göstereceği eseri metanet ve hamiyete merbuttur. Her memleket kendi kuve-i askeriyesine istinat eder.” Memleketin asayiş ve intizam isteniyorsa, meşrutiyet ve hürriyet ile mesut ve payidar olması temenni ederek bunun yegâne çaresi ordu olduğu denilmektedir. Yazar iki öneri sunmaktadır:

Birincisi; Asker unvanını taşımaya layık olmayan bazı kimselerin hemen ordudan çıkarılması. İkincisi; Bazılarının rütbesinin bir hadd-ı mevki ile tadili ve bazı mağdurların müstahak oldukları taltifatın icrası. Orduda bunlar yapılmadıkça inzibat tesis edemez. (Hüseyin Cahit)

225, 4 Mart 1325 / 17 Mart Efrenci 1909

Altıncı Ordunun Hal-i Perişanesi

Memur olmak için girişilen çabalar ve yeterli birikime sahip olmadan olanların oluşturduğu sistem boş bir çuval vaziyetini alacağını belirtmektedir. Yazarın en çok dikkat çekmek istediği asıl konusu altıncı ordu içine düştüğü hal neticesinde üzerine düşen bir görevi fevkalade hüsn-ü ifa edebilir mi? Diye sorarak ordunun ne durumda olduğuna dikkat çekmek istemiştir. (İsmail Hakkı)

3. BÖLÜM

EKONOMİ Ve SOSYAL HABERLER

3. 1. Ekonomi Haberleri

10, 28 Temmuz 1324 / 10 Ağustos 1908

Maaş meselesi;

Eskiden maaş almak sadaka almak demektir. Aylarca çalışır, buna mukabil para değil, suret-i sergi alırdınız. Sonra bu sergiyi cebinize koyarak kaçça kaçça dolaşmak muhasebecinin yahut nazırın merhametini celb ederek birkaç kuruş koparmak lazım gelirdi. Yoksul kimsesizler biçareler içindi. Fakat kimseliler işlerini yoluna koymuşlardı. Bunların bazıları Bank-i Osmaniye, bazıları hâsılatlı dairelere havale almışlardı.

12, 30 Temmuz 1324 / 12 Ağustos 1908

Maliye Nezareti

Maliye Nazırı Paşa hazine-i celilenin teşkilatı Kanun-i Esasiye ve tensik maaşat kararnamesine mugayir olduğunu nazar-ı dikkate alarak tensikata kendi nezaretinden başlamış. Meclis maliyenin ilgası ve varidat ve musarefat ve defter-i kebir umumi muhasebecilikleri namıyla üç muhasebecilik ihdasıyla bunlara birer muavin terfiki, muhasebecilere dokuzar bin ve muavinlerine dörder bin kuruş maaş tahsisi diğer şubat nezaretin aidyetleri itibariyle bu muhasebeciliklere ilhakı idi.

12, 30 Temmuz 1324 / 12 Ağustos 1908

İane-i Milliye

Levant her ilde refikimiz kahraman “Onur ve Niyazi” namlarına birer kruvazör inşası için Tanin tarafından açılan İane-i Milliye’ye zat ve hazret-i padişahînin (yüz bin) lira verdiğini yazıyor. Bundan en evvel “Tanin” haberdar olmak lazım gelirdi. Zat-ı Hazret-i Padişahînin hamiyet ve hürmet namına açılan böyle bir iane-i aliyeye

iştirak edeceği şüphesiz yaysa da gazetemize henüz bu yolda hiçbir tebligat vuku bulmamıştır.

13, 31 Temmuz 1324 / 13 Ağustos 1908

İane-i Milliye

	Kuruş
Şurayı Devlet Azası Kerameddin Şerif Abdullah	
Paşa Hazretleri Tarafından	20000
Müzika-i Hümayun Kul ağalarından İbrahim Bey	120
Kartal Ahalisi Namına	2420
Damat Ferit Paşa	5000
Mecidiye kışla-i Hümayununda Yedinci Alebey Yedinci	
Taburu ümera ve Zabitanı Namına	2075

İane-i Milliyeye İştirak

Bazı zevat İane-i Milliye matbu gayrı matbu, yazılmış yahut yazılacak eserlerinin hâsılatıyla iştirak etmek istediklerini idaremize bildiriyorlar, bu emir hayra daha birçok suret ve vasıtalarla iştirak mümkün ve tabidir.

14, 1 Ağustos 1324 / 14 Ağustos 1908

Ekmekçi esnafının şehir emanetine müracaat ederek vaktiyle sevk menfaatle tesis edilmiş olan usulün yani yeni kilo ile ekmek içerisindeki maddesinin ilgasıyla ekmeğin eski okka ile ve tartılarak satılmasına müsaade olunmasını istida ettikleri ve temmuzun yirmi birinci günü vaki olan bu istidatın bugün yine tekrar edilmiş olduğunu haber verildi.

- Maliyede icra edilen tensikat üzerine memnun olmayan zatlar bir takım nümayişler yapmaya gürültü çıkarmaya tereddi ettiklerinden Osmanlı İttihad ve

Terakki Cemiyetinin intiham-ı muvaffakiyetiyle işe ön ayak olanlardan birkaç kişi toplayarak bab-ı zaptiyeye götürülmüştür.

15, 2 Ağustos 1324 / 15 Ağustos 1908

İane-i Milliye	Kuruş
Hariciye Nazırı Tevfik Paşa	5000
Kurtal ahalisi tarafından ikinci defa cem' olunan iane bedeli olarak Şakir bey	
Yediyle	2575
Damat Salih Hayreddin Paşa	5000
Devletli Necabetli Yusuf İzeddin Efendi hazretlerinin baş kalfası Delir Nihal kalfa	1000
Devletli Necabetli Yusuf İzeddin Efendi hazretlerinin ikinci kalfası Delir Terkis	
Kalfa	500
Devletli Necabetli Yusuf İzeddin Efendi hazretlerinin üçüncü kalfası Pested kalfa	300
Devletli Necabetli Yusuf İzeddin Efendi hazretlerinin kitap kalfası Hasan Melik	
Kalfa	300
Devletli Necabetli Yusuf İzeddin Efendi hazretlerinin baş ağası Muharrem Ağa	1000
Devletli Necabetli Yusuf İzeddin Efendi hazretlerinin ikinci ağası Cemşid Ağa	400
Devletli Necabetli Yusuf İzeddin Efendi hazretlerinin üçüncü ağası Beşir Fuat	
Ağa	300
Devletli Necabetli Yusuf İzeddin Efendi hazretlerinin dördüncü ağası Saadettin	
Ağa	200
Devletli Necabetli Yusuf İzeddin Efendi hazretlerinin ağalarından Elmas Ağa	300
Devletli Necabetli Yusuf İzeddin Efendi hazretlerinin Ferhat Ağa	200
Devletli Necabetli Yusuf İzeddin Efendi hazretlerinin azalarından Bilal Ağa	200
Devletli Necabetli Yusuf İzeddin Efendi hazretlerinin daire imamı Hacı Ahmet	

Efendi	100
Devletli Necabetli Yusuf İzzeddin Efendi hazretlerinin kahveci paşası Mahmut	
Efendi	500
Devletli Necabetli Yusuf İzzeddin Efendi hazretlerinin hademelerinden Hüseyin	
Ağa	150
Sadr-ı Sabık merhum Reşit Paşazade Salih Bey Merhumun küçük kerimesi	
Hanım Efendi	1500
Anadolu şimendiferi Yollar İdaresi Müstehimini Namına	175
Muhammed Şerif Efendi, Ziya Bey ve Necati Bey	30
Muit-i Seniye çavuşlarından Hasan Efendi	100
Eğribozlu İbrahim Paşa Kerimesi Fetinet Hanım	100
	61180
	Dünkü yekûn
	90870 156050

21, 8 Ağustos 1324 / 21 Ağustos 1908

Tatil-i İşgal

İstanbul rıhtımında bulunan hamallar bugün terk-i işgal ederek kimlerden humule ihracına emanet etmeleriyle bunlardan ön ayak bulunanlardan on neferi tevkif ettiler. Diğerlerine nesayih-i şedide icra olunarak işlerine devam ettirilmiş ve bu sırada rıhtımda bulunan kayıkçı esnafının da terk-i işgal fikrinde oldukları his edilmesiyle onlarda icra-ı nesih edilerek terk-i işgal etmelerine meydan verilmemiştir.

24, 11 Ağustos 1324 / 24 Ağustos 1908

Heyet-i Vükela Maaşatı

Heyet-i vükelanın merakı ile beklenen tensik-i maaşat kararı iradeye iktiran etmemiştir. Vükela ve ekâbir memurimiz şu maaşları alacaklardır:

Elli bin kuruş sadrazam (on bin kuruş tahsisat)

Kırk bin şeyhülislam (on bin kuruş arpalık)

Otuz bin hariciye nazırı (beş bin kuruş tahsisat)

Yirmi beş bin heyet-i vükelaya dâhil olan diğer nazırlar

On beş bin heyet-i vükelaya dâhil olmayan nazırlar

On bin (teçhizat askeriye nazırı) Hicaz emir yolu İdare-i Maliyesi Nazırı

On bin (sadaret müsteşarı) Amade-i Divan-ı Hümayun sadaret mektupçusu

Heyet-i vükelanın kendilerine vesaire reis idarede bulunan zevata böyle yüksek muaneler tahsis etmesi şayan esefedir. Defaat ile yazdığımız için tekrar izaha lazım görmüyorsak da bu maaşlar memleketin tahammülü fevkinde ve lüzumundan fazladır. Sadaret ile Hariciye nezaretinin tahsisatına bir şey demez hatta Hariciye nezaretine verilen beş bin kuruş tahsisat azdır bile.

32, 19 Ağustos 1324 / 1 Eylül 1908

Maliye nezaretinin tensikatını mübin bir kıta cetvelin bil-tanzim makam-ı sadarete takdim edildiği ve Sadareten tansib olunup iade kalınmadığı bazı gazeteler tarafından yazılmış ise de tensikatın elyevm devam etmekte olduğu tahkik edilmiştir.

39, 26 Ağustos 1324 / 8 Eylül 1908

Memleket ıslahat icrası için büyük bir paraya muhtaçtır. Bu paraya istikraz suretiyle tedarik edeceğiz. Erbab-ı ihtisas getirecek imar-ı memlekete çalışacağız. İcab ederse münafı-i vatanı gözetmek şartıyla imtiyaz vereceğiz. Teşebbüs-i şahsiye mani değil müşvik olacağız. Ve icraat-ı münire ve müfideye her tarafta birden başlayacağız. (Hüseyin Cahit)

Vilayet Polis Tensikatu

Vilayetteki polis serkomiserlikleri müdüriyete tahvil edilerek üç sınıf itibariyle birinci sınıf polis müdüriyetlerine şehri iki bin beş yüz, ikinci sınıfa iki bin iki yüz, üçüncü sınıfa bin sekiz yüz kuruş maaş tahsis edilmesi lazım olduğu söylenmiştir. Zabıta Nezaretinden Bab-ı Aliye işar edilmiş ve keyfiyet Bab-ı Âlice bittensib bundan dolayı fazla verilmesi icab eden mebalığın hal vuku buldukça karşılık tutularak itası kararlaştırılmıştır.

Ticaret-i Bahriye-i Osmaniye

Ticaret-i Bahriye-i Osmaniye'nin tevsi için bir Osmanlı şirketi tesis ve haliç idaresi vapurlarıyla idare-i mahsusenin tetkik ahvali zimmetinde Nafia nezaretine bir komisyon teşkil olunmuştur.

41, 28 Ağustos 1324 / 10 Eylül 1908

Maaş-ı Umumi

Maliye nezaretinin bu sene her ay maaş vereceğini aldığımız teminata binaen geçen gün yazmıştık. Bu teminat teyit eder bir havadis olmak üzere birkaç güne kadar umumi bir maaş ita edileceğini beyan alırız.

48, 4 Eylül 1324 / 17 Eylül 1908

Maliye Nazırı Sabık Ragıp Bey'e şehri yedi bin beş yüz kuruş maluliyet maaşı tahsis edilmiştir.

51, 7 Eylül 1324 / 20 Eylül 1908

Umur Maliye İçin Müşavere

Nezaretlerde ıslahat-ı cedide icrası için Avrupa'dan erbab-ı ihtisas getirilmesi fikrini en evvel gazetemiz ortaya koydu ve lüzum gördükçe bu fikri teyitten hali kalmadı. Hatta nazırlarımızın yirmi beşer kuruş maaş almalarını çok görüp şiddetle itiraz ettiğimiz halde Avrupa'dan hasbel zarure celb edilecek zevatın cidden sahib-i vukuf-u kemal olmalarını tahminen kendilerine nazırlarımızdan ziyade para vermeye mahya olduğumuzu da beyan etmiştik.

Tanzim-i Umur için bu fedakârlığı yapmaya katiyen mecburuz. Otuz senelik bu devr-i istibdat bizde devlet adamı yetiştirmedeki gibi yetişebilecek adamları da iş başından uzak bulundurarak bugün ihtisasa malumat ameliyle muhtaç olan cihetlerde bizi tamamen aciz bırakmıştır. Her şey hüsn-ü niyetle, gayretle, zekâ ile yapılamaz. (Hüseyin Cahit)

53, 9 Eylül 1324 / 22 Eylül 1908

Hükümet bankadan üç milyon liralık bir istikraz akd etti. İstikrazlardan maliye nazırları komisyon namıyla yüzde iki “elli bir” para alırlardı. Bu istikrazda yüzde iki namıyla alınacak komisyon altmış bin lirayı bulur. Acaba maliye nazırı bu komisyonu alacak mı? Ve şu komisyon usulü devam edecek mi?

Burasının biz mesela beraber karilerimizden bazılarına da merak olduğunu aldığımız varakalardan anladık. Şüphesiz daha pek çok düşünenlerde vardır. Sormağa mecbur olduk.

73, 29 Eylül 1234 / 12 Ekim 1908

İstikrazat

Hazine-i Maliye'nin masarif-ı mücrimesine medar olmak üzere yüzde yedi faizle iki yüz elli bin liralık Anadolu demiryolu kampanyasından istikraz edilmesi karar olmuştur. İstikraz bedeli mukarrer olan büyük istikrazatdan ilk ele geçecek paradan ve o istikraz akd olunamazsa gelecek sene martından itibaren gümrük hâsılatından tasfiye olunacaktır.

Devletçe görülen lüzum üzerine Bank-ı Osmaniye'den bir buçuk milyon liralık istikraz edilmesi kararlaştırılmış ve bankanın muvafakati istihsal olunmuştur.

76, 2 Teşrinievvel 1324 / 15 Ekim 1908

Gümrük Ambarı

Gümrük ambar ve interpollerinin lüzum-u katiyesine rağmen biz bu hususta terki yerine bir ricat ile geri getirmektediriz. Gümrük ambarlarında mevcut olup dâhili

ticaretgâhlara gönderilmek üzere tekrar sefine tahammül edilecek olan emtiânın gümrük resmi ihraç edilecekleri limanlarda ifa edilmek lazım gelirken burada tesis edileceğinden bahse edilmektedir.

86, 12 Teşrinievvel 1324 / 25 Ekim 1908

Maliye nezaretine müşavir olmak üzere şehrimizde gelmesi takrir eden Fransa divan muhasebat reisi Mösyö Loran Paris'den hareket etmiş olduğu cihetle pek yakında muvasalata intizar olunuyor.

111, 8 Teşrinisani 1324 / 21 Kasım 1908

Maaş Meselesi

Maaş veriliyor, verildi, verilecek. Hala maziye istikbale delalet eden bu üç seyihanın üçünün de manası doğrudur. Çünkü Teşrinievvel maaşını memurlarımızdan bazıları almıştır. Bazıları da almak üzere muntazır bulunmuş olduğunu belirtmiştir.

124, 21 Teşrinisani 1324 / 4 Aralık 1908

Dünkü gün Maliye nezaretinde Mösyö Loran da dâhil olduğu halde bir Meclis itikat ederek varidatı mevki müzakereye konuşmuştur.

133, 30 Teşrinisani 1324 / 13 Aralık 1908

Kanun Ticaret Layihası

Kanun ticaret layihesindeki yeniliklerden biri unvan-ı ticarete dair derc edilen mevad olduğuna dikkat çekilmiştir. (Muhammet Cavit, Selanik Mebusu)

134, 1 Kânunuevvel 1324 / 14 Aralık 1908

Maliye Nezaretine

Hicaz demiryolu için itayı ianatta en ziyade ibraz faaliyet edildiği bir zamanda, üç yüz on yedi tarihinde idi. Şimdiki komisyon haline gelmesi ve genel masraf üzerine dikkat çekilmektedir.

135, 2 Kânunuevvel 1324 / 15 Aralık 1908

Meclis-i Müzakeratı

Meclis-i Mebusanın küşadı tahkik edince şimdi acaba mecliste ne işler görüleceğinden bahsedilmektedir. (Hüseyin Cahit)

142, 9 Kânunuevvel 1324 / 22 Aralık 1908

Eski İdarenin Zararlarından Ahvali Maliyemiz: Türkiye gibi dünyanın en zengin devletlerinden biri umur-u maliyesini idaresi hasebiyle değerlere dikkat çekmiştir.

146, 13 Kânunuevvel 1324 / 26 Aralık 1908

Paris muhabir-i mahsusasından mesele-i maliye ile maliyeye ait muamelat hakkında bilgi verilmektedir.(Sefer Bey)

154, 21 Kânunuevvel 1324 / 3 Ocak 1909

Avrupa'ya gidecek olan maliye memurlarını ve orda yapılacak olan temaslar hakkında bilgi verilmektedir.

156, 23 Kânunuevvel 1324 / 5 Ocak 1909

Ulum-u İktisadiye ve İctimaiye Mecmuası birkaç gün önce neşrolduğu ve mecmuanın meslek programı izah edilmiştir.

163, 1 Kânunusani 1324 / 14 Ocak 1909

Bir İhata-i Maliye

Bank-ı Osmaniye'nin bir maharet-i kemale ile tanzim edildiğini son mektupta söyleyen muhabir tertib-i mali hakkında artık şimdi tefsilat-ı mütemmime verebileceğini beyan etmektedir. (Sefer Bey)

182, 20 Kânunusani 1324 / 2 Şubat 1909

Maaş Umumi

Maaş Umuminin çarşamba günü Maliye Nezaretince tevzie mübaşeret kılınacağı Müstehbarat mevsukemizdendir.

187, 25 Kânunusani 1324 / 7 Şubat 1908

Son İstikraz – Son Yolsuzluk

Heyet-i Vükela'nın Bank-ı Osmanî ve diğer bir bankadan yüzde altı faiz ile verilen paraların miktarına dikkat çekilmektedir. (Hüseyin Cahit)

199, 6 Şubat 1324 / 19 Şubat Efrençi 1909

Posta ve Telgraf Hâsılatı

Posta ve telgraf nezaretinin sene-i hazıra Kânunuevvel varidatı 6812601 kuruş olup sene-i sabıkama mezbur varidatı bulunan 5485907 kuruş 27 paraya nispetle 1326693 kuruş 13 para fazıla-i varidat vuku bulmuş. Sene-i calibe kanun-u evvel telgraf ve posta maaş ve masrafı dahi 4916241 kuruş 16 paraya baliğ olarak geçen sene kânunuevvel maaş ve masrafı bulunan 4450192 kuruş 13 para ile mukayese 466049 kuruş 3 para fazlası zuhur etmiştir.

225, 4 Mart 1325 / 17 Mart Efrençi 1909

Maaş Niçin Verilmiyor?

Yeni sene hulul edince Maliye vezneleriyle bankalardaki paralar kasa mevcudu namıyla sene-i cedideye devredildi. Bu paranın sarf için şimdi Maliye Nezareti kendisini haiz salahiyet göremiyor. Çünkü Meclis-i Mebusan bu parayı bu sene kimin

verdiği mezuniyet üzerine hangi kanuna binaen sarf ettiniz? Diye sorarsa ne cevap vereceğini düşünüyor.

234, 13 Mart 1325 / 26 Mart Efrenci 1909

Maliye Heyeti Teftişiyesi

Umur-u Maliye temin intizamı muamelatın sureti dakika ve cedide teftiş ile olacağı cihetle vilayet-i selase için Selanik'te müteakip bulunan ecnebi maliye müfettişlerinin Osmanlı memuru sıfatıyla Dersaadet'e celb edilerek Mösyö Loran riyaseti altında Maliye Nezaretinde bir heyet teftişe teşkili tekrar etmiştir. Bab-ı Ali ile sefaretlar arasında yapılan yazışmalarda bu ecnebi müfettişlerin çalışması için görüşülmüştür.

3. 1. 1. Orman ve Madenle İlgili Haberler

14, 1 Ağustos 1324 / 14 Ağustos 1908

Orman Nezareti

Orman Nezaretinde öteden beri orman ve maden vüzeraat heyet-i katiyeleri namıyla bir rehberi vardı ki nezaretin fen ve idareye taalluk eden umuru tamamen bunlar tarafından tetkik ve ruiyet edilirdi. Bu usulün muamelat da istilzam ettiği müşkülât bu kere nazar-ı dikkate alınarak heyetlerin yalnız umur-u fenniye ile iştilgal etmek üzere ibkası ve müzayidat, münakısat, ithalat, veledi el-hace tefrişat gibi umur idareye mütemallık malumatın bir reisin riyaseti altında nezaretin erkân dört zattan teşkil edecek bir meclis idare marifetiyle ruiyet edilmesi ve reise dört bin, azalara iki bin beşer yüz kuruş maaş tahsis olunması kararlaştırılmıştır.

34, 21 Ağustos 1324 / 3 Eylül 1908

Orman Maden Vüzeraat Nezaretine

Avusturyalı bir şirket tarafından Adapazarı kazasının Hendek ve Akyazı nahiyeleri dâhilinde on dokuz parça ormandan on bin metre mikâp meşe tahtasıyla dört

bin metre mikâp meşe taravet kıta için Selim mülheme zamanında müzayede icrasına başlanmıştı. İdare-i müstebide zamanında bile bu işteki suiistimal göze çarparak bu miktar kıtanın bir kalemde müzayede ve ihalesi caiz görülmeyerek Bab-ı Aliyeden men edilmişti.

40, 27 Ağustos 1324 / 9 Eylül 1908

Eski Madenler

309 senesinden 234 senesi ağustosuna kadar icra ve fermanları tabedilmek üzere Bab-ı Aliye gönderilen ve Bab-ı Âlice mevki muameleye konulmayıp kalmış olan doksan dört adet maden ortağı icabı icra edilmek üzere tetkik olunacaktır.

43, 30 Ağustos 1324 / 12 Eylül 1908

Hazine-i Hassa Ahdesindeki Madenler

Emlak-ı şahaneden senevî dört yüz bin lira kadar varidat getiren bir kısmını maliyeye terk buyrulduğunu geçen gün yazmıştık. Zat-ı hazret-i padişahînin vatan muazizlerine karşı perverde buyurdıkları hissiyat-ı hamiyet fedakârının bir kat daha ispat edecek delil cümlesinden olmak üzere hazine-i hassa ahdesinde bulunan madenlerinde terk edileceğini memnuniyetle haber aldık. Hazine-i hassaca bu madenlerin defteri tanzim olunmaktadır.

52, 8 Eylül 1324 / 21 Eylül 1908

Fransa'da cari olan orman ve maden vüzeraat nizamnamesinin memleketimizde ne dereceye kadar kabul tatbik olduğu tetkik edilmek üzere bir kıta suretinin irsali lüzumu Orman ve Maden Nezaretinden Paris sefaretine yazılmıştır.

76, 2 Teşrinievvel 1324 / 15 Ekim 1908

Orman ve maden memureyn ve muamelatının teşkilat ve tensikatı icraiyesi hakkında muktezi kavanin layihaları derdest tanzim ise de bunların iktisap kanuniyet

idaren mevki tatbik ve icraiye vazi olur.Ereğli madenleri memalik-i mahsusenin en zengin madenleri olduğundan bahsedilmektedir.

86, 12 Teşrinievvel 1324 / 25 Ekim 1908

Tatil-i işgal ve Madenler:

Tatil-i işgalin tevalisi üzerine hükümetçe bir nizamname kaleme alınmıştır. Zira maden şirketleri madenlerde bil zarure pek çok amele istihdam ettikleri gibi madenlerde tatil işgal bazen gayri kabil tamir-i hasaratı da intaç etmektedir.

Orman, maden ve taş ocaklar nizamnamesinin tadilatı tezkir eden komisyon dün yine orman nezaretinde inikat etmiştir.

107, 4 Teşrinisani 1324 / 17 Kasım 1908

Ragıp Paşa ve Kırım Madenleri

Ragıp Paşa yalnız kömür madenciliği değil, Kırım madenciliğini de ederdi. Bu sanati icra içinde madencilerin hukukunu gasp etmekten hali olmadığı beyan edilmektedir.

130, 27 Teşrinisani 1324 / 10 Aralık 1908

Orman ve Maden ve Ziraat istatistikî için orman ve madene ait malumat orman müfettişleriyle maden mühendislerinden ve ziraata müteallik malumat dahi memureyn mülkiyeden istihsal edilmeğe olduğundan her üç kısma ait değerlendirmelerde bulunmaktadır

191, 29 Kânunusani 1324 / 11 Şubat 1908

Maden Nezareti'ne

Selim Melhumenin hesabatı tetkik olunurken meydana iki kıta kurum madeni meselesi çıktı. Bu iki maden, Maden-i Mekşufeden olup mahzur askerisine binaen asıl muteharrilerine işletilmemiş iken Selim Melhume Paşa bunları on sene için hilaf nizam müzayedesiz ve ilansız olmak üzere birini Avusturya batısından birine diğerini madencilerden Markaryan Efendiye vermiştir.

242, 21 Mart 1325, 3 Nisan Efrenci 1909

Maden İşleri

Hazine-i Hassa ilan-ı hürriyetten sonra atideki on bir adet maden imtiyazını Maliyeye terk etmiştir. Bu madenlerin özellikleri ve yerleri hakkında bilgi verilmektedir.

3. 1. 2. Ticaret ve Şirket İle İlgili Haberler

56, 12 Eylül 1324 / 25 Eylül 1908

Şirket-i Hayriye

Şirket-i Hayriye amelesi dün terk-i işgal ederek Bab-ı Ali'ye gelmişlerdir. Yirmi gün evvel fabrikası amelesine nihayet bir hafta zarfında zaman icra edileceği ve addolunacağı halde bir şey yapılmadığından müdür ile müdür muavinin azli ve evvelce haksız olarak çıkarıldığını iddia ettikleri zatın riyasete getirilmesi için nümayiş yapılmışlardır. Bab-ı Ali'den ayrıldıktan sonra Sirkeci'de şirket idaresinin önüne toplanmışlarsa da zabıta nezareti tarafından gönderilen polis ve asker vasıtası ile dağılmışlardır.

59, 15 Eylül 1324 / 29 Eylül 1908

Osmanlı Anonim Yüz Şirketi

Şehr-i Emaneti ve Nafia Nezaretinin İnzar-ı Dikkatine

Osmanlı Anonim Yüz Şirketi hisse senedatı hamillerinin hesab-ı seneviyeyi tasdik ve şirketin sair umur ve hususatını müzakere için içtima davet edildikleri uzak havadiste görüldü. Bundan yirmi üç, yirmi dört sene mukaddem saray mensubiyetinden birisine Dersaadet'te ve kale-i sultaniye sancağı dâhilinde hasiren yüz istihsal fütuhâtı imtiyazı verilmiş. Bütün esham-ı imtiyazı gibi bu zat da hakkını anonim bir şirkete devr etmiş olduğundan şimdi içtima-ı seneviyesi müteakkid olan şirket yüz imalatına başlamış idi.

63, 19 Eylül 1324 / 2 Ekim 1908

Şirket-i Hayriye

Şirket-i Hayriye idaresinden icra ettiğimiz tahkikat neticesinde aldığımız malumat şudur:

Şirket-i Hayriye Hamidiye'nin Selanik ile İzmir arasında işleyen Kestire vapuru İzmir limanı dâhilinde işleyen şirket-i hayriyenin İstanbul vapuruna çarparak bunu batırmıştır. Mağrukinin miktarı yetmiş seksen kişiye tecavüz etmiyor. Kazaya batan vapurun kaptanı siyesi vermiş çünkü kendisi kaptan yerinde bulunuyormuş oraya taifeden birini çıkarmış imiş.

96, 24 Teşrinievvel 1324 / 6 Kasım 1908

Şirket-i Hayriye'nin Mezaliminden

Şirket-i Hayriye vapurlarının sabah seferini geç yapmış olması ve sefer aksamalarının doğurduğu sorunlar anlatılmaktadır.

102, 30 Teşrinievvel 1324 / 12 Kasım 1908

Yine Şirket-i Hayriye

Şirket-i Hayriye hakkında yine şikâyetler yagmağa başladı. Bilmem ki ne diyelim, biz yazıyoruz, şirket izahat veriyor, tahriren tekzibe kadar varıyor. Biz buna inanmak şirketin artık selamet-i umumiye düşünmeğe karar verdiği kani olmak istiyoruz.

107, 4 Teşrinisani 1324 / 17 Kasım 1908

Şirket-i Hayriye

Teşrinisaninin birinci Cumartesi gününden itibaren tatbik olunmak üzere şirket-i Hayriye tarafından neşredilen tarifinin değiştirileceğini haber alındığı belirtilmiştir

130, 27 Teşrinisani 1324 / 10 Aralık 1908

Osmanlı Ticaret Şirketi

Daire-i resmiyede iş takip ve davayı der ahde eder.

199, 6 Şubat 1324 / 19 Şubat Efrenci 1909

Para İşlerine Ait Yabancı Ereğli Şirketi

Ereğli şirketi namına hareket eden Kont Vitalin'in hükümet Osmaniy'e den on aleti milyon frank tazminat talep ettiğini, fakat çar çabuk sulh olunursa sekiz milyona razı olacağını söylediğini yazmış ve Kamil Paşa'nın bu meseleye dair çar çabuk bir karar ittihaz etmek üzere şurayı devleti sıkıştırdığını haber verilmektedir.

207, 14 Şubat 1324 / 28 Şubat Efrenci 1909

İstanbul Gaz Şirketinden

İstanbul gaz şirketi ile cinsinden İngiliz kök kömürünün beher kilosunu tuzsuz olarak evvelce ilan edildiği vecihle on beş kuruşa tutarındadır. Her bir çuvalda elli kilo kömür ve çuvalların umumiyetle mühürlü bulunduğunu muhterem ahaliye tekrar ilan eder. Bir araba kömürün nakliyesi Galata ve Beyoğlu için yirmi beş kuruştur.

3. 1. 3. Vergi İle İlgili Haberler

25, 12 Ağustos 1324 / 25 Ağustos 1908

Dâhilde şimdi efkârı işgal eden mühim meselelerden biride "vergi"dir. Ahali haksız vergilerden, tahsilât sebebiyle uğradıkları tecavüzlerden, zulümlerden o kadar bizar olmuştur ki şimdi sade dil muhakemeleriyle vergi vermemek suretinde telakki etmeğe meyil etmişlerdir. Ve yine itiraf etmelidir ki zavallı halkın verebileceği şey artık yalnız bir candan ibaret kalmıştır. (Hüseyin Cahit)

53, 9 Eylül 1324 / 22 Eylül 1908

Vergi Tahsilâtı

Kanun-i Esasi mucibince Dersaadet ile taşralar arasında hiçbir fark ve imtiyaz mevcut olmayacağından taşralarda tatbik olunan vergi tahsil nizamnamesinin şehrimizde de tatbika başlaması için teşebbüs-i lâzımede bulunmuştur.

3. 2. Mali Haberler

3. 2. 1. Banka Haberleri

172, 10 Kânunusani 1324 / 23 Ocak 1909

Milli Banka

Sör Ernest Kasıl tarafından teşkil metsur Milli Bankanın suret-i katiyede teşkil etmek üzere bulunduğu istihbar olunmuştur.

196, 3 Şubat 1324/ 16 Şubat 1909

Ziraat Bankası Piyango Biletleri

Umum-u Ecnebi piyangolarından daha faydalıdır. Cüzi bir meblağ ile talihinizi tecrübe ediniz denilerek piyango bilet bedeli ve ikramiye tutarı ile kazananın alacağı miktarı Ziraat Bankası'ndan tedarik edilebileceğinden bahsetmektedir.

200, 7 Şubat 1324 / 20 Şubat Efrenci 1909

Ziraat Bankası Piyango Biletleri

Umum ecnebi piyangolarından daha faydalı olduğuna dikkat çekilmiştir. Cüzi bir meblağ ile talihinizi tecrübe edileceğini, bila tenzilat mecmu ikramiyesi 1.702.000 kuruşa baliğ ve kazancın 24000 bilenlerin Ziraat Bankası piyango biletinin talihli kişilerin altı kişiden birine veya bir kaçına dâhil olmak üzere takdim edileceğinden bahsedilmektedir.

217, 24 Şubat 1324 /9 Mart Efrenci 1909

Osmanlı Milli Bankası

Bu son günlerde güya yeni Osmanlı Milli Bankası'nın bahsi ve mürettibi Sir Ernest Kasl'in çekileceği, bu teşebbüsün terk edileceği rivayet olunurdu. Bu haberin doğruluğu araştırılmış ve Sir Ernest'in bi kaç gün sonra İstanbul'a avdet edeceği ve daha netlik kazanacağı söylenmektedir. Bu müessese-i cedidenin ticaret ve Nafia Nezareti'ne verilmiş olan nizamnamesi muamelat-ı mukteziyenin icrası için Bab-ı Ali'ye takdim olunmuştur. (La Turquie)

226, 5 Mart 1325, 18 Mart Efrenci 1909

Milli Banka

İngiltere ricali Maliyesi müşahirinden olan Sir Ernest Kasl tarafından İstanbul'da bir banka küşad edileceği evvelce de haberleri gazetelerde yapılmıştı. Kamil Paşa'nın sükûtundan sonra bankanın kurulmayacağı haberleri bazı gazetelerde çıkmış hatta bu ecnebi gazetelerde bile konu olmuştur. Ancak Sir Kasl Londra'dan daha destekli bir şekilde bankayı kurmuştur. İngiliz sermayesi ile kurulan bu banka yirmi seneden beri ilk defa İngilizlerin yatırım yapması yönüyle önemli olduğuna vurgu yapılmıştır. Ayrıca İngilizlerin bu yatırımı üzerine onlara karşı olan düşmanca tutumdan da vazgeçilmesi gerektiği düşüncesi yansıtılmıştır.

3. 2. 2. Bütçe Haberleri

174, 12 Kânunusani 1324 / 25 Ocak 1909

Bütçe Komisyonu

Bütçe komisyonu tarafından Maliye Nazırı Paşaya hitaben yazılan tezkere Perşembe akşamı pek geç vakit gittiği cihetle Ziya Paşa uzak lâzımevi tedarik etmeye muvafık olamamış ve binaenaleyh dün sabah istizahata cevap vermek üzere komisyona gelememişlerdir.

190, 28 Kânunusani 1324 / 10 Şubat 1909

Bütçe Komisyonu ve İstikraz Layihaları

İstikraz mukavelenamelerini tetkik etmiş olan muvazene-i Maliye Komisyonunun dün akşam tabi edilip bugün mebusana tevzi kılınacak olan raporu sunulmaktadır.

197, 4 Şubat 1324/ 17 Şubat Efrenci 1909

325 Senesi Bütçesi

Maliye Nazır-ı Sabık Ziya Paşa hazretleri tarafından Bab-ı Ali'ye gönderilen ve kariben Meclis-i Mebusan'a takdim edilecek olan bütçeye nazaran 325 senesi musarrıf-ı umumiye-i adiyesi 30.157.506 varıdatı umumiye-i adiyesi de 26.575.664 lira olarak tahmin edilmiştir. Bunun haricinde olmak üzere "13.732.829", liralık bir sarfiyat-ı fevkalade bütçesi vardır.

203, 10 Şubat 1324 / 23 Şubat Efrenci 1909

Dün Sadrazam Paşa ile Harbiye, Maliye Nazırlarıyla Maliye Müşaviri Mösyö Loran ve devir merkeziye muhasebecilerinden bazılarından mürekkep bir komisyon itikat ederek üç yüz yirmi beş senesi bütçesi hakkında icrayı müzakerat eylemişlerdir.

217, 24 Şubat 1324 /9 Mart Efrenci 1909

Mart, Nisan Bütçesi

Üç yüz yirmi beş senesi bütçesinin henüz tetkik ve tasdike iktiran etmemiş olmasına mebni sene-i mezkure Mart ve Nisan aylarına ait olmak üzere umum devir namına Maliye Nezaretince üç dört günden beri tertip ve tanzimiyle iştilal edilen bütçenin hitamı münasebetiyle bu günlerde Bab-ı Ali'ye takdimi mukarrerdir.

3. 2. 3. Düyun-u Umumiye Haberleri

11, 29 Temmuz 1324 / 11 Ağustos 1908

1294 senesinde maliye nezaretinin itibarı haricisi mefkud, itibar dâhiliyesi ise son derece mahdut idi. Nezaret kendi başına kalsaydı bu müddet mebhusa esnasında gayet fahiş faiz tayin etmeksizin hiçbir istikraz akd edemez idi. Bunun içindir ki Düyun-u Umumiye idaresinin haiz olduğu itibar maliye bu hususta kısmen ve yahut kâmilen istinat etmek mecburiyetinde bulunmuştur. (Raşit)

118, 15 Teşrinisani 1324 / 28 Kasım 1908

Düyun-u Umumiye – Gazetelere Tahsisat

Bin zahmet ve meşakkat ile vergi veren Osmanlı çiftçilerinin Osmanlı mükellefiyetinin zararına olarak bol bol israfta girişen bir daire varsa onun Düyun-u Umumiye idaresi olduğunu unutmamak iktiza ettiğine dikkat çekilmektedir.

119, 16 Teşrinisani 1324 / 29 Kasım 1908

Düyun-u Umumiye ve Gümrükler

Hal iflasa gelmiş olan devletin idare-i maliyesi mümkün olduğu kadar kurtarmak, ecnebi alacaklıların hakkını temin edebilmek maksadıyla mahrum fermanı mucibince Düyun-u Umumiye idaresi tesis olunduğu ve idare-i sabıkayı vaziyeti acizliği üzerine halkına istibdat ve yaptığı zulüm ile eleştirilmiştir. (Hüseyin Cahit)

122, 19 Teşrinisani 1324 / 2 Aralık 1908

Düyun-u Umumiye Bütçesi

Maliye Nezareti Düyun-u Umumiye'den 1325 senesi bütçesini ister. Düyun-u Umumiye idaresi bütçesini gönderir fakat gösterilen masarif mühim yekûnlardan heyet-i mecmuadan ibaret olduğu beyan edilmektedir. (Hüseyin Cahit)

131, 28 Teşrinisani 1324 / 11 Aralık 1908

Düyun-u Umumiye ve Girit

Düyun-u Umumiye idaresi Girit hazırasındaki varidat-ı mahsusa muamelattan dolayı cezire-i mezkûra idaresinden masluba olan bir milyon yüz on dokuz bin frankın istihsali esbabının iştimalini bir muhtırayla Maliye Nezaretine işar etmiştir.

146, 13 Kânunuevvel 1324 / 26 Aralık 1908

Düyun-u Umumiye'de Tahsisat

Düyun-u Umumiye idaresi reısıyı idarenin hemen hemen hiçbir hesaba tabi olmaksızın kapıştıkları tahsisatı hiç düşünmeyerek yalnız aceze-i memuriyet idarenin tahsisatını çok görmeğe başlamıştır.

171, 9 Kanunisani 1324 / 22 Ocak 1909

Düyun-u Umumiye İsrifatı

“Hükümet niçin susuyor?” başlığında azami harcamaların neden denetlenmediği konusunda hükümet eleştirilmektedir.

3. 2. 4. Ekonomi İle İlgili Diğer Yazı Ve Haberler

3. 2. 4. 1. Avusturya Mallarının Boykotu

95, 23 Teşrinievvel 1324 / 5 Kasım 1908

Avusturya Mallarının Boykotajı

Avusturya mallarını almamak için bütün Osmanlıların izhar ettikleri arzu ve icra ettikleri taahhütten hakiki bir netice-i katiye verebilmek için tüccarların ittifak etmeleri ve Avusturya'dan mal getirmemeleri lazımdır.

112, 9 Teşrinisani 1324 / 22 Kasım 1908

Boykotaj

Şehrimizde muteber çuha tacirleri ahiren içtima ederek Avusturya'dan mal getirmemeğe vaki olan siparişleri feshe ve her türlü çuha sokmamayı tutturmaya karar vermiş oldukları beyan edilmektedir.

146, 13 Kânunuevvel 1324 / 26 Aralık 1908

Boykotaja her gün daha şiddetli bir azim ile devam etmek lüzumu gittikçe tahkik ediyor.

156, 23 Kânunuevvel 1324 / 5 Ocak 1909

Girit Meselesi ve Boykotaj

Osmanlı Efkâr-ı Umumiyesinin hükümetteki sükût mücrimaneye rağmen Girit meselesine ne kadar alakadar olduğu son günlerde görülen meydana çıkıyor. İstanbul ve diğer vilayetlerde Yunanistan'ın Girit'i ilhakı üzerine gelişen tepkiler ve boykotaj gerçekleşmiştir. (Hüseyin Cahit)

191, 29 Kânunusani 1324 / 11 Şubat 1909

İzmir'den matbaamıza gelen telgraf:

Gazeteler rüsumat nezaretlerine boykotajın resmi için emir verilmiştir.

3. 2. 4. 2. Ekonomi İle İlgili Bazı Makaleler

71, 27 Eylül 1234 / 10 Ekim 1908

Avusturya Malları

Aynen Varaka:

“Avusturya emtiası almayınız” ser amale makalenizi memnuniyetle okudum. Teşekkür olunur bu bab da küçük bir mütalaa arz edeceğim hatme-i makalede “ ... Çinliler ittifak ettiler, memleketlerine emr-i beka emtiası sokmadılar...” fikrisini bir kısım karileriniz sui tefhim edebilirler. Fikriniz şüphesiz bu değildir. Avusturya malı memleketimize girebilir, ticaret serbesttir. Biz almadıkça giremez olur nitekim bazı hamiyetli tüccarımız şimdiden esbabına teşebbüs etmişler. Fakat umum halkımız mutalınızın bu merkezde olduğunu anlayamayacaklarından tasrih ediniz. (Karilerimizden Edip)

85, 11 Teşrinievvel 1324 / 24 Ekim 1908

Tensikat-ı İhsaniyemiz

Devri hükümetin bazısında idare-i sabıkanın teşkil ettiği istatistik şubeleriyle umumi istatistik dairesini izah eden bir makaledir. Devletin kurumları başta maliye nezareti gibi kurumların görevlerini yerine getirememeleri ve istatistikî bilgiler almadıklarını beyan etmektedir. (Muhammed Cavit)

97, 25 Teşrinievvel 1324 / 7 Kasım 1908

İhsaniyat-ı İktisadiye

Bir memleket de faaliyet-i iktisadiyesini teşkil eden ziraat, sanat ve ticaretinin umum hakkında muntazam, mükemmel istatistikler tertipte bir ihtiyacı zaruri gibi telakki edilebileceğine dikkat çekmektedir. (Muhammed Cavit)

3. 3. Sosyal Ve Kültürel Haberler

3.3. 1. Sosyal Haberler

11, 29 Temmuz 1324 / 11 Ağustos 1908

Bir cemiyet-i beşeriyetin beka bulabilmesi için her şeyden evvel intizam ve asayiş lazımdır. İntizam ve asayiş bulunmak demek memleket de sanayinin, ticaretin, hakkın, hürriyetin hay ve huyu münazaat içinde boğulup gitmesi demektir. Hak ve hürriyet temin edebilmek için evvel emirde sükûn ve intizam lazım olacağı şu ufacık mülahaza ile temin eder. (Hüseyin Cahit)

22, 9 Ağustos 1324 / 22 Ağustos 1908

Kayseri’de ahali arasında mukatele olduğuna dair bir havadis şayi olması üzerine işi tahkik ederek aldığımız malumat-ı resmiye yazmış bunun aslı olmadığı belirtilmektedir.

24, 11 Ağustos 1324 / 24 Ağustos 1908

Van’daki Mahkeme

Van’da cürümü siyasiye sebebiyle mevkuf ve mahpus bulunan kimselerin tahliye edilmediği haberi ortada ısrar ile dönüyor. Hakikat hali tahkik ettik ceram-ı siyasiye mahkûmlarının kâmilten bırakıldığı anladık. Resmi aldığımız malumata nazaran Van’da tahlile edilen mücrimin-i siyasiye ve muhtelif iki yüz otuz kişiden ibarettir. Bunlardan iki yüz on altısı Ermeni’dir.

52, 8 Eylül 1324 / 21 Eylül 1908

Taşralarda Türkiyat-ı Ziraiye Temini

Her vilayette, her sancakta ve her kazada birer baytar memuru ile birer numune çiftliği merkezlerde birer yağhane, merkezlerde ve livalarda birer ziraat aleti ve edevat tapuları teşkil etmektedir. Bu tapularda bulundurulacak alet ve edevatın zira furuhatı ile beraber suret-i istimalleri zamanında birer memur bulundurulması vesilenin istikmalini tezekkür eylemek üzere orman ve maden nazırı beyefendinin taht-ı riyasetinde bir komisyon teşkil ederek ifa-ı vazifeye başlamıştır.

53, 9 Eylül 1324 / 22 Eylül 1908

Van gölünde işlettirilmek üzere üç yüz lira bedel ile geçen sene Avrupa'dan getirilen istimbot aleti ve edevatı müteferrikasıyla beraber masarif-ı nakliyesi temin edilmemesinden dolayı bir seneden beri Trabzon gümrüğünde kalarak çürümekte olduğundan bunun biran evvel mahaline azamı lüzumu mühletten yazılıyor.

55, 11 Eylül 1324 / 24 Eylül 1908

Resmi İstatistikler

İstatistik İdareleri

Bir memleketin, bir devletin vakayı-i ictimaiye ve hadisat-ı iktisadiyesini tetkik için hali hazırda istatistiklere ihtiyaç kati vardır. Çünkü bir memleketin ahvali ziraiye, sanayiye, izdivaciye, işigaliyesi hakkında malumat kafiye verebileceği resmi istatistikler tanzim edilmedikçe o memleketin ahvali iktisadiye ve icmaiyesi hakkında bir fikir sermed hâsıl etmek mümkün değildir.

Bab-ı Âlideki istatistik encümeninin yine üç Şura-yı Devlet azasıyla hariciye hukuk müşaviri ve dâhiliye evrak müdüründen mürekkep bulunması lazım ise bu zevat-ı kiram meyanına istatistik fenne vakıf birini de ilave etmek lâzımedendir. (Salih Zeki)

65, 21 Eylül 1324 / 4 Ekim 1908

Memurlar ve Ahali

Hükümet-i müstenide, hükümet-i zalime tabirlerinin manalarını biraz düşünelim. Hükümet, belediyemiz mevcudat gibi canlı, maddi bir şey değildir. Bir şahsi maneviyedir, bu şahsi maneviye nasıl ne suretle zulüm edebilir? Evvela bir şahıs vahit umuma tehdit eder, sonra memur namını verdiği türlü türlü adamlarla âmâlını istihsal eyler. Hükümet-i müstebide olması bile kuve-i icraiye haiz olan nazırlar ahaliye ancak memurlar denilen vasıta ile tadi ve zulüm edebilir. Bizzat yapabilecekleri fenalıklar tabii mahduttur.

Şu halde zulüm ve istibdadın muğayer kanun ve harekâtın almak, kökünü kesmek için tek birinci çare zulüm isteyen büyük kimselere alet olmamaktadır. Binaenaleyh biz istemezsek, bir vasıta ve alet olmazsak bize kimse zulüm edemez, kimse bizim hakkımıza tecavüz edemez. (Hüseyin Cahit)

76, 2 Teşrinievvel 1324 / 15 Ekim 1908

Çiftçi Nasıl Olmalı

“Memleketimizin esas servetini ziraat teşkil ettiği için bu mesleğin diğerlerine her vecihle takdimi olmak lazım gelir itikadındayım.” Tarımın Avrupa ve Amerika devletleri nezdinde sanayi toplumları olmalarına rağmen değerini ve eli iş tutan herkesin çalışabileceği bir alan olduğundan bahsetmektedir. (İsmail Refiki)

102, 30 Teşrinievvel 1324 / 12 Kasım 1908

- Hayat-ı Ziraiye

Şarka serbesti hakikiye garbiden geldiğini tarımda kullanılan aletlerin garbideki farklı tekniklerden bahsetmektedir. (Hüseyin Kazım)

- Memalik-i Osmaniye'nin Nüfusu

Bazı hayal varan Yunan taraftarları Memalik-i Osmaniye'deki Rum nüfusunu altı milyona kadar çıkardıklarını işiterek gülüyor idik. Elde kati bir istatistik bulunmadığından pek ziyade mübalağalı olduğu şüphesiz bulunan bu iddianın derecesi sıhhati bilinmiyordu. İcra edilen intihabat hakikati meydana çıkarmıştır. Bugün memalik-i Osmaniye'de:

20 küsur milyon Müslim

2 küsur milyon Rum

1 küsur milyon Ermeni

Yedi yüz bin Musevi' mevcuttur. Şayan-ı dikkattir ki nüfus-u İslamiyenin bir kısmı tahrir dâhil değildir. Binaenaleyh hakiki İslam nüfusu otuz milyona yakındır. Bu hesapça nispet adediye gösterilse bile Rumlara yirmi, yirmi iki mebustan ziyade isabet etmez denilmektedir.

İstanbul Nüfusu Hakkında İstatistik

Heyet-i teftiş eden ahz ettiğimiz malumat resmiyeye nazaran icra edilen Dersaadet intihabatı neticesinde hak intihaba malik Osmanlıların miktarı birvechi âti tayin etmiştir:

İslam	1.555.66
Rum	41.298
Ermeni	17.273
Musevi	6.438
Katolik	554
Süryani	187
Yekûn:	2.212.26

Bu verilen miktar hakk-ı intihaba malik olanları gösterir. Alel-ıtlak nüfus zükura gelince onların miktarı da birvechi âti tayin eylemiştir:

İslam	2.684.58
Rum	75.776
Ermeni	29.042
Musevi	10.694
Katolik	792
Süryani	277
Yekûn	3.850.39.

Ekmek Meselesi

Zevat-ı malumeden mürekkep ekmek komisyonunu dün şehir eminin riyasetinde içtima etmiş Heyazan Cemiyeti ile erbab-ı vukuftan daha bazıları hazır olduğu halde icra müzakerat edilmiştir.

142, 9 Kânunuevvel 1324 / 22 Aralık 1908

Kurbanlık Koyunlar

Kurban bayramı yaklaştığı için şimdiden bayram münasebetiyle kesilecek koyunlardan bahsedilmiştir. Bayram haberleri yapılmaktadır.

196, 3 Şubat 1324/ 16 Şubat Efrençî 1909

“Lucerna (Luserna) Chocolat” marka çikolatanın reklamı ve tedarik adresi verilmiştir. Kalorisi ve şiresi, mağazası; Beyoğlu’nda cadde-i kebirde numara 342 adresindedir.

198, 5 Şubat 1324 / 18 Şubat Efrençî 1909

Ekmek Meselesi

Ekmek komisyonu dün yine şehir emanetinde içtima ederek Hebazan Cemiyeti dahi dâhil olduğu halde saat on ikiye kadar icrayı müzakere edilmiş ise de bir karar verilmeyerek cumartesi günü toplanmak üzere müzakereye hitam verilmiştir.

204, 11 Şubat 1325 / 24 Şubat Efrençî 1909

Hicaz Demir Yolu

Hicaz demir yolunun inşaatına mutlak komisyon-u âliye de ve umur maliyesi hakkında idare-i maliyede vuku bulan mukarrerat ve divan muhasebat da riayet edilen hesabatı layihalarıyla beraber makam-ı sadareten Meclis-i Mebusan’a bildirilmiştir.

218, 25 Şubat 1324 /10 Mart Efrençî 1909

Asansör

Meclis-i Ayan ve Mebusan dairelerine vazi olunacak asansörü Şerait-i Nafia ile imal edecek olan Mösyö Bikre musarrıf inşaiye olan bin üç yüz Osmanlı lirasının Hazine-i Hassa’dan tavsiyesi irade-i seniye icabından olur. Sadr-ı sabık marifetiyle Mösyö Bikre basında üç yüz lirası tasfiye edilmiş ve masrafı bakiyenin tasfiyesi mukarrer bulunmuştur.

225, 3 Mart 1325 / 16 Mart Efreni 1909

Küçük Havadisler

Şehrimizde beş bin lira sermaye ile bir anonim tiyatro şirketi teşkil etmek üzere olunduğu haberi geldiği söylenmektedir.

248, 27 Mart 1325 / 9 Nisan Efreni 1909

“Nestle” Çikolata Reklamı

İsmi bütün âlemde maruftur. “Sütlü unu ve süt hülâsası”nın haiz olduğu söylenmektedir. Bu çikolata dahi şimdi imal olunmakta ve dünyanın her tarafında mazhar bir rağbet olunmaya başlamış olduğu reklamı yapılmaktadır. Çikolatanın logosu ile reklamı yapılmaktadır.

3. 3. 2. Kültürel Haberler

154, 21 Kânunuevvel 1324 / 3 Ocak 1909

Yirmi küçük hikâyeden mürekkep olan nüsha-i mevcudesi kalmadığı cihetle Edebiyat-ı Cedide Kütüphanesinde tekrar tabi olunmuştur. Bab-ı Ali caddesinde Feraset Kütüphanesinde on kuruş fiyatıyla satılmakta olan Hüseyin Cahit’in kitabı tanıtılmıştır.

33, 20 Ağustos 1324 / 2 Eylül 1908

Evvelki gün Kadıköy’de kışlık tiyatrodaki kolağası Mahmut İhsan Bey’in delalet ve himmet-i hayır viranesiyle anasır muhtelif-i Osmaniye’nin ittihadı şerefine verilen konser evvelce neşredilen program mucibince ve suret-i mükemmelde cereyan etmiş. Es-sine-i muhtelif de ibrad ve kıraat edilen nutuklar, verilen konferanslar, mücriye müzikası tarafından icra olunan parlak bir şekilde alkışlandı.

34, 21 Ağustos 1324 / 3 Eylül 1908

Ağustosun yirmi altıncı salı gündüz kadınlar, gece erkeklere mahsus olarak heveskaran sanattan mürekkep bir kampanya tarafından Sarıyer'de hidayetin bağında “vatan” piyesi mevki temaşaya katılacak, hâsılatı çırçır dükkânı ile menfilere verilecektir. Azimet ve avdet için şirket-i hayriyece vapur tahsis ettirilmiştir.

36, 23 Ağustos 1324 / 5 Eylül 1908

Tiyatro ve Konserler

Hâsılatın nısfı iane-i Milliyeye ve nısfı diğeri çırçır Herikez dükkanına mahsus olarak Kadıköy hamiyetperver gençleri tarafından Zamyâ oğlu bahçesinde Menak Efendi marifetiyle “Kör Cezal” piyesi mevki temaşaya vazî ettirilecektir.

38, 25 Ağustos 1324 / 7 Eylül 1908

Edebiyat ve müştemilatından bahis olmak üzere Şarka namıyla bir mecmuanın birinci cüzü intişar etmiştir. (Tevfik Fikret)

54, 10 Eylül 1324 / 23 Eylül 1908

Mektepli kız, Muharriri Halid Ziya üçüncü sayfada hikâye olarak eserin bir kısmı yayımlanmıştır.

60, 16 Eylül 1324 /29 Eylül 1908

Konferanslar

Önümüzdeki Perşembe günü Osmanlı tahsil görmüş gençler kulübü tarafından Beyoğlu'nda ve Edebiyat tiyatrosunda bir konferans verilecektir.

61, 17 Eylül 1324 / 30 Eylül 1908

Millet marşı

Güftesi evvelce Tevfik Fikret Bey tarafından yazılan Millet Marşı bestekâr-ı şehir Malik Efendi tarafından gayet ahenktar bir suret de tanzim edilerek marşa mahsus notası mevki istişare vazi edilmiştir.

69, 25 Eylül 1234 / 8 Ekim 1908

Osmanlı Sahne-i Edep Cemiyet-i Hayriyesi

Ramazan-ı şerifin üçüncü Salı günü akşamı yani çarşamba gecesı Beyoğlu'nda Tepebaşı belediye kışlık tiyatrosundadır. (Tevfik Fikret)

73, 29 Eylül 1234 / 12 Ekim 1908

Yeni Fesler

Yeni Türklere yeni Fesler: Şehrimiz sokaklarında dolaşanlar birden bire yeni bir manzara karşısında bulunarak pek çok bir suret de şaşırılmışlardır. Yeni fesler; evet Avusturyalıların memleketimize yolladıkları çürük murdar menailerı almağa ahdeden Osmanlılar başlarındaki feslerden kısm-ı izaminın Avusturya malı olduğunu unutamazlardı.

78, 4 Teşrinievvel 1324 / 17 Ekim 1908

Kadın

Selanik'te bu nam ile sarf muhteratın terkibât-ı fikriye ve içtimaiyesine hizmet etmek üzere haftalık bir risalenin beş altı güne kadar intişar eyleyeceği istihbar ettik. Memleketimizin ihtiyacat-ı mühimmesinden olan bu yoldaki neşriyatın taksirini temenni ve mütalaasını karilerimize tavsiye eyleriz.

102, 30 Teşrinievvel 1324 / 12 Kasım 1908

Müze Müdürlüğüne

Bundan on beş sene evvel İzmir civarında Ayasluğ mevkiinde Avusturyalıları tarafından hafriyat icrasıyla çıkarılacak asar-ı etkiyenin kemalen kendi memleketlerine nakli hususuna irade çıkmıştı.

112, 9 Teşrinisani 1324 / 22 Kasım 1908

İttihad-ı Milli Marşı

Hakan-ı merhum sultan Murat Hazretlerinin kerimesi Fehime Sultan Hazretleri tarafından İttihad-ı Milli marşı namıyla bir marş bestelenmiş olduğunu idarehanemize ihdas olunan nüshasından anlatıldığı beyan edilmektedir.

142, 9 Kânunuevvel 1324 / 22 Aralık 1908

İngiliz Kadınları – Osmanlı Hanımları: İki toplum arasındaki toplumdaki temel taşları olan kadınların toplum içindeki yeri üzerine bir değerlendirme yapılmaktadır.

156, 23 Kânunuevvel 1324 / 5 Ocak 1909

- Yeni Milli Marş Hüseyin Refik Bey tarafından tanzim edilen bu güzel marş ahiren safiha intişar oldu.

163, 1 Kânunusani 1324 / 14 Ocak 1909

Tiyatrolar

Rumelihisarı ittihad ve teavün himmeti tarafından Muhammet Bey yahut Fehim Paşa'nın fevkalade olan piyesler yayımlamışlardır.

178, 16 Kânunusani 1324 / 29 Ocak 1909

Ulum-u İktisadiye ve İctimaiye Mecmuası: Hürriyetin kıymeti böyle eserlerle takdir edilmektedir.

3. 3. 3. Sağlık Haberleri

102, 30 Teşrinievvel 1324 / 12 Kasım 1908

Hastanelere Muanat Edelim

- Halide Salih Hanım Efendiye-

Tarih sayfeleri karıştırılırsa kadınların insaniyete bahsettikleri hizmet-i güzide her yerde nazar-ı memnuniyetle görünür. İnsanlığın fevkinde bir mertebe daha tasvir edilirse bunu hiç şüphesiz kadınlar işgal eder.

Hastanede verilecek dersleri bitirdikten ve tatbikat ilmiyesinde tatbikiyle gördükten sonra hastane, müdavimler, “hasta bakıcılığı dersine şu kadar müddet devam ettiğine ve bir hastaneye bakacak salahiyeti haiz olduğuna” dair bir de tasdikname verecektir. İşte biz vazifemizi yapıyoruz, bundan sonrası hamiyetli Osmanlı kadınlarına kalmış olduğu beyan etmektedir. (Muallim Doktor Asıf)

104, 1 Teşrinisani 1324 / 14 Kasım 1908

Gülhane Hastanesi Heyet-i Tabiyesi

Gülhane hastanesi heyet-i tabiyesi münhasıran münakaşat ve mübahesat-ı fenniye tahsis edilmek üzere on beş günde bir kere geceleri içtima etmeğe karar vermiş ve fenni gece namı verilen bu müsamerelerin içtima edilmesinden bahsedilmektedir.

107, 4 Teşrinisani 1324 / 17 Kasım 1908

Çiçek Hastalığı

Beyoğlu, Hasköy, Kasım Paşa, Boyacı köyü ve Ortaköy cihetlerinde çiçek hastalığı zuhur ettiğinden devir-i aidesi heyet-i sahiye ittibası tarafından telkih ameliyatına kemal-i kerimi ile devam olduğu haber alınmıştır.

118, 15 Teşrinisani 1324 / 28 Kasım 1908

Doktor Onciyan: Kulak, burun ve boğaz imrazı mütehassısı

Paris’de kesb-i ihtisas ederek şimdiye kadar istimal olunmamış sıcak hava vesaire ile sağırlığı ve bahsi geçen diğer hastalıkları tedavi etmekten bahsedilmektedir.

123, 20 Teşrinisani 1324 / 3 Aralık 1908

Tifo Hastalığı ve Sebebi İntişarı

Tifo hastalığının kırk çeşme suları vasıtasıyla husul ve intişar edildiği tahkik ederek sulardaki bu esbabını tetkik ve men eylemek üzere bir heyet teşkil edilmiştir. (19 Teşrinisani 324, Dâhiliye Nazır Sabıkı Reşit Akif)

172, 9 Kânunusani 1324 / 22 Ocak 1909

Doktor Onciyan: Kulak, Burun, Boğaz imrazı mütehassısı ile Paris'te kesb-i ihtisas ederek bu hastalıklar ve tedavileri ile ilgili bilgiler verilmektedir.

203, 10 Şubat 1324 / 23 Şubat Efrenci 1909

Şeker hastalığı için yegâne müdavat glüten ekmeği olduğunu ve ekmeğin içinde neler olduğunu nasıl yapıldığı bilgisi verilmektedir. Aynı zamanda nerde satıldığı da belirtilmektedir.

223, 2 Mart 1324 / 15 Mart Efrenci 1909

Osmanlı muayenehane-i tıbbiye cerrahı doktorları Salih Zeki Bey ve diğer doktor arkadaşının uzmanlık alanı ve hangi hastanede ne alanda çalıştıkları bilgisi verilmektedir.

3. 3. 4. Eğitim Haberleri

13, 31 Temmuz 1324 / 13 Ağustos 1908

Memleketin Türkiyat-ı maneviyesine gelince, işte idare-i sabıkanın vatana ettiği en büyük hıyanet ve cinayet bu noktada tecelli eder. İdare-i sabıka memleket de hayat-ı fikriyeye mahvetmek için ne lazımsa hepsini yapmıştır. Terbiye-i fikriye birinci derecede mektepler temin eder. Hürriyet mahvedilerek yerine zulüm ve istibdat ikame edilince ilk nazar-ı gayz ve adavet mektepleri etkilemiş oldu. Mekatib-i Aliye'de tarih ve saire gibi dersler kaldırıldı. Biraz kalanlarda sansür ediliyordu. İş o dereceye vardı ki bundan on üç on dört sene evvel mekteb-i mülkiyede hukuk-u idare namıyla elimizde tevdi edilen kapılar ancak elli altmış sayfadan ibaret bir hale gelmişti. Sonraları bunlarda çok körledi. (Hüseyin Cahit)

15, 2 Ağustos 1324 / 15 Ağustos 1908

Mekteb-i Sultani müdüriyetine Emrullah Efendi'nin münasebetiyle müntesibin mektepten Nureddin Bey'in kıraat ettiği nokta-i matbaamızda tevdi edilmiştir. Mekteb-i Sultaniye memleketimizde ek nafi ve salim yer terbiye-i medeniyyeye mebni olmak üzere açılmış.

16, 3 Ağustos 1324 / 16 Ağustos 1908

Orman ve Maden Mektepleri

Orman ve Maden fenlerinin tahsiline mahsus olmak üzere ayrı ayrı birer mekteb tesis edilmesi zaruri olduğu belirtilmiştir.

19, 6 Ağustos 1324 / 19 Ağustos 1908

Mekteb-i Mülkiye mezunları bir cemiyet teşkil etmek üzere dün mektepte toplandılar. Maksud-ı içtimaa dair noktalar söylendi. Neticede mukim bir komisyon teşkiline karar verildi bu komisyon Perşembe günü toplanarak lazım gelen esasları tanzim edecek, bunlar tabi olunacak gelecek pazartesi günü tekrar bir içtima-i umumi yapılarak orada müzakereye konacaktır.

24, 11 Ağustos 1324 / 24 Ağustos 1908

Mekteb-i Mülkiye'ye dâhil olmak arzusunda bulunan idadi mezunları yaz müzakerat-ı icrası zamanında ağustosun on ikinci salı günü saat altıda Vezneciler de Osmaniye kara imtihanesine içtimaa davet olunur.

31, 18 Ağustos 1324 / 31 Ağustos 1908

Bu sene tedrisat tadil edilen eski program mucibince icra olunacaktır. Daire-i ilmiye gelecek sene için program hazırlamakla meşgul olacaktır. Mekatib-i Aliye için ders kitabı intihab edilmeyecek, yalnız programa muvaffak olan asarın tedris mecaz bırakılacaktır.

32, 19 Ağustos 1324 / 1 Eylül 1908

Şu halde mekteb-i mülkiyeye memleketimizin her türlü ihtiyacatına göre mütefennin, muktedir, malumatlı iş bilir adamı yetiştirmeğe memur bir darü't-talim şeklinde tasvir etmek icab eder. Şubat-ı idareye mamurlar, bankalara kâtipler, ticarethanelere müdürler, gazetelere muharrirler, mekteplere muallimler, buradan yetişebilecek. Bugün devlet kabinesinde ekmek arayan mülkiye mezunları yarın, biz hükümete muvafık değiliz, diyecekler.

İşte memleketin pek ziyade muhtaç olduğu gençler böyle gençlerdir, bunların miktarını çoğaltmak memleketin vazifesidir. (Müştak)

34, 21 Ağustos 1324 / 3 Eylül 1908

Mekteb-i Sultani

“Milletlerin tenkis ettikleri heva hürriyettir.” Derler.

Bize büyük hizmetler eden o müessese o zamanlar garbın hürriyete açılmış bir ruzu-i irfan idi. Bugünkü inkılâbımıza az çok iştirak etmiş olan bu inkılâbı ruhuyla fikriyle anlayan zevatın büyük bir kısmını mekteb-i sultani yetiştirmiştir. Bunun içindir ki mekteb-i sultani idare-i sabıka zamanında ölüme mahkûm olmuştu.

Mühürdar 18 Ağustos 1324

Mekteb-i Sultani Mezunlarından

36, 23 Ağustos 1324 / 5 Eylül 1908

Programlarca icrasına lüzum görülen bazı ıslahat ve tadilattan dolayı mekatib-i âliye ile Dersaadet ve taşrada mekatib-i idadiyesinin bayram ertesi küşad olunacakları ve bil-umum mekatib-i iptidaiye ve reşidiyede bu kere tanzim olunan muvakkat program mucibince ağustosun yirmi beşinci pazartesi günü derslere mübaşeret olunacak. Dersaadet zukur mekatib ve rüştiyesinin tevzii mükâfat-ı resminin nezaretçe tansib olunacak bir mekteb de sureti müctemiede icrası tavsib edildiğinden her mekteb şakir zatından müstehlik mükâfat olanlarının ismini mübin defterlerin bir hafta

zarfında müdür ve muallimler tarafından Meclis-i Kebir maarifin daire-i alimiye kalemine calib edileceği meşhur olduğu beyan ediliyor.

39, 26 Ağustos 1324 / 8 Eylül 1908

Daru'l- muallimin müdüriyetine tayin olunan Sayhan Sırrı Efendi'nin tebdili lâzımeden görünmekle müdüriyet-i mezkureye Daruş-şüfaka müdürü İsmail Hakkı Efendi intihab edilmiştir.

42,29 Ağustos 1324 / 11 Eylül 1908

Mekteplerimizin tahsili yolunda değildi. Programdaki Fransızca eskiden beri alışılmış bir şeyse birden bire kaldıramamak meslek adaletin neticesi olarak duruyordu. Dersten istifade edilmesi beklenmiyordu. Fakat Fransızca insanda kemalin verdiği ilk derslerde öyle bir feyiz öyle bir ihtiyaç hürriyet ve adalet vardı ki nakis Fransızcamız ile o kitaplara adeta hücum ederek, anlamazdık yine okurduk, bir “vatan” kelimesine, “hürriyet” kelimesine rastlamak için anlamadığımız halde sayfalarca eseri okumağa katlanırdık.

İşte memleketimizin gençleri Fransızcaya böyle alıştırdılar. Fransızca demek bugün gençlerimiz demektir. (Hüseyin Cahit)

48, 4 Eylül 1324 / 17 Eylül 1908

Binaenaleyh maarif ıslahatı hakkında söylenecek sözler esası teşkilata veya muvakkat suretde bu sene tatbik edilecek mukarrerata ait olmak üzere ikiye ayrılabilir. Maarif nezaretinin hazırlattığı kanun layihaları hakkında henüz malumat alınmadığından, daha doğrusu ortada daha kararlaşmış hiçbir şey bulunmadığından buna dair bir şey söyleyemez.

Meşrutiyetin ilk zamanlarında maarif teşkilatı hakkında tetkikatında bulmak üzere Avrupa'ya bir heyet gönderilmesi lazım olduğundan bahsetmiştik. (Hüseyin Cahit)

52, 8 Eylül 1324 / 21 Eylül 1908

Ahiren mekteb-i sultani müdüriyetine tayin olunan Hüdevendigâr Vilayeti Maarif Müdürü sabık Azmi Bey'in Yanya vilayetince mebusanlığa intihabı arzu edildiği işitilmiştir. Azmi Bey gerek Dersaadet ve gerek taşrada müteaddit memuriyetlerde hüsn-ü hizmet etmiş muhip vatan bir zat olduğundan vilayet ahalisince beyan olunan bu arzuyu kabul edecekleri ümit olunur.

54, 10 Eylül 1324 / 23 Eylül 1908

Mekteb-i Sani

Mekteb-i Saninin maaş-ı tahsisatı talebe başına yevmiye alınmış sekiz para olup bu ise orman ve maden nezaretinden Bab-ı Ali'ye yazılmış idi. Bu teklif kabul edilmeyerek iade olunmakla nezaretten tekrar Bab-ı Ali'ye müracaat da bulunulmuştur.

56, 12 Eylül 1324 / 25 Eylül 1908

Daru-l Muallimat

Her ne kadar kızların tahsili için evvela iptidailerden başlamak lazım gelirse de bizde kızlar için iptidaiye ve rüştiyeler yok denilecek bir halde olması, öteden beri kız mektebi denilince daru-l muallimatın ortaya sorulmasını ondan başlamağa mecbur etmiştir. Bizde daru-l muallimat güya muallime yetiştirdiğinden ve muallimlerin hüviyet-i maneviye ve ilmiyelerinin genç kızların tekâmül-i ahlakı ve zihniyesinde gayrı kabil ezilir bırakacağından muallime meselesinden makalat'ıma ibtidar etmeğe münasip gördüm. (Halide Salih)

58, 14 Eylül 1324 / 27 Eylül 1908

Bütün memalik-i mütemadinede mekteplerine varıncaya kadar bulunan mekatib-i iptidaiye de malumat Nafia tedrisatına çok ehemmiyet verilmekte terbiye-i etfal kitaplarında ilm-i eşya derslerinin ehemmiyetinden pek çok bahsedilmekte olduğuna göre Maarif Nezaretince bu dersin lüzumsuz ad eylemiş bulunmasını istibad ediyor. Bunun programlar haricinde kalmasının bir zühul eseri olmasını ihtimale daha

yakın görüyorum. Ve bunun için bu mühim dersi heyet-i muhterime-i iadesinin hatırına getirmeğe müsaraa ediyorum. (Sati')

62,18 Eylül 1324 / 1 Ekim 1908

Mekteb Programları

Cemiyet-i İlmiye'nin teşkilatından beri sabırsızlıkla beklenen milletin meselesi hayatiye ve ruhiyesi hükmünde olan programlar nihayet neşr edildi. O cemiyet-i muhterimenin kemal-i fazıl ve iktidarı ekâbir rical maariften müteşekkil olması hasebiyle cay şüphe ve tereddüt olmamak haklarındaki hizmetimiz bir kemal bulmak üzere arz edebiliriz ki şu programlarca vuku bulan ıslahat ve tensikat bu hususta perverde ettiğimiz bedie-i hayaliyeye hiçte muvaffak düşmedi. Yalnız Dar-ül Fünun erbab-ı ihtisasa mahreç bulunduğu derslerin tabiiyetinde duçar müşkülât olmak mestur bile olmadığı için oraca yapılan ıslahat nefsi amire tevafuk etmiştir.

Fakat mekatib-i idadi de eskiden farksızdır, daha doğrusu bir fark var ki o da ihtiyacat-ı cedide-i medeniyemiz için en muvafık, en lüzumlu derslerden olan usul ve defterinin hizip olunmasından ibarettir. Hala yeni mevkii içtimaiyemizi zamanımızın ihtiyacatını takdir edemiyoruz. (Hüseyin Şükrü)

64, 20 Eylül 1324 / 3 Ekim 1908

Mekteplerimizde Alet ve Numuneler

Hükümet-i Tabiiye, Kimya Tarih-i Tabii, Malumat-ı Fenniye, Coğrafya ve Hattı, Mübade-i Hesab ve Hendese Mübahisin talebeye ancak anlaşılması bu mübahase ait haritalar, resimler, numuneler gösterilmesine ve tecrübeler yapılmasına tevkif eder.

Mateessüf bizde bu cihete ehemmiyet verilmiyor. En ziyade tecrübî bir suret de tefhim edilmek lazım gelen derslerde bile yalnız tahrir ile ittifak ediliyor, hemen bütün dersler söz ile ve yazı ile geçiyorlar. Buna "Niçin?" denilince muallimler ve memurlar derhal "Alet ve Numune bulunmadığı için" cevabını veriyorlar. Bu cevab, ilk nazarda doğru gibi görünür, fakat ahval biraz daha yakından tetkik, esbabı biraz daha derince teşrih edilirse o zaman bunun doğru olmadığı anlaşılır. (Mesati)

76, 2 Teşrinievvel 1324 / 15 Ekim 1908

Bağdat Mektebi

Bağdat'tan aldığımız bir mektup da deniliyor ki: Irak havalinde asayiş pek ziyade cinayet ve diğer suçlar gibi olayların yaşandığını bu duruma yetkililerin yaklaşımını anlatmaktadır.

84, 10 Teşrinievvel 1324 / 23 Ekim 1908

“Fransızca için gece dersleri” Galata localarında hendek sokağında “Sen Benuva” mektebinde Fransızca talimi için gece dersleri küşad edilmiştir.

85, 11 Teşrinievvel 1324 / 24 Ekim 1908

Mekteb-i tabiye-i şahanenin Mekatib-i Askeriye nezaretinden irtibatının merci harbiye nezaretini olmak üzere Mekatib-i Tabiye-i ve Umur-u Tabiye-i Mülkiye Nezareti namıyla ayrıca bir nezaret teşekkülüne irade-i seniye sadır olmuştur.

88, 14 Teşrinievvel 1324 / 27 Ekim 1908

Darul-muallimin ders programı iptida-i kısmı olarak tablo şeklinde verilmiştir.

Esas Ders	Birinci Sene	İkinci Sene	Üçüncü Sene
İlim-i Diniye	2	2	2
Arabi	2	2	2
Farsi	2	2	1
Türkçe	3	2	1
Mübade-i Cebir			1
Hendese	2	3	1

Coğrafya Umumi ve Osmani	2	2	2
Tarih-i Umumi	2	2	2
Tarih-i İslam ve Osmani	2	2	1
Malumat-ı Diniye ve Ahlakiye	1	1	
İlm-i Terbiye			2
Hüsn-ü Hat	1	1	1
Usul-ü Tedris		1	1
Usul-ü Defteri			1
Mübadi-i Kozmografya			1
Mübadi-i Ulum-i Tabiye		1	1
Fransızca	2	2	2
Toplam	24	24	24

Mekteb-i Sultani

Bayram bitip ardından idadiler başladı mekteb-i sultaniden henüz bir hareket olmadığı beyan edilmektedir.

93, 21 Teşrinievvel 1324 / 3 Kasım 1908

Alyans İsrailiyat Mektebinde tarih-i Osmanî ve âlem-i eşya dersinin Türkçe lisaniyla tedrisine karar verilmiştir. Musevi vatandaşlarımız bu suretle Türkçeye muhabbetlerini izhar etmiş oluyorlar.

-Kütüphaneler için

Kütüphanelerde mevcut bunca asar-ı nefise ve nadirenin hüsn-ü muhafazası müfettişlerin tayin vezaifi ve bunların temini zimmetinde Dersaadet kütüphaneler müfettişliğince kaleme alınan nizamname layihası tetkik edilmek üzere meclis-i maarife verildiği haber alınmıştır.

- Ticaret Mektebinde

Ticaret mektebi programlarının ihtiyaç hazıra göre tebdil edildiği ve daha ıslahata çalışılacağı kemal-i memnuniyetle görülmekte ve müdür Hüsnü Tahsin Bey'in dirayet ve kifayeti bu hususu gafil bulunmaktadır.

94, 22 Teşrinievvel 1324 / 4 Kasım 1908

Daru-ı muallimler Maarif ve terbiye müstakillerimizin temel taşlarını teşkil edeceğinden, bunun için onların programlarında atiyen telakkisi pek müşkül ve çok zamana muhtaç olacaktır. Adi mekteplerin programlarındaki noksanların tesirat-ı müzakeresi çok kolaylıkla ve az zaman zarfında telakki edilebilir. (Sati)

Darul muallim Programları Hakkında

- Yeni Mekteb programlarından malumat-ı ziraiye dersi çıkarılmış olduğu halde buna mukabil malumat-ı fenniye dersi olsun ithal edilmemiş bulunmasına hayret etmiş. Bu noksanı maarif nezaretinin nazar-ı dikkatine arz edildiği beyan edilmektedir.

96, 24 Teşrinievvel 1324 / 6 Kasım 1908

Maarif Islahatı

Telgraf acentelerinin dün Paris'ten tebliğ ettiği bir haberde Ahmet Rıza Bey'le Doktor Nazım Bey'in Fransa Maarif Nazarıyla mülakat ettikleri ve bu mülakat da memleketimizde tedrisat-ı iptidaiye, idadiye ve aliyeyi tensik ve ıslah için icab eden malumundan mürekkep bir heyet tefrikini iltimas edildikleri bildiriliyor. (Hüseyin Cahit)

Darülfünun Tıp Şubesi

Memleketimizde şimdiye kadar tababet tahsili için iki mekteb vardır: Biri Tıbbiye-i Mülkiye, diğeri Tıbbiye-i Askeriye, bunlar artık tevhid edileceği beyan edilmektedir.

- Mekteb-i Tabiye-i Mülkiye Darülfünun şubabat olarak mekatib-i askeriyeden madud bulunmasına nazaran idaresinin kısmen maarif ve kısmen dahi mekatib-i askeriye nezaretine ibkasında muhazir adide melhuz olduğunda işbu mektup ile Şam Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiyesinin Maarif Nezareti'ne irtibatının iade olması anlatılmaktadır.

- Mekteb-i Mülkiye ders programı tablo şeklinde belirtilmiştir.

Esas Ders	Birinci Sene	İkinci Sene	Üçüncü Sene
Hükümet-i Hukuk-u İslamiye (Tefsir ve Hadis'ten Me'hud olmak üzere)	2	2	2
Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye	1	1	1
Usul-ü İdare	2	2	2
İlm-i İktisat	1	1	2
Usul-ü Maliye	2	2	2
Edebiyat-ı Osmaniye	1	1	
Hukuk-u Düvel	2	2	
Hukuk-u Hususa-i Düvel	1	1	
İngiltere ve Fransa ve Amerika Kanun-i			1

Esasîyelerinin Tarihçesi			
Devlet-i Aliye'nin Tarih-i Siyasiyesi ve İdaresi	1	1	1
Tarih-i Siyasi (Birinci Senede 1763'ten 1789 ve ikinci senede 1814 tarihlerine ve üçüncü senede zamanımıza kadar)	1	1	2
Kavanin-i Ticariye		2	
Arazi Kanunu		1	
Hukuk-u Esasiye ve Umumiye	2	2	
Coğrafya ve İktisadi			2
Etnografya			2
İstatistik			1
Fransızca Mekatib- i Düveliye	2		
Mekatibat-ı Resmiye	1		
Mübadi-i İlmi Hukuk			2
Lisan (Arapça, Fransızca, İngilizce,	4	5	5

Almanca) dan biri
mecburi olarak

Toplam 24 24 24

102, 30 Teşrinievvel 1324 / 12 Kasım 1908

Dar'ül-Fünun Muallimleri

Dar'ül-Fünun edebiyat şubesinde tarih-i siyasi memlekete Ahmet Şaib Bey'in, edebiyat Türkiye muallimliğine sahip imtizacımız Tevfik Fikret Bey'in, tarih edebiyat muallimliğine Halid Ziya Bey'in olunduğunu haber alındığı beyan edilmektedir.

-Medrese-i Mülkiye Mektebi

Mekteplerin tensikat ve ıslahatı mübahisi arasında unutulur gibi gördüğümüz bir müessese-i Nafia var ki o da Hendese-i Mülkiye mektebidir. Vakıa Ticaret ve Nafia Nezareti Meclis-i Mebusana takdim edeceği ıslahat layihası arasına bu mektebin şimdiki idareden fen müfredatı dahi ilave ederek muktedir mühendisler yetiştirmeğe çalışacağı vazifeden addetmiştir.

103, 31 Teşrinievvel 1324 / 13 Kasım 1908

Gençler ve Mektepler

Öteden beri pek maruf bir sözdür; gençler ümid-i istiklaldir denir. İrade-i Müstebide de bu hükmümün ne dereceye kadar isabeti vardı bilemiyoruz. Fakat bugün tekmil-i şiddet ve kuvvetiyle, bütün kalbimizin emniyetle söylüyoruz ki memleketimiz istikbali gençlerin şimdi idadi ve âli mektepler sıralarında tahsil ile meşgul olan evlatlarımız kardeşlerimizin elindedir. (Hüseyin Cahit)

-Ticaret Mektebi

Ticaret mektebi programları ıslah ve tensik ve malumunu dahi intihab ve tayin kılınmış ve tedrisata teşrini saninin üçüncü pazartesi günü mübaşeret edilmesi müsemmam bulunmuş olduğundan yevm-i mezkûrda bilumum müdaviminin saat üçte mekteb de hazır bulunmaları lüzumu ilan olunmuştur.

104, 1 Teşrinisani 1324 / 14 Kasım 1908

İstihkâm Mektebi

İstihkâm sınıfları namına iki efendinin imzasıyla alınan bir varakada istihdam mektebi programı hakkında bilgi verilmektedir.

107, 4 Teşrinisani 1324 / 17 Kasım 1908

Mekatib- Tabi-ye

Otuz iki sene bir zulmet, bir sefalet, bir perişanlık içinde yaşanmış olduğunu Osmanlılığın bu son devresi otuz iki senelik bir gece gibi geçtiği ve “ne ahlakımız, edebiyatımız, ne de ümid-i istikbalimiz kalmıştı” olarak beyan edilmiştir. (Selanik Hastanesi Ser Tabibi, Doktor Zühtü)

-Dersaadet Mecraları

Dersaadet'te kavaid-i fenniyyeye muvafık olarak umumi mecralar inşa ettirmek üzere Almanya'da hıfzı sıhha muallimlerinden Doktor (Emmerih) celb edilmiştir.

-Mekteb-i Hukuk Mezunları

Mekteb-i Hukuk talebesinden bazıları idarehanemize müracaat ederek bir haftadan beri mektebe devam ettikleri halde muallimlerden hiçbirinin gelmediğini ve binaenaleyh tedrisata henüz başlanmadığını makam-ı şikâyette ifade ettiler.

111, 8 Teşrinisani 1324 / 21 Kasım 1908

Türkçe – Edebiyat Programı

Mekteb-i Sultani ile Mekteb-i İdadiyesi Edebiyat-ı Osmaniye muallimi Süleyman Fehmi Bey tarafından uzun uzun teferruatlı “Türkçe Edebiyat” namıyla tertib ve tahrir mekatib-i idadiye programlarına muvafık bulunan yerler geliştirmektedir.

112, 9 Teşrinisani 1324 / 22 Kasım 1908

Mekteb-i Mülkiye bugünden itibaren küşad edilerek derslere mübaşeret olunmuş ve talebe kayd muamelatına hitam verilip defterler kapanmış olduğundan badema kayıt için müracaat edilmelidir.

116, 13 Teşrinisani 1324 / 26 Kasım 1908

Mekteb-i Sultani Ücret Tahsiliyesi

Mekteb-i Sultani ücret tahsiliyesinin badema rivayet varsa da bunun aslı olmayıp eskisi gibi taksit ile istifa olunacağı anlaşılmıştır.

122, 19 Teşrinisani 1324 / 2 Aralık 1908

Orman Mektebi

Ormanların usul muhafaza ve mazbutiyet idarelerine müteallik muamelatın hüsn-ü cereyanı için müteşekkil idare fenni bir idare olması lazım geleceği bilcümle memalik mütemadine de takdir ve tasdik edilmektedir.

154, 21 Kânunuevvel 1324 / 3 Ocak 1909

Darul muallim programının bir buçuk yıl evvel tanzim edilmiş olduğu hakkında bilgi verilmektedir. (Sati)

180, 18 Kânunusani 1324 / 31 Ocak 1909

Telgraf Mektebi

Posta ve Telgraf Nezareti'nin bir telgraf mektebi teşkil etmek istediğini haber alınmıştır.

218, 25 Şubat 1324 /10 Mart Efrenci 1909

Mekatib-i Tıbbiye Meselesi

Devr-i Sabık Mekteb-i tıbbiye, manen ve maddeten pek biçare bırakıldığı belirtilmektedir. İki üç sene olana kadar mekteb-i tıbbiye askeriyenin bulunduğu bina bugün Mektebi Tıbbiye-i Mülkiye'nin sükûn olduğu kadar köhne konağın tahribatını bir surette ilan edilmiştir. (Doktor Kemal Cenap)

229, 8 Mart 1325 / 21 Mart Efrenci 1909

Edirne'de Ziraat Mektebi ve Numune Çiftliği

Edirne'de kâin Hamidiye Sanayi Mektebi'ne ait Hacı Doğan çiftliğinin ziraat mektebi ve numune çiftliği ittihaz edildi. Bunun ilk senesi için muktezi dört yüz otuz üç bin iki yüz on kuruşun ve ondan sonra senevî iki yüz kırk yedi bin iki yüz on kuruşun Ziraat Bankası'na salisen temettüatından sarf-ı hususi ederine vilayeti meclis umumiyesinden işar olunmuş idi.

234, 13 Mart 1325 / 26 Mart Efrenci 1909

Tarih-i Umumi

Darü'-ş şafaka ve Vefa Mekteb-i İdadisi tarih muallimi Ferit Recai Bey tarafından telif edilen bu eserin birinci baskısı neşredilmiştir. Vukuat, muhakemat, gibi tarihiye konularından tarihle ilgili konuları etraflı bir şekilde kaleme almıştır.

242, 21 Mart 1325 / 3 Nisan Efrenci 1909

Mektep Küşadı

İttihad ve Terakki Cemiyeti'nin temin ve terfî maarif maksadıyla mektepler küşadı etmeyi tasvir eylediği halde bundan vazgeçtiğine dair Cevdet Bey tarafından vuku bulan beyanat üzerine Selanik'te İttihad ve Terakki mektebi müdürü İhsan Bey Cevdet Bey'e hitaben bir mektup kaleme almıştır. Bu durumla ilgili görüşlerini ve yapılması gerekenleri belirtmiştir.

3. 3. 5. Gayrimüslim Haberleri

5, 23 Temmuz 1324 / 5 Ağustos 1908

Muhabbet ve himayemizi yalnız Bulgarlara Sırlara ve Rumlara hasretmemiz haksız olur. Zira Memalik-i Osmaniye nüfusunun kısm-ı azamını teşkil den Müslümanlar Balkan Hıristiyanlarından daha iyi bir tarzda şüphesiz idare olunmuyor.

15, 2 Ağustos 1324 / 15 Ağustos 1908

Kayseri’de ahali ile asker arasında bazı münazaat zuhur ettiğine dair Ermenice ve Rumca gazetelerde bazı fıkralar münderiç idi.

28, 15 Ağustos 1324 / 28 Ağustos 1908

Şu tafsilata nazar-ı ihtilaf cemaatlerin reylerini yalnız kendi cemaatleri efradına hasır etmemeleri ve mesela Rum yahut Bulgar yahut veya Ermeni ahali dün olan intihab dairelerinde bir Türk, bir Arab bir Kürt intihab edilmesinde beis görmemelidir. Kezalik anasırı pek muhtelif olan bir sancak ahaliyesi de müteaddit mebuslar intihab edemedikleri takdirde kendi cemaatleri haricinde bir mebus ihtiyar etmekle menfaatlerini ihlal etmiş olmazlar. (İsmail Hakkı)

29, 17 Ağustos 1324 / 30 Ağustos 1908

Anasır-ı Osmaniye “Osmanlı” namı altında müsavi hukuk ile tevhid edilmeyecek olursa her biri muhtelif emel takip etmeğe başlar. Bulgarlar bir taraftan Rumlar diğer taraftan, Ermeniler daha öte taraftan münafi-i Milliyelerini muhafazaya uğraşacaklar, kendi menfaatlerini anasır-ı sairenin zararında arayacaklardır. Bu suretle kuvvetler dağılarak muhtelif istikametler takip ederek birbirlerini imha edecekleri yerde adalet ve müsavat dâhilinde ittihad ederek hep aynı maksada hadim bir hale gelmesi eline bundan hâsıl olacak kaide umuma şamil olur. (Hüseyin Cahit)

32, 19 Ağustos 1324 / 1 Eylül 1908

Rumlara mahsus imtiyazların geri alınacağını şayi olması üzerine İttihad ve Terakki Cemiyeti azasından bir zat Rum patrikhanesine giderek cemiyetin asla böyle

bir niyet de olmadığını Patrik Efendiye temin eylemiş ve Patrik Efendi tarafından beyan-ı teşekkür edilmiştir.

38, 25 Ağustos 1324 / 7 Eylül 1908

Şehrimizdeki Rumlarla Ermenilerin bir cemiyet tesisine karar verdikleri memnuniyetle haber alınmıştır.

41, 28 Ağustos 1324 / 10 Eylül 1908

Rumların programı

Selanik Rum cemaati tarafından kendi programlarını mübin olmak üzere Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyetine verilen beyannamede “imtiyaza mezhebiyelerini ve bundan neşet eden hukuku” muhafaza edecekleri dahi muharrer idi. Bundan evvelki bir icmalde bu programdan bahsettiğimiz sırada eğer bu imtiyazat ve hukuk Kanun-i Esasi ahkâmı dairesinde ise programda ayrı bir nokta suretinde gösterilmesi lüzum olduğu belirtilmektedir. Kanun-i Esasi ahkâmından hariç ise Rum vatandaşlarımızın Osmanlı vatanında Ermeni, Bulgar, Musevi, Türk unsurlarından fazla bir imtiyaz talep etmeleri müsavat, uhuvvet, adalet esaslarına muhayyer bulunacağını anlatmak istemiştik. (Hüseyin Cahit)

44, 31 Ağustos 1324 / 13 Eylül 1908

Farıza Rum vatandaşlarımız hem Kanun-u Esasi'nin bahş ettiği hukuktan hem de asırdan beri devam eden bazı imtiyazlardan istifade etmek istiyorlar. Bunun doğru olmadığı “Tanin” in geçen makalelerinden birinde tamamen izah edildi. Aynı itiraz Cebel-i Lübnan ahali hakkında da varittir. Cebel-i Lübnan ahalisinin ahdi ile sabit olan imtiyazat Kanun-i Esasi ahkâmına ya dâhildir ya değildir. (İsmail Hakkı)

53, 9 Eylül 1324 / 22 Eylül 1908

Bitlis vilayeti Ermeni ahalisinden evvelce Rusya'ya gidip ahiren vatanlarına avdet eden eşhastan birer lira ceza-ı nakdi talep olunmakta olduğu Ermeni patrikhanesinden adliyeye bildirilmiş ve icra-ı icabı dâhiliyeye işar edilmiştir.

54, 10 Eylül 1324 / 23 Eylül 1908

Diyarbakır Ermeni murahhaslığına tayin kılınan Kivork Efendi Diyarbakır'a musallat edilmiştir.

57, 13 Eylül 1324 / 26 Eylül 1908

Rumeli'de bulunan Bulgar mektepleri için muallime muallimlerle müdürler ve idare memurları intihab ve tayin etmek üzere Bulgarlı Kesavhe hanesinin mekatib-i idaresi müdürü Lafıçif Efendi bundan iki hafta evvel Bulgaristan emaretinin maarif nezareti tarafından Sofya'ya celb edilmiştir. Rumeli Osmanî dâhilinde Bulgar mekatibinin muallimleri, muallimleri, müdürleri ve idare memurlar intihab ve tayin edilmiş ve Lafıçif Efendi vazifesini ifa ederek Dersaadet'e avdet etmiştir. Makedonya umum Bulgar mekatibi tedrisat-ı cedideye başlamıştır.

58, 14 Eylül 1324 / 27 Eylül 1908

İstanbul'dan kaç mebus olacak ve kimler mebus olacak? Bu suali daha ziyade gayrimüslim vatandaşlarımız merak ile irad ediyorlar. İstanbul'da ekseriyet İslam unsurunda olduğu için bu unsur İslam'ın diğer vatandaşlara ne dereceye kadar mütehayyil bulunacakları anlaşılacak istiyoruz.

Hiç kimse inkâr edemez ki hürriyet-i adaletiye'ye istihsal eden İslam unsurları nimet-i hürriyet ve adaletten sair vatandaşlarını gayet âli-cenabale bir hareket ile mütesâviden müstefit etmek mesleğini takip etmiş ve şimdiye kadar hep bu mesleğe riayetkârlığını isabet eylemiştir. Dersaadet mebusanlarının intihabatında da herşeyden evvel namus ve liyakat aranacağı şüphesizdir. (Hüseyin Cahit)

60, 16 Eylül 1324 / 29 Eylül 1908

Rum vatandaşlarımızın öteden beri imtiyazat-ı mezhebiye cümlesinden olan intihabat usulüne alışkındırlar. Metropolit, Patrik, Meclis-i İntihabat icra ede ede kendilerinde takip edilmesi lazım gelen hat-ı hareket hakkında bir fikir peyda olmuştur. Bu fikre binaendir ki intizam ve İttihad ile hareket etmek lüzumunu suret-i katiye de anlamışlardır. Aralarında komiteler teşkil etmişler cemaatin ileri gelir, akli ileri zevat muhteremesinden mürekkep olan bir komitenin Patrikhanene vasıtasıyla teyit eden telkinatı hep birden bir vazife-i hamiyet pervarane olmak üzere kabul ve icra ediliyor. İşte bunun için reayalar dağılmıyor. Şayan-ı dikkattir ki belediye intihabatında Rum vatandaşlarımızın verdikleri tezkireler matbua idi. Hatta intihab ettikleri zatın ismi bile matbu idi. Demek oluyor ki onlar azalığa getirecekleri zatların kimler olacağını evvelce aralarında kararlaştırmışlar, İttihadı daha iyi muhafaza için rey varakalarını bastırmışlardı. (Hüseyin Cahit)

62,18 Eylül 1324 / 1 Ekim 1908

Ecnebi Posta haneleri

Memleketimizin bazı şehirlerinde işlemekte bulunan ecnebi posta haneleri hakkında şimdi söz söylemek ihtimal ki seyyar ad edilir. Fakat makalelerimiz nihayetine kadar okunacak olur ise görülür ki maksadımız haricen sükûn ve sukuta muhtaç olduğumuz böyle bir hengâmede bir mesele-i siyasiye çıkarmak değildir. Belki milletin kesb-i hürriyet ettiği şu zamanda nazarına pek garip görünecek olan ecnebi posta hanelerinin insidadı neye mütevakkıf olduğunu göstermek bunun için hükümet tarafından evvelce vukua bula teşhisat ve icraatı ve bundan devleti memleketçe hâsıl olan münafi muzarat'ı eylemek hâsılı ati için bu meseleye maşer-i efkâr-ı umumiye de bir zemin tahsis etmektir. (Salih Zeki)

74, 30 Eylül 1324 / 13 Ekim 1908

Protestan Milleti Vekâleti Meselesi

İlan-ı feyz nişan hürriyetten beri Protestan cemiyeti “Millet vekâleti” meselesiyle uğraşmaktadır. Zaman-ı istibdat da bir suret-i gayrı muhake ve meşrutada ihraz mevki etmiş olan milletvekili efendinin seyret-i ahvalinden daima şikâyet edilmiştir. Protestanlar idrakiyle şerefyap olduğumuz şu devr-i saadet ve adalet de bu

gaileden kurtulacaklarını ümid ediyorlardı. Filhakika ilk ilan meşrutiyet üzerine boyacıyan Agop Efendi cemiyetin talebi, daha doğrusu seyret sabıka erbabından bulunan memuriyetinin duçar edildikleri heybet ve hakaret hufi ile istifası adıyla nezaret-i celilesine ita etmiş ve bu suretle hakkında devran eden kayl vekâlet hitam vermiş idi. (Protestan Cemiyetinden Doktor Armen Doçyan)

78, 4 Teşrinievvel 1324 / 17 Ekim 1908

Ermenice neşredilen refiklerimiz Diyarbakır taraflarında masum ahalinin katliam edildiğinden birtakım malumat geldiğini Dâhiliye Nezareti'nin bilgisine sunulduğu beyan edilmektedir.

80, 6 Teşrinievvel 1324 / 19 Ekim 1908

Berlin Muahedenamesinin 61. maddesi:

“Bab-1 Ali Ermenilerin sakin oldukları eyaletlerde ihtiyacat mahalliyeinin icab ettiği ıslahat ve tanzimatı bila-tehir icra Ermenilerin emniyeti gereği ve Çerkezlerden muhafaza edeceğini taahhüt eder.” olarak beyan ediliyor. (Hüseyin Cahit)

Dâhiliye Nezaretine

Urfa'dan Ermeni: Ermeni Katoliği, Süryani Katoliği, Süryani kadim reisi ruhanileri tarafından İstanbul'da sirayeti kadim patrikliğine çekilmiş olan bir telgrafnameyi matbaamıza gösterildiğini bunda ahali-i matbaanın duçar-ı tecavüz oldukları, mal ve namuslarının tehlikede kaldığını beyan etmektedir.

Ecnebi Posta haneleri

İlan-ı Meşrutiyetten Sonra

Kanun-i Esasinin ilanıyla beraber posta hanelerimizin malumatı bir devre-i cedideye dâhil olduğunu ve bu durumun gayrimüslim halkın istifadati beyan edilmektedir. (Salih Zeki)

81, 7 Teşrinievvel 1324 / 20 Ekim 1908

Dâhiliye Nezareti'ne

Van Ermeni Taşnakyun Komitesi tarafından Dersaadet merkezine çekilen bir telgrafname dün gazetemize ibraz edildiğini ve Ermenilerin Van vilayetindeki faaliyetlerinden bahsetmektedir.

Anadolu vilayetinin bazılarında Ermeni vatandaşlarımıza tecavüzat vukua gelmekte olduğuna dair yazılar gelen şikâyet nihayet nazar-ı dikkate alınmasından bahsedilmektedir.

Ermeni vatandaşlarımızın vilayette duçar zulüm ve tevdi olduğu hakkında iddialar üzerine vuku bulan neşriyatımızın aslı olmadığı dâhiliye nezareti cevaben beyan edilmiştir.

83, 9 Teşrinievvel 1324 / 22 Ekim 1908

Yanlış bir Telgraf

Berlin Tağilat gazetesinde İstanbul'dan çekilmiş telgraf üzere; Ermenistan'dan varit olan havadisler mucib endişe bir haldedir. Ermeniler hakkında pek müthiş bir katliam icra edildiğinden ve sözde kendilerine yapılan zulümden bahsedilmektedir.

İntihabat Hakkında

Levand Herald refikimiz Fener de Rum patrikhanesi cismani ve ruhi meclisleri azasının dün içtima edere intihabat meselesi hakkında icra müzakerat edeceklerini yazdıktan sonra hükümetin her cemaat için ayrı ayrı intihabat icrası usulü kabule meyal oldu.

86, 12 Teşrinievvel 1324 / 25 Ekim 1908

İstikbal İçin

Gayrı Müslim Vatandaşlarıma

Yazar Amerika'dan gelen bir dostu ile olan mülakatı üzerine iki toplumu karşılaştırmalı değerlendirmelerde bulunduğu bahsedilmektedir.
(Halide Salih)

87, 13 Teşrinievvel 1324 / 26 Ekim 1908

İntihabat'da Gayrimüslim Unsurlar

İntihab mebusan kanunu üzerine çıkan tartışma ve huzursuzluklardan ve bunların nedenlerinden bahsedilmektedir. (Hüseyin Cahit)

88, 14 Teşrinievvel 1324 / 27 Ekim 1908

Rum matbaası

İdare-i sabıka hiçbir zaman Osmanlı unsurlarını birbirleriyle anlaşıp sevişmeğe sevk etmedi. Her cemaat yan yana yanaşırlar, istibdadın ağır pençesi altında sükût içinde durulurdu. Hürriyet gelince en büyük emel bunun bu unsurları aynı surette mütesaviyen hukuk siyasiye ve medeniyeye malik bulundurarak memlekette ciddi bir müsavat ve uhuvvet tesis etmekten ibaret oldu. Bu günkü hürriyeti hazırlayan Genç Türkler böyle ulvi bir maksada doğru yürümek istedikleri için gayrimüslim vatandaşlarına kemal-i âli cenapla ahu muhadenetlerini açtıklarını beyan eder. (Hüseyin Cahit)

89, 17 Teşrinievvel 1324 / 28 Ekim 1908

Şehr-i halin sekizinci ve dokuzuncu günleri birkaç İslam çocuğunun Yenişehir'in Ermeni mahallesindeki hanelere taş atmağa ve pencerelerini kırıp zarar verdikleri beyan edilmektedir.

93, 21 Teşrinievvel 1324 / 3 Kasım 1908

Meşrutiyet-i Osmaniye ve Taahüdat-ı Ecnebiye

Bir kavim için can feda edebilirse o hürriyeti elinden alamazlar, kendinde bu kabiliyeti göremiyorsa nafiye hürriyet lakırdısını ağzına alamasın, kendisinin muhafaza etmediği hürriyeti kimse fedakârlık edipte zorla ağış ahaline iade etmez. Eğer millet-i Osmaniye'de hürriyeti muhafaza etmeğe kabiliyet görmüyorsak nazar-ı istimdadımızı heyhat! Ecnebilere çevirmeyelim, yine kendi kendimize atıf edelim ve diyelim ki: Hürriyetsiz ve binaenaleyh namussuz yaşamaktan ise ölmek hayırlıdır, beyan etmektedir. (Hüseyin Cahit)

-Ermeni Katolikleri

Ermeni Katolik cemaatine mensup zevat mutebireden altı zevat ahiren içtima ederek ayan ve mebusan meclisleri için kimliklerin namzet olabileceğini rey hakkı ile tayin etmişlerdir.

94, 22 Teşrinievvel 1324 / 4 Kasım 1908

Taşnakyun Fırkası'nın Programı

Meclis-i Mebusan'da takip ve müdafaa edilecek programların birde Taşnakyun Ermeni Fırkası tarafından terfi edildi. Taşnakyun fırkası kendinin sosyalist olduğunu söylediği beyan edilmektedir. (Hüseyin Cahit)

-Museviler ve Osmanlılık

On bir temmuz tarihi mübarekten evvel Memalik-i Osmaniye'de yaşayan Museviler, ne inkâr edilmeli ne de toplumdaki dışlanmaması gerektiğini, Musevi toplumun en kadim bir millet olduğunu ve Osmanlı devletinin bunu sahiplendiğinden bahsedilmektedir. (Buhor İsrail)

95, 23 Teşrinievvel 1324 / 5 Kasım 1908

Rum Patriği ve Düvel-i Ecnebiye

İntihabat meseleleri münasebetiyle Rum Patrikhanesinin Dersaadet'de bulunan Düvel-i Ecnebiye seferasına bir takrir verdiğini yazan Tanin, bu münasebetsiz harekete karşı en evvel itiraz ederek hukuk-u milliye-i Osmaniye'nin muhafazası lüzumunu meydana koymuş olduğu beyan edilmektedir.

-Ermenilerin İştigası: Bab-ı Ali tedabir-i ittihaz edecek (İstanbul) olduğu anlatılmaktadır.

97, 25 Teşrinievvel 1324 / 7 Kasım 1908

Lisan-ı Umumi ve Museviler

Milet-i Yahudiye'nin Türkçeye vakıf olmaması fikrimce mekteplerimizin ihmalimizden, muallimlerimizin iktidarsızlığından başka hiçbir şeyle hamil edilemez olduğu anlatılmaktadır. (İsak Hezan)

100, 28 Teşrinievvel 1324 / 10 Kasım 1908

Rum Matbuatı

Rum matbuatı ve neşriyatı hakkında bilgi verilmekle beraber yayım müdürlerinin Yunan olması hasebiyle ne ölçüde doğru olduklarını bilinmediği, Osmanlı hükümetine karşı muhalif olanlardan bahsedilmektedir.

102, 30 Teşrinievvel 1324 / 12 Kasım 1908

Kayseri'den Üsküp'e giden papazın katili olunduğunun esası olmadığı şimdiye kadar hükümete böyle bir şikâyet vaki olmamasıyla teyit olduğunu ve Hıristiyanların korkudan bir kuve-i müdafaa teşkil etmekte olduklarının ilavesiyle tehyic mucib neşriyatta Ermenileri ayaklandırmak fikriyle Kayseri'ye Ermeni Kulübünün tertibinden başka bir şey olmadığı Kayseri'ye mutasarrıflığından cevaben beyan olunmuştur.

105, 2 Teşrinisani 1324 / 15 Kasım 1908

Rum Patrikhanesi

Rum Patrikhanesi Arnavutların muttaki meşrutaları haricinde yani cenuba doğru tavsi daire-i nüfuz eylemek için garip gösterdiklerini istihbar edildiğinden buna mani olmak üzere o emr-i lâzıme irsal edecektir.

111, 8 Teşrinisani 1324 / 21 Kasım 1908

Ecnebi Seyyahları

Avusturya, Yunanistan, Cenubi Fransa, Şimali İspanya gibi memleketlerin seyyahları gelmesi üzerine gezileri nedeniyle birçok para bıraktıkları ve o yer hakkında bilgi sahibi olduklarına dikkat çekilmektedir.

114, 11 Teşrinisani 1324 / 24 Kasım 1908

Makam-ı Sadarete: Edirne'de Rum Mektepleri

İdare-i müstebide zamanında hukuk ve haysiyet devletinin ne kadar payimal edildiğini, ilan bu tecavüzanda ne suretle devam olunduğunu gösterecek olan bir vakıya dikkat çekilmektedir.

-Ermeni Vatandaşlarımızın Merasimi

Yine dün akşamüzeri idare hanemizin önünden ikinci bir alay daha geçti bu da muhteşem, büyük idi. Yalnız bunda kalbimizi daha âli hislerle meşhun eden bir şey vardır ki oda ermeni vatandaşlarımızın sevgili vatanımıza şayan-ı takdir bir his müşterek hamiyetle merbut olduklarını görmek olduğu belirtiliyor.

115, 12 Teşrinisani 1324 / 25 Kasım 1908

Türkler ve Ermeniler

İntihabat münasebetiyle tertib edilen alayda Ermeni reayası ruhaniyesinden bir zatın harbiye nezareti pişgahında nutuk irad ederek mensup olduğu Osmanlı vatan-ı mukaddesinin toprağına gelip takabil edildiği beyan edilmiştir.

123, 20 Teşrinisani 1324 / 3 Aralık 1908

Rum Patriğinin Beyanatı

Geçen pazartesi günü La Turki gazetesi muharrirlerinden biriyle Rum patriği Efendi arasında vukua gelen mülakatı derc eylemiştir. (Hüseyin Cahit)

140, 7 Kânunuevvel 1324 / 20 Aralık 1908

Ermeni Mezalimleri yahut Fedakâr Bir Türk Zabiti

İşbu tiyatro kitabı, bir vakıa sahifeyi mesul olup Türk ve Ermeni kardeşlerimiz beyninde min-el kadim caiz olan hep muhaddetinin bir kaide tezayüt ve istikrarı maksadıyla yazılmıştır.

154, 21 Kânunuevvel 1324 / 3 Ocak 1909

Rumların İdare-i Devlete İştirakleri

Rumların memur olmak için lazım gelen şerait-i kanuniyeye malik olmadıklarını ve bunun için en evvel mekteb-i mülkiye ve mekteb-i hukuk gibi mekteb-i resmiye-i devlete devam etmeleri lüzum olduğu beyan edilmiştir.

156, 23 Kânunuevvel 1324 / 5 Ocak 1909

Kudüs Patriği Meselesi

Bir müddetten beri gazetelerde görülen Kudüs Rum Patrikliği meselesi şayan-ı dikkat bir şekil almaya başlamıştır. (Ali Zeki)

172, 10 Kânunusani 1324 / 23 Ocak 1909

Memalik-i Osmaniye'de Ecnebi teşebbüsat-ı ticariyesi ile Osmanlı ahalişi gayrimüslim vatandaşlarının ticari uygulamalarından bahsedilmektedir. (Hüseyin Cahit)

175, 13 Kânunusani 1324 / 26 Ocak 1909

Haham Başı İntihabı

Memalik-i Osmaniye Cemaati Musevi vekilleri evvelki gün Haham Başı intihab etmek üzere Galata'da kâin sinagogunda Hayim Nahum Efendi'nin riyaseti içtima etmişlerdir.

189, 27 Kânunusani 1324 / 9 Şubat 1909

Meclis-i Mebusan'da Makedonya işleri müzakere edilir iken Mişe Efendi'nin Rum patrikhanesi aleyhinde şetm-i âmiz (kötü söyleme) beyanat da bulunduğu iddiasıyla bunlara müsaade edildiğine dikkat çekmektedir. (Hüseyin Cahit)

219, 26 Şubat 1324 / 11 Mart Efrenci 1909

Drama Metropoliti

Drama Metropolit'i'nin kaldırılması için hükümet tarafından patrikhaneye tezkire gönderildiğine dair karşı gazetelerinden birinin verdiği havadis yanlış olduğu belirtilmiştir. Hükümetçe bu babta yeni yapılmış hiçbir teşebbüs yoktur.

227, 6 Mart 1325, 19 Mart Efrenci 1909

Kudüs Ortodoks Patrikliği

Kudüs Şerif Ortodoks Patrikliği'nin Dersaadet Rum Patrikhanesi'ne merbut olmayıp müstakil bir irade-i ruhaniye olduğu verilmiş olan fermanlardan ve Patrikhane nizamnamesinde belirtilmiştir. Ancak bu karar iki kilise arasında şiddetli bir tartışmaya neden olduğu haberi verilmektedir.

231, 10 Mart 1325 / 23 Mart Efrenci 1909

Sen Benuva Mektebinde Rum Çocukları

Sen Benuva mektebine devam eden Rum talebenin Katolikleştirilmesine gayret edildiği yolunda Prosodüs, Netoloğus gibi gazeteler tarafından bir takım neşriyat vuku bulur. Mektep müdürü Mösyö Branje Rum talebeyi çağırarak kendilerine mektebinde böyle bir şey yapıp yapılmadığı sorar. Öğrencilerden alınan yanıt ise hayırdır. Bunun üzerine bir tekzip yayınlanmıştır.

236, 15 Mart 1325 / 28 Mart Efrenci 1909

Musevi Vatandaşlarımızın Şikâyeti

Dersaadet'e çıkan ve Memalik-i Osmaniye ve Bulgaristan ve Sırbistan Musevileri meyanında ziyadesiyle mütedavil olan sıkıntılarını dile getirmişlerdir.

3. 3. 6. Dernekler ve Cemiyetler

4, 22 Temmuz 1324 / 4 Ağustos 1908

İlim ahlak denilen şey insanın bulunduğu cemiyete, tabi olduğu hükümetin derece-i tekâmülüne göre gerek hükümetin gerek efradın etrafındaki tesir ve şeraite nazaran tahvil ettiğinden bahsedilmektedir.

21, 8 Ağustos 1324 / 21 Ağustos 1908

Cemiyet-i İttihadiye-i İlmiye

Dün birçok ulema ve talebe-i ulum ikinci defa olarak Bayezid medresesinde içtima etmiş ve şer-i şerif ile Kanun-i Esasi'ye tevfikane kaleme alınan nizamname-i hususu layihası hazırına okutarak anlatmış ve resmi tahlif icra edilmiştir. Cemiyetin yegâne maksadı İttihad ve Terakki Cemiyetiyle müştereken müttehiden şer-i âli ve Kanun-i Esasi mucibince evvela makam-ı mukaddes hilafete hürmet ve itaat ve ahkâm celbiye-i İslamiyeye neşre ve efkâr-ı umumiye nokta- ittihad'da cemiyete hizmet ve âli kudre'el- imkân ahali-i memleketi ahkâm-ı diniye ve Kanun-i Esasiye tatbik hal ve harekete ve adab-ı İslamiye ve Osmaniye'mizi muhafazaya davet etmekten ibarettir.

50, 6 Eylül 1324 / 19 Eylül 1908

Haydarpaşa Osmanlı İttihad Kulübü

Haydarpaşa'da yek diğer Osmanlı İttihad Kulübü namıyla bir cemiyet teşkil etmiş ve geçen cumartesi akşamı pek parlak bir surette resm-i küşadı icra edilmiştir. İslam ve Musevi'den on zat tarafından irad olunan nutuklarında cemiyetin anasır-ı muhtelif arasında ittihad ve uhuvveti ileri götürmek, fikri iktisadı taksim etmek, gece dersleri vererek Musevi vatandaşlarımız arasında lisan-ı Osmaniye'nin tamimine çalışmak. Hulasa halkın seviye-i ilmiyesine yükselterek münafi umumiyeye müteallik hususat ile iştilal eylemek maksadıyla teşkil edildiği beyan olunmuştur. Kulübün salon ve kütüphanesine hayli ehemmiyet verilmektedir.

58, 14 Eylül 1324 / 27 Eylül 1908

Cemiyet-i Matbuat-ı Osmaniye

Cemiyet-i Matbuat-ı Osmaniye'nin dün vukua gelen içtimarında Tercüman-ı Hakikat gazetesi sahibi Ahmet Cevdet azalığa kabul edilmiştir. Yeni gazete muharrirlerinden cemiyet matbuat kâtibi Ziya ve Hakkı Behiç, İkdam Muharrirlerinden Ali Reşat ve Ekrem Boş boğaz gazetesi sahibi Hüseyin Rahmi beylerle muharririn-i Osmaniye'den Halid Ziya ve Ahmet Hikmet beyler ittifak-ı ara ile azalığına kabul edilmişlerdir.

68, 24 Eylül 1324 / 7 Ekim 1908

Osmanlı Kürt İttihad ve Terakki Cemiyeti

Kanun-i Meşruti Kürtler arasına neşr ve ahkâmının muhafazasında tevhid-i efkâra hadım olmak üzere fazilet ve kemal ile mütesâvi zi-nüfuz-u ulema ve müşayih ve resa' ikraddan ve erbab-ı fikir ve kalbiden mürekkep bir “ Kürt İttihad ve Teavün Cemiyeti” teşkil etmiştir. Cemiyetin esas maksadı bila-tefrik cins bütün efrada İttihadı tevsi, maarif teşmil, müsavini tamim ile asırlardan beri Kürtlerin sefahat-i ahlakiyesine şaibedar eden muhasamat-ı milliyeye aşayir ve kabil arasında izale etmeğe haleften saf ve metin olan bu unsur mühim Osmanî'nin terbiye-i fikriyelerini temin ile zaman zaman nazar-ı telhife şayan-ı tefrik manzaraları bütün mazisiyle, anasır-ı Osmaniye arasında bais-i itilaf olacak bu gibi teşebbüsat-ı mühimmeyi nazar-ı takdir ile görmemek kabul değildir. Cemiyete dâhil olan ulema ve müşayihin mesai atiyelerinden birçok kaideler görüleceğinde şüphe edilemez.

98, 26 Teşrinievvel 1324 / 8 Kasım 1908

Cemiyet-i Milliye-i Naciye: Tercüman-ı Hakikat gazetesinden alınmıştır. Cemiyet-i Milliye-i Naciye namıyla bir cemiyet teşkil edildiği haberi alınmıştır.

109, 6 Teşrinisani 1324 / 19 Kasım 1908

Edirne Askeri Kulübü

Edirne’de dahi bir askeri kulüp ihdas ve resmi küşadı Teşrinievvelin 31. günü icra edilmiştir.

112, 9 Teşrinisani 1324 / 22 Kasım 1908

Kudüs Rum Ortodoks Cemaati

Dün Kudüs’ten bir veçhe ati bir telgraf alındığı buna cevap iddiası adalet-i Osmaniye muktezasında olduğu beyan edilmektedir.

117, 14 Teşrinisani 1324 / 27 Kasım 1908

Mebuslar Kulübü

Kulüp ittihaz olunan Nur-u Osmaniye’de kâin Arif Paşa konağında her gün saat yediden sonra muhterem mebuslarımız akd-i içtima ile müdavele-i efkâr ve icrayı müzakerata iptida eyledikleri umum mebusan kerame malum olmak üzere ilan olunur.

128, 25 Teşrinisani 1324 / 8 Aralık 1908

Askeri Kulübü

İran sefarethanesi karşısında ahiren tamirat ve telvinat mükemmeliyesi ikmal kılınan Şerif Ali Efendi hanesinin askeri kulübü ittihaz edilmek üzere intihab ve kabul edildiği kulüb-ü heyet müessesesi tarafından ihbar kılınmıştır.

136, 3 Kânunuevvel 1324 / 16 Aralık 1908

Cemiyet-i Umumiye-i Belediye

Meşrutiyet-i Osmaniye tarihinde Cemiyet-i Umumiye-i Belediye’nin inikadı, pek mühim bir vakıa addedilmeğe sezadır. (Bedi Toru)

163, 1 Kânunusani 1324 / 14 Ocak 1909

Ferdakâran-ı Millet Cemiyeti

Bu cemiyetin azayı mevkufesi hakkında cereyan eden malumat-ı mayidi hakkında malumat verilmektedir.

172, 10 Kânunusani 1324 / 23 Ocak 1909

Berlin'de Osmanlı Kulübü

Berlin'de teşkil eden Osmanlı kulübünün nizamname-i dâhiliyesi tanzim edildiği yazılıyor.

182, 20 Kânunusani 1324 / 2 Şubat 1909

Girit Cemiyet-i İslamiyesi

Girit Cemiyet-i İslamiyesinin ilk içtima-i katiyesi Cuma günü ayandan Nuri Beyefendi konaklarında vuku bulmuştur.

185, 23 Kânunusani 1324 / 5 Şubat 1909

Taşralar ve Cemiyetler

Taşralarda hemen her tarafında İttihad ve Terakki Cemiyeti takliden bir takım sahte cemiyetler teşkil ederek umur-u idareyi teşebbüs ettikleri malumdur.

191, 29 Kânunusani 1324 / 11 Şubat 1909

Arap Fırkası

Unsur-u Arab'a Mensup ve şimdiye kadar altmıştan ziyadesi Dersaadet'e gelmiş olan mebusan azasından Bağdat, Halep, Suriye, Basra, Trablusgarp, Hicaz, Yemen, Musul vilayetleriyle Bingazi, Zor, Kudüs, Mardin, sancakları mebusları Meclis-i Mebusanda bir fırka-i siyasiye teşkil etmiştir. (Hüseyin Cahit)

197, 4 Şubat 1324/ 17 Şubat Efreni 1909

Fedakaran-ı Millet Meselesi

Fedakaran-1 Millet Cemiyeti hakkında tasniate bulunan Ahmet Hamdi ile Kazım Bey hakkında tahkikatı tevdi eylemiştir.

214, 21 Şubat 1324 / 6 Mart Efrenci 1909

Yeni Bir Fırka-i Siyasiye

La Turquie refikimizin istihbaratına nazaran İstanbul'da yeni bir fırka-i siyasiye teşkil etmek üzeredir. Bu fırkanın unvanı "Cemiyet-i Vatan Pervarane" olacak ve İttihad ve Terakki Cemiyetiyle fırka-i Ahrar beynini telife çalışacak imiş.

3. 3. 7. Bazı Sosyal Haberler Ve Makaleler

82, 8 Teşrinievvel 1324 / 21 Ekim 1908

Onu Beklerken

Tanin Gazetesinin ikinci sayfasında yer verilen edebi bir parça olarak göze çarpmaktadır. (Uşakizâde Halid Ziya)

88, 14 Teşrinievvel 1324 / 27 Ekim 1908

Oyunlar ve Oyuncaklar

Herkes az çok kendi asrının adamı olmaya, üzerlerinde asırlarının rayihasını taşımaya mecbur oldukları gibi çocuklar da fikirleri, sözleri, oyunları, oyuncakları itibariyle kendi asırlarının çocukları olduğunu ve o dönemin çocuk oyunlarından bahsedilmektedir. (Cenap Şahabettin)

89, 17 Teşrinievvel 1324 / 30 Ekim 1908

Mekke Mükerrerme'den Hürriyet Şenlikleri

Payitahttan gelen hürriyet haberleri bir mektup dâhilinde bildirilmesi ve halkın bunu coşku ile karşılmasına dikkat çekilmektedir. Ayrıca yazar vali-i ceditin icraat-i atiyesinden ve Hicaz'ın ahval-i umumiyesinden her hafta bir nebze bahsetmeye çalışacağını beyan etmektedir. (Kilisli Rıfat)

93, 21 Teşrinievvel 1324 / 3 Kasım 1908

Mayıs Pazarı

Bu mayıs pazarının sabahından beri şişko kaşınanın kırk beşlik kalbinde çoktan beri ölmüş zannolunan damarlarını yaşlanmış kıyas edilen emellerini birer birer titretip ayakkabısını cilalayıp parlatıp başlamış idi. Böyle tanıtılan ve devamında kilisede dua etmeye giden ve buhranlı bir halet-i ruhiye içinde olan insanlardan bahsedilmektedir. (Uşakizâde Halid Ziya)

94, 22 Teşrinievvel 1324 / 4 Kasım 1908

Felsefe-i Mizah

Mizah gazetelerinin zan ve tahmin olunduğundan pek ziyade mühim bir vazifesi vardır. Tedip ve ikaz ve bu vazifesini sopa ile yumrukla, vesait galize ile değil ustura gibi nükteli sözlerle bazen düşündüren bazen kızdıran bir üslupla söylenmesi gerektiğini ve dönemin felsefe yaklaşımına dikkat çekilmektedir. (Cenap Şahabettin)

96, 24 Teşrinievvel 1324 / 6 Kasım 1908

Ana Hisleri

Annenin çocuk üzerindeki etkisi ve onu yetiştirirken çektiği sıkıntılara dikkat çekmektedir. Ayrıca yazar kendi annesinin de bir tasvirini yaparak kendisinden de örnekler verir. (Halide Salih)

110, 7 Teşrinisani 1324 / 20 Kasım 1908

Osmanlı Tarihinden Bir Sayfa Kösem Sultan

Büyük Osmanlı sarayının içinde yegâne sade görünen yine bu büyük sarayın hakimesi ve bunun mülk-ü Osmaniye'nin sahibe-i hakikiyesi Kösem Sultan idi. Kösem Sultanın saraydaki gücü ve tarihte bıraktığı ize dikkat çekilmektedir. (Halide Salih)

111, 8 Teşrinisani 1324 / 21 Kasım 1908

Feyz-i Tabiat ve Ziraat

Memlekette baharda yapılan tarımda ekilen mahsullerin toplanmasında kullanılan malzemeler neler olduğuna aynı zamanda bunların tarımdaki işlerliğinin ne ölçüde olduğundan bahsedilmektedir. (Hüseyin Kazım)

209, 16 Şubat 1324 / 29 Şubat Efrenci 1909

Taşrada Asayiş

Taşrada asayişin sağlanması taşrada yayım yapan gazetelerin verdiği haberlerle aynı denklkte olduğuna dikkat çekilmektedir. Yazar bu konuda gazetelerin üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmeleri açısından şöyle bir karşılaştırma örneği vermektedir.

“Vakıa Lehistan’ın kırk beş sene mukaddem ki ihtilali esnasında ateş hürriyet kan ile boğulmuş olduğu halde Varşova’dan “Varşova’da asayiş berkemaldır” diye telgraf çekilir idi.

Bizde her taraftan fetret, fesat, ihtilal, isyan bulunduğu ve bunların kimi haber ve zulüm ve taadi ile tenkil ve kimsede izhar aczi edildiği halde “Emin ve asayiş berkemaldır” nakaratı vilayet gazetelerini tezyin eyler idi. (İsmail Hakkı)

4. BÖLÜM

AVRUPA, BALKANLAR ve ORTADOĞU HABERLERİ

4. 1. Avrupa Haberleri

23, 10 Ağustos 1324 / 23 Ağustos 1908

Heyet-i vükelanın neşr ettiği program üzerine Avrupa gazetelerde beyan mütalaa ediyorlar. Dün aldığımız Fransız gazetelerinin hepsi kendi mesleğine göre programa bir mana vermeğe çalışmıştır. Bu tabii bir şey ise de “jurnal” gazetesinin bir fıkrası pek şayan-ı dikkat görüldüğünden buna dair beyan mütalaa etmeyi vecibeden adettik.

“Jurnal” diyor ki:

Şu inkılab her şeyden evvel pek milliyetperverinedir. İleride ”İttihad-ı İslam” politikasına müncer olmak üzere şimdilik “İttihad-ı Osmani'yan” politikasını takip ediyor. Genç Türkiye'nin ilk hareketi düveli ecnebiyeye icra etmekte oldukları vesayete artık hacet kalmadığını tebliğ etmekten ibaret olmuştur. (Hüseyin Cahit)

34, 21 Ağustos 1324 / 3 Eylül 1908

Hizmet-i hükümet müstahdem bulunan ecnebilerin kundura turlarındaki müddetleri inkizasına kadar memuriyetlerine devamları mukarrer bulunduğunu Levant Herald gazetesi yazıyor.

63, 23 Ağustos 1324 / 5 Eylül 1908

Times gazetesinin evvelki gün gelen nüshasında “Osmanlı Polikasının İstikbali” sernamesiyle mühim bir bent vardı. Bunda devri hürriyete girdiğimiz günden itibaren gösterdiğimiz hüsn-ü niyetlere karşı beyan tevcihe ve itimat edilmiş. İlk işimiz ordunun ıslahı, kuvve-i berriye ve mücriyye merkez memleketi müdafaa salih bir hale ifrağı olduğu söylendikten sonra pek tabii bir icab-ı mıntıkaya tabiyen Umur-u Maliye'nin ıslahı lazımı hemen hemen bu cümlelerin mühim zarûriyesi şeklinde

gösterilmiş, sonra Umur-u Hariciyemize hudud-u mesailine intikal edilmiştir.
(Müştak)

37, 24 Ağustos 1324 / 6 Eylül 1908

Times gazetesi Hamidiye Hicaz yolunun Medine-i Münevvereye isalı münasebetiyle yazdığı bir makale mühimde diyor ki:

Dünyadaki bütün Müslümanların inzar ve dikkati dün Medine-i Münevvereye matuf olmak icab ederdi. Osmanlı padişahının Arabistan çölleri arasında geçmek üzere iane-i Müslim'in ile inşa ettirdiği binlerce kilometrelik şimendiferin resmi küşadı dün Medine'de kemal-i şevk ve sürur ile icra edilmiştir. Avrupa matbuatı muhabirleri içinde yalnız gazetemizin muhabiri bu resmi küşada işpat vücut etmişse de muhaberat telgrafiyedeki müşkülattan dolayı keşide etmiş olduğu telgraf henüz vasıl olmamıştır.

41, 28 Ağustos 1324 / 10 Eylül 1908

Ermenice gazetelerin istihbaratına göre Ermeni patrik İzmirliyan Efendi 1896 da Ermeniler hakkında vaki olan isnadatın reddi için sefîreye tebliğ edilmek üzere tanzim ettiği muhtıraya şimdi neşretmek isteniyor. Patrik Efendi vakıaya kendi tarafından verilmiş olduğunun aslı olmadığını bu suretle ispat edecektir.

44, 31 Ağustos 1324 / 13 Eylül 1908

Ermeni gazetelerinin verdiği malumata göre Matmazel Noyizan ve Sırbıyan tarafından hâsılatı genç Ermeni kızları tarafından Ordu-yu Hümayun için işlenecek ipek bayraklara mahsus olmak üzere bir iane defteri açılmıştır.

45, 1 Eylül 1324 / 14 Eylül 1908

Times gazetesinde okunmuştur:

Bu sabah Tahran'dan mühim haberler alıyoruz. Dün İngiltere ve Rusya sefirleri Şah-ı İran'a şayan-ı dikkat bir nota vermişlerdir. Vilayetteki ihtişam ve bilhassa Tebriz'deki canibin mal ve canın maruz bulunduğu tehlike nazar-ı dikkate alınarak

Meclis-i Mebusan yeniden içtimaa davet edeceğine dair mesbuk olan vaadin biran evvel incazı Şah-ı İran'dan talep ediliyor. Bu hareket Kanun-i Esasi'yi muhafıza edeceğine dair ahaliye kanaat bahşolacağı beyan edildiğinden sonra parlamentonun teşrinisani toplatması da söylenmiştir.

50, 6 Eylül 1324 / 19 Eylül 1908

İngiltere'de Lordlar Kamarası

İngiltere'de Lordlar Kamarasının menşei teşkilatı Kron vasıta zamanına aittir. Lordlar Kamarası iki nev-i azadan mürekkeptir: Ruhani Azalar, Cismani Azalar.

51, 7 Eylül 1324 / 20 Eylül 1908

Levant Herald gazetesi Yunan ordusunda sonbahar mamurelerinde hazır bulunmak üzere harbiye nezaretince bir Osmanlı zabıtının azam olunacağını yazıyor.

60, 16 Eylül 1324 / 29 Eylül 1908

Detonik Gazetesi

Küşuf meselesi tahdis edeli on beş gün oldu, vicdan-ı umumiyenin nazar-ı muhakeme ve takdirine bütün tarihisiyle arz edilen bu mesele şimdi artık her türlü ananesiyle, bidayet meseleden bu güne kadar ittihaz edilen meslek ve maksadın olunca sırasıyla malum olmuş demektir. Kamil Paşa kabinesinin hiçbir Maksad-ı hafî takip etmeksizin mehaza-i hukuk düvel-i kavaidesine ve muahadat-ı mevcuda ve mer'iyeye ahkâmına riayetle ittihaz edildiği politikada nazar-ı hikmet ve hakikatin göreceği maksadı birdi, iki olamazdı. (Müştak)

75, 1 Teşrinievvel 1324 / 14 Ekim 1908

Roma 12 Teşrinievvel – Balkan hükümetinin vazî ve turları hakkında Avrupa ve muhalif-i siyasiyesinin efkârını hulasa eden “Tropona” gazetesi harb tehlikelerinin bertaraf edildiğini temin ediyor.

Berlin 12 Teşrinievvel – Avusturya sefiri imparator Wilhelm hazretlerine Fransuva Jozef'in bir tahriratını takdim etmiştir. Mündericatında Bosna ve Hersek'in ilhak olunacağından bahsi olunuyor.

Paris 13 Teşrinievvel – Maliye müsteşarı Mösyö “Loran” refakatinde maliye müfettişlerinden Mösyö Weit de bulunacaktır. Bu zat Tunus'da ifayı vazife etmişti.

Atina 12 Teşrinievvel – Burada bulunan Giritliler büyük akd etmişler ve Girit adasının Yunanistan ilhakına müsaade olunması için düvel-i muazzama'ya bir nota vermişlerdir.

77, 3 Teşrinievvel 1324 / 16 Ekim 1908

Nişan

Almanya sefaretı muhitine memur sefinenin sabık kaptanı Mösyö Felisnik'in zevcesine üçüncü rütbeden şefkat nişan-ı hümayunu inayet ve ihsan buyrulmuştur.

Almanya'nın Nokta-i Nazarı

Münih'ten vaki olan istihbaratımıza göre Almanya hükümeti müttefiki olan Avusturya'nın nokta-i nazarına iştirak etmek için bu sene ilhakı meselesinin konferansta mevki tezkere vazi edilmesi şartıyla konferans kabul edildiği yazılıyor.

Berlin 14 Teşrinievvel – Başvekil Prens Bolour bugün (dün) Devlet-i Âliye Japonya ve İngiltere sefirleri kabul etmiş ve mesail-i siyasiye hazıra hakkında görmüş müdür?

Berlin 14 Teşrinievvel – Türkiye ile İngiltere'den başka bütün devletlerin Bulgaristan'ın istiklalini tasdike hazır olduklarına dair Bulgar hükümetine tebligatta bulduklarını tasdiken Mösyö Malinouf tarafından vuku bulan ve Sofya gazetelerinde münderiç olan ifadat burada suret-i katiyede teklif edilmekte olduğu beyan olunur.

Londra 14 Teşrinievvel - Parlamentoya dâhil olmak isteyen kadınlar teşebbüslerinde muvaffak olamamışlar ve polis kurduğunu geçememişlerdir.

78, 4 Teşrinievvel 1324 / 17 Ekim 1908

Devletler ve Mecra

Times Gazetesinden:

Avrupa ahval umumiyesinde bir tebdil vukuuna delalet edecek hariciye yoktur. Sulh ve selameti ve Türkiye'ye karşı adaleti muhafaza etmek için çalışan devletlerarasındaki kuvvet ittihad bertaraftan ziyadeleşiyor.

-Bütün Hindistan Müslümanları cemiyetin Londra şubesi şark mecra münasebetiyle atideki kararı itti haz etmiş olduğunu Times gazetesinde okunmuştur.

Yalnız sükûn ve asayiş temin maksadıyla Makedonya'ya üç tabur asker götürüldüğümü ve fakat Bulgaristan tarafından hudud üzerindeki asker miktarını çok fazla arttırılmış olduğunu gören hükümet de aynı derecede hududa asker sevkiyatı yapmış olduğunu beyan etmiştir.

Atina, 15 Teşrinievvel – Giritliler tarafından kuve-i icraiye vazifesini ifa etmek üzere intihab olunan komisyon Yunan kralı hazretlerine Atina'daki telgrafnameyi keşide etmiştir.

Paris, 10 Teşrinievvel – Tan gazetesi Almanya'nın konferansı kabulünü Avusturya'nın arzusuna talik ettiğini iddia ediyor.

79, 5 Teşrinievvel 1324 / 18 Ekim 1908

Almanya İmparator'unun Beyanâtı

Berlin, 17 Teşrinievvel – Dün akşam imparator Wilhelm Türkiye'nin Berlin'deki yeni sefiri Osman Nizami Paşa'yı kabul etti. İmparator hazretleri bu münasebetle muşaru ileyhe hitaben kendisini çoktan beri tanıdıkları cihetle tekrar gördükleri için memnun olduklarını min-el kadim dost olan bir devlet-i muazzama'nın sefiri sıfatıyla selamladıklarını söylemiştir.

Paris, 17 Teşrinievvel – Devlet-i Âliye'nin Paris sefiri Naim Paşa bir gazete muhabirine vuku bulan ifadatında konferansın programından bahsederken hükümet-i seniye'nin kendi menfini hilafına olarak Sırbistan'a bazı menafi temin etmek isteyeceğini söylemiştir

81, 7 Teşrinievvel 1324 / 20 Ekim 1908

Türkiye ve Rusya İttifakı

Petersburg 18 Teşrinievvel – (Rus telgraf şirketinin) gazetelerin kısm-ı azmi Rusya münasebatından son derece dostane bir tarzda bahsetmekte ve bu münasebeti takviye elzem olduğunu müttehiden beyan etmektedirler.

Mösyö Pişon'un İfadatı

Fransa Hariciye Nazırı Mösyö Pişon Tan gazetesin muhabirine beyanat-ı atiyede bulunmuştur.

Avrupa İtilafatına Doğru

Konferans programı hakkında İngiltere, Rusya ve Fransa devletleri beyninde itilaf efkâr hâsıl olmuştur. Bu yalnız bir mukaddimeden ibaret olduğu söylenmektedir.

82, 8 Teşrinievvel 1324 / 21 Ekim 1908

“Noya Fraye Press” gazetesi 18 Teşrinievvel 1908 tarihli nüshasında: Dersaadet'den alınan malumata nazaran Avusturya Macaristan Devlet-i Aliye arasında bir itilaf husulü Devlet-i Aliye heyet-i vükelası tarafından esasen kabul edilmiştir.

Avusturya Macaristan Mevkii

Peşte 17 Teşrinievvel 1908 – Avusturya ve Macaristan harici politikasını idare eden muhalefet konferans programı hakkında ne fikirde bulduklarına dair mevsuk bir taraftan malumat-ı atiyeyi ahız edilmiştir.

Viyana, 19 Teşrinievvel – Viyana sefaret-i sefiyesi maslahatgüzarı son zamanlardaki Bulgar harekâtı fevkalade askeriyesi hakkında Avusturya Hariciye Nazırı'nın nazar-ı dikkatine celb etmiştir.

Paris, 19 Teşrinievvel – “Manen” gazetesi Fransa'nın Dersaadet sefiri Mösyö Konstant'in sadrazam ile vuku bulan mülakatında asakir-i Osmaniye tarafından icra olunan harekâtın Bulgarlarca hasmane bir tarzda tefsir edilmesi ve hududu tecavüze vesile verebileceği söylemiştir.

Londra, 19 Teşrinievvel – Ajans refikimiz konferans müzakeratına esas olmak muhtemel bulunan programın Düvel-i Muazzama kabinelerince tetkik edilmekte olduğunu, İtalya hükümetinin cevab-ı muvafakat vereceğini yazıyor.

83, 9 Teşrinievvel 1324 / 22 Ekim 1908

Berlin, 20 Teşrinievvel – Sırbistan Hariciye Nazırı Mösyö Milavanoç Lemanya (?) Hariciye Nazırı Mösyö Şueni ziyaret etmiştir.

Peşte, 20 Teşrinievvel – Macaristan delegasyon meclisleri umur-u hariciye bütçesini münakaşa ediyorlar.

84, 10 Teşrinievvel 1324 / 23 Ekim 1908

Times gazetesinden:

Balkanlarda hal ve mevki olan tamamıyla endişesiz bir şekil almadığından ve Bulgar ahvalinden bahsetmektedir.

“Manen” gazetesinin Belgrat muhabiri Sırbistan veliahdı ile mülakatı ve prensin beyanatından bahsedilmektedir.

Devlet-i Aliye'nin Tedarikat-ı Harbiyesi

Londra, 17 Teşrinievvel – Devlet-i Aliye'nin tedarikatı harbiyede bulunduğu dair şayia edilen havadis ajans havas tarafından gece yazısından sonra tebliğ edilen âtideki telgrafname ile tekzip ediliyor.

85, 11 Teşrinievvel 1324 / 24 Ekim 1908

Avusturya'da Seferberlik:

Peşte, 23 Teşrinievvel – Avusturya ve Macaristan'ın yedinci, on üçüncü, on dördüncü kolorduları seferberlik için emir-ü kati aldılar. Bu ordular hedef harekâtı Bosna ve Hersek ve Sırbistan olan kuve-i askeriyeyi teşkil ediyordu.

86, 12 Teşrinievvel 1324 / 25 Ekim 1908

Paris 24 Teşrinievvel – Rusya hükümetinin Dersaadet sefaretine Roma sefiri Kont Moravifin (?) tayin olunacağı temin ediliyor.

87, 13 Teşrinievvel 1324 / 26 Ekim 1908

Almanya İmparatoru ve Müttelikleri: Times gazetesine Berlin’den yazılıyor.

Sofya, 24 Teşrinievvel – Buraya avdet eden delegeler Devlet-i Aliye ricali ile vuku bulan mülakatlarından istidlal ettiklerine hükümet-i seniye Rumeli şark vergisi için Avrupa’nın reyine intizar etmeğe karar vermiştir.

Berlin, 24 Teşrinievvel - Mösyö İzvolski bugün Mösyö Şugen (?) ve Mösyö Bolov (?) ile müzakere etmiştir.

Bükreş, 24 Teşrinievvel – Hükümetin resmi gazetesi Romanya’nın Sofya memuru siyasisi Mösyö Nikol Mişonk (?) Romanya tarafından fevkalade murahhası olmak üzere Viyana’ya irsal olunduğunu yazıyor.

88, 14 Teşrinievvel 1324 / 27 Ekim 1908

Avusturya Tehdit Ediyor! :

“Tuna Fraye Press” gazetesinde görülen gayet mühim bir senedin tercümesinden beyan edilmektedir.

Petersburg, 25 Teşrinievvel – Rusya Hariciye nazırları vekili Mösyö Çarikof ile Avusturya’nın Petersburg sefarethanesi müsteşarı Prens Furestireğ (?) arasında bir ihtilaf ve devletlû vukuu havadisi Sen Petersburg telgraf ajandası tekzip ediyor.

89, 17 Teşrinievvel 1324 / 30 Ekim 1908

Paris muhabir-i Mahsusamızdan:

Paris, 28 Teşrinievvel – Avusturya rıza göstermediği Almanya hükümeti konferansı kabul etmekten emtia eğliyor. Mösyö İzovliski’nin Berlin’de ifa ettiği vazifeden şayan-ı dikkat bir netice husule gelmemiştir. (Sefer Bey)

- Dün Tabi-i İran'a İngiltere sefarethanesine giderek idare-i meşrutiyet lehinde İran hükümeti nezdinde icrayı tavsif edilmesi istirhamına dair bir layiha vermişlerdir.

Devletlerin Bir Teşebbüs-ü Mühimme

Sofya'dan, 28 Teşrinievvel tarihiyle Konstantinopol telgraf şirketine işar edilmektedir.

91, 19 Teşrinievvel 1324 / 1 Kasım 1908

Budapeşte, 31 Teşrinievvel – İmparator Viyana'ya azimet etmeden evvel sabah alafranga saat on birde on sekiz kişilik bir Sırp Ortodoks heyetini huzuruna kabul etmiştir.

Petersburg, 31 Teşrinievvel – Sırbistan veliahtı bugün kışlık sarayda Doma reisi ile bazı azayı kabul etmiştir.

93, 21 Teşrinievvel 1324 / 3 Kasım 1908

Madrid, 1 Teşrinisani - Fure Spondaçya (?) gazetesinin rivayetine göre Madrid'de daire-i hükümetin kapısı yanında yirmi parça dinamit havi bir sandık bulunmuştur.

Roma, 1 Teşrinisani – Roma'ya vasıl olan Rusya reisi vükela-yı sabıkı Kont Vitedon (?) sureti hususiye de papa tarafından kabul edilmiştir.

Londra, 1 Teşrinisani – Sırbistan Hariciye Nazırı Mösyö Milonoviç Paris'e müteveccihen hareket etmiştir.

96, 24 Teşrinievvel 1324 / 6 Kasım 1908

Viyana, 4 Teşrinisani – İmparator ve kral Fransuva Jozef'in sene-i devriye-i münasebetiyle arz-ı tebrikat etmek üzere Viyana'ya gelen Yunan kralı beş saat elli dakika da buraya vasıl oldu.

Paris, 4 Teşrinisani – Ahmet Rıza Bey ile Doktor Nazım Bey bugün Fransa Maarif Nazırı Mösyö Domaniç ile görüşmüşler ve Türkiye'de derecat-ı selasiye-i tahsili tensik için lüzumu olan malumların taiyini kendisinden rica etmişlerdir.

Paris, 4 Teşrinisani – Meclis-i Mebusan sabahleyin idam meselesinin müzakeratına başlamıştır.

New York, 4 Teşrinisani – Şimdiye kadar alınan malumata nazaran Mösyö Safes bir milyon doksan bir bin rey ile reis-i cumhur intihab olunmuştur.

98, 26 Teşrinievvel 1324 / 8 Kasım 1908

Roma, 6 – Devlet-i Âliye'nin sefir cedidi Ziya Paşa buraya muvasalat etmiş ve hükümet Sofya sefarethanesine erkânı tarafından İstikbal edilmiştir.

Petersburg, 6 – Matbuat (Kazablanka) vakasını şedit bir lisan ile izah ediyor Fransa'nın Rusya'ya muhabbetinden emin olmasını beyan ile hazım ve ihtiyatı tavsiye ediyor.

100, 28 Teşrinievvel 1324 / 10 Kasım 1908

Paris, 8 – Harbiye Nezareti huduttaki asakire her türlü ihtimale karşı müteyakkız bulunmaları emrini vermiştir.

Taninin Müstehbarat-ı Mühimme-i Hususiyesi

Paris muhabirimizden telgraf: 10 Teşrinisani 1908 Girit'teki ahali-i Müslime hakkında reva görülen tazyikat ve itisafatdan dolayı Petersburg kabinesi nezdinde teşebbüsat-ı lâzıme ifa etmiştir.

101, 29 Teşrinievvel 1324 / 11 Kasım 1908

Berlin, 9 Teşrinisani – Kazablanka vakası burada pek ziyade sükûnetle tetkik olunur. Fransa matbuatında meşhur olan ve hiç şüphesiz Almanya hakkında neşrolunan yanlış fikirlerden mütevellit heyecandan dolayı buraca hayret ediyorlar.

Roma, 9 – Sırbistan Hariciye Nazırı Mösyö Milovanoviç bu sabah buraya gelmiştir.

102, 30 Teşrinievvel 1324 / 12 Kasım 1908

Viyana, 11 Teşrinisani – Bosna ve Hersek kıtasının Sırp hududu civarını Sırp ve Karadağlı eşkıya çeteleri istila etmiş ve bunların Koncuk şehrinde bir kışlaya bir heva eylemiş olduğu haberi alınmıştır.

104, 1 Teşrinisani 1324 / 14 Kasım 1908

Londra, 12 – Avam kamarasında Mösyö “Lui” tarafından Mösyö Askite (?) “İngiltere’nin bahriyesini daima iki hükümet kuve-i mücriyesinden yüzde on fazla tutmak üzere bir politika” takip edip etmeyeceği hakkında irad edilen suale Müşarün-ileyh cevab muvafakat verebileceğini beyan etmiş ve şiddetle algılanmıştır.

104, 2 Teşrinisani 1324 / 15 Kasım 1908

Viyana, 13 – Avusturya imparatorunun Bosna – Hersek’i ilhak edildiğini mübin-i irsal edildiğini notaya cevaben çar tarafından irsal olunan name Rus memur siyasisi tarafından imparatora takdim edilmek Hariciye Nazırı Baron (Derantal) tevdi olunmuştur.

Paris, 13 – Meclis-i Mebusan 180 reye karşı 360 reyle Dâhiliye bütçesinden tahsisat hafiyesinin olunmasına karar vermiştir.

Roma, 13 – Avusturya imparatoru tarafından Papaya ellinci sene-i devriye-i veladetleri münasebetiyle beyan tebrikat eylemeğe memuren irsal olunan heyet fevkalade resmen kabul edilmiş ve Papaya İmparatorun bir namesi ile mersi’ bir haç takdim eylemiştir.

107, 4 Teşrinisani 1324 / 17 Kasım 1908

Pekin 15 Teşrinisani – Çin imparatoriçesi vefat etmiştir.

109, 6 Teşrinisani 1324 / 19 Kasım 1908

Pekin, 17 Teşrinisani – İmparator ve İmparatoriçenin böyle yekdiğerini müteakip vefat etmeleri esbabı buraca henüz bilinmiyor.

112, 9 Teşrinisani 1324 / 22 Kasım 1908

Yanya tarafları ve Yunanistan

Tahidromus gazetesi geçen günlerde derç etmiş olduğu haberde bölge üzerindeki değerlendirmeler anlatılmaktadır. (Hüseyin Cahit)

116, 13 Teşrinisani 1324 / 26 Kasım 1908

Viyana, 24 Teşrinisani – (Noya Fraye Press) gazetesi muharrirlerinden bir zat ile vuku bulan mülakatında Türk diplomatlarından biri boykotajın hitam bulması için evvela Türkiye ile Avusturya arasındaki muhabbet ve itilafın iadesi lazım olduğunu beyan etmiştir.

118, 15 Teşrinisani 1324 / 28 Kasım 1908

Budapeşte, 26 – “Peşte Louis” gazetesi Viyana muhalif siyasinden Türkiye ve Avusturya münasebatına dair ahız edildiği izahatı havi istihbaratını neşretmiştir.

Budapeşte, 27 – Reis-i vükela Sırbistan ile müteakip ticaret muahedename layihasını bir ay tasdik Meclis-i Mebusana takdim etmiştir.

Fransa Parlamentosunda Şark Meselesi: Fransa parlamentosu evvelki gün şark meselesini tezkir etti vakıa irad olunan noktalar hararetli bir münakaşa ile ele alınmıştır.(İsmail Hakkı)

121, 18 Teşrinisani 1324 / 1 Aralık 1908

Viyana, 29 Teşrinisani – Sırbistan matbuat kaleminden (22.000) Avusturya askerinin Karadağ hududunda mühimmat-ı harbiye ve erzak terk ederek karara mecbur oldukları hakkında işar edilen havadis Viyana muhalif resmiesince bir tekzip resmiye bile lüzum göstermeyecek derecededir.

122, 19 Teşrinisani 1324 / 2 Aralık 1908

İtalya’da Avusturya aleyhine nümayişler olduğuna dikkat çekilmektedir.

123, 20 Teşrinisani 1324 / 3 Aralık 1908

Taninin Müstehberat-ı mühime-i hususiyesi: Avusturya ve Macaristan’ın konferansı kabul ettiği şayiası devran etmektedir. (Paris 2 Kanunuevvel, 1908)

131, 28 Teşrinisani 1324 / 11 Aralık 1908

Petersburg, 9 Kânunuevvel – Dün Avrupa ve Rusya’da on yedi kişi idam edilmiş 37 kişi idama mahkûm olmuştur.

132, 29 Teşrinisani 1324 / 12 Aralık 1908

Düvel-i Muazzımanın Viyana’da Bir Müracaat Müşterikeleri

Noya Fraye Press gazetesi, Rusya Hariciye Nazırı Mösyö İzovliski’nin teklifi üzerine İtalya’da dâhil olduğu halde itilaf meselesi erkânından bulunan Rusya, Fransa, İngiltere hükümetleri tarafından konferansın itikadı için Viyana’da vuku bulacak teşebbüsattan bahis edilir.

135, 1 Kânunuevvel 1324 / 14 Aralık 1908

Paris, 12 Kânunuevvel – Rusya’nın Avusturya – Macaristan tarafından konferans programına cevaben ita olunan notaya hüsn-ü kabul göstermezlik etmediği Petersburg’dan işar olunur.

Moskova, 13 – Sırbistan’la Avusturya arasında vukuu muhtemel bir harb için burada birçok kimseler gönüllü kayıt edilmektedirler.

Saray Bosna 13 – Bosna ve Hersek’te sansür usulü fevkalade şiddetle hükümferma olmaktadır.

135, 2 Kânunuevvel 1324 / 15 Aralık 1908

Petersburg, 12 – Kânunuevvel – Maliye Nezaretine 450 milyon rublelik bir istikraz akdi için maddeyi havi kanun projesi ekseriyet ara ile Duma tarafından kabul edilmiştir.

Belgrat, 12 – Paris ve Londra seyyahından Dersaadet’e avdet eden Ahmet Rıza Bey Belgrat istasyonunda Hariciye Nazırı Mösyö (Milovanoviç) ile mülakat etmiştir.

152, 19 Kânunuevvel 1324 / 1 Ocak 1909

Zelzele Tafsilatı

Roma, 30 Kânunuevvel – Recefeden varit olan haberlerden yüzlerce askerin enkaz altında kaldığı anlaşılıyor.

Bükreş, 30 – Meclis-i Mebusan Türkiye ile akd edilen ticaret muahedenamesini temdit etmekle karar vermiştir.

160, 29 Kânunuevvel 1324 / 11 Ocak 1909

Paris muhabiri mahsusasından: Politika ve Umur-u Maliye hakkındaki durum ve Fransa temasları sonrasında yapılan bazı eleştirilere dikkat çekilmektedir. (Sefer Bey)

163, 1 Kânunusani 1324 / 14 Ocak 1909

Paris, 12 Kânunusani – Tan gazetesi, şark mecranın hali zamanında Fransa il Almanya ve İngiltere'nin dostluk teklifinde bulunması beyan edilmektedir.

Petersburg, 12 – Edilen tahkikat ve tarhiyat neticesi olarak iki mektepli nezdinde yüz kilogram dinamit ile mutad vesaik ihtilal elde edilmiştir.

Berlin, 12 – Sene başı münasebetiyle tatil edilen Meclis-i Mebusan bugün tekrar küşad edildiği cihetle Osmanlı parlamentosunun küşadı münasebetiyle beyan tebriki mütecemiiin keşide kılınacak telgrafname kıraat edilmiştir.

New York, 12 – Virginia'dan varit olan havadis nazaran kömür madenlerinden birinde vuku bulan iştilal neticesinde yüz kadar işçi telef ve mecruh olmuştur.

174, 12 Kânunusani 1324 / 25 Ocak 1909

Paris, 23 – Sabık Meclis-i Mebusan reisi olup mücriye komisyonunda bir mevki mühim işgal eden Mösyö Domur Maten gazetesine verdiği bir makalede Fransız mücriyesinin gerek maddeten ve gerek manen kuvvetten düştüğünü beyan ediyor.

Berlin, 23 Kânunusani - İmparator Wilhelm'in ellinci sene-i devriye-i veladeti münasebetiyle Almanya dâhilindeki bilcümle hükümdarın Berlin'e gidecekler ancak Bavira naip hükümeti Prens Lodi'yi azam edecektir.

175, 13 Kânunusani 1324 / 26 Ocak 1909

Avusturya – İtalya

Paris, 23 – Roma'dan vuku bulan istihbarata nazaran Avusturya'nın, İtalyanlara mahsus Dar-ül Fünun'u evvelce ve ad ettirmek üzere küşad etmeyip Viyana'da tesis edeceği anlaşılmasından dolayı hükümetin beynindeki münasebata yeniden bir arz olmuştur.

193, 31 Kânunusani 1324, 13 Şubat 1909

Rusya'nın Teklifi

Rus Nokta-i Nazarı:

Times gazetesine Petersburg'dan yazılan haberde; Osmanlı teklif mütekabil Rusya'nın tebdil-i meslek etmesini icab edecek şekilde değildir. Muhafili siyasiyede Rusya'nın hükümet-i Osmaniye tarafından verilen cevaptan memnun olduğu söyleniyor.

196, 3 Şubat 1324/ 16 Şubat 1909

Londra, 13 Şubat (Resmi) – Kral hazretleri seyahatinden pek ziyade memnun kalmıştır. Esnayı sefiredeki rahatsızlığı hiç hissetmediği gibi elyevm azminden daha iyi bir halde buluyor.

Berlin, 14 Kral Edward Berlin şehir eminine bir telgraf keşide ederek kendisine yapılan hüsn-ü kabulden dolayı müteşekkir olduğunu tebliğ eylemiş ve misafir olduğu müddetçe Berlin ahali tarafından izhar olunan hissiyattan memnun olduğu ilave eylemiştir.

Paris, 14 – Fransa ile Almanya arasında Fas hakkında itilaf hâsıl olmasından dolayı İmparator Wilhelm Fransa'nın Berlin sefiri ile kordonu ita eylemiştir.

198, 5 Şubat 1324 / 18 Şubat Efrenci 1909.

Viyana 16 Şubat – Viyana kabinesi tarafından Balkan meselesine dair olmak üzere Avrupa düvel-i muazzımasına yeni bir nota gönderildiğine ve gönderilmek üzere bulunduğu dair neşr edilen havadis bi-asıl ve esastır.

Berlin 16 – Bugün yine sokaklarda kadınlarla kızlar üzerine hücum edilerek bıçaklarla cerh edilmişlerdir. Hepsinde de failer kaçıp kurtularak kimin yaptığı belli olmuyor.

Paris 16 – Almanya ile İngiltere arasında Fas'a müteallik bir istilafname kararlaştırıldığına dair eşi'a edilen havadis resmen tekzip ediliyor.

203, 10 Şubat 1324 / 23 Şubat Efrenci 1909

Paris, 21 – Temin edildiğine nazaran Sırbistan'a sulh ve sükûnu tavsiye için Almanya, Fransa ve İngiltere ve İtalya tarafından vuku bulacağı metsur olan müdahale-i halinde Rusya iştirak edecektir.

Türkiye, Avusturya – Macaristan İtilafı Boykotaj

Noya Fraye Press'ten: Viyana 18 Şubat Türkiye ile Avusturya – Macaristan arasında bir tarik-i itilaf olan protokole yarın vazi imza edileceğini duyurmaktadır.

214, 21 Şubat 1324 / 6 Mart Efrenci 1909

Budapeşte, 4 – Meclis-i Mebusan üçüncü defa okunduktan sonra irad ve rant vergisine dair olan layiha-i kanuniyeyi kabul ve tasdik etmiştir.

229, 8 Mart 1325, 21 Mart Efrenci 1909

Berlin, 19 – Alman kablo şirketi Kahire'den bir veçhe ati istihbar ediyor: Gazete muharriri 2500 kişiden mürekkep bir içtimada Mısır'ın ahvali vaziyeti siyasiyesine dair irat nutuk etmiştir. Bu nutukta Mısır da yaşanan süreç ve Avrupa devletlerinin tavrına karşılık oluşan tavırlar vardır.

238, 17 Mart 1325 / 30 Mart Efrenci 1909

Belgrat, 28 Mart – Harbiye Nezareti üçüncü sınıf askerinin bir ay talim taht-ı silaha alınmasına karar vermiştir.

Viyana, 28 – Düvel-i Muazzımanın Belgrat’da icra edecekleri müracaatın nokta esasiyesi hakkında Baron Darnetal ile İngiltere’nin Viyana sefiri arasında itilaf tam hâsıl olmuştur.

4. 2. Balkan Haberleri

4. 2. 1. Bosna – Hersek İle İlgili Haberler

71, 27 Eylül 1234 / 10 Ekim 1908

Bosna Hersek Kıta’ları

Bab-ı Âlinin protestosu

Bosna Hersek kıta’larının zaim-i memalik edildiği Avusturya ve Macaristan hükümeti tarafından Bab-ı Aliye verilen nota üzerine keyfiyeti müzakere için inikat eden meclis-i vükela da icra kılınan müzakerat neticesinde buna cevaben Viyana kabinesinin hareket vakıası Berlin Muahede namesinin ihlal etmekte olup mezkûr muahedenamenin tadil ahkâmı Devlet-i Âliye ile beraber muahedeye vazi imza eden diğer devletler imza-i rey ve muvaffakiyetlerine muteber olduğundan Bab-ı Âli’nin hareketi vakıaya karşı şiddetle bir protesto ettiği böyle bir nota gönderilmesine karar verilmiş ve karar mezkûr dairesinde tanzim ve muharrir olunan nota hükümet-i mezkûreye ita edilmiştir.

73, 29 Eylül 1234 / 12 Ekim 1908

Baron Darnetalin Yeni Beyanâtı

Peşte, 10 Teşrinievvel – Avusturya Delegasyon meclisinde umur-u hariciye komitesinde irade ettiği bir noktada Baron Darnetal Bosna ve Hersek’in ilhakı keyfiyetinin bütün feriklerce mazhar tasvip olduğu memnuniyetle beyan etmiştir. Müşarün-ileyh Berlin Muahede namesinin ihlal edilmişinden dolayı memalik-i ecnebiye de Avusturya’nın takyih edilmesi rivayetini tekzip ediyor.

Baron Darnetalin fikrine göre bir devlet bir şeye yapmak veya yapmamak yolunda vuku bulan taahüdatını ne zaman ifa eylemezse muahedename ahkâmını ihlal eylemekten o zaman bahsolunabilir. Bosna ve Hersek meselesinde ise böyle bir şey yokmuş.

75, 1 Teşrinievvel 1324 / 14 Ekim 1908

Yeni Pazar Sancağı

Avusturya devletinin Dersaadet sefiri Marenî Pallaviçi (?) hükümet-i matbuasının Bosna ve Hersek kıtasını Avusturya ve Macaristan'a ilhak ettiğini beyan edilmektedir. Bunun hükümet-i Osmaniye'ce tasdikini alınması ederek Viyana kabinesinin bu ilhaka mukabele Yeni Pazar ve Taşlıca'daki askerini geri çekeceğini tebliğ ettiği sırada Avusturya hükümetinin düvel-i muazzama nezdindeki sefinesi Viyana'sının "Fiilen mevcut olan bir hali takyit ve tanzim" den ibaret olan şu hareketini hariciye nazırlarına tevdi ettikleri bir telgrafname sureti ile izah ediyorlardı. (Müştak)

77, 3 Teşrinievvel 1324 / 16 Ekim 1908

Avusturya Mezalimi

Birkaç günden beri Bosna - Hersek vilayetinin en mühim gazetesi ser muharriri Mösyö "Radoloviç" dün bizi ziyaret etti. "Bu sene herkesin ilhakından dolayı Avusturya hükümetini bütün vatandaşları namına şiddetle protesto ediyor." dedi.

80, 6 Teşrinievvel 1324 / 19 Ekim 1908

Alman gazetelerinden bazıları ve ezcümle "Gazete Dokoloni" (?) ile "Gazete Dolalmani Donor" (?) Bosna ve Hersek kıtalarının Avusturya'ca işgal olunacağından Alman hükümetinin malumatı olmadığını yazmışlardır.

86, 12 Teşrinievvel 1324 /25 Ekim 1908

Bosna'da İğtişâş: Çetine'den Manen gazetesine yazılıyor: Bosna ve Hersek'in ilan-ı ilhakından beri hududu mesdud kalmıştır.

88, 14 Teşrinievvel 1324 / 27 Ekim 1908

Belgrat, 26 Teşrinievvel – Bosna Hersek ilhakına karşı itiraz olmak üzere dün kadınların mitingi toplandı. Erkek, kadın on bin kişiden ziyade vardı.

93, 21 Teşrinievvel 1324 / 3 Kasım 1908

Bosna - Hersek ilhakından düvelayı imparator arz-ı tazimat ve teşekkürat etmek üzere Bosna Hırvat Katoliklerinden büyük bir heyet-i mebusana Teşrinisani zarfında Viyana'ya gideceği tahminen beyan olunmaktadır.

102, 30 Teşrinievvel 1324 / 12 Kasım 1908

Bosna – Hersek ve Avusturya'nın Hukuku

Petersburg'da intişar eden (Gazete Dolabros) Bosna Hersek'in ilhakından dolayı otuz seneden beri Avusturya'nın temin ettiği istifade hakkında gayet müfit bir mütalaa neşr ediyor.

116, 13 Teşrinisani 1324 / 26 Kasım 1908

Bosna – Hersek'in Avusturya'ya İlhakına Dair: Budapeşte'den 24 Teşrinisani tarihinde telgrafla işar olunan habere dikkat çekilmektedir.

118, 15 Teşrinisani 1324 / 28 Kasım 1908

Bosna Hersek Müslümanları La Turquie gazetesinden Türkiye'ye hicret eylemek üzere Bosna ve Hersek Müslümanlarından bir heyet oluştuğunu ve diğer konulara dikkat çekilmiştir.

168, 6 Kânunusani 1324 / 19 Ocak 1909

Bosna Hersek'te Hukuk-u İslamiye

Bosna ve Hersek'teki ahali-i İslamiyenin makam-ı hilafete temin irtibatları zimmetinde Hükümet-i Osmaniye ile Avusturya ve Macaristan hükümeti beyninde görüşülmüştür.

192, 30 Kânunusani 1324/ 12 Şubat 1909

Muhacireynin Hizmet-i Askeriyesi:

Bosna Hersek'ten hicret eden muhacireyn-i İslamiyenin hizmet-i askeriyeleri meselesi hakkında Sahib-i ihtisas bir taraftan veçhe ati olur. Bosna Hersek İslamlarının askerlikten muafiyet olma durumları ve bunlar hakkındaki görüşler üzerinde durulmaktadır.

198, 5 Şubat 1324 / 18 Şubat Efrenci 1909

Bosna Hersek Meselesi Protokolü

Türkiye ile Avusturya arasında tanzim olunan protokolü hamilen dün Viyana'dan Hariciye Nezareti umur-u ticariye şubesi müdür muavini Mösyö İvanoviç Dersaadet'e gelmiş ve onunla bu görüşmeler yapılmıştır.

206, 13 Şubat 1324 / 27 Şubat Efrenci 1909

Türkiye – Avusturya Protokolü

Bosna ve Hersek'in Avusturya'ya ilhakı ilan edilmesi üzerine Hükümet-i Osmaniye ile Avusturya ve Macaristan hükümeti arasında tahdis eden ihtilaf dün bir itilafa neden olmuştur. Bu babta tanzim olunan protokol dün akşamüzeri Sadrazam Hilmi Paşa'nın Şişli'de kainhanesinde bir taraftan Hilmi Paşa ve Hariciye Nazırı Vekili Gabriyel Noradonkyan Efendi diğer taraftan Avusturya sefiri Marki Paloviçini hazretleri tarafından imza edilmiştir.

4. 2. 2. Bulgaristan Haberleri

11, 29 Temmuz 1324 / 11 Ağustos 1908

Sofya'da çıkan "Reç" gazetesinden:

Türkiye felaket dakikalarını bir tarafa attı. İcraat, umumi ıslahat devresine girdi. Kanun-i Esasi'nin neşri umumun serverine mucip oldu. İdare-i sabıka

zamanında Türklerle Bulgarlar arasında devam eden münafaret şimdi bir taraf olmuş ayrılık, gayrılık kalmamıştır.

24, 11 Ağustos 1324 / 24 Ağustos 1908

Bulgaristan “Reç” gazetesinde:

Bulgaristan imaretinin Paris politika memuru İstançef Efendi istifasını vermiştir.

61, 17 Eylül 1324 / 30 Eylül 1908

Bulgarların Programı

Selanik’e çıkan “Yeni Asır” refikimiz altmış altı azadan mürekkep olmak üzere Selanik’e itikat eden Bulgar kongresinin Meclis-i Mebusan da Bulgar cemaati tarafından takip edilecek hattiharekete dair bir program tertip edileceğini haber verdikten sonra programı neşr ediyor. Rumların Terakki ve İttihad cemiyetinin, Bulgarların programı artık tayin etmiş demektir. Ermenilerin programı da Ermeni refiklerimiz yazıyordu. Şu halde Meclis-i Mebusan’da tasaddum edecek efkârın neden ibaret olacağını şimdiden anlayabiliriz. Mamafih, şu dört programı birbiriyle mukayese ederek netice çıkarmadan evvel bir kere hepsini ayrı ayrı gözden geçirmek lazım olduğu için bugün Bulgarların programını tetkik etmek istiyoruz.

Bulgarlar programının birinci maddesine taksimat-ı mülkiye ve idarenin ihtiyac-ı memlekete göre tadilat ve tahviline uğraması lüzumunu derç ediyorlar. Program maddeleri atıf edilen ehemmiyeti vilayet, sancak, kaza, nevâhî taksimatı değiştirmeğe atıf eğliyorlar demek oluyor. Birden bire meselenin neden bu kadar calib-i dikkat ad edildiği fark edilemez. Bazı köyler merkeze uzak kaldıkları için işler tehirine ve müşkülata uğruyorsa bu yolda mahzurların kanunlarımızda emsali az değildir. Onları hep meskût bırakıp da taksimat-ı idarenin değiştirilmesi esasını programın en birinci maddesi yapmakta acaba hükümet ne der. (Hüseyin Cahit)

67, 23 Eylül 1324 / 6 Ekim 1908

Bulgaristan istiklali

Bulgaristan'ın İlan-ı İstiklali

Bulgaristan ilan-ı istiklal etti, bu sene Avrupa'ya ilhak edilecektir denilir. Bu Osmanlıların kalbine örülmüş bir zorbadır. Fakat bir milletin büyüklüğü böyle vahim dakikalarında belli olur. Osmanlılar o uzun ve şanlı hayat-ı tarihiyelerinde bundan çok mühim ve ağır vakalar karşısında bulunmuşlardır. Milletın malik olduğu metanet ve himmet kendisini ötekilerden kurtarmış, bugüne kadar istiklal ve mevcudiyetini temin eylemiştir. Onun için bütün Osmanlılar şu zorba-i elemliye karşı vakar ve ciddiyetlerini muhafaza ederek bi-lüzum telaşı ve heyecanlara düşmeyecektir.

Bugün biz hakka istinat ediyoruz, Bulgaristan hakkı muahedenameyi ayaklar altına alarak kendi kendisine böyle hareket de bulunur. Şüphe etmemelidir ki Bulgaristan'ın hariçten maşukları da vardır. Bulgaristan prensinin imparator Fransuva Jozef hazretleri tarafından bir hükümdara layık muamele kabul edilmesi Bulgaristan'a teşvikin ne taraftan geldiğini Osmanlı hürriyetinden sonra Avrupa siyasetinin aldığı pekâlâ göstermişti. (Hüseyn Cahit)

68, 24 Eylül 1324 / 7 Ekim 1908

Mesail-i Mühimme-i Dâhiliye

Bulgaristan'ın İstiklali

Ahalimizin Vazifesi

Bulgaristan emareti evvelki gün, yani 1908 senesi teşrinevvelin beşinci pazartesi günü ilan-ı istiklal etti. Bu hareketin en kısa ve en doğru manası: Bulgaristan'ı “Zat-ı Hazret-i Padişahî'nin zir-i hâkimiyetinde bir emaret-i tabie” olmak üzere teşkil ve hukuk ve vezaifi bu esasa göre tayin eden Berlin muahedenamesine hükümet emaret bugün sarıh “kati” tecavüzüne bir darbe zir-i hâkimiyetinden ayrılarak Makedonya'da vasi bir hudut ile geniş bir saha dâhilinde müstakilen hükümet etmek fikri ve emeli Bulgaristan'da öteden beri mevcut idi.

Millet-i Osmaniye, herkes bilir ki; artık yek dil, yekvücut, vatanın selameti uğrunda müttehid ve müttefiktir. Mübarek han vatana uzanacak ellere karşı çoluğumuzla, çocuğumuzla varımız yoğumuzla müdafaaya hepimiz hazırız, sulh âlemi

haleldar etmemek için çok defalar aciz ve miskinane mahal sabır ve tayinler gösteren Osmanlı milleti hem mutbik hem müdafidir (Müştak)

69, 25 Eylül 1324 / 8 Ekim 1908

Avusturya'nın Maksad-ı Hakikiyesi

Berlin ahitnamesini çiğnemek hususunda Avusturya'nın Bulgaristan gibi küçük bir hükümete vasi olmak suretiyle gösterdiği eser ve istical yalnız bizi değil bütün âlem-i medeniyeti hayretlerle tevsilere müsterih etti. Dört beş gün evveline gelinceye kadar Avusturya'nın bu suretle ref-i kab ederek muamele-i gasp ve tecavüzünü bu perva tebliğ edebileceğini bütün Avrupa istibad ediyor. Hatta Viyana'nın "Çayt" (?) gazetesi bile böyle bir şey Avusturya'nın katiyen fikrinden geçmemekte olduğunu söylüyor idi. (İsmail Hakkı)

70, 26 Eylül 1324 / 9 Ekim 1908

Tan Gazetesi

Dün varit olan Tan gazetesi Bulgaristan'ın istiklali münasebetiyle ve "Kongre Elzemdir" unvanıyla derç ettiği bir makale de bu istiklalden bahsederken diyor ki: "Bu Hükümet-i Osmaniye için bir mağlubiyet-i siyasiyedir, aynı zamanda Avrupa heyet-i düveliyesi için de bir mağlubiyettir."

71, 27 Eylül 1234 / 10 Ekim 1908

Beş altı günden beri Bulgaristan'da vukua gelen tahvilat-ı siyasiye Bab-ı Ali'yi hal ve tavsiyesi mukteza bazı vukuat karşısında bulunduruyor. Bu vukuatın mazi ile olan irtibatı derecesini anlamak için son yirmi sene zarfında Balkanlara matuf olan amal ve teşebbüsat-ı siyasiye uzun uzadıya tetkik ve saik-i resmiye ve hususiye, parlamentolarda cereyan eden müzakeratı, matbuatın az çok bir şiddetle ara sıra tekrar eden münakaşatı karıştırmaya lüzum göremiyoruz, esbabın netayicle âdem-i tenasibini nazar-ı dikkate almak kâfi oluyor.

Bulgaristan emaretinin ilan-ı istiklal etmesi haberi henüz suret-i katiyete teyit etmeden Avusturya Macaristan hükümeti bir hatve-i ahit ile Bosna ve Hersek kıt'alarını zamime-i memalik ettiğini ilan ve Bab-ı Aliye resmen ihbar ediyordu. Bu iki hadise-i mühime bundan bir ay mukaddem hariciye nazırının verdiği ziyafetin – Heyet-i Sefire meyanda bulunması hasebiyle- Bulgar Kapı Kethüdasının davet olunması ve bunu müteakip şark-ı şimendiferleri müstahdeminin İstanbul kesiminde vaki olan terk-i işgali Bulgaristan'a sirayet ettirmek maksadıyla Bulgar şimendiferler idaresinin şark şimendiferlerine vaziyet etmesi neticesinde vukua gelmişti: Ortada başka hiçbir sebep yoktu. (Müştak)

73, 29 Eylül 1234 / 12 Ekim 1908

Son Telgraflar

Sofya, 10 Teşrinievvel- Prens Ferdinand'ın Sofya'ya suret-i resmiye de dâhili pazartesiye talik olunmuştur. Düvel-i Ecnebiye memurları hazır bulunacaklardır. Yunan kralının prene bir tebrik telgrafı keşide etmiş olması haberi muhalif-i resmiyede tekzip olunuyor.

Sofya, 10 Teşrinievvel- Sofya kariyinde kast hakkındaki rivayetlerden anlaşıldığına göre teşrini evvelin ikinci gün akşamüstü meçhul el-ahval bir takım eşhas mahzen civarında nöbet bekleyen askerin üstte ateş ederek yaralamışlardır. Bu neticede bil mukabele ateş etmiştir.

75, 1 Teşrinievvel 1324 / 14 Ekim 1908

Bulgaristan Muhabir-i Mahsusamız Yazıyor:

Umum Bulgarlar Türkiye ile bir harbin avakını hakkıyla takdir ettiklerinden hükümet-i Osmaniye tarafından gelecek tahdidatı son derece bir hissiyatla telakki etmektedirler. Bu cihet pek aşikâr nazara çarpmaktadır. Bulgar erbab-ı liyakatten birçokları tesadüf ettikleri Türkiye bu hakikati durduran anlatmakta ve bu suretle Osmanlıların tevcihini istilaya sarf gayret etmektedirler. Hükümet-i Osmaniye ile bir itilaf arzusu Bulgarlarda şimdi adeta bir ihtiyaç haline girmiştir. Mamafih bunların

samimiyetine kanaat için Bulgarların gözettikleri münafi maddeye ve iktisadiyeyi düşünmemek lazımdır.

78, 4 Teşrinievvel 1324 / 17 Ekim 1908

Bulgaristan Muhayyer Mahsusamızdan:

2 Teşrinievvel tarihiyle yazılıyor:

Bulgar efrad-ı ihtiyatiye-i askeriyesi üç hafta talim için silâh altına alınmıştır. Dün akşamdan beri her yerde bu efrada ihtiyatiye terhise başlanmıştır. Bunların yerine yine üç hafta talim için 22, 23, 24 seneleri efrad ihtiyatiyesinin celbine başlanmıştır. Şu suretle emaret (yüz on bin) kadar askeri silâh altında bulundurduğu beyan ediliyor.

79, 5 Teşrinievvel 1324 / 18 Ekim 1908

Bulgaristan'ın Türkiye'ye Borçları

Usul Bulgaristan vergisi İstanbul refikimizden: 1878'de Berlin muahedenamesi Bulgaristan zat-ı hazret-i padişahînin zeyr tabiiyetinde olmak üzere mümtaz ve vergi verir bir emarete kalp ve tahvil ettiği zaman şu hüküm ahdi (9. Madde) vazi olmuş olduğu beyan edilmektedir.

Bulgarların Ahvali

“Man”(?) gazetesinin muhabiri tarafından gazetesine keşide edilen telgrafta denilenler anlatılmaktadır.

80, 6 Teşrinievvel 1324 / 19 Ekim 1908

Bulgaristan'ın Arzuları

Bulgaristan başvekili Noya Fraye “Prese” gazetesini muharrirlerinden biriyle mülakat ettiği sırada Bulgaristan'ın Türkiye ile münasebatında bulunmak için ne gibi şart istediğini bir veçhe âti beyan etmektedir.

Sofya'dan Matbaamıza Telgraf

Sofya 5 Teşrinievvel – “Bulgaristan heyet-i vükelası sükût etmiştir. Efkar-ı umumiye bu haberi memnuniyetle telakki ediyor. Yeni kabinenin muhafaza-i sulhe itina edeceği temin edilmektedir. Devlet-i Osmaniye ile Bulgaristan arasında bir zemin itilaf bulunması memuldur,” denilmektedir.

81, 7 Teşrinievvel 1324 / 20 Ekim 1908

Bulgaristan heyeti nazarının istifa edeceği şayiası pek muhakkak gibi görünmekte iken teyit edilmediği beyan ediliyor. (İsmail Hakkı)

83, 9 Teşrinievvel 1324 / 22 Ekim 1908

Tanın gazetesinin bir muhabirinden, Bulgaristan’ın savaş hazırlıklarına girme haberi ve halkının buna yönlendirilmesi sonrasında asude bir sessizliğe girmesinin nedenleri anlatılmaktadır.

84, 10 Teşrinievvel 1324 / 23 Ekim 1908

“Bulgaristan Ziraat Nazırının Siyaseti”, “Tan” gazetesinin Bulgaristan muhabir-i mahsusı mezkûr gazeteye gönderdiği bir telgrafnamesinden bahsedilmektedir.

93, 21 Teşrinievvel 1324 / 3 Kasım 1908

Bulgar Murahhaslarıyla Müzakerat

Bulgaristan meselesi için bir suret-i tavsiye bulmak için şehrimize gelen murahhaslarla müzakere eylemek üzere taraf-ı hükümet-i seniyyeden Ticaret ve Nafia Nazırı Gabriyel Efendi ile Tahrirat Hariciye Kâtibi Lütfü ve Duyun-u Umumiye teşkili Meclis-i Vükela’ca tahrir etmiştir.

95, 23 Teşrinievvel 1324 / 5 Kasım 1908

Bulgaristan Niçin Harb Etmedi? : Balkanların ahvali umumiyesini ve Balkan hükümetinin politikalarına harici siyasilerin müdahalesi ile aynı zamanda diğer nedenler üzerinde olduğu anlaşılmaktadır.

96, 24 Teşrinievvel 1324 / 6 Kasım 1908

Bulgar Murahhaslarıyla Müzakerat

Paris, 5 Teşrinisani – Dersaadet’de bulunan Bulgar murahhasları yalnız Rumeli şarkı vergisini müzakere mezundurlar denilmektedir.

98, 26 Teşrinievvel 1324 / 8 Kasım 1908

Bulgar Meşrutiyet Kulüpleri İttihadının Programı: “Devlet-i Osmaniye Bulgar Meşrutiyet Kulüpleri İttihadının Programı” olmak üzere gazetede bir beyanname tevdi edildiği anlatılmaktadır. (Hüseyin Cahit)

- Türkiye – Bulgaristan Müzakeratı

Bulgaristan murahhasları Bab-ı Aliye’de cereyan eden müzakerata dair verdiğimiz malumat Tan gazetesinin âtideki telgrafıyla teyit edilmiştir.

104, 2 Teşrinisani 1324 / 15 Kasım 1908

Sofya, 13 Teşrinisani – Dersaadet’deki Bulgar heyet-i mahsusası tarafından gönderilen son raporlar o derece gayrı müsait görünüyor ki bura muhafel-i resmiyesinde müzakeratın duçar inkıta olacağı tahmin olunuyor.

107, 4 Teşrinisani 1324 / 17 Kasım 1908

Türkiye ve Bulgaristan Müzakeratı

Birkaç haftadır devam eden müzakerat neticesinde âtideki noktalarda itilaf husule geldiğini Servet-i Fünun’da yazılanlar maddeler halinde aktarılmıştır.

110, 7 Teşrinisani 1324 / 20 Kasım 1908

Dümensiz Avrupa

Esasen ve mecazen Sakson ırkına mensup olan Avusturya Başvekili Dobuset Sadova mağlubiyetinin ertesini günü “Artık Avrupa kalmadı.” Feryadını ayyuka çıkarmış idi. Bununla beraber elyevm üzerinde sakin bulunmak saadetine nail olduğumu Avrupa ne o vakit ve nede şimdi yerinden daha uzun müddet içinde hep böyle olacaktır. (Sefer Bey)

112, 9 Teşrinisani 1324 / 22 Kasım 1908

Türkiye – Bulgaristan Müzakeratı

Hükümet-i Osmaniye murahhaslarıyla Bulgar murahhasları dün Bab-ı Âlide akd-i içtima ederek umur-u sıhhiye ve resmiye ve fenerler hakkında müzakerat da bulunmuşlardır.

116, 13 Teşrinisani 1324 / 26 Kasım 1908

Türk – Bulgar – Müzakeratı

La Turquie Gazetesi Bulgar memur-ı mahsusu Mösyö Leyayıçif’in cuma günü Sofya’ya müteveccihen hareket edeceğini beyan edildikten sonra bir veçhe ati sırra mütalaat etmekte olduğu beyan edilmektedir.

146, 13 Kânunuevvel 1324 / 26 Aralık 1908

Bulgaristan Notası

Balkan mecranı ilk şeklini ve hamiyetini gaip ettikten sonra evkaf ile beraber şayan-ı memnuniyet ad edilecek bir suret de mebde-i sükût olmaya başladığı beyan edilmektedir. (Hüseyin Cahit)

165, 3 Kânunusani 1324 / 16 Ocak 1909

Türkiye – Bulgaristan arasındaki ilişkiyi İstanbul’dan 5 Kânunusani tarihiyle “Independent Belj” gazetesinde yazılan haber derç edilmiştir.

178, 16 Kânunusani 1324 / 29 Ocak 1909

Sofya, 27 Kânunusani – Bulgar muhalif askeriyesine Dersaadet'den varit olan haberlere nazaran Sadrazam Kamil Paşa hudut boyunda bazı noktalar işgal etmek niyetinde olmadığını ve Bulgarların teşhimatına rağmen tedabir-i askeriyeye tevsil etmeyeceğini beyan etmiştir.

188, 26 Kânunusani 1324 / 8 Şubat 1909

Sofya, 6 Şubat – Rus Teklifine mukabil Bab-ı Âlinin teklif-i mezkûra esas itibariyle hâsıl olan ümit ihtilafın aksine olarak Bulgar umur-u muhalefet de pek ziyade sui tesir hâsıl eylemiştir.

190, 28 Kânunusani 1324 / 10 Şubat 1909

Türkiye – Bulgaristan ihtilafının hali için Rusya tarafından vuku bulan teklif hakkında alan münakaşatı devam etmektedir.

201, 8 Şubat 1324 / 20 Şubat Efrensi 1909

Bulgaristan Tasdik-i İstiklaline Dair

Dün akşama doğru istihsal edilen malumat-ı hususiye sabahleyin verilen malumatın derece-i sıhhatini bir kat daha teyit edilmiştir. Filhakika Bulgaristan'ın istiklalini yalnız Rusya tasdik edecektir.

219, 26 Şubat 1324 / 11 Mart Efrensi 1909

Bulgaristan'ın Tazminatı

Bulgaristan'ın vereceği tazminat hakkında Petersburg'da cereyan eden müzakerenin Bab-ı Ali tarafından vuku bulan teklife Rusya tarafından mümaşat gösterilmesi hesabıyla sekteye uğradığı hakkında şayia olan havadis yanlıştır.

226, 5 Mart 1325, 18 Mart Efrensi 1909

Bulgar Tazminatı

Aylardan beri devam eden Bulgaristan meselesi de nihayet tasfiye oldu. Petersburg'da iki hariciye nazırı arasında takrir eden itilafnamenin metni hakkında telgraflar vazih malumat getirdi. Artık bunlara bakarak kabul edilen suret-i tasfiyeye dair beyan mütalaa kabil olabilir.

Tazminat parasını Bulgaristan vermeyecek bunun yerine Rusya ödeyecek. Böylece Bulgaristan borç altında ezilmemiş olması üzerine doğan tartışmalara dair yazar asıl istenen şeyin para olduğunu gerisinin kimin karşıladığına karışma hakkına sahip olunmadığını söylemektedir. (Hüseyin Cahit)

4. 2. 3. Girit Haberleri

70, 26 Eylül 1234 / 9 Ekim 1908

Girit'in İlhakı Haberi

Nahoş haberler birbirini takip ediyor. Pazartesi Bulgarların istiklali, Salı günü Bosna-Hersek'in ilhakı, bugünde Girit buna iltihakı... İrade-i cedide-i meşruta altında muhtevi kalan ateşleri uzatmağa çalıştıkça yer yer yed-i heva bu külleri karıştırıyor. Ateşleri körüklüyor, yangının daire-i şumulünü tavsi ediyor. Vakıa-i katiye vakasından, yani on seneden beri askerimizi Cezayir'den çektirdiler. Bir tek memurumuz kalmadı, devletimizin oradaki hakkı hâkimiyetine delalet edecek alamet hemen kemalen mefkud. Yalnız bir kaya parçası üzerinde bir Osmanlı bayrağı, o daima kıraç tepenin muhafazası altında temaşa ediyor.

İdare-i sabıka devleti mevttten mevte sürüklediği zamanlar bu cezireyi de gerek zabiti gerek elden kaçırılması millet-i Osmaniye'ye pek pahalı oturmuş olan bu memleketi de harita-i Osmaniye'den silmiş idi. Ahiden geride Bulgaristan gibi, Rumeli-i şarki vilayeti, Bosna Hersek gibi memalik-i Osmaniye'nin icaz-ı mütemadisindendir, fakat failen öyle mi? (İsmail Hakkı)

71, 27 Eylül 1234 / 10 Ekim 1908

İstanbul Gazetesinden:

Yunanistan hükümetinin Girit meselesinin halini Rusya, Fransa, İngiltere ve İtalya hükümetlerinin haneye konsoloslarına tevdi eyleyeceği temin olunuyor. Dün

(evvelki gün) Atina'dan alınan haberlere göre İngiltere'nin şehrimiz sefiri Sir Eliot reis vükela Mösyö Tenotukis ile uzun müddet mülakat eylemiştir.

Roma'da çıkan Tribona (?) gazetesinin Berlin muhabiri şehrimiz Kordaki bulunan sefirinin muharrirlerinden Berlin vaki olan mülakatı esnasında Girit ile buna nisyan arasında İttihad zabitan mevcut olduğundan Girit'in İttihadından hâsıl olacak her türlü neticeyi bertaraf etmek de olduğunu beyan etmiştir.

72, 28 Eylül 1234 / 11 Ekim 1908

Giritlilerin Yunanistan'a ilhaka karar veren toplar ittihad ve nümayişler icra ederek karar vaki ilan ettikleri bundan evvel telgraf ajansları tarafından bildirilmiş ve bunun üzerine Bab-ı Aliye davet olunan Yunan sefiri hükümet matbuası tarafından sebebiyet verilmemiş olduğunu resmen beyan etmişti. Evvelki gün Giritliler cezireye Yunan bayrağı keşide etmişler ise de düvel-i Erbaa konsolosları mezkûr bayrağı isteyerek kana kan Osmanlı ve Girit'e mahsus bayrakları ve düvel-i mezkure bayraklarını keşide istettirmişlerdir mesele henüz daire-i resmiye girmemiştir Bab-ı Âlide buna dair resmi malumat yoktur.

74, 30 Eylül 1324 / 13 Ekim 1908

Girit'in Mevki Ahidiyesi

Berlin muahedenamesinin yirmi üçüncü maddesi mucibince Bab-ı Ali Girit'e 1868 nizamnamesi tatbik ile beraber muhik görülecek diğer bazı tadilatı ilave edilecektir. İngiltere'nin 1878 senesi Teşrinievvelin otuzuncu akd imza edilen (Halep) muahedenamesi Giritlilere mühim muahedat bahş eylemiş idi. Hıristiyan kaymakamların adedini arttırıyor. Cezireyi bazı vergilerden kurtarıyor. Gümrük varidatının bir kısmını daire-i mahalliyyeye terk ediyor idi. Bu müsaade muvakkaten Giritlilerin memnun etti. (1880) Dersaadet'de alakadar eden konferanstan bazı temeniyat da bulunsalar da o derece ısrar etmediler. (1885) de Yunanistan'da vukua gelen harekât Giritlilerin ümitlerini uyandırmış ve istiklal arzuları körüklemiştir. Fakat Yunan harekâtının duçar hapis olması bittabi aleyhlerine döndü.

76, 2 Teşrinievvel 1324 / 15 Ekim 1908

Atina ajansının tebliğ ettiği bir telgrafnamede denilir ki: Girit meclis-i umumiyesi evvelki gün vaki olan Girit'in ilan-ı istiklali ve Yunanistan'a ilhakı hakkında evvelce ittihaz edilen firari tasvip etmiş ve kuve-i icraiye vazifesini ifaya memur bir komisyon tabiiyinine karar vermiştir.

77, 3 Teşrinievvel 1324 / 16 Ekim 1908

Yunan hükümeti İngiltere, Fransa, İtalya ve Rusya hükümetlerine müracaatıyla Girit meselesini Bosna ve Hersek ile Bulgaristan meseleleri gibi nazar-ı itibara almağa ve addedilirse Girit'in Yunanistan'a iltihak keyfiyeti karşı Yunan efkâr-ı umumiyesinin itidalini muhafaza edeceğini temin eylemiştir.

83, 9 Teşrinievvel 1324 / 22 Ekim 1908

Yunanistan hükümeti Girit'in ilhakını henüz kabul etmemiş ise de düveli muazzama ya bir nota tebliğiyle ilhakı kabul etmek için müsaade olunmasını istemiştir.

86, 12 Teşrinievvel 1324 / 25 Ekim 1908

Atina'da çıkan "Keyirva" gazetesi Yunanistan hükümetinin Paris'de bir istikraz akd edeceği ve bu istikraz bedelinin Girit tarafından Türkiye'ye karşı vakıa olan taahüdat-ı maliyesini tasfiyeye has ve tahsis edileceğini beyan ediyor.

89, 15 Teşrinievvel 1324 / 28 Ekim 1908

Girit Vukuatı: Atina'dan 28 Teşrinievvel tarihiyle yazılan bir telgrafnameden beyan edilmektedir.

91, 17 Teşrinievvel 1324 / 30 Ekim 1908

Girit Mezaliminden

Girit ceziyesinin Yunanistan ilhakından bahsedilen bu mütalaada yaşanan sıkıntılardan bahsetmektedir. (Muhammed Ali)

96, 24 Teşrinievvel 1324 / 6 Kasım 1908

Girit Ahvali

Avrupa gazeteleri Giritlilerin ahali-i islamiye hakkında reva gördükleri tarzattan ve haşiyene hareketlerden şiddetle şikâyet ediyorlar. (Yeni Asır)

98, 26 Teşrinievvel 1324 / 8 Kasım 1908

Girit Meselesi

Rusya hükümeti konferansı hakkında irsal edildiği notada Girit meselesinin evvela düvel-i hamiyeye arzıyla münasebet görüldüğü takdirde bil ahire konferansa havale olunması mümkün olacağı reyinde bulunur.

99, 27 Teşrinievvel 1324 / 9 Kasım 1908

Giritli Müslümanlarının Bir Feryadı

Düvel-i Erba-i Hamiye konsolosları muhtekir bir nota ile devlet matbualarının Girit meselesi hakkındaki efkârını hükümet mahalliyeye tebliğ ettiler. (Mustafa Nuri)

104, 1 Teşrinisani 1324 / 14 Kasım 1908

Girit adası üzerindeki hukuk-u meşrutamızı muhafaza maksadıyla Taninin yazdığı makalat Yunan gazetelerinin nazar-ı dikkatinden dur kalmamıştır. Gördüğümüz bentlerde hep Girit'in Yunanistan'a ilhakı lüzumuna dair mütalaalar mevcut, şayan-ı dikkattir ki Yunan gazeteleri bu meselede bizim yerli Rum vatandaşlarımızdan daha mutediline, sakinine, nazikâne irade-i lisan ediyorlar. (Hüseyin Cahit)

107, 4 Teşrinisani 1324 / 17 Kasım 1908

Girit Meselesi

La Turquie gazetesinden: Atina gazetelerinin İfadatına nazaran Girit meselesi Giritlilerin hoşuna gidecek bir tarz-ı tasfiyeye müncer olduğu beyan edilen haber sunulmaktadır.

Girit Müslümanlarının Feryadı: Girit Ahvalindeki Müslim halkın çektiği mezalim üzerine dikkat çekilmiştir. (Mustafa Nuri)

154, 21 Kânunuevvel 1324 / 3 Ocak 1909

Girit Hakkında Mülahazat: Girit havalisinin içinde bulunduğu girdap ile yaşamış olduğu sıkıntılardan bahsedilmektedir. (Ali Zeki)

159, 28 Kânunuevvel 1324 / 10 Ocak 1909

Büyük Bir Gün – Büyük Bir Millet

Aylardan beri Osmanlıların kalbinde Girit'in elden gitmesi ihtimaline karşı biriken hissiyat ve itiraz dün gözle görülecek şekilde ortaya çıktığı beyan edilmektedir. Girit için miting sloganı için İstanbul ahalisi sabahtan sokaklara akın etmiştir. (Hüseyin Cahit)

165, 3 Kânunusani 1324 / 16 Şubat 1909

Sadrazam Paşa'nın Girit meselesi hakkında verdiği beyanattan bahsedilmektedir.

179, 17 Kânunusani 1324 / 30 Şubat 1909

Girit Meselesi ve Levant Herald gazetesi "Girit Meselesi nasıl hal olacak?" soruna cevap arayan bir haber yapılmıştır.

226, 5 Mart 1325, 18 Mart Efrenci 1909

Yunanlılar ve Temettü Vergisi

Memureyn hükümeti ilk defa olarak Yunan tebaasından temettü vergisi talebine ve bu babta şiddeti lâzıme ile icra faaliyete başlamışlar ve hatta konsolos tercümanlarına da vergi tezkiresi tevzi edilmiştir.

4. 2. 4. Karadağ Meselesi

73, 29 Eylül 1234 / 12 Ekim 1908

Baron Darnetal Karadağ'dan bahsederken beyanat-ı aleyhte bulunmuştur.

“Berlin muahedenamesinin Karadağ'ı harb sancağı keşide etmekten men eden ve Karadağ limanlarına harb sefinelerinin duhul ete mali olmasını icab eden 29'cu maddeye gelince bu babta diğer kabinelerle müzakerata girişilmiştir. Avusturya bu şeraitin bazılarından sırf nazar etmeğe hazırdır. Çünkü bunları şimdiye kadar Karadağ hükümeti kendi hak hâkimiyetini mahal olmak üzere telakki ediyordu. Bu ise kendisiyle olan münasebatımızı ıslah etmeğe mani bulunuyordu.

75, 1 Teşrinievvel 1324 / 14 Ekim 1908

Karadağ Prensi Birinci Nikol ahiren şu beyannameyi neşretmiştir:

“Prens Nikol'a Bosna ve Hersek'in Habesyoriğ nahiye ilhakından dolayı hâsıl olan tezini beyan eder ve Karadağlıların Bosna ve Hersek'in kalbgahında Sırplığa örülen şu zorba karşısında kalplerini kendi kalplerine takrib etmelerini makam-ı teşvikte beyan eyler. Siyah ve sarı renklerin (Avusturya bayrağından kinaye) bizimle Sırbistan arasına girmesi hiçbir suretle bir hudud teşkil edemeyecektir. Biz Sırplarla aynı ve hududu aynı ruhu teşkil etmiyor muyuz? Bu renkler, yani Avusturya bayrağı bilakis haksızlığın alameti ve işareti olacak ve adaletin nihayet muzaffer olacağı hakkındaki ümitlerimizde bizi takviye eyleyecektir.

Karadağlılar her vakit kendilerine muhit zuhur olan kayalar gibi kuvvetli ve metin oldukları halde âti hakkında muhafaza-i ümid etmelidirler. Sırp memalikinin hal-i esef iştilal hazırı mukitdir. Mademki elyevm Berlin muahede namesi ahkâmına mal edilmiştir. Bu muahede namenin Karadağ sahiline ait ahkâmı mahza bu tecavüz sebebiyle kendiliğinden menfi his olmuş demektir.

77, 3 Teşrinievvel 1324 / 16 Ekim 1908

Çetine, 11 Teşrinievvel – Karadağ'ın notasına cevaben telgrafname de Sör Edward Garey Berlin muahedenamesi ahkâmının hükümet-i manzumenin rey ve muvaffakiyeti olmadıkça ihlal edilmeyeceğini beyan etmiştir.

78, 4 Teşrinievvel 1324 / 17 Ekim 1908

Bulgaristan küşadından evvel arz-ı ihtirama etmek üzere huzuruna giren bir sınıf mebusanlara Prens Nikol'a Bosna ve Hersek'in ilhak meselesinin Karadağlılara büyük bir zorba olduğunu ve bu hatayı tamir için kanlarının son damlasını bile feda edeceklerini beyan etmiş ve bu sözler pek ziyade alkışlanmışlardır.

83, 9 Teşrinievvel 1324 / 14 Ekim 1908

Sırbistan ve Karadağ'a Tazminat

Konferans programının metni anlaşılmadıysa da esası ve ruhu artık tahkik etti. Konferans neticesinde Sırbistan ve Karadağ için Rusya tazminat vereceğini teyit etmiştir. Hükümet-i Osmaniye de tazminat ödeyeceğini ve bunların hangi şartlar dâhilinde olacağı belirtilmiştir. (Hüseyin Cahit)

110, 7 Teşrinisani 1324 / 20 Kasım 1908

Sırbistan ve Karadağ'a Tavizat mı? Bize Ceza mı?

Avrupa devletlerinin hükümet-i Osmaniye'nin balkan toprakları üzerindeki tasarrufları ve devletlerin kendi içindeki durumlara dikkat çekilmiştir. (İsmail Müştak)

118, 15 Teşrinisani 1324 / 28 Kasım 1908

Avusturya ve Karadağ

Çetine'de münteşir hükümetin resmi gazetesinden bir aktarma yapılmıştır.

124, 21 Teşrinisani 1324 / 4 Aralık 1908

Türkiye – Karadağ

Hükümet-i Osmaniye merhaslarıyla Karadağ merhasları dün daire-i Hariciye de akd-i içtima ederek mesail-i hududdiye dair bir mukavele tanzim olunup tarafın imza eylemişlerdir.

175, 13 Kânunusani 1324 / 28 Şubat 1909

Karadağ ve Sırbistan

İstanbul'dan Independent Belj gazetesine yazıldığına göre beyanı anlatılmaktadır.

218, 25 Şubat 1324 /10 Mart Efrenci 1909

Tanın'ın Müstehbarat-ı Hususiyesi

Sırbistan'ın Tehşidat-ı askeriye de bulunduğu ve Karadağ'la müttefikan Yeni Pazar'a hücum edeceği hakkında bir şayia devran etmekte ise de henüz ne derece gerçek olduğu anlaşılamamıştır.

4. 2. 5. Makedonya Meselesi

15, 2 Ağustos 1324 / 15 Ağustos 1908

Times gazetesi Türkiye'de ıslahattan bahsettiği sırada Makedonya'da inşası mensur olan şimendifer projelerinin bil-zarure te'hir ettiğini yazıyor.

182, 20 Kanunisani 1324 / 2 Şubat 1909

Meclis-i Mebusan Makedonya meselesi münakaşa ile meşgul olduğundan bahsedilmektedir. (Hüseyin Cahit)

184, 22 Kanunisani 1324 / 4 Şubat 1909

Milliyet Meselesi

Meclis-i Mebusan'da Cumartesi gününden beri devam eden münasebet ilk defa olarak memleketi milliyet münazaatı karşısında suret-i resmîyede hazır bulunduruyor. (Hüseyin Cahit)

4. 2. 6. Sırp Meselesi

14, 1 Ağustos 1324 / 14 Ağustos 1908

Sırp Matbuat ve Serbest Türkiye

Belgrat: 12 Ağustos. – bütün Sırp gazeteleri Hükümet-i Osmaniye'ye karşı neşriyat müddetkârane; devam ve ancak bu sene arasındaki ahalinin temayülât-ı siyasiye ve maliyelerinin nazar-ı dikkate alınarak onlara da serbest-i idare verilmesini arzu ediyorlardı.

57, 13 Eylül 1324 / 26 Eylül 1908

Sırbistan hükümetinin Yeni Pazar'da tahdis eden Süleyman Paşa hadisesinde parmağı bulunduğu anlaşılmış olduğunu Befraye Presse gazetesinde okunmuştur.

87, 13 Teşrinievvel 1324 / 26 Ekim 1908

Sırbistan'ın Âmalı

Siyasette itimat ve emniyet aczi ve gaflet kadar zararlar veren bir hatadır. Devletlerin diplomasideki tavırları ve karşılıklı hamleleri neticesinde alınan sonuçlar. Avrupa devletleri içinde Sırbistan'ın kazandığı strateji ve bunun Osmanlıdaki yansıması üzerine bir değerlendirme yapılmıştır. (İsmail Müştak)

96, 24 Teşrinievvel 1324 / 6 Kasım 1908

Sırp Resmi Menbiinden:

Bulgar, 4 Teşrinisani – İskoçya'nın Meclis-i Hafi bir içtimainda ahval-i hazıra hakkında hükümetin beyanatını dinlemiş ve hükümetle tamamıyla mütahadi-l fikir olduğunu yeniden bildirerek bundan dolayı izhar memnuniyet etmiştir.

226, 5 Mart 1325, 18 Mart Efrenci 1909

Sırbistan Mühimmat-ı Harbiyesi

Sadrazam Paşa ve Sırbistan Sefiri – Sadrazam Paşa'nın Cevabı

Sırbistan mühimmatı Harbiyesi büyük bir dağdağa oldu. Birçok kişi bu toplantıya davet edildi. Sırbistan muharebe hazırlığı görüyor. Top, tüfek, fişek vesaire getiriyor. Fakat Sırbistan'ın limanı olmadığı için bu levazımı harbiyeyi mutlaka ecnebi bir devlet toprağından geçirmesi gerekirdi. Bu devlet de Avusturya idi, ancak Avusturya sınır komşusu olan bu isyancıların eline geçen silahların daha sonra kendisine dönme ihtimaline karşı böyle bir yardımda bulunmayacağını beyan etmiştir.

239, 18 Mart 1325 / 31 Mart Efrenci 1909

Devletlerin Sırbistan'a Tebligatı

Belgrat'da bulunan Almanya, Fransa, Rusya, İtalya sefirleri İngiltere sefarethanesinde toplanarak müzakeratta bulunduktan sonra birlikte Sırbistan Hariciye Nezaretine gitmişler ve Sırbistan'ın Avusturya hükümetine karşı tanzim edeceği beyanname hakkında bir muhtıra tevdi eylemişlerdir.

4. 3. Ortadoğu Ve Vilayetlerle İlgili Haberler

İran Havadisleri

22, 9 Ağustos 1324 / 22 Ağustos 1908

Tebriz'de hürriyetperverin tarafından neşr edilen bir beyannamede halkın idare-i şahı ilminde cemiyetle hareket etmesi beyan ve ahval hazıraya nazaran İranlı olmaktansa Osmanlı olmak müreccah olduğunu dermeyeran ediliyor. Beyanname şu sözlerle hitam bulur: “ Hükümdarımız Muhammed Ali Şah veya Sultan Hamid olmak bizim için müsavidir. (Tevfik Fikret)

31, 18 Ağustos 1324 / 31 Ağustos 1908

İran Mesele-i Hududiyesi

Aylardan beri iki hükümeti meşgul eden bu mesele nihayet geçen gün fasıl ve tesviye olundu. Aşiret kavgasından kabine kavgasına intikal ederek birçok tesirat-ı meşuma arasında selamet-i cereyanın gaip ettikten sonra günün birinde bir şekil alınca iki hükümeti hudut boyuna binlerce asker sevkine mecbur eden bu meseleyi iki makale ile neşr etmiştik.

41, 28 Ağustos 1324 / 10 Eylül 1908

Fas Meselesi

Fransa ve İspanya hükümetleri tarafından El-Cezire ahitnamesine vazi' imza eden devletlere gönderilmek üzere kaleme alınan notanın metni hakkında dün Sünni siyasetinde İspanya kralı hazretleriyle İspanya Başvekili ve Hariciye nazırı arasında müzakerat cereyan etmiştir. Mezkûr notanın iki hükümetin düveli mezkûra nezdindeki sefirine bila iki ay vakti gönderilecektir.

59, 15 Eylül 1324 / 28 Eylül 1908

Tunus ve Mısır Meselesi

Bir kaç gün evvel Ebu'z-ziya Tefvik Bey'in İkdâm gazetesine Sadr-ı sabık Said Paşa'ya karşı yazmış olduğu mektupta Mithat Paşa'nın İzmir'deki Fransız konsoloshanesinde alınmasına mukabil Fransa'ya Tunus'un terk edildiği ve Mısır'a da asker gönderilmediği ve bunların hep Said Paşa'nın hatası eseri olduğu yolundaki neşriyatına Said Paşa'nın ne diyeceğini anlamak üzere kendilerine muharrirlerimizden birini izam ettik.

Said Paşa Ebu'z-ziya Tefvik Bey'in neşriyatı kâmilen hilaf-ı hakikat olup bunu yapacak halde Tefvik Bey de gafıl olmasına yahut bir garazkâr teşvikine hamil ettiklerini beyan ve şahsına ait cihetlere cevab vermeyeceklerini neşr eden sonra ehemmiyeti meseleye binaen Tunus ve Mısır vakasına şu yolda nakl-i kelimeler etmişlerdir.

Mithat Paşa'nın teslimi ve buna mukabil Tunus'da Fransa'nın itibar edeceği mesleğe karşı müsamaha edilmesi yolunda Bab-ı Ali ve hariciye nezareti ile Fransa hükümeti niyetinde hiçbir muhabere cereyan etmemiştir. Bab-ı Ali bu iddiaya şahit olduğu gibi Fransa hariciye nezareti uzağında da icrayı tahribat ve tetkikat olunursa ifademın sıhhati bütün eder.

Mısır meselesine gelince, Mısır asker sevki için hayli teşebbüsat da bulunduğum gibi Mısır'ın 1888 tarihinde tahliliyesine dair İngiltere hükümetiyle itilaf husule getirdim ise de bu teşebbüsat bir takım esbaptan dolayı takip olunamadı. Hatıralarımı neşr edince bu meselelerde münafi hakikiye-i vatana ne derecede hizmet ettiğim tahkik edecektir. Hatıralarımı şimdiden gazetenize vermek isterdim fakat memleketin sükûn ve itidale muhtaç olduğu böyle bir zamanda bir takım kıyl-u kal tahsisine meydan vermemek için bir müddet intizar etmeği münasip görüyorum. Herhalde vakit münasibi hulul edince bunları neşredeceğim. O zaman hakikat anlaşılacaktır.

60, 16 Eylül 1324 / 29 Eylül 1908

Memuratı-ı Aziz çâr sancakta Ermeniler hakkında zor ve tecavüz gibi ahval vuku bulduğundan icra edilen tahkikat neticesinde belediye reisi azledildiği gibi müsamahaları görülen memureyn inzibatiye de değiştirilmiştir. Erbab-ı ceraim hakkında takibat kanuniye icra edilmektedir.

Ovacıktaki asker tarafından eşkıyadan istirdat edilen beş yüz yirmi bir muhtelif cins hayvan kır ahalisine iade ve tevzi olunmaktadır.

63, 19 Eylül 1324 / 2 Ekim 1908

Yemen Meselesi

Yemen meselesi hakkında evvelce yazdığım makalede Yemen'in temin-i saadet ve selameti, yıllardan beri Yemen çöllerini feci bir maktel haline getiren isyanların tekrar edememesi neye müttefik olduğunu tetkik ettiğim sırada sanayinin İstanbul ile temin muvasalası tedabir mümkünatin ikdamı olduğunu söylemek istememiştim. Hükümetin siyaset-i hariciye ve dâhiliyelerinde şimendiferlerin nasıl mühim mevki işgal ettiği herkesin tahtı tasdik ve itirafında olduğu için bilhassa bu

tedbire karşı ne suretle olursa olsun itiraz olunmayacağı ümid ediyorum. Fakat birkaç gün geçmeden ümidimde aldanmış olduğumu anladım. (Müştak)

69, 25 Eylül 1234 / 8 Ekim 1908

Trablusgarp Vilayeti dâhilinde mahsulât-ı dâhiliyenin bir kısmından mahalli belediyesince almakta olan rüsumun ihracına sekte irad etmekte olduğu cihetle buraya nazar-ı itibarla hemen ilgilenilmesi gerektiği belirtilmiştir.

93, 21 Teşrinievvel 1324 / 3 Kasım 1908

İran Ahvali

İsfahan'da Şah taraftarının galebesinden dolayı şenlikler icra edilmiştir. Fakat galebe hukuki değildir.

Hicaz Mektubu: Mekke'de Açlık ve Sefalet

Hacılar cihanın muhtelif kıtaatından vapur vapur çekilip gelmeğe başlıyorlar. Cidde yolunda kabile kabileyi takip ediyor ve Kâbe-i Muazzama her gün yeni ve müştak birçok çehreler matuf tavaf ve münacatı oluyor. Bu din yarenlerinin hac yolunda ve Mekke'de yaşadıkları sorunlardan bahsedilmektedir. (Kilisli Rıfat)

Salgın Hastalık ve Hicaz

“Hicaz Mektubu”; Rusya kolerası burası için daimi ve hayati bir endişe olduğunu bununla ilgili durum anlatılmaktadır. Mekke, 7 Teşrinievvel, (Kilisli Rıfat)

98, 26 Teşrinievvel 1324 / 9 Ekim 1908

Gümülcine'de Müslümanlar tarafından hükümete karşı münasebata bazı nümayişler yapıldığı hakkında La Turquie gazetesinde yazılan yanlış bir havadisın hakikati neden ibaret olduğu matbuatımıza bir veçhe âti bildirildiği beyan edilmektedir.

103, 31 Teşrinievvel 1324 / 14 Ekim 1908

Mısırdaki Meşrutiyet

Kahire'den Fraye Press gazetesine yazılıyor: İngiltere kralının Yevm vilayetine müsadif günde bir resmigeçit icra edildiği zaman mekteb-i hukuk şarkirdanıyla sair kimseler tarafından: “Yaşasın hudut, Yaşasın Mısır, Yaşasın Meşrutiyet” diye bağırılmıştır.

105, 3 Teşrinisani 1234 / 16 Kasım 1908

Mekke Vukuatı

Mekke-i Mükerrermede bir takım eşhasın müslihen devir-i resmîyeye ve bazı karakollara tarize kıyam etmeleri Mekke ahali üzerinde sui-tesiri mucib olmuş ve civar aşayirinde bu halden müteessir olmaları melhuz bulunmuş olduğundan biran evvel muhal memuriyetine azimeti lüzumu Bab-ı Âlice Şerif Hüseyin Paşaya tebliğ edilmiştir.

196, 3 Şubat 1324/ 16 Şubat 1909

Kudüs'te Vukuat

Kudüs'ten 14 Şubat tarihiyle işar olunur: Bugün şehrimizde şiddetli bir heyecan hükümfermadır. Rumlar Arap Ortodokslar arasında vukua gelen bir ihtilaf üzerine arbede canlanmış, çarşılar dükkânlar kapatılmıştır.

200, 7 Şubat 1324 / 19 Şubat Efrenci 1909

Uzak Vilayetler Ahvali

Kamil Paşa'nın evahir sadaretinde Kürdistan ve Ermenistan taraflarına bir heyet-i tahkike azamı yolunda vaki olan teklifi Meclis-i Mebusan tarafından ret edilmişti. Meclis-i Mebusan azaları vilayetin ahvalinden bi-haber değildirler. Hemen hepsi senelerden beri taşralarda yaşadıkları için fena bir hükümet yüzünden ahalinin ne derece ezildiğini bil-tecrübe bildiklerinden bahsedilmektedir. (Hüseyin Cahit)

206, 13 Şubat 1324 / 27 Şubat Efrenci 1909

Musul'da Savaş

Musul vilayetinden Dâhiliye Nezareti'ne varit olan telgrafnamelerden müsteban olduğuna nazaran Selahiye kazasında mütemekkin Kürtler tamamıyla isyan eylemişler ve üzerlerine sevk olunan asker ve jandarmaya silah ile mukabele eylemişlerdir. Bu kuvvetlerin etkili olamaması üzerine destek tabur gönderilmiştir.

231, 10 Mart 1325 / 23 Mart Efrenci 1909

Yemen'de Bir Muvaffakiyet

Mirliva Yusuf Paşa üç gün üç gece muharebeden sonra beyt-ül fakihe muzafferen dâhil olmuştur. Eşkîyanın telefâtı bî-hadd ve hesaptır. Asakir-i Osmaniye'den bir iki şehitle birkaç mecruh vardır.

SONUÇ

Medya, yapısal ve işlevsel özellikleri dolayısıyla kamuoyu ve toplum üzerinde önemi yadsınamaz ve çok geniş bir etkiye sahiptir. Başta Avrupa’da olmak üzere XIX. yüzyılda ortaya çıkan medya gücü ve bu güç ile yapılan propaganda sayesinde bir ülkenin rejimi dahi değiştirilebileceği fikri yerleşmeye başladı.

Tanin Gazetesi II. Meşrutiyet’in ilanından sonra özgür basın ortamında ortaya çıktı. Gazete kurucuları II. Abdulhamid’i deviren İttihad ve Terakki Cemiyeti taraftarı olan kişilerden oluşması hasebiyle gazete cemiyetin yarı resmi yayın organı oldu. Basın gücü ile propaganda yapma ve politik hedeflere ulaşma daha uygulanabilir hale geldi.

Osmanlı’nın zayıf durumu ülke içinde ve dışında sorunlar yaşamasına neden olmuştu. Devletin merkezine yakın ve uzak vilayetlerde isyanlar baş göstermişti. Dışarda ise özellikle Avrupa devletlerinin kışkırtması ile Balkanlardaki eyaletler tek tek Osmanlı’dan ayrılmış olması gazetede geniş yankı uyandırmıştır.

Hüseyin Cahit öncülüğünde Tanin Gazetesi, Osmanlı devletinin geniş coğrafyası içindeki farklı etnik yapıdan dolayı çok çeşitli konuları haber yapmıştır. Eğitim, sağlık gibi sosyal konular ile din politikasında da herkesi kucaklayan “Osmanlıcılık” ilkesi ile hareket etti. Tanin, Parlamento ve Kanun-i Esasi’ye göre artık devletin yönetilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Osmanlı’nın kötü gidişatının tanzimini başta ekonomi ve orduda yapılacak ıslahatlarla sağlanabileceğini belirtmektedir.

Mali konularda Osmanlı banka sisteminin kurulmasının önemine ve bu sayede iç ve dış ekonomik gelişme politikasına etki edeceğine dikkat çekilmiştir. Hicaz Demir yolları ve limanların ticaret hacminin artırılması ile maden, orman ürünleri gibi malların transit taşınmasındaki önemi vurgulanmıştır. Osmanlı’nın bağımsız bir ekonomi ile Düyun-u Umumiye’nin getirdiği yükten ancak kurtulacağı belirtilmektedir.

Osmanlı toplumunda yeni bir uyanış olan 1908 genel seçimlerine Tanin gazetesi önemli bir yer ayırmıştır. Tanin Gazetesi, sosyal konularda halkı bilinçlendirme görevini de üstlenmiş, kültürel haberlere ayrıca önem vermiştir. Gazetede “kadın” ile ilgili haber ve yazıların yanı sıra kadınlara hitap eden reklamlara da yer verilmiştir. Eğitim seviyesinin artırılması ve müfredatın daha modern ve

Batı'ya dönük olması gerektiği yönündeki haberlere gazetede genişçe yer verilmiştir. Yenileşme, karma eğitim ve kadınların toplumsal hayata kazandırılması yönünde yayın politikası olması, Türkiye Cumhuriyeti'ni kuracak olan aydınlar için bir alt yapı oluşturmuştur. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerine denk gelen yenileşme, II. Meşrutiyet Dönemi'nde bir olgunlaşma evresine girdi. Nihayetinde Türkiye Cumhuriyeti bu fikirler ışığında kuruldu. Basının bu süreçteki yeri tartışılmaz bir değere sahiptir.

Çalışmadan çıkarılan sonuç Tanin gazetesinin II. Meşrutiyet döneminde, özgür basın ortamındaki siyasi ve toplumsal konulara bakış açısının anlaşılması ve fikir sahibi olunması açısından önem arz etmektedir. Bir toplumda basının özgürlüğü demokrasinin ne kadar gelişmiş olduğunun bir göstergesidir. Tanin gazetesinin ele alındığı bir yıllık yayın hayatı boyunca İttihad ve Terakki Cemiyeti'ni destekleyen bir yayın politikası izledi. Yayınlarının böyle bir anlayış zemini oluşturmasında, idare ve yazı heyetinin İttihad ve Terakki Cemiyeti mensuplarından oluşması, Hilafet ve Saltanat'ı eleştirmesi, Batı hayranlığı ve cemiyet çıkarlarına göre hareket etmesi gibi etkenler rol oynadı.

BİBLİYOGRAFYA

I. Gazeteler

Tanin Gazetesi (1908 – 1909)

II. Araştırma Eserleri

Ağbaba, Gönül, *Halide Edip Adivar Hayatı-Sanatı-Eserleri*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 1997.

Ahmad, Feroz, *Bir Kimlik Peşinde Türkiye*, (Çev. Sedat Cem Karadereli), İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006.

Ahmad, Feroz, *İttihatçılıktan Kemalizme*, (Çev. Fatmagül Berktaş), İstanbul: Kaynak Yayınları, 1986.

Ahmet, Şerif, *Anadolu'da Tanin*, (Haz. Mehmet Çetin Börekçi), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1999.

Akşin, Sina, *100 Soruda Jön Türkler ve İttihat ve Terakki*, İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1980.

Albayrak, Nurettin, “Hüseyin Kazım (Kadri), *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C.18, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2013.

Alkan, Ahmet Turan, *İstiklal Mahkemeleri*, İstanbul: Ağaç Yayıncılık, 1993.

Arıkan, Zeki, (1985). “Tanzimat ve Meşrutiyet Dönemlerinde İzmir Basını”, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, C. 1, İstanbul: İletişim Yayınları, 1985.

Armaoğlu, Fahir, *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1997.

Aybars, Ergün, *İstiklal Mahkemeleri*, İzmir: Zeus Kitabevi, 2006.

Aybek, Serdal, *Tanin Gazetesi İnceleme ve Seçilmiş Metinler (900-1050 sayılar)* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat: Gaziosman Paşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.

- Aydın, Hakan (Editör), *İkinci Meşrutiyet Devrinde Basın Ve Siyaset*, Konya: Palet Yayınları, 2010.
- Babanzade, İsmail Hakkı, *Beyrut'tan Kuveyt'e Irak Mektupları*, (Yay. Hzl. Murat Çulcu), İstanbul: Büke Yayınları, 2002.
- Bengi, Hilmi, *Gazeteci, Siyasetçi ve Fikir Adamı Olarak Hüseyin Cahit Yalçın*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi, 2000.
- Berkes, Niyazi, *Türkiye'de Çağdaşlaşma*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2012.
- Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara: Aydın Kitabevi, 2002.
- Hanioğlu, M. Şükrü, "Meşrutiyet", *Diyanet İslâm Ansiklopedisi*, C. 29. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2004.
- Huyugüzel, Ömer F. "YALÇIN, Hüseyin Cahit", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. 43, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2013.
- Işık, İhsan, *Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi*; Genişletilmiş 2. Basım, Ankara: Elvan Yayınları, 2002.
- İnuğur, M. Nuri; *Basın ve Yayın Tarihi*, İstanbul: Der Yayınları, 1993.
- İslam, İbrahim, "Milli Mücadeleye Muhalif Bir Gazete: "Ferdâ" , *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, sayı:12, 2009, 158-174.
- Karal, Enver Ziya, *Osmanlı Tarihi "İkinci Meşrutiyet ve Birinci Dünya Savaşı (1908 - 1918)"* Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1999.
- Karoğlu, İlhan, "*Tanin Gazetesi İnceleme ve Seçilmiş Metinler (1-300 sayılar)*" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat: Gaziosman Paşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.
- Karpat, Kemal H., *İslamın Siyasallaşması*, (Çev. Şiar Yalçın), İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2009.
- Kılıç, Selami, *II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Türk Devrimi ve Fikir Temelleri*, İstanbul: Kaynak Yayınları, 2005.
- Kılıçbay, Mehmet A. "Osmanlı Batılılaşması", *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, C. 1, İstanbul: İletişim Yayınları, 1985.

Kiraz, Zeynep F., *Hüseyin Cahit Yalçın'ın Makaleleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003.

Koloğlu, Orhan “Abdulhamid Avrupa Kıskaçında” *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, C. 1, İstanbul: İletişim Yayınları, 1985.

Koloğlu, Orhan “Basın: İçeriği ve Rejimi,” *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, C. 1, İstanbul: İletişim Yayınları, 1985.

Koloğlu, Orhan, *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Basın*, İstanbul: İletişim Yayınları, 1994.

Koyuncu, Nurhan, *1908-1914 Yılları Arasında Tanin Gazetesinde Çıkan Edebi Yazıların Toplanması, Latin Harflerine Çevrilmesi ve İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1993.

Lewis, Bernard, *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, (Çev. Boğaç Babür Turna) Ankara: Arkadaş Yayınları, 2010.

Mardin, Şerif, *Yeni Osmanlı Düşüncesinin Doğuşu*, (Çev. Mümtazer Türköne, Fahri Unan, İrfan Erdoğan) İstanbul: İletişim Yayınları, 1998.

Ortaylı, İlber “İzmir'de İlk Bulgar Gazetesi”, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, C. 1. İstanbul: İletişim Yayınları, 1985.

Özkırımlı, Atilla “Hüseyin Kazım (Kadri)”, *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. 3, İstanbul: İnkılap Kitabevi, 2000.

Öztoprak, İzzet, *Kurtuluş Savaşı'nda Türk Basını*, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1981.

Öztuna, Yılmaz, *Osmanlı Devleti Tarihi*, İstanbul: Faisal Finans Kurumu Yayınları, C. 1, 1986.

Sancaktar, Fatih Mehmet, *II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Türk Aydınında Milli Egemenlik Düşüncesinin Gelişimi (1908-1924): Hüseyin Cahit (Yalçın) Örneği* Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005.

Tanör, Bülent, *Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2009.

Toprak, Zeki “II. Meşrutiyet'te Fikir Dergileri”, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, (Cilt 1). İstanbul: İletişim Yayınları, 1985.

Tunaya, Tarık Zafer, *Türkiye’de Siyasi Partiler*, İstanbul: İletişim Yayınları, C. 2, 1998.

Uçman, Abdullah “Tevfik Fikret”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, C. 41, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2011 .

Us, Asım, “*Gördüklerim, Duyduklarım, Duygularım*”, İstanbul: Vakıf Matbaası, 1964.

Uyar, Esin Gez, *Tanin Gazetesi İnceleme ve Seçilmiş Metinler (501-700 sayılar)* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat: Gaziosman Paşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.

Varlık, Bülent “Tanzimat ve Meşrutiyet Dergileri”, *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt 1, İstanbul: İletişim Yayınları, 1985.

Yalçın, E.Semih, “*Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Kaynaklar*”, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2004.

Yalçın, Hüseyin Cahit, “31 Mart Provası ve Kendisi”, *Yakın Tarihimiz*, İstanbul: Milliyet Tarih ve Kültür Eki, C. 15, 1962.

Yalçın, Hüseyin Cahit, *Siyasal Anılar*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2000.

Yalçın, Hüseyin Cahit, *Tanıdıklarım*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2002.

Yılmaz, Mustafa, *Tanin Gazetesi İnceleme ve Seçilmiş Metinler (701-899 sayılar)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat: Gaziosman Paşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.

EKLER

Ek1: Tanin Gazetesinin Osmanlıca Basım Klişesi.....	245
Ek 2: Tanin Gazetesinin 1. sayfa Tanıtımı.....	246
Ek 3: Tanin Gazetesinin 2. Sayfa Tanıtımı.....	247
Ek 4: Tanin Gazetesinin 3. Sayfa Tanıtımı.....	248
Ek 5: Tanin Gazetesinin 4.Sayfa Tanıtımı.....	249
Ek 6: Tanin Gazetesinde 11 Aralık 1908 Genel Seçimlerini Anlatan Bir Karikatür.....	250
Ek 7: Mithat Paşa Hakkında Mahkeme Kararı.....	251
Ek 8: Tanin Gazetesi'nin Yeni Harflerle Basım Klişesi.....	252
Ek 9: Tanin Gazetesinin Yazar Kadrosu	253

Ek 1: Tanin Gazetesi'nin ilk yayınlanan gazete nüshasıdır. (19 Temmuz 1324 / 1 Ağustos 1908)

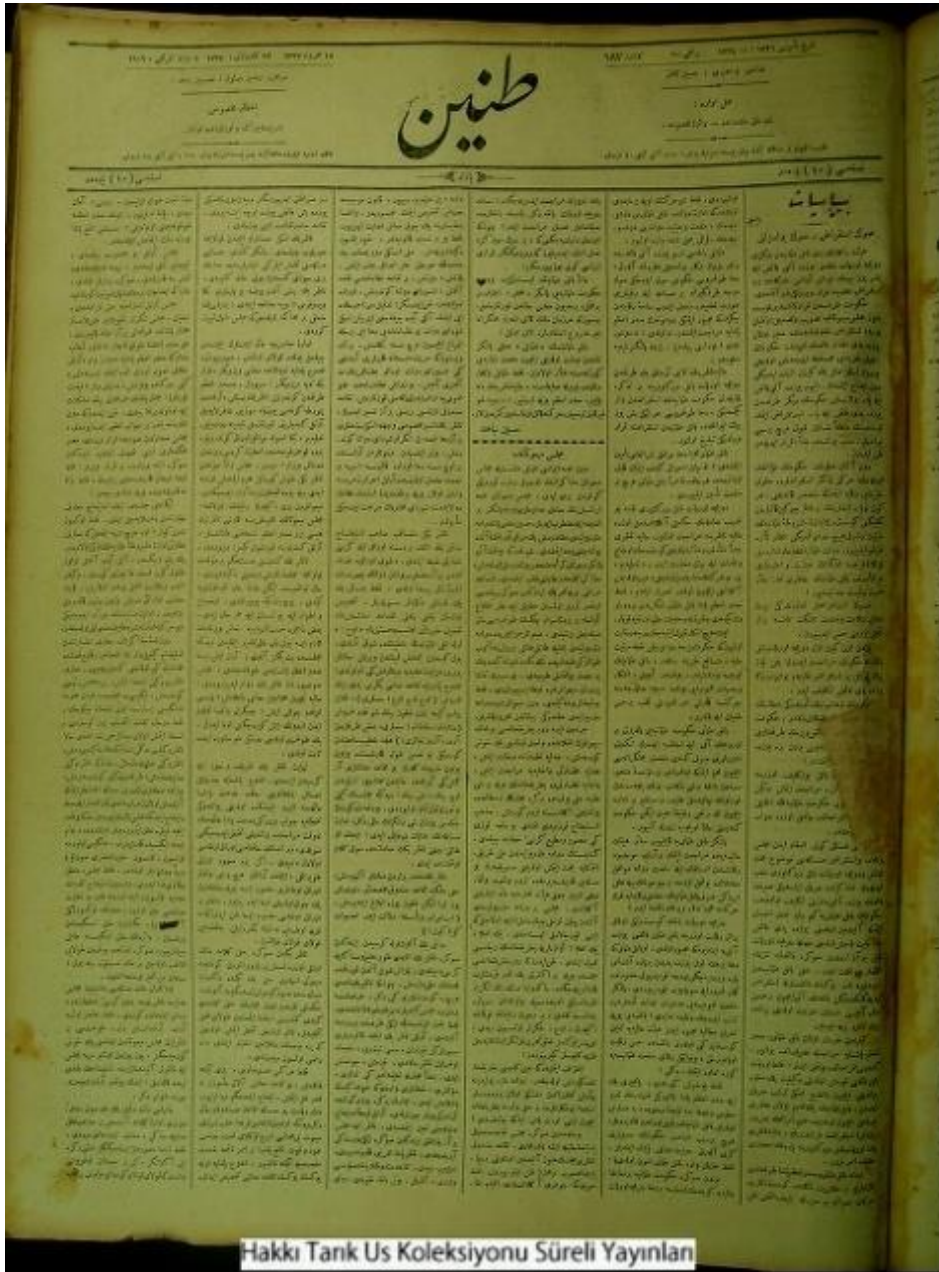

Tanin Gazetesi'nin 187. sayısı gazetenin klişesi değişmiştir. (25 Kânunusani 1324 / 7 Şubat 1909)

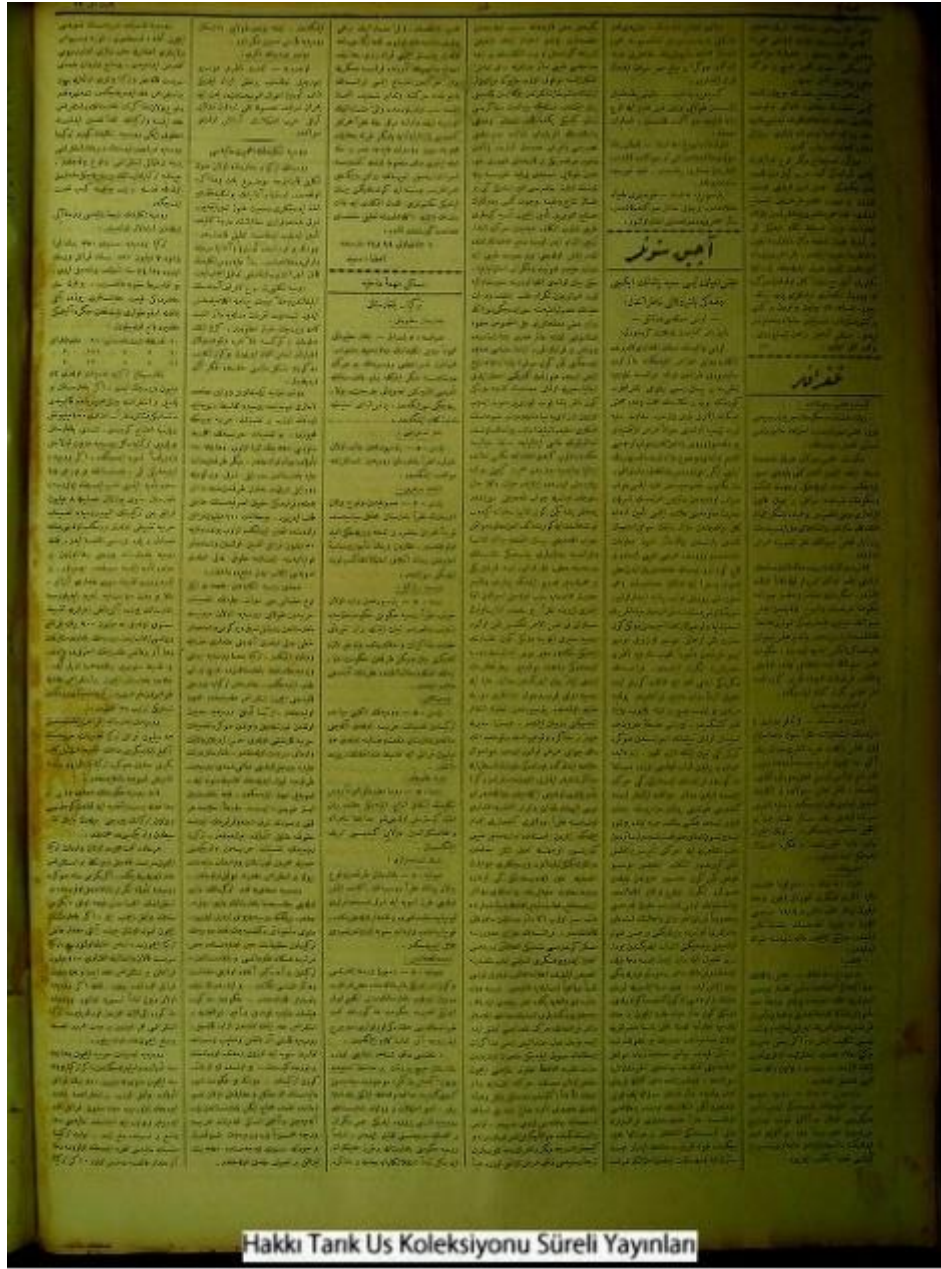
Ek 2: Tanin Gazetesi 1908 – 1909 tarihleri arasında günlük yayınlanan siyasi, ebedi ve kültürel bir gazetedir. Gazetenin genel itibariyle Hüseyin Cahit'in yönetiminde çıkmıştır. Gazetenin birinci sayfasında siyasiyat başlığı altında gündeme ilişkin haberler kaleme alınır.

3 Şubat 1324/ 16 Şubat Efrençi 1909, 187 sayılı gazetenin bir nüsha örneğidir.

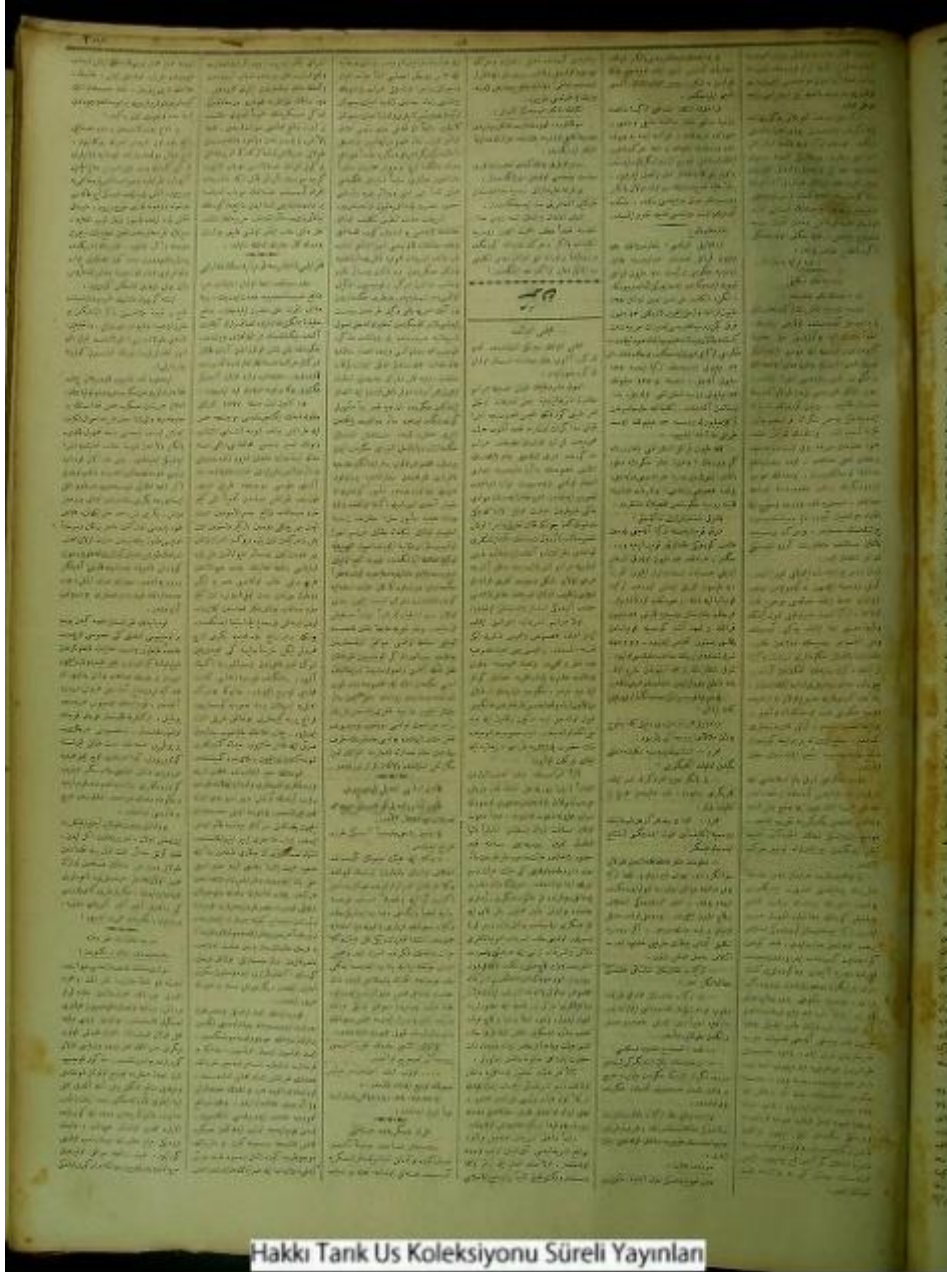

Kaynak: Hakkı Tarık Us Koleksiyonu Süreli Yayınlar kataloğundan alınmıştır.

Ek 3: Gazetenin 2. Sayfasında Mesele-i Mühimme-i Dâhiliye başlığı altında makale, mektup ve hatıraların yoğunlukta olduğu içteki havadisler hakkında yazılar vardır.

Ek 4: Gazetenin 3. Sayfasında Harici başlığı altında Osmanlı devletinin ile dış politikaları hakkında yazılan makaleler yer alır. Avrupa ve diğer bölgelerin haberleri yapılmaktadır.

Ek 5: Gazetenin 4. ve son sayfası ise ağırlıklı olarak *kısa havadisler* başlığında Osmanlı'nın diğer coğrafi bölgeleri hakkında olan havadisler verilmektedir.

Şikayetler, ilanlar, ve reklamlar da bu sayfada verilmektedir.

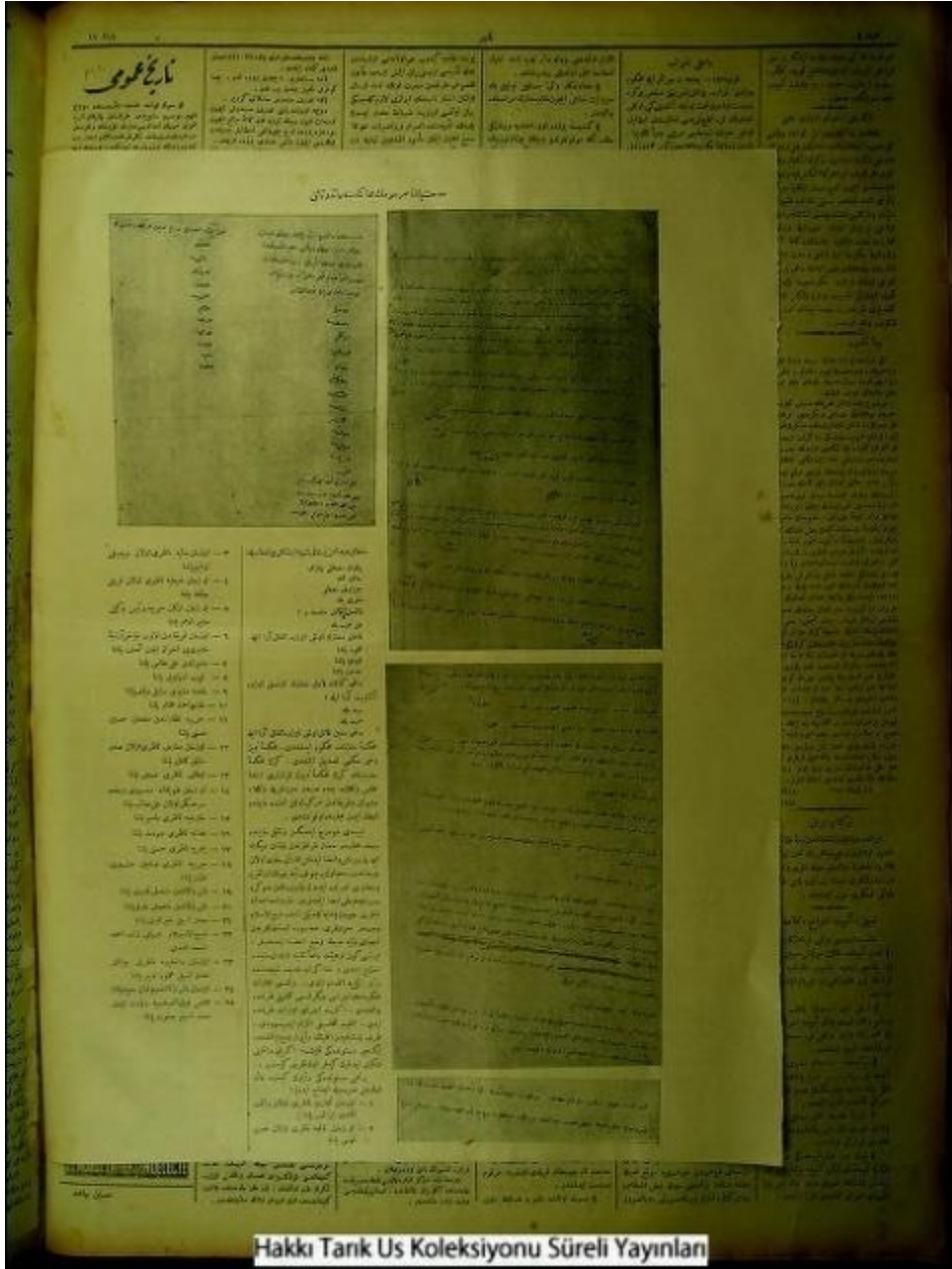

Ek 6: Tanin Gazetesi'nde 11 Aralık 1908 tarihli sayısı ile genel seçimler öncesi durumu anlatan bir karikatür gazetenin birinci sayfasında verilmiştir.

Ek 7: 209, 16 Şubat 1324 / 29 Şubat Efrençi 1909 tarihli Tanin’de yer alan Mithat Paşa Mahkeme kaydıdır.

Mithat Paşa merhumun aleyhinde sadır olan hüküm ğadrane hakkında beyan-ı mütalaaaya davet olunan zevatın ifadesi Sait Paşa hatıratı arasında neşredilmiştir.

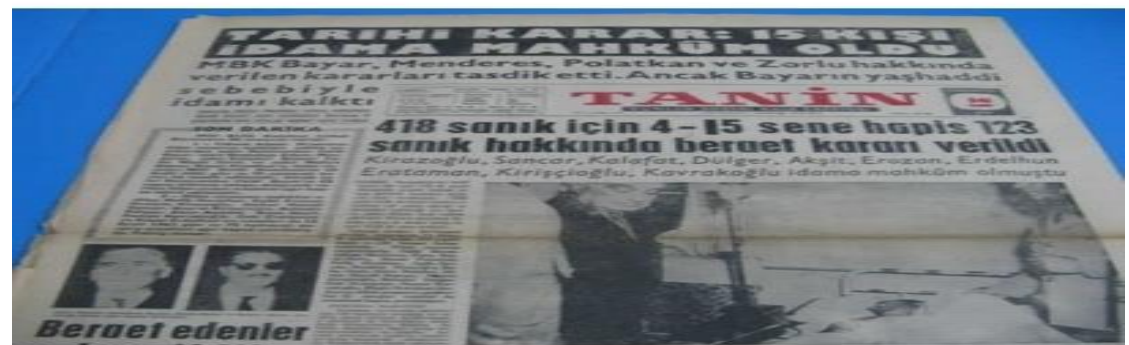
Ek 8: 1 Haziran 1945 2.dünya savaşı dönemi sırasında Tanin Gazetesi'ne yansıyan haberler.

Tanin Gazetesi'nin 6 Kasım 1947'de İrtica konusuna bakışıyla çıkan sayısındır.

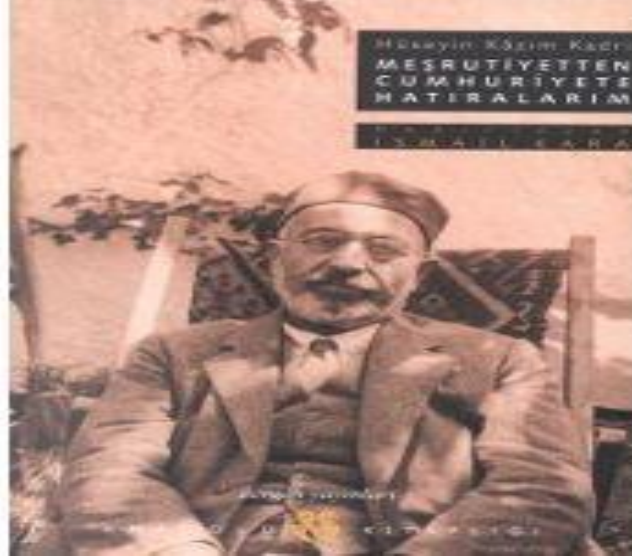
Tanin Gazetesi, 16 Eylül 1961 Yassıda kararının gazeteye yansıyan haberleri.

Kaynak: Web: <https://www.google.com.tr/search, tanin> gazetesi, Erişim Tarihi, 05, Nisan, 2015.

Ek 9: Tanin Gazetesi'nin 1908 – 1909 yılları arasında kurucuları ve önde gelen yazarlarının fotoğrafları:

Tanin Gazetesinin finansman sağlayıcısı ve kurucusu Hüseyin Kazım Bey (1870 – 1934)

Tanin Gazetesi ile özdeşleşmiş hem başyazarı hem de kurucu üyesi Hüseyin Cahit (Yalçın) (1875 – 1957)

Tanin Gazetesinin kurucularından edebiyatçı yazar Tefvik Fikret (1867 – 1915)

Kaynak:Web:<https://www.google.com.tr/search?q=tanin+gazetesi+yazarlari&espv=2&biw=>, Erişim Tarihi: 05, Nisan, 2015.